

Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs á Norðurlandi 2023-2036

(Tillaga til kynningar 17. febrúar 2023)

Stefán Gíslason
Umhverfisráðgjöf Íslands ehf. (Environice)

Mynd á forsíðu:
Við Þverá í Garðsárdal í Eyjafirði vorið 2019
Ljós. Stefán Gíslason

Efnisyfirlit

1	Formáli.....	12
2	Bakgrunnur	14
2.1	Lög um meðhöndlun úrgangs.....	14
2.2	Reglugerð um meðhöndlun úrgangs	16
2.3	Stefna um meðhöndlun úrgangs	17
3	Aðferðir, forsendur og fyrirvarar	18
3.1	Söfnun tölulegra upplýsinga	18
3.2	Stefnumótun.....	19
3.3	Uppbygging skjalsins.....	20
4	Markmið stjórnvalda á beinni ábyrgð sveitarfélaga	21
5	Staða úrgangsmála á Norðurlandi.....	23
5.1	Fyrirkomulag söfnunar	23
5.2	Grenndarstöðvar	25
5.3	Móttökustöðvar	26
5.4	Önnur söfnun og flokkun	27
5.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	28
5.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	32
5.7	Samningar við verktaka.....	33
5.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður.....	33
5.9	Útgáfa og kynning	36
5.10	Framtíðarsýn	36
5.11	Magntölur og endurvinnsluhlutföll.....	36
5.12	Framtíðarhorfur í úrgangsstraumum og flutningum.....	42
6	Stefna sveitarfélaganna á Norðurlandi í úrgangsmálum.....	47
6.1	Úrgangsförvarnir.....	49
6.2	Söfnun og flokkun úrgangs.....	52
6.3	Uppbygging innviða	54
6.4	Samþykktir, gjaldskrár og bókhald	57
6.5	Samningar við verktaka.....	59
6.6	Útgáfa og kynning	60
6.7	Vöktun, eftirlit og endurskoðun	61
7	Viðauki 1: Stöðugreining.....	62
7.1	Húnaþing vestra	63
7.1.1	Fyrirkomulag söfnunar	63

7.1.2	Grenndarstöðvar	63
7.1.3	Móttökustöðvar.....	63
7.1.4	Önnur söfnun og flokkun.....	63
7.1.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	64
7.1.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	64
7.1.7	Samningar við verktaka	64
7.1.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	64
7.1.9	Útgáfa og kynning.....	65
7.1.10	Framtíðarsýn	65
7.1.11	Magntölur.....	65
7.2	Húnavatnshreppur	70
7.2.1	Fyrirkomulag söfnunar	70
7.2.2	Grenndarstöðvar	70
7.2.3	Móttökustöðvar.....	70
7.2.4	Önnur söfnun og flokkun.....	70
7.2.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	70
7.2.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	71
7.2.7	Samningar við verktaka	71
7.2.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	71
7.2.9	Útgáfa og kynning.....	71
7.2.10	Framtíðarsýn	72
7.2.11	Magntölur.....	72
7.3	Blönduósbær.....	76
7.3.1	Fyrirkomulag söfnunar	76
7.3.2	Grenndarstöðvar	76
7.3.3	Móttökustöðvar.....	76
7.3.4	Önnur söfnun og flokkun.....	76
7.3.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	77
7.3.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	77
7.3.7	Samningar við verktaka	77
7.3.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	77
7.3.9	Útgáfa og kynning.....	78
7.3.10	Framtíðarsýn	78
7.3.11	Magntölur.....	78
7.4	Skagabyggð.....	82
7.4.1	Fyrirkomulag söfnunar	82

7.4.2	Grenndarstöðvar	82
7.4.3	Móttökustöðvar.....	82
7.4.4	Önnur söfnun og flokkun.....	82
7.4.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	82
7.4.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	82
7.4.7	Samningar við verktaka	82
7.4.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	83
7.4.9	Útgáfa og kynning.....	83
7.4.10	Framtíðarsýn	83
7.4.11	Magntölur.....	83
7.5	Sveitarfélagið Skagaströnd.....	84
7.5.1	Fyrirkomulag söfnunar	84
7.5.2	Grenndarstöðvar	84
7.5.3	Móttökustöðvar.....	84
7.5.4	Önnur söfnun og flokkun.....	84
7.5.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	84
7.5.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	84
7.5.7	Samningar við verktaka	84
7.5.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	84
7.5.9	Útgáfa og kynning.....	85
7.5.10	Framtíðarsýn	85
7.5.11	Magntölur.....	85
7.6	Sveitarfélagið Skagafjörður	90
7.6.1	Fyrirkomulag söfnunar	90
7.6.2	Grenndarstöðvar	90
7.6.3	Móttökustöðvar.....	91
7.6.4	Önnur söfnun og flokkun.....	91
7.6.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	91
7.6.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	92
7.6.7	Samningar við verktaka	92
7.6.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	92
7.6.9	Útgáfa og kynning.....	93
7.6.10	Framtíðarsýn	93
7.6.11	Magntölur.....	93
7.7	Akrahreppur	98
7.7.1	Fyrirkomulag söfnunar	98

7.7.2	Grenndarstöðvar	98
7.7.3	Móttökustöðvar.....	98
7.7.4	Önnur söfnun og flokkun.....	98
7.7.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	98
7.7.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	98
7.7.7	Samningar við verktaka	98
7.7.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	99
7.7.9	Útgáfa og kynning.....	99
7.7.10	Framtíðarsýn	99
7.7.11	Magntölur.....	99
7.8	Fjallabyggð.....	100
7.8.1	Fyrirkomulag söfnunar	100
7.8.2	Grenndarstöðvar	100
7.8.3	Móttökustöðvar.....	100
7.8.4	Önnur söfnun og flokkun.....	101
7.8.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	101
7.8.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	101
7.8.7	Samningar við verktaka	101
7.8.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	101
7.8.9	Útgáfa og kynning.....	102
7.8.10	Framtíðarsýn	102
7.8.11	Magntölur.....	102
7.9	Dalvíkurbyggð	106
7.9.1	Fyrirkomulag söfnunar	106
7.9.2	Grenndarstöðvar	106
7.9.3	Móttökustöðvar.....	107
7.9.4	Önnur söfnun og flokkun.....	107
7.9.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir	107
7.9.6	Önnur ráðstöfun úrgangs	107
7.9.7	Samningar við verktaka	107
7.9.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	107
7.9.9	Útgáfa og kynning.....	108
7.9.10	Framtíðarsýn	108
7.9.11	Magntölur.....	108
7.10	Hörgársveit.....	113
7.10.1	Fyrirkomulag söfnunar	113

7.10.2	Grenndarstöðvar	113
7.10.3	Móttökustöðvar	113
7.10.4	Önnur söfnun og flokkun	114
7.10.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	114
7.10.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	114
7.10.7	Samningar við verktaka.....	114
7.10.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	114
7.10.9	Útgáfa og kynning	115
7.10.10	Framtíðarsýn	115
7.10.11	Magntölur.....	116
7.11	Akureyrarbær.....	120
7.11.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	120
7.11.2	Grenndarstöðvar	121
7.11.3	Móttökustöðvar	121
7.11.4	Önnur söfnun og flokkun	121
7.11.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	122
7.11.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	123
7.11.7	Samningar við verktaka.....	123
7.11.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	123
7.11.9	Útgáfa og kynning	124
7.11.10	Framtíðarsýn	124
7.11.11	Magntölur.....	124
7.12	Eyjafjarðarsveit.....	129
7.12.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	129
7.12.2	Grenndarstöðvar	130
7.12.3	Móttökustöðvar	130
7.12.4	Önnur söfnun og flokkun	130
7.12.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	130
7.12.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	130
7.12.7	Samningar við verktaka.....	131
7.12.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	131
7.12.9	Útgáfa og kynning	132
7.12.10	Framtíðarsýn	132
7.12.11	Magntölur.....	132
7.13	Svalbarðsstrandarhreppur.....	136
7.13.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	136

7.13.2	Grenndarstöðvar	136
7.13.3	Móttökustöðvar	136
7.13.4	Önnur söfnun og flokkun	136
7.13.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	137
7.13.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	137
7.13.7	Samningar við verktaka.....	137
7.13.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	137
7.13.9	Útgáfa og kynning	138
7.13.10	Framtíðarsýn	138
7.13.11	Magntölur.....	138
7.14	Grýtubakkahreppur	142
7.14.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	142
7.14.2	Grenndarstöðvar	142
7.14.3	Móttökustöðvar	142
7.14.4	Önnur söfnun og flokkun	142
7.14.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	142
7.14.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	143
7.14.7	Samningar við verktaka.....	143
7.14.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	143
7.14.9	Útgáfa og kynning	143
7.14.10	Framtíðarsýn	143
7.14.11	Magntölur.....	143
7.15	Þingeyjarsveit.....	148
7.15.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	148
7.15.2	Grenndarstöðvar	149
7.15.3	Móttökustöðvar	149
7.15.4	Önnur söfnun og flokkun	149
7.15.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	149
7.15.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	149
7.15.7	Samningar við verktaka.....	149
7.15.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	150
7.15.9	Útgáfa og kynning	150
7.15.10	Framtíðarsýn	150
7.15.11	Magntölur.....	151
7.16	Skútustaðahreppur.....	155
7.16.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	155

7.16.2	Grenndarstöðvar	155
7.16.3	Móttökustöðvar	155
7.16.4	Önnur söfnun og flokkun	156
7.16.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	156
7.16.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	156
7.16.7	Samningar við verktaka.....	156
7.16.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	156
7.16.9	Útgáfa og kynning	157
7.16.10	Framtíðarsýn	157
7.16.11	Magntölur.....	157
7.17	Norðurþing.....	162
7.17.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	162
7.17.2	Grenndarstöðvar	163
7.17.3	Móttökustöðvar	163
7.17.4	Önnur söfnun og flokkun	163
7.17.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	163
7.17.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	164
7.17.7	Samningar við verktaka.....	164
7.17.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	164
7.17.9	Útgáfa og kynning	165
7.17.10	Framtíðarsýn	165
7.17.11	Magntölur.....	165
7.18	Tjörneshreppur.....	170
7.18.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	170
7.18.2	Grenndarstöðvar	170
7.18.3	Móttökustöðvar	170
7.18.4	Önnur söfnun og flokkun	170
7.18.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	170
7.18.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	170
7.18.7	Samningar við verktaka.....	170
7.18.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	170
7.18.9	Útgáfa og kynning	171
7.18.10	Framtíðarsýn	171
7.18.11	Magntölur.....	171
7.19	Svalbarðshreppur	172
7.19.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	172

7.19.2	Grenndarstöðvar	172
7.19.3	Móttökustöðvar	172
7.19.4	Önnur söfnun og flokkun	172
7.19.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	173
7.19.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	173
7.19.7	Samningar við verktaka.....	173
7.19.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	173
7.19.9	Útgáfa og kynning	173
7.19.10	Framtíðarsýn	173
7.19.11	Magntölur.....	174
7.20	Langanesbyggð	175
7.20.1	Fyrirkomulag söfnunar.....	175
7.20.2	Grenndarstöðvar	175
7.20.3	Móttökustöðvar	176
7.20.4	Önnur söfnun og flokkun	176
7.20.5	Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir.....	176
7.20.6	Önnur ráðstöfun úrgangs.....	177
7.20.7	Samningar við verktaka.....	177
7.20.8	Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður	177
7.20.9	Útgáfa og kynning	178
7.20.10	Framtíðarsýn	178
7.20.11	Magntölur.....	178
8	Viðauki 2: Aðgerðaáætlun.....	182
9	Viðauki 3: Umhverfismatsskýrsla.....	184
9.1	Samantekt umhverfismats.....	184
9.2	Matsskylda.....	185
9.3	Aðferðir	185
9.4	Sérstaða svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs	185
9.5	Áhættuþættir úrgangsmeðhöndlunar.....	186
9.6	Meginatriði umhverfismatsins.....	187
9.7	Tengsl við aðrar áætlanir.....	187
9.8	Samanburður valkosta.....	193
9.8.1	Móttökustöðvar.....	193
9.8.2	Jarðgerðarstöðvar	194
9.8.3	Meðhöndlun seyru	194
9.8.4	Urðunarstaðir fyrir óvirkan úrgang	195

9.8.5	Niðurstöður umhverfismats valkosta	195
9.9	Vöktun	195
9.10	Kynning og samráð.....	196
9.11	Athugasemdir og viðbrögð	196
9.12	Samþykkt áætlunar	196
10	Viðauki 4: Stefnumótunarfundur 25.4.2022	197
10.1	Þátttakendur	197
10.2	Niðurstöður – Samantekt.....	198
11	Viðauki 5: Skýringar við einstaka úrgangsflokka og ráðstöfun þeirra.....	201

Tillaga 17

1 Formáli

Samkvæmt 6. gr. laga nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs með síðari breytingum, skal sveitarstjórn, ein eða fleiri í sameiningu, „*semja og staðfesta svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs sem gildir fyrir viðkomandi svæði til tólf ára í senn og skal sú áætlun fylgja stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsforvarnir*“. Áætlunin skal hafa að markmiði að draga markvisst úr myndun úrgangs og auka endurnotkun og endurnýtingu. Þar skulu m.a. koma fram upplýsingar um stöðu úrgangsmála á svæðinu, aðgerðir til að bæta endurnotkun, endurnýtingu og förgun og hvernig sveitarstjórnir hyggist ná markmiðum stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsforvarnir. Nánari ákvæði um gerð og innihald svæðisáætlunar er að finna í 9. gr. rgl. um meðhöndlun úrgangs, nr. 737/2003, með síðari breytingum. Boðaðar hafa verið breytingar á þessum ákvæðum, en þær hafa ekki enn litið dagsins ljós í endanlegri mynd (árslok 2022).

Þær breytingar í lagaumhverfis úrgangsmála sem orðið hafa á síðustu árum og boðaðar hafa verið í nánustu framtíð eiga það sameiginlegt að nú er lögð meiri áhersla en áður á að bæta nýtingu þeirra auðlinda sem í úrganginum felast og koma í veg fyrir að þær tapist út úr hringrásinni. Þessi áhersla á rætur í svonefndum Hringrásarhagkerfispakka Evrópusambandsins, sem m.a. endurspeglast í umfangsmiklum breytingum á tilskipunum sambandsins á sviði úrgangsmála, sem samþykktar voru vorið 2018 og innleiddar að mestu í íslensk lög sumarið 2021.

Sveitarfélögin á Norðurlandi hafa lengi starfað saman að úrgangsmálum. Samstarfið má rekja til fundar sem haldinn var 2009, þar sem ákveðið var að vinna að sameiginlegu kostnaðarmati á ýmsum þáttum úrgangsmála og mögulegu samstarfi. Upp úr þessu spratt m.a. samstarf Norðurár bs. og Flokkunar Eyjafjarðar ehf. sem leiddi til þess að gerður var langtíma samningur um urðun úrgangs í Stekkjarvík. Snemma á árinu 2011 voru síðan reifaðar fyrstu hugmyndir um nánara samstarf sveitarfélaga á Norðurlandi í úrgangsmálum, enda lofaði samstarfið um urðun í Stekkjarvík góðu. Ýmsir fleiri þættir höfðu einnig ýtt undir samstarf á þessum yttvangi og sömuleiðis hafði Samband íslenskra sveitarfélaga hvatt til samráðs innan landshluta um sameiginlegar lausnir.

Í ljósi þeirrar góðu reynslu sem fengin var af samstarfi sveitarfélaganna tóku þau ákvörðun um að ráðast í gerð sameiginlegrar svæðisáætlunar fyrir allt svæðið frá Hrutafirði í vestri að Melrakkaslétu í austri. Þessi fyrsta svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs á Norðurlandi öðlaðist gildi 19. janúar 2016 þegar allar sveitarstjórnir á svæðinu höfðu samþykkt hana. Áætlunin gildi fyrir tímabilið 2015-2026 og gildir því enn (árslok 2022).

Samkvæmt 6. gr. laga nr. 55/2003 skal sveitarstjórn á a.m.k. sex ára fresti meta og taka ákvörðun um hvort þörf sé á að endurskoða gildandi svæðisáætlun. Í ljósi þeirra miklu breytinga sem gerðar voru á lögunum árið 2021, sem flestar taka gildi 1. janúar 2023, var ákveðið að ráðast í gerð nýrrar svæðisáætlunar til tólf ára. Samið var við ráðgjafarfyrirtækið Environice um að leiða þá vinnu, en fyrirtækið aðstoðaði einnig við gerð upphaflegu áætlunarinnar. Vinna við verkið hófst vorið 2022.

Sorpsamlögin á Norðurlandi (Norðurá bs., Flokkun Eyjafjörður ehf. og Sorpsamlag Þingeyinga ehf.) leiddu vinnuna við gerð svæðisáætlunarinnar sem tók gildi 2016. Húnaþing vestra á ekki aðild að þessum samlögum, en tók engu að síður þátt í

svæðisáætlunargerðinni. Austustu sveitarfélögin á svæðinu, þ.e. Svalbarðshreppur og Langanesbyggð, stóðu hins vegar utan við þetta samstarf og því náði áætlunin aðeins að sveitarfélagamörkum á austanverðri Melrakkaslétu. Nokkrum árum áður hafði hins vegar verið unnin sérstök svæðisáætlun fyrir Langanesbyggð, sem gildi til ársins 2020.

Sú nýja svæðisáætlun sem hér lítur dagsins ljós er mikil að vöxtum í blaðsíðum talið, enda inniheldur hún m.a. greiningu á stöðu úrgangsmála á Norðurlandi vorið 2022, (sjá Viðauka 1). Þessi greining var lögð til grundvallar við mótun framtíðarstefnu sveitarfélaganna, markmiðssetningu og gerð aðgerðaáætlunar (sjá kafla 6). Upplýsinga um stöðuna í hverju sveitarfélagi um sig var einkum aflað með spurningalistum sem fulltrúar sveitarfélaganna fylltu út. Einnig var stuðst við upplýsingar á vefsíðum sveitarfélaganna, upplýsingar frá verktökum og aðrar heimildir, sem þá er getið neðanmáls.

Frá því að stöðugreiningin var gerð hafa miklar breytingar átt sér stað í mörgum þeirra sveitarfélaga sem hlut eiga að máli. Þannig fækkaði sveitarfélögum á svæðinu úr 20 í 16 vegna sameininga sem tóku gildi við sveitarstjórnarkosningar vorið 2022. Þá eru nokkur sveitarfélaganna komin vel á veg með þær breytingar sem fyrirsjáanlega þurfti að gera til að laga fyrirkomulag úrgangsmála að þeim breytingum á lögum nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs sem taka gildi 1. janúar 2023, m.a. hvað varðar fyrirkomulag söfnunar, gjaldskrár og samninga við verktaka. Því verður vinna við framkvæmd aðgerða í aðgerðaáætlun svæðisáætlunar í reynd komin af stað að vissu marki áður en áætlunin verður lögð fyrir sveitarstjórnir til staðfestingar. Ekki hefur verið ráðist í uppfærslu stöðugreiningarinnar til að endurspegla þessar breytingar, enda liggur veruleg vinna í greiningu af þessu tagi og því myndi uppfærsla seinka samþykkt um allnokkrar vikur í það minnsta. Þær breytingar sem hér hafa verið nefndar hafa auk heldur ekki veruleg áhrif á meginniðurstöðuna sem endurspeglast í sameiginlegri stefnu sveitarfélaga (sjá 0. kafla).

Svæðisáætlunin nær til allra sveitarfélaga á Norðurlandi frá Stikuhálsi í vestri að Bakkaheiði í austri. Í verkinu var lögð áhersla á að sveitarstjórnir tækju sem virkastan þátt í mótun stefnunnar, enda er hér um að ræða stefnumótun fyrir öll sveitarfélögin á svæðinu, sem öðlast ekki gildi fyrr en allar sveitarstjórnirnar hafa samþykkt hana. Samtök sveitarfélaga og atvinnuþróunar á Norðurlandi eystra (SSNE) aðstoðaði við að útvega gögn og tengja sveitarfélögin á því svæði við verkið og á Norðurlandi vestra gegndu Norðurá bs. og Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra (SSNV) þessum hlutverki. Þessum aðilum og forsvarsfólki sveitarfélaga á Norðurlandi er þakkað fyrir gott samstarf á meðan á verkinu stóð.

Hvanneyri
30. desember 2022

Stefán Gíslason
framkvæmdastjóri Environice (Umhverfisráðgjafar Íslands ehf.)

2 Bakgrunnur

Lög nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs með síðari breytingum, reglugerð um meðhöndlun úrgangs, nr. 737/2003, með síðari breytingum og stefna ráðherra um meðhöndlun úrgangs mynda þann grunn sem svæðisáætlanir sveitarfélaga um meðhöndlun úrgangs byggja á, sjá nánari skýringar í undirköflunum hér að neðan.

2.1 Lög um meðhöndlun úrgangs

Samkvæmt 6. gr. laga nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs með síðari breytingum, skal sveitarstjórn, ein eða fleiri í sameiningu, „*semja og staðfesta svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs sem gildir fyrir viðkomandi svæði til tólf ára í senn og skal sú áætlun fylgja stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsförvarnir*“. Áætlunin skal hafa að markmiði að draga markvisst úr myndun úrgangs og auka endurnotkun og endurnýtingu. Þar skulu m.a. koma fram upplýsingar um stöðu úrgangsmála á svæðinu, aðgerðir til að bæta endurnotkun, endurnýtingu og förgun og hvernig sveitarstjórnir hyggist ná markmiðum stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsförvarnir. Nánari ákvæði um gerð og innihald svæðisáætlunar er að finna í 9. gr. rgl. um meðhöndlun úrgangs, nr. 737/2003, með síðari breytingum.

Með lögum um breytingu á lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir, lögum um meðhöndlun úrgangs og lögum um úrvinnslugjald (EES-reglur, hringrásarhagkerfi), nr. 103/2021, voru gerðar verulegar breytingar á lögum nr. 55/2003, sem flestar taka að fullu gildi 1. janúar 2023. Meðal helstu breytinga sem hafa áhrif á úrgangsstjórnun sveitarfélaga má nefna eftirtaldir:

1. Breytt skilgreining heimilisúrgangs („Municipal waste“), sjá kafla 4.
2. Breytt skilgreining á lífrænum úrgangi: *Úrgangur sem er niðurbrytjanlegur af örverum með eða án tilkomu súrefnis, t.d. lífúrgangur, sláturúrgangur, fiskúrgangur, ölgerðarhrat, húsdýraúrgangur, timbur, lýsi, garðyrkjuúrgangur, pappír og pappi, og seyra.*
3. Ný skilgreining á lífúrgangi: *Lífbrjótanlegur garðaúrgangur, matar- og eldhúsúrgangur frá heimilum, skrifstofum, heildsölum, smásölum, veitingastöðum, mótuneytum og veisluþjónustufyrirtækjum, og sambærilegur úrgangur frá vinnslustöðvum matvæla.*
4. Breytt skilgreining á sérstakri söfnun: *Söfnun þar sem úrgangsflokkum er haldið aðskildum eftir tegund og eðli til að auðvelda tiltekna meðhöndlun, svo sem undirbúningur fyrir endurnotkun eða endurvinnslu.*
5. Ný skilgreining á „fyllingu“: *Sérhver endurnýtingaraðgerð þar sem hentugur úrgangur, sem ekki er spilliefni, er notaður til endurheimtar á graftarsvæðum eða á tæknilegan hátt við landmótun. Úrgangur sem er notaður í fyllingar verður að koma í staðinn fyrir efni sem er ekki úrgangsefni, henta í áðurnefndum tilgangi og takmarkast við það magn sem er nauðsynlegt til að ná þessum tilgangi.*
6. Nýjar kröfur um sérstaka söfnun tiltekinnna úrgangsflokka (heimilisúrgangs):
 - a. *Sérstök söfnun skal vera á a.m.k. eftirfarandi úrgangstegundum: pappír og pappi, málmum, plasti, gleri, lífúrgangi, textíl og spilliefnum.*
 - b. *Sérstök söfnun á pappír og pappi, plasti og lífúrgangi skal fara fram á sem aðgengilegastan hátt við íbúðarhús og hjá lögaðilum í þéttbýli. Söfnunin skal fara fram innan lóðar viðkomandi íbúðarhúss eða lögaðila. Þó er*

- heimilt að hafa sameiginlega söfnun úrgangs fyrir aðliggjandi lóðir að því tilskildu að öll söfnun úrgangs færist af viðkomandi lóðum.
- c. Heimilt er að víkja frá ákvæði um söfnun innan lóðar þegar um er að ræða rúmfrekan úrgang, svo sem garðaúrgang, sem safnað er á söfnunar- eða móttökustöð.
 - d. Sveitarfélögum er heimilt að uppfylla skyldu til sérstakrar söfnunar á gleri, málmum og textíl með söfnun í grenndargáma.
 - e. Sérstök söfnun á spilliefnum skal fara fram í nærumhverfi íbúa.
 - f. Sveitarfélög skulu útfæra nánara fyrirkomulag sérstakrar söfnunar í samþykkt um meðhöndlun úrgangs.
7. Ný undanþáguheimild: Ráðherra er heimilt, að fenginni umsögn Umhverfisstofnunar, að veita undanþágu frá ákvæðum um sérstaka söfnun [...], að uppfylltum [tilteknum] skilyrðum, m.a. að „blönduð söfnun tiltekinna tegunda úrgangs hafi ekki áhrif á möguleika til endurnýtingar þeirra úrgangstegunda og slík söfnun tryggi sambærileg gæði úrgangsins og fæst með sérstakri söfnun.
8. Ný ákvæði um flokkunarskyldu:
- a. Einstaklingum og lögaðilum er skylt að flokka heimilisúrgang í samræmi við ákvæði 1. mgr.
 - b. Rekstraraðilum er skylt að flokka rekstrarúrgang í samræmi við 1. mgr. 11. gr.
 - c. Byggingar- og niðurrifsúrgangur skal flokkaður í a.m.k. eftirfarandi flokka: spilliefni, timbur, steinefni, málm, gler, plast og gifs.
9. Nýtt ákvæði um samræmdar merkingar: Við meðhöndlun úrgangs skal nota samræmdar merkingar fyrir a.m.k. eftirfarandi úrgangstegundir: pappír og pappa, málma, plast, gler, lífúrgang, textíl og spilliefni, sbr. nánari ákvæði í reglugerð sem ráðherra er heimilt að setja.
10. Nýtt ákvæði um ráðstöfun úrgangs sem hefur verið sérsafnað: Hvorki er heimilt að urða né senda til brennslu þær úrgangstegundir sem tilgreindar eru í 1. mgr. og hefur verið safnað sérstaklega, nema þann úrgang sem eftir verður og hentar hvorki til endurnotkunar né endurvinnslu og brennsla eða eftir atvikum urðun er sá kostur sem skilar bestri heildarniðurstöðu fyrir umhverfið.
11. Viðbót við 1. mgr. 13. gr. þar sem fram kemur að við meðhöndlun úrgangs skuli ná tilteknum tölulegum markmiðum eða viðmiðunum um úrgangsforvarnir, undirbúning fyrir endurnotkun, endurvinnslu, endurnýtingu og förgun: Sveitarstjórnir bera ábyrgð á að tölulegum markmiðum sem sett eru um heimilisúrgang og lífrænan úrgang sé náð á þeirra svæði.
12. Ný ákvæði um gjaldtöku vegna uppsetningar og reksturs nauðsynlegra innviða:
- a. Skylt er að innheimta gjald sem næst raunkostnaði við viðkomandi þjónustu, svo sem með því að miða gjaldið við magn úrgangs, gerð úrgangs, losunartíðni, frágang úrgangs og aðra þætti sem áhrif hafa á kostnað við meðhöndlun úrgangs viðkomandi aðila.
 - b. Sveitarfélagi og byggðasamlagi er þó heimilt að færa innheimtu gjalda á milli úrgangsflokka í því skyni að stuðla að markmiðum laga þessara [...]. Jafnframt er sveitarfélagi heimilt að ákveða gjaldið sem fast gjald á hverja fasteignareiningu til þess að innheimta allt að 25% af heildarkostnaði sveitarfélagsins, sbr. 3. mgr. (Skv. ákvæði til bráðabirgða sveitarfélagi þó heimilt að innheimta allt að 50% af heildarkostnaði sveitarfélagsins til 1. janúar 2025).

- c. *Sveitarfélag eða byggðasamlag skal árlega birta upplýsingar um innheimt gjöld og sundurliðun á raunkostnaði á vef sínum.*
13. Ný ákvæði um Lágmarkskröfur varðandi framlengda framleiðendaábyrgð:
- a. *Framleiðendur og innflytjendur vara, sbr. lög um úrvinnslugjald og lög um ráðstafanir gegn umhverfismengun af völdum einnota umbúða fyrir drykkjarvörur, skulu fjármagna og tryggja meðhöndlun vöru sem er orðin að úrgangi. Fjármögnunin skal þ.m.t. standa straum af kostnaði við sérstaka söfnun, sbr. 10. gr., sem og aðra söfnun úrgangsins eftir atvikum og meðhöndlun hans og kostnaði við upplýsingasöfnun, upplýsingaskil og upplýsingagjöf.*
- b. *Úrvinnslusjóður og Endurvinnslan skulu: Ná á landsvísu tölulegum markmiðum um söfnun, undirbúning fyrir endurnotkun, endurvinnslu og endurnýtingu viðkomandi úrgangs [...] og tryggja almenna fræðslu til almennings og lögaðila, þ.m.t. um úrgangsförvarnir og rétta meðhöndlun vara þegar þær eru orðnar að úrgangi, þ.m.t. um þau söfnunarkerfi sem til staðar eru, og áhrif þess að dreifa úrgangi á víðavangi.*
- c. *Með lögum nr. 103/2021 var einnig m.a. gerð sú breyting á á lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir, nr. 7/1998, að framleiðendur og innflytjendur skuli fjármagna fræðslu og upplýsingagjöf til notenda viðkomandi vara, m.a. um áhrif þess að fleygja rusli á víðavangi og áhrif annarrar ófullnægjandi meðhöndlunar varanna þegar þær eru orðnar að úrgangi, einkum áhrif þeirra á sjávarumhverfi, og áhrif þess að losa vörurnar í fráveitu. Framleiðendum og innflytjendum ber jafnframt að fjármagna hreinsun á rusli á víðavangi sem er til komið vegna þessara vara, ásamt flutningi þess og annarri meðhöndlun. Framangreind hreinsun skal vera á hendi opinberra yfirvalda eða í þeirra umboði.*

2.2 Reglugerð um meðhöndlun úrgangs

Í 9. gr. rgl. um meðhöndlun úrgangs, nr. 737/2003, með síðari breytingum, er sem fyrr segir að finna nánari ákvæði um gerð og innihald svæðisáætlunar. Boðaðar hafa verið breytingar á þessum ákvæðum, en þær hafa ekki enn litið dagsins ljós í endanlegri mynd (september 2022). Skv. reglugerðinni (fyrir boðaðar breytingar) skal eftirfarandi koma fram í svæðisáætlun, „eftir því sem við á og að teknu tilliti til landfræðilegra aðstæðna og umfangs svæðisins sem áætlunin tekur til“:

- a) *yfirlit yfir tegund, magn og myndunarstaði úrgangs sem verður til innan svæðisins sem áætlunin tekur til, hvaða úrgangur er líklegt að verði fluttur frá svæðinu eða til þess og mat á þróun á straumum úrgangs í framtíðinni,*
- b) *gildandi kerfi fyrir söfnun úrgangs og stórar förgunar- og endurnýtingarstöðvar, þ.m.t. sérstakt fyrirkomulag vegna olíuúrgangs, spilliefna eða strauma úrgangs sem fjallað er um í lögum og reglugerðum,*
- c) *mat á þörfinni fyrir ný söfnunarkerfi, lokun starfandi móttökustöðva og, ef nauðsyn krefur, fjárfestingar í tengslum við þetta,*
- d) *upplýsingar um hvar hagkvæmast er að hafa förgunar- og endurnýtingarstöðvar í framtíðinni, sé þörf á þeim,*
- e) *almenn stefna varðandi úrgangsstjórnun, þ.m.t. áætluð tækni og aðferðir til úrgangsstjórnunar, eða stefna vegna úrgangs sem skapar sérstök vandamál við stjórnun.*

Með tilliti til landfræðilegra aðstæðna og umfangs skipulagssvæðisins geta svæðisáætlanir einnig tekið til eftirfarandi:

- a) skipulagsþátta, sem tengjast úrgangsstjórnun, þ.m.t. lýsing á því hvernig ábyrgð dreifist á opinbera aðila og einkaaðila sem fara með úrgangsstjórnun,
- b) mats á gagnsemi og heppileika þess að nota efnahagsleg stjórnþæki og önnur stjórnþæki til að takast á við ýmis vandamál er varða úrgang,
- c) beitingar herferða til vitundarvakningar og upplýsingamiðlunar til almennings eða tiltekins hóps neytenda,
- d) aflagðra, mengaðra förgunarstaða og ráðstafana til að lagfæra þá.

Þá skal skv. 9. gr. reglugerðarinnar „gera grein fyrir leiðum til að ná þeim markmiðum að lífrænn heimilísúrgangur sem berst til urðunarstaða hafi, eigi síðar 1. júlí 2020, minnkað niður í 35% af heildarmagni þess lífræna heimilísúrgangs sem féll til árið 1995“ og „einnig gera grein fyrir leiðum til að ná þeim markmiðum að annar lífrænn úrgangur, svo sem lífrænn rekstrarúrgangur, sem berst til urðunarstaða hafi, eigi síðar 1. júlí 2020, minnkað niður í 35% af heildarmagni þess úrgangs sem féll til árið 1995“.

2.3 Stefna um meðhöndlun úrgangs

Í samræmi við ákvæði 5. gr. laga nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs með síðari breytingum, gefur ráðherra út almenna stefnu um meðhöndlun úrgangs til tólf ára í senn sem gildir fyrir landið allt. Þessi stefna kom út í júní 2021 undir yfirskriftinni *Í átt að hringrásarhagkerfi. Stefna umhverfis- og auðlindaráðherra í úrgangsmálum*.¹ Almenn stefna um úrgangsforvarnir 2016–2027 var felld inn í þessa stefnu. Eins og fram hefur komið þarf svæðisáætlun að innihalda upplýsingar um það hvernig sveitarstjórnir hyggist ná markmiðum stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsforvarnir. Í kafla 4 er gerð grein fyrir þeim markmiðum stefnunnar sem sveitarstjórnir bera a.m.k. að hluta til ábyrgð á að náist.

¹ Umhverfis- og auðlindaráðuneytið (2021): *Í átt að hringrásarhagkerfi. Stefna umhverfis- og auðlindaráðherra í úrgangsmálum*. https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/UAR_stefna_1_att_ad_hringrasarhagkerfi.pdf.

3 Aðferðir, forsendur og fyrirvarar

Svæðisáætlunin sem hér birtist er unnin með hliðsjón af ákvæðum 6. gr. laga nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs með síðari breytingum og ákvæðum 9. gr. reglugerðar um meðhöndlun úrgangs, nr. 737/2003, með síðari breytingum, en þar er sem fyrr segir að finna ákvæði um gerð og innihald svæðisáætlunar. Sá fyrirvari er þó gerður að boðaðar breytingar á þessum ákvæðum hafa ekki enn litið dagsins ljós í endanlegri mynd (september 2022) og því ríkir nokkur óvissa um hver verði endanleg forskrift löggjafarinnar hvað þetta varðar.

Í mjög einfaldaðri mynd snýst vinnan við gerð svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs um tvennt. Annars vegar þarf að afla sem traustastra upplýsinga um núverandi stöðu úrgangsmála á svæðinu sem áætlunin nær til, svo og um þau áform sem þegar eru uppi um breytingar. Hins vegar þarf að móta stefnu sem miðar að því að breyta stöðunni á þann veg að hún samræmist markmiðum stjórnvalda á landsvísu og markmiðum sveitarstjórnanna sem í hlut eiga. Upplýsingar um núverandi stöðu eru grunnurinn sem stefnumótunin byggir á, en stefnumótunin sjálf er eðli málsins samkvæmt sá hluti áætlunarinnar sem mestu máli skiptir.

3.1 Söfnun tölulegra upplýsinga

Söfnun tölulegra upplýsinga um stöðu úrgangsmála í einstökum sveitarfélögum eða landshlutum er ýmsum annmörkum háð, þar sem enn vantar nokkuð upp á að samræmd og svæðaskipt úrgangstölfræði sé aðgengileg og gagnleg til þessara nota. Við gerð svæðisáætlunarinnar þurfti því að finna þá aðferð til talnasöfnun sem líkleg var til að skila sem áreiðanlegastri niðurstöðu.

Umhverfisstofnun ber ábyrgð á söfnun tölulegra gagna um úrgangsmál og skiptingu magntalna niður á sveitarfélög. Við núverandi aðstæður er þó ekki mögulegt að nota talnasafn stofnunarinnar í stöðugreiningu á borð við þá sem hér um ræðir, annars vegar vegna þess að skiptingu á sveitarfélög er enn ábótavant og hins vegar vegna þess hversu seint tölur skilar sér til stofnunarinnar og frá henni. Mikilvægt er að svæðisáætlun byggji á sem nýjustum upplýsingum, enda hefur úrgangsstjórnun tekið ýmsum breytingum á síðustu misserum og árum. Því var talið mikilvægt að byggja greiningu á núverandi stöðu úrgangsmála í sveitarfélögunum á Norðurlandi á tölum frá 2021. Nýjustu tölur sem Umhverfisstofnun hefur birt opinberlega eru hins vegar fyrir 2020 og ekki greindar niður á sveitarfélög. Því var farin sú leið að leita eftir upplýsingum frá úrgangsverktökum sem selja sveitarfélögunum þjónustu. Einnig var leitað til starfsmanna einstakra sveitarfélaga, landshlutasamtaka og sorpsamlaga til að fylla í eyður og leysa úr vafaatriðum. Mjög gott samstarf náðist við þessa aðila, sem virðist í öllum aðalatriðum hafa skilað áreiðanlegum og allvel sundurliðuðum úrgangstölum til að nota í stöðugreiningunni.

Í talnavinnu á borð við þá sem hér um ræðir skiptir meginmáli hvernig úrgangsflokkar eru skilgreindir, bæði til þess að samanburður milli ára verði sem marktækastur yfir skemmri og lengri tímabil og til þess að hægt sé að setja markmið fyrir einstaka úrgangsflokka og fylgja þeim eftir. Í reynd eru í notkun 2-3 flokkunarkerfi úrgangs með mismunandi sundurliðun. Þau kerfi sem mestu máli skipta í þessu tilviki eru annars vegar flokkaskipting sem byggist á reglugerð um skrá yfir úrgang og mat á hættulegum eiginleikum úrgangs, nr. 1040/2016 og hins vegar samræmt evrópskt flokkunarkerfi sem

Umhverfisstofnun notar í úrgangstölfræði sinni. Við gerð þessarar svæðisáætlunar var ákveðið að styðjast við fyrrnefnda kerfið, einkum vegna þess að tiltölulega auðvelt er að skrá tölur frá þjónustuaðilum inn í slíkt kerfi. Skiptingin samræmist hins vegar ekki í reynd því flokkunarkerfi sem Umhverfisstofnun notar í úrgangstölfræði sinni. Æskilegt væri að geta notað kerfi stofnunarinnar í allri umfjöllun um úrgangsmagn, en tenginguna þarna á milli vantar. Þjónustuaðilar þurfa vissulega að skila tölum til Umhverfisstofnunar á því formi sem stofnunin tiltekur, en þær aðferðir sem beitt er við aðlögun upphaflegu talnanna að því formi eru ekki aðgengilegar utanaðkomandi aðilum. Í náinni framtíð verður væntanlega hægt að nálgast allar tölur á opnum vef Umhverfisstofnunar, sundurliðaðar eftir sveitarfélögum og í samræmi við flokkunarkerfi stofnunarinnar. Þangað til virðist sú leið sem hér er farin vera eina færa leiðin til að fá nýlegar og sæmilega áreiðanlegar tölur með nægri sundurliðun til að hægt sé að byggja á þeim við gerð svæðisáætlana, þ.m.t. við útreikning endurvinnsluhlutfalla o.fl.

Við gerð svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs er ekki nægjanlegt að hafa aðgang að tölum um heildarmagn úrgangs í tilteknum úrgangsflokkum, heldur þurfa magntölurnar að vera aðgreindar eftir því hvort úrgangurinn kemur frá heimilum eða atvinnulífi, svo og eftir afdrifum úrgangsins. Í einhverjum tilvikum eru þær tölur yfir úrgang frá atvinnulífi sem hér er byggt á ekki tæmandi, en mun meiri óvissa ríkir þó um afdrifin. Ein ástæða þess er sú að úrgangsverktaki sem þjónustar mörg sveitarfélög á sama svæði safnar gjarnan eða umstaflar tilteknum úrgangsflokkum miðsvæðis og kemur úrganginum síðan áfram í mismunandi meðhöndlun. Þetta ferli á að vera nokkuð gegnsætt, en við núverandi aðstæður getur verið erfitt að sannreyna frá hvaða sveitarfélögum tiltekinn farmur af úrgangi til meðhöndlunar sé í raun ættaður. Þar við bætist síðan óvissa um hversu stór hluti þess úrgangs sem flokkaður er og sendur til endurvinnslu, er í raun enduruninn. Endurvinnsluhlutföll hafa hingað til yfirleitt verið reiknuð út frá því magni sem sent er til endurvinnslu, en framvegis ber að reikna þessi hlutföll út frá því hversu mikið er raunverulega endurrunnið. Sem dæmi um frávikin sem geta legið í þessu atriði má nefna að alla jafna virðast aðeins um 30-70% af flokkuðum plastúrgangi vera endurrunnin í raun og af samtölum við þjónustuaðila má ráða að raunverulegt endurvinnsluhlutfall plastumbúða sé aðeins um 55% af því sem safnast. Gerð er nánari grein fyrir gefnum forsendum og helstu fyrirvörum í kafla 5.11 og í Viðauka 5.

3.2 Stefnumótun

Lögð voru drög að stefnu sveitarfélaganna á Norðurlandi í úrgangsmálum á netfundi fulltrúa sveitarfélaganna með ráðgjafa og fleiri sérfræðingum mánudaginn 25. apríl 2022. Fundurinn var jafnframt hluti af verkefni Sambands íslenskra sveitarfélaga um svæðisáætlanir sem tæki í ákvörðunartöku, sem aftur var hluti af stærra verkefni undir yfirskriftinni *Samtaka um hringrásarhagkerfið*.²

Samtals tóku 29 fulltrúar sveitarfélaganna á Norðurlandi þátt í stefnumótunarfundinum, þ.m.t. fulltrúar um helmings þeirra sveitarfélaga sem aðild eiga að svæðisáætluninni. Á fundinum var unnið í sex hópum (vinnusmiðjum), þar sem leitað var sameiginlegra svara við spurningalista sem Samband íslenskra sveitarfélaga lagði til. Svör og umræður voru skráð jafnóðum í Google-skjal sem allir þátttakendur höfðu jafnan aðgang að.

² Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Samtaka um hringrásarhagkerfið*.
<https://www.samband.is/verkefnin/umhverfis-og-urgangsmal/innleiding-hringrasarhagkerfis>.

Spurningalistann í heild og lista yfir þátttakendur í fundinum má sjá í Viðauka 4. Þar hafa jafnframt verið dregnar saman í punktaformi allar þær áherslur sem komu fram í vinnusmiðjunum. Í einhverjum tilvikum hafa atriði þó verið sameinuð eða færð milli flokka/spurninga. Röð punkta innan hvers flokks/spurningar er að mestu leyti handahófskennd, en eins og gefur að skilja má þar bæði greina skörun og mótsagnir.

Niðurstöður stefnumótunarfundarins mynduðu grunn að þeirri stefnu sveitarfélaganna í úrgangsmálum sem birt er í kafla 6, en stefnan hefur síðan verið mótuð áfram í samvinnu sveitarfélaganna.

3.3 Uppbygging skjalsins

Þetta svæðisáætlunarskjal er þannig uppbyggt að á eftir inngangsköflum er gefið gróft yfirlit yfir stöðu úrgangsmála á Norðurlandi almennt (Kafli 5) og þar fyrir aftan er sett fram stefna sveitarfélaganna og helstu aðgerðir til að fylgja stefnunni eftir (Kafli 6). Aftast í skjalinu er svo viðaukar. Þar ber fyrst að nefna umfangsmikinn viðauka með greiningu á stöðu úrgangsmála í hverju sveitarfélagi landshlutans um sig. Þar á eftir fylgir viðauki með tímasettri aðgerðaáætlun, viðauki með umhverfismatsskýrslu í samræmi við lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana, nr. 111/2021, viðauki með helstu niðurstöðum stefnumótunarfundar sveitarfélaganna á Norðurlandi 25. apríl 2022 og viðauki með skýringum sem varða einstaka úrgangsflokka og ráðstöfun þeirra, þ.á m. skýringum um forsendur sem gengið var út frá við gerð stöðugreiningarinnar.

4 Markmið stjórnvalda á beinni ábyrgð sveitarfélaga

Í þeim breytingum á lögum um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, sem taka að fullu gildi 1. janúar 2023, og í stefnu umhverfis- og auðlindaráðherra í úrgangsmálum,³ er að finna ýmis markmið sem sveitarstjórnir bera a.m.k. að hluta til ábyrgð á að náist. Nokkur þeirra markmiða sem snúa beint að sveitarstjórnnum eru eftirtalin:

- Endurvinnsla heimilisúrgangs
 - 50%
 - 55% (2025)
 - 60% (2030)
 - 65% (2035)
- Urðun heimilisúrgangs
 - 10% (2035)
- Urðun lífræns úrgangs
 - Hámark 25.244 tonn á landsvísu 2020 (heimilisúrgangur) og 58.905 tonn (rekstrarúrgangur)
 - Bann (2025)?
- Byggingar- og niðurrifsúrgangur
 - 70% endurnýting (2020)

Markmið stjórnvalda um endurvinnsluhlutföll snúa einnig að einstökum úrgangsflokkum, en í þeim efnum liggur ábyrgðin að miklu leyti á herðum Úrvinnslusjóðs. Hér er sjónum því einkum beint að heimilisúrganginum.

Heimilisúrgangur er skilgreindur svo í 3. gr. laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með þeim breytingum sem taka gildi 1. janúar 2023:

- blandaður úrgangur frá heimilum og úrgangur frá heimilum sem er sérstaklega safnað, þ.m.t. pappír og pappi, gler, málmar, plast, lífúrgangur, timbur, textíll, umbúðir, raf- og rafeindatækjaúrgangur, notaðar rafhlöður og rafgeymar og rúmfrekur úrgangur, þ.m.t. dýnur og húsgögn,*
- blandaður úrgangur af öðrum uppruna og úrgangur af öðrum uppruna sem er sérstaklega safnað og er svipaður að eðli og samsetningu úrgangi frá heimilum,*
- en þó ekki úrgangur frá framleiðslu, landbúnaði, skógrækt, fiskveiðum, rotþróum, fráveitukerfum, þ.m.t. seyra, úr sér gengin ökutæki eða byggingar- og niðurrifsúrgangur.*

Skilgreiningin hér að framan endurspeglar ekki að öllu leyti í þeirri flokkun úrgangs sem lesa má úr fyrirbyggjandi tölum, sem stafar af því að nokkrir úrgangsflokkar innihalda bæði heimilisúrgang og rekstrarúrgang í ótilgreindum hlutföllum. Þetta á einkum við um úrgangsflokkinn „Annar grófur úrgangur“, sem svo er nefndur í úrgangstölfræði þjónustuaðila. Alla jafna má ætla að þessi úrgangsflokkur innihaldi fyrst og fremst byggingar- og niðurrifsúrgang, en í honum leynast einnig m.a. húsgögn, dýnur o.fl., sem í reynd er ekki byggingar- og niðurrifsúrgangur og ætti því að skilgreinast sem

³ Umhverfis- og auðlindaráðuneytið (2021): Í átt að hringrásarhagkerfi. Stefna umhverfis- og auðlindaráðherra í úrgangsmálum. https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/UAR_stefnal_att_ad_hringrasarhagkerfi.pdf.

heimilisúrgangur og hafa þar áhrif á endurvinnsluhlutföll. Við gerð þessarar svæðisáætlunar var farin sú leið að áætla að 10% af „Öðrum grófum úrgangi“ sé í raun heimilisúrgangur, (sjá nánari umfjöllun í Viðauka 5). Úrgangsflokkurinn „Hreint timbur“ inniheldur væntanlega einnig bæði heimilisúrgang og byggingar- og niðurrifsúrgang. Að öllum líkindum eru þó vörubretti uppistaðan í þessum úrgangsflokki – og þar sem litið er á vörubretti sem viðurumbúðir teljast þau heimilisúrgangur í skilningi laganna. Hér er því farin sú leið að líta á allt „Hreint timbur“ sem heimilisúrgang.

Í upptalningunni hér að framan eru nefnd tvenns konar markmið sem ekki snúa að heimilisúrgangi, nema að hluta til. Annars vegar er þar um að ræða gamalt markmið um að árið 2020 skuli lífrænn úrgangur sem berst til urðunarstaða hafa minnkað niður í 35% af heildarmagni þess lífræna úrgangs sem féll til 1995, annars vegar fyrir heimilisúrgang og hins vegar rekstrarúrgang. Í reynd er ógjörningur fyrir einstök sveitarfélög eða svæði að ganga úr skugga um hvort þetta markmið hafi náðst, bæði vegna þess að upplýsingar um raunverulegt magn 1995 eru óáreiðanlegar og vegna þess að ekki er hægt að lesa núverandi magn (eða magnið 2020 sem var eindagi markmiðsins) út úr úrgangstölfræðinni eins og hún er sett fram. Ástæða þess síðarnefnda er að inn í tölurnar ber að reikna allan lífrænan úrgang, þ.m.t. þann lífræna úrgang sem falinn er í blönduðum úrgangi. Vissulega er hægt að áætla hlutdeild lífræna úrgangsins í einstökum flokkum úrgangs sem sendur er til urðunar, en í slíkum áætlunum eru jafnan notaðar staðlaðar prósentutölur sem endurspeglar alls ekki breytileika milli sveitarfélaga, svo sem vegna mismunandi árangurs í sérsöfnun lífúrgangs. Niðurstaðan verður því óhjákvæmilega marklítill. Enn fremur voru viðmiðunartölur fyrir 1995 reiknaðar fyrir einstaka urðunarstaði og síðan þá hafa orðið töluverðar breytingar á því hvert einstök sveitarfélög senda úrgang til urðunar. Þetta gerir útreikninga og samanburð enn ómarkvissari en ella. Með hliðsjón af þessu var ákveðið við gerð þessarar svæðisáætlunar að reyna ekki að leggja mat á hvort umrædd markmið hafi náðst. Vandséð er að frekari úrvinnsla hvað þetta varðar komi að nokkru gagni í því starfi sem framundan er í úrgangsmálum sveitarfélaga.

Samkvæmt síðara markmiðinu sem nefnt er fremst í þessum kafla og snýr ekki að heimilisúrgangi, áttu a.m.k. 70% af byggingar- og niðurrifsúrgangi að fara til endurnýtingar 2020. Fyrirliggjandi tölur eru ekki nægjanlega sundurliðaðar til að hægt sé að aðgreina magn byggingar- og niðurrifsúrgangs frá öðrum magntölum með óyggjandi hætti. Í kafla 5.11 er þó gerð tilraun til að leggja mat á stöðu sveitarfélaganna á Norðurlandi gagnvart þessu markmiði.

Frá og með 1. janúar 2023 verður skylt að flokka byggingar- og niðurrifsúrgang í a.m.k. eftirfarandi flokka: Spilliefni, timbur, steinefni, málmar, gler, plast og gifs, (sbr. tl. 8c í kafla 2.1). Sveitarfélög þurfa þá jafnframt að sjá um að starfræktar séu móttöku- og söfnunarstöðvar fyrir þennan úrgang, eftir atvikum í samstarfi við aðrar sveitarstjórnir.

5 Staða úrgangsmála á Norðurlandi

Þessi kafli hefur að geyma helstu atriðin úr ítarlegri greiningu á stöðu úrgangsmála í einstökum sveitarfélögum á Norðurlandi, en greininguna alla má sjá í Viðauka 1. Eins og þar kemur fram var greiningin gerð vorið 2022 og síðan þá hafa miklar breytingar átt sér stað í mörgum þeirra sveitarfélaga sem hlut eiga að máli. Þannig fækkaði sveitarfélögum á svæðinu úr 20 í 16 vegna sameininga sem tóku gildi við sveitarstjórnarkosningar vorið 2022. Þá eru nokkur sveitarfélöganna komin vel á veg með þær breytingar sem fyrirsjáanlega þurfti að gera til að laga fyrirkomulag úrgangsmála að þeim breytingum á lögum nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs sem taka gildi 1. janúar 2023, m.a. hvað varðar fyrirkomulag söfnunar, gjaldskrár og samninga við verktaka. Ekki hefur verið ráðist í uppfærslu stöðugreiningarinnar til að endurspeglar þessar breytingar, enda liggur veruleg vinna í greiningu af þessu tagi og því myndi uppfærsla seinka samþykkt um allnokkrar vikur í það minnsta. Þær breytingar sem hér hafa verið nefndar hafa auk heldur ekki veruleg áhrif á meginniðurstöðuna sem endurspeglast í sameiginlegri stefnu sveitarfélaga (sjá 0. kafla).

Þann 1. janúar 2022 voru íbúar á Norðurlandi samtals 38.566 í 20 sveitarfélögum. Þar af bjuggu 7.405 í sjö sveitarfélögum á Norðurlandi vestra, 19.642 í Akureyrarbæ, 6.467 í sex öðrum sveitarfélögum við Eyjafjörð og 5.052 í sex sveitarfélögum þar fyrir austan. Eftir sveitarstjórnarkosningar í maí 2022 fækkaði sveitarfélögunum um tvö (úr 20 í 18) vegna sameiningar Sveitarfélagsins Skagafjarðar og Akrahrepps annars vegar og Þingeyjarsveitar og Skútustaðahrepps hins vegar. Í þessu skjali er þó að mestu leyti fjallað um sveitarfélögin eins og þau voru fyrir sameiningu, enda byggja magntölur alfarið á gögnum fyrir árið 2021.

Af 38.566 íbúum á Norðurlandi 1. janúar 2022 bjuggu 32.771 (85%) í þéttbýli (skv. skilgreiningu Hagstofu Íslands) og 5.795 (15%) í dreifbýli. Atvinnulíf í landshlutanum er fjölbreytt. Þar vega útgerð og fiskvinnsla þungt, en einnig landbúnaður og matvælaframleiðsla honum tengd, ferðaþjónusta, ýmiss önnur þjónusta og iðnaður, þ.m.t. stóriðja á Bakka við Húsavík. Þess er að vænta að úrgangur sem til fellur í landshlutanum endurspeglar fjölbreytni atvinnulífsins.

5.1 Fyrirkomulag söfnunar

Úrgangur er hirtur frá heimilum í öllum sveitarfélögum í landshlutanum, að frátöldum þeim fámennustu (Akrahreppur, Tjörneshreppur og Svalbarðshreppur), þar sem íbúar sjá sjálfir um að skila úrgangi á grenndarstöðvar eða móttökustöðvar í sveitarfélaginu eða í nágrennasveitarfélagi.

Í sveitarfélögum með reglubundna söfnun úrgangs eru alla jafna a.m.k. tvö ílát við hvert heimili, þ.e. yfirleitt grátt 240 lítra ílát fyrir blandaðan úrgang og grænt 240 lítra ílát fyrir pappír, pappa, fernur, plast og málma. Þéttbýlið á Akureyri er undantekning frá því síðarnefnda, en þar geta íbúar valið milli þess að fá grænt ílát heim að húsvegg, gegn gjaldi, eða skila flokkuðum úrgangi á grenndarstöð.

Sérsöfnun á lífúrgangi er hafin í öllum sveitarfélögum á Norðurlandi eystra, þar sem úrgangur er á annað borð hirtur, að Þingeyjarsveit, Skútustaðahreppi og Langesbyggð frátöldum. Á Norðurlandi vestra er sérsöfnun á lífúrgangi aðeins hafin í Sveitarfélaginu

Skagafirði. Lífúrgangi er ýmist safnað í 120 lítra brúna ílát eða 35 lítra hólfi (handraða) í gráa ílátinu. Í sumum sveitarfélögum nær sérsöfnun á lífúrgangi aðeins til þéttbýlisstaða.

Losunartíðni er nokkuð breytileg eftir sveitarfélögum. Algengast er að grá ílát og brún ílát (eða hólfi) séu losuð á tveggja til þriggja vikna fresti en græn ílát á þriggja til fjögurra vikna fresti. Brún ílát (eða hólfi) eru víða losuð oftar yfir sumarmánuðina en yfir vetrarmánuðina.

Almennt þjónusta sveitarfélögin ekki rekstraraðila hvað söfnun úrgangs varðar, en þeir geta skilað úrgangi á gámastöð gegn gjaldi og/eða samið við þjónustuaðila um þá þjónustu sem þeim hentar.

Öll sveitarfélögin þar sem úrgangi er safnað reglulega eru með samninga við verktaka um framkvæmd söfnunarinnar og yfirleitt jafnframt um rekstur gámastöðva o.fl. Flest eru með samninga við Terra, en mun færri við Íslenska gámafélagið (ÍGF). Sveitarfélagið Skagafjörður er með samning við staðbundinn verktaka (Flokka ehf.) og Sel sf. á Kópaskeri sér um tiltekna þætti úrgangsmála fyrir austasta hluta Norðurlands. Smærri verktakar koma einnig við sögu í nokkrum tilvikum.

Eftirfarandi tafla hefur að geyma yfirlit yfir tíðni losunar úrgangs frá heimilum á Norðurlandi miðað við þær upplýsingar sem fram koma í Viðauka 1. Losunin er gefin upp í lítrum á viku til að mismunandi stærðir íláta hafi sem minnst áhrif á samanburð milli sveitarfélaga. Sums staðar er ekki viðhaft sama fyrirkomulag í dreifbýli og þéttbýli og því er gerð grein fyrir losunartíðni í hvorri gerð byggðar fyrir sig. Þá er algengt að tíðni losunar sé mismunandi eftir árstímum. Í slíkum tilvikum sýnir taflan vegið meðaltal, (námundað að næstu heilu tölu).

Tafla 1. Tíðni losunar úrgangs frá heimilum á Norðurlandi, gefin upp í lítrum á viku,

	Húnaþing vestra	Húnaþing norðurlandshreppur	Blönduósþing	Skagabyggð	Sveitarfélagið Skagaströnd	Sveitarfélagið Skagafjörður	Akrahreppur	Fjallabyggð	Dalvíkurbyggð	Hörgársveit	Akureyrarbær	Eyjafjarðarsveit	Svalbarðsströndahreppur	Grytubakkahreppur	Þingeyjarsveit	Skútustaðahreppur	Norðurþing	Tjörneshreppur	Svalbarðshreppur	Langanesbyggð	
Þéttbýli																					
Ílát við heimili (bland.)	80	80	80	?	80	60	-	80	120	120	120	120	120	120	80	80	80	?	-	89	
Ílát við heimili (endurv.)	80	80	80	?	80	60	-	80	120	60	-	60	60	60	80	80	80	?	-	80	
Ílát við heimili (lífúrg.)	-	-	-	?	-	18	-	45	18	18	18	60	18	18	-	-	52	?	-	-	
Dreifbýli																					
Ílát við heimili (bland.)	80	80	80	?	80	-	-	80	120	120	-	120	120	120	80	80	80	?	-	89	
Ílát við heimili (endurv.)	80	80	80	?	80	-	-	80	120	60	-	60	60	60	80	80	80	?	-	60	
Ílát við heimili (lífúrg.)	-	-	-	?	-	-	-	45	18	-	-	60	18	18	-	-	52	?	-	-	

Athugasemdir:

Akureyri

Endurvinnslulát leigð sérstaklega

Hrísey og Grímsey: Losun eftir þörfum

Eyjafjarðarsveit

Taflan miðast við nyrðri hluta sveitarfélagsins

Í syðri hlutanum nemur vikuleg losun íláta fyrir lífúrgang 18 lítrum (hólf)

Norðurþing

Taflan miðast einkum við Húsavík

Fyrirkomulagið er breytilegt innan sveitarfélagsins

Ljóst er að sveitarfélögin á Norðurlandi þurfa að gera verulegar breytingar á söfnunarkerfum í tengslum við gildistöku lagaákvæða um aukna sérsöfnun, sem taka gildi 1. janúar 2023. Engin sveitarstjórn á svæðinu hefur fengið undanþágu frá skyldu til sérstakrar söfnunar, en vilji er til að skoða möguleika á að nýta þéttar grenndarstöðvar í einhverjum mæli í stað söfnunar innan lóða.

5.2 Grenndarstöðvar

Sveitarfélög á Norðurlandi nýta ekki grenndarstöðvar í miklum mæli til úrgangssöfnunar. Akureyrarbær er þó undantekning hvað þetta varðar, en þar gegna grenndarstöðvar lykilhlutverki í söfnuninni. Í nokkrum sveitarfélögum eru grenndarstöðvar í dreifbýli, ýmist ætlaðar íbúum eða umráðafólki orlofshúsa. Grenndarstöðvum í dreifbýli hefur fækkað á síðustu árum, enda hefur umgengi verið vandamál í einhverjum tilvikum. Stöðvarnar eru undantekningarlítið opnar og óvaktaðar, sem hefur gefið hverjum sem er möguleika á að losa sig við úrgang að hvaða lagi sem er á kostnað samfélagsins.

Eftirfarandi tafla gefur gróft yfirlit yfir tilvist og tilhögun grenndarstöðva í sveitarfélögum á Norðurlandi. Flokkunarbarir (lúgur) á móttökustöðvum eru taldar með í töflunni (aðeins á Hvammstanga), svo og gámasæður sem almenningur hefur aðgang að.

Tafla 2. Grenndarstöðvar – Fjöldi og fyrirkomulag.

	Húnaþing vestra	Húnavatnshreppur	Blönduósþéttbýli	Skagabyggð	Sveitarfélagið Skagaströnd	Sveitarfélagið Skagafjörður	Akrahreppur	Fjallabyggð	Dalvíkurbyggð	Hörgársveit	Akureyrarbær	Eyjafjarðarsveit	Svalbarðsstrandarhreppur	Grýtubakkahreppur	Þingeyjarsveit	Skútustaðahreppur	Norðurþing	Tjörneshreppur	Svalbarðshreppur	Langanesbyggð
Fjöldi í þéttbýli	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0
Fjöldi í dreifbýli	10	?	0	0	0	1	0	0	2	0	12	0	1	0	0	1	3	0	1	0
Opnunartími	24	24				24			24		24		24			24	24		24	
Vöktun	Nei	Nei				Nei			Nei		Nei		Nei			Nei	Nei		Nei	
Blandaður úrgangur	Já	?				?			Já		(Nei)		Já			Já	Já		Já	
Flokkaður úrgangur	Já/Nei	?				?			Nei		Já		Já			?	Nei		Já	

Athugasemdir:

Húnaþing

Akureyrarbær

Hægt að setja flokkað úrgang inn um lúgu við móttökustöð

Hægt er að skila blönduðum úrgangi á grenndarstöð í Hrísey

5.3 Móttökustöðvar

Móttökustöðvar eru reknar á öllum helstu þéttbýlisstöðum á Norðurlandi og er rekstur þeirra alla jafna í höndum úrgangsverktaka sem þjónusta sveitarfélögin. Gjaldtaka er nokkuð breytileg en víða er notast við klippikort sem eru þá innifalin í sorpgjöldum og afhent hverju heimili í upphafi árs. Hvert „klipp“ gildir síðan sem greiðsla á móttökustöð fyrir tiltekið hámarksmagn blandaðs úrgangs. Með klippikortunum er komið í veg fyrir að úrgangshafar komi með óhóflegt magn úrgangs á gámastöðvar án þess að greiða fyrir, þ.m.t. tilvik þar sem reynt er að „smygla“ rekstrarúrgangi inn á móttökustöðvar þar sem ekkert gjald er tekið fyrir blandaðan úrgang frá heimilum.

Eftirfarandi tafla gefur gróft yfirlit yfir tilvist og tilhögun móttökustöðva í sveitarfélögum á Norðurlandi.

Tafla 3. Móttökustöðvar – Fjöldi og fyrirkomulag.

	Húnaþing vestra	Húnaþing norðurlandshreppur	Blönduósbaer	Skagabyggð	Sveitarfélagið Skagaströnd	Sveitarfélagið Skagafjörður	Akrahreppur	Fjallabyggð	Dalvíkurbyggð	Hörgársveit	Akureyrarbær	Eyjafjarðarsveit	Svalbarðsströndarhreppur	Grytubakkahreppur	Þingeyjarsveit	Skútustaðahreppur	Norðurþing	Tjörneshreppur	Svalbarðshreppur	Langanesbyggð
Fjöldi	1	0	1	0	1	2	0	1	1	0	3	1	1	1	1	1	2	0	0	2
Opnunartími (kist/viku)	10		9		6	48/12		17	12		(36)	9	168	6	7	3	(22)			8/6
Lúgur	Já		Nei		Nei	Nei		Nei	Nei		Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei			Nei
Gjaldtaka	G		(G)		?	G		K	G		K	-	-	-	G	K	K			-

Skýringar:

Opnunartími í sviga = mismunandi opnunartími

G = Gjaldtaka á staðnum

(G) = Gjaldtaka með undantekningum

K = Klippikort

5.4 Önnur söfnun og flokkun

Alengt er að tilteknum úrgangsflokkum sé safnað án beinnar aðkomu sveitarfélaga. Í þessu sambandi ber að hafa í huga að skv. 8. gr. laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með síðari breytingum, skal sveitarstjórn „ákveða fyrirkomulag söfnunar á heimilis- og rekstrarúrgangi í sveitarfélaginu. Sveitarstjórn ber ábyrgð á flutningi heimilisúrgangs og skal sjá um að starfræktar séu móttöku- og söfnunarstöðvar fyrir úrgang sem fellur til í sveitarfélaginu, eftir atvikum í samstarfi við aðrar sveitarstjórnir“. Þeir úrgangsflokkar sem helst er safnað án beinnar aðkomu sveitarfélaga teljast að miklu leyti til heimilisúrgangs og fyrirkomulagið hefur því áhrif á hvernig viðkomandi sveitarfélagi gengur að ná endurvinnslumarkmiðum fyrir heimilisúrgang. Af framanskraðu er ljóst að sveitarfélögin þurfa að hafa yfirsýn yfir söfnun af því tagi sem hér er nefnd og vera tilbúin að grípa inn í ef söfnunin leggst af eða er ekki talin samrýmast markmiðum laga eða því fyrirkomulagi söfnunar sem sveitarstjórn hefur ákveðið.

Það söfnunarfyrirkomulag sem hér um ræðir getur m.a. átt við um nytjahluti, fatnað (textíl) og skilagjaldsskyldar umbúðir. Ekki liggja fyrir nákvæmar upplýsingar um fyrirkomulag þessara mála í öllum sveitarfélögum á Norðurlandi. Fljótt á litið virðist aðgengi að söfnun af þessu tagi allgott, sérstaklega á þéttbýlistöðum. Í nokkrum sveitarfélögum er auk þess ráðist í árstíðabundin hreinsunaráttök, sem snúast þá öðru fremur um brotamálma og garðaúrgang. Í einhverjum sveitarfélögum er dýrahrejum safnað reglulega og víða er heyrúlluplast sótt reglulega til bænda. Hreinsunaráttök og söfnun dýrahreja eru alla jafna á forræði sveitarfélaganna, en söfnun heyrúlluplasts fer að einhverju leyti fram skv. beinu samkomulagi úrgangsverktaka við bændur.

Eftirfarandi tafla gefur gróft yfirlit yfir aðra söfnun og flokkun í sveitarfélögum á Norðurlandi, að svo miklu leyti sem upplýsingar um þetta liggja fyrir:

Tafla 4. Önnur söfnun og flokkun.

	Húnaþing vestra	Húnavatnshreppur	Blönduósbaer	Skagabyggð	Sveitarfélagið Skagaströnd	Sveitarfélagið Skagafjörður	Akrahreppur	Fjallabyggð	Dalvíkurbyggð	Hörgársveit	Akureyrarbaer	Eyjafljórsveit	Svalbarðsstrandarhreppur	Grytubakkahreppur	Þingeyjarsveit	Skútustaðahreppur	Norðurling	Tjörneshreppur	Svalbarðshreppur	Langanesbyggð	
Nytjagámur																					
Nytjamarkaður					Já			Já		Já							Já				Já
Fatasöfnun				Já	Já		Já	Já		Já		Já		Já		Já					Já
Heyrúlluplast – söfnun	Já	Já		Já	Já	Já		Já	Já		Já	Já	Já	Já		Já					Já
Dýrahæ – söfnun					Já	Já	G	G	G			G	G	G			G				
Garðaúrgangur														T							
Seyra – ráðstöfun					?	?	?	?	M			M	M	M	H		?				F

Skýringar:
G = Gámar
T = Tippur
? = Óvissa um ráðstöfun
M = Flutt að Möðruvöllum í Eyjafirði
H = Flutt að Húsabakka
F = Losað í fráveitukerfi

5.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Á Norðurlandi eru starfræktar eða hafa verið starfræktar nokkrar stöðvar til að sinna tilteknum þáttum úrgangsmeðhöndlunar. Auk þess er hluti af þeim úrgangi sem fellur til á svæðinu fluttur til meðhöndlunar í öðrum héruðum eða erlendis.

Norðurá bs. er byggðasamlag í eigu allra sveitarfélaga á Norðurlandi vestra, að Húnaþingi vestra frátöldu. Starfsemi samlagsins fer fram í Stekkjarvík í landi jarðarinnar Sölvabakka norðan við Blönduós og felst í móttöku og urðun úrgangs sem þangað er fluttur frá aðildarsveitarfélögum og frá sveitarfélögum við Eyjafjörð samkvæmt samningi við þau. Á síðustu árum hafa um 50% þess úrgangs sem urðaður hefur verið komið úr Eyjafirði, tæp 20% úr Skagafirði og mun minna magn frá öðrum stöðum.⁴ Urðun hófst í Stekkjarvík 2011 og þar er sem stendur heimilt að urða allt að 21.000 tonnum af almennum og óvirkum úrgangi á ári.⁵ Síðustu ár hefur urðun farið yfir þessi mörk og nam t.a.m. 21.747 tonnum árið 2018 og 26.080 tonnum árið 2019.⁶ Árið 2021 var heildarmagnið hins vegar

⁴ EFLA verkfræðistofa (2021): *Urðunarstaðurinn Stekkjarvík – Aukin urðun, landmótun og rekstur brennsluofns. Matsskýrsla.*

<https://www.skipulag.is/media/attachments/Umhverfismat/1643/202004028-Ur%C3%B0unarsta%C3%B0ur%20%C3%AD%20Stekkiarv%C3%ADk.pdf>

⁵ Umhverfisstofnun (2010): *Starfsleyfi. Norðurá bs, urðunarstaður við Stekkjarvík.*

<https://ust.is/library/Skrar/Einstaklingar/Mengandi-Starfssemi/Urgangur-og-efnamottaka/Nordura-Stekkiarvik-2026.pdf>

⁶ EFLA verkfræðistofa (2021): *Urðunarstaðurinn Stekkjarvík – Aukin urðun, landmótun og rekstur brennsluofns. Matsskýrsla.*

<https://www.skipulag.is/media/attachments/Umhverfismat/1643/202004028-Ur%C3%B0unarsta%C3%B0ur%20%C3%AD%20Stekkiarv%C3%ADk.pdf>

innan marka starfsleyfis Til að bregðast við aukinni eftirspurn hefur verið sótt um breytingu á starfsleyfi sem gefa myndi svigrúm til að urða á staðnum allt að 30.000 tonnum á ári, þó að hámarki samanlagt 630.000 tonn til loka rekstrartímans eins og gert hefur verið ráð fyrir frá upphafi.⁷

Molta ehf. rekur jarðgerðarstöð á Þveráreyrum í Eyjafjarðarsveit. Fyrirtækið var stofnað í mars 2007. Framkvæmdir við byggingu jarðgerðarstöðvarinnar hófust sumarið 2008 og stöðin var formlega opnuð í ágúst 2009.⁸ Stærstu eigendur fyrirtækisins eru sveitarfélögin á Eyjafjarðarsvæðinu í gegnum Flokkun Eyjafjörður ehf., en eignarhluti Flokkunar er um 35%. Byggðastofnun á 30% hlut í fyrirtækinu, Akureyrarbær 15% og önnur sveitarfélög, matvælaframleiðendur og aðrir einkaaðilar á svæðinu samtals um 20%.⁹

Jarðgerðarstöð Moltu ehf hefur fengið samþykki og samþykkisnúmer hjá Matvælastofnun og stöðin er rekin samkvæmt starfsleyfi frá Umhverfisstofnun, útgefnu 18. nóvember 2020 með gildistíma til 18. nóvember 2036. Samkvæmt starfsleyfinu er heimilt að taka á móti allt að 15.000 tonnum á ári af lífrænum úrgangi og stoðefnum. Undir lífrænan úrgang falla, samkvæmt starfsleyfi Moltu, áhættulítil úrgangur frá sláturhúsum og kjötvinnslum (áhættuflokkur 3), fiskúrgangur og matarleifar auk lífræns heimilisúrgangs og lífræns úrgangs frá fyrirtækjum. Undir stoðefni falla m.a. dagblaða- og tímaritapappír, umbúðapappi, garðaúrgangur, gras, ómeðhöndlað timbur, hrossatað, og mask frá bjórframleiðendum. Ekki er heimilt að taka á móti öðrum lífrænum rekstrarúrgangi svo sem seyru.¹⁰ Allur úrgangur sem tekið er á móti í stöðinni er jarðgerður á staðnum til framleiðslu á áburði og jarðvegsbætandi efnum.

Samkvæmt grænu bókhaldi Moltu ehf. fyrir árið 2019 og 2020 bárust samtals um 6.600 tonn til vinnslu í stöðinni hvort ár.¹¹ Árið 2021 bárust samtals um 7.250 tonn til stöðvarinnar, þar af um 2.650 tonn af úrgangi frá sláturhúsum og kjötvinnslum, um 1.530 tonn af lífúrgangi frá heimilum, um 330 tonn af lífúrgangi frá fyrirtækjum og um 2.740 tonn af stoðefnum, aðallega timbri.¹² Langstærstur hluti þessa féll til á Eyjafjarðarsvæðinu og austur að Húsavík. Til stöðvarinnar berst einnig lífrænn úrgangur úr Skagafirði, en önnur sveitarfélög og rekstraraðilar á Norðurlandi vestra hafa ekki nýtt sér þjónustu stöðvarinnar. Loks tekur stöðin við nokkru magni af lífrænum úrgangi frá Fjarðabyggð.

Auk urðunarstaðarins í Stekkjarvík og jarðgerðarstöðvarinnar á Þveráreyrum eru nokkrir smærri urðunarstaðir og meðhöndlunarstaðir á Norðurlandi, ýmist með starfsleyfi til að taka á móti úrgangi úr næsta nágrenni, eða þá staðir sem búið er að loka og eru vaktaðir vegna mengunar sem frá þeim kann að berast. Um er að ræða eftirtalda staði:

1. Aflagður urðunarstaður er í landi Syðri-Kárastaða á Vatnsnesi, u.þ.b. 4 km norðan við Hvammstanga. Síðasta starfsleyfi staðarins rann út árið 2017, en staðnum var

⁷ Sama heimild.

⁸ Sama heimild.

⁹ Molta ehf. (á.á). *Um okkur*. <https://molta.is/um-okkur>.

¹⁰ Umhverfisstofnun (2020). *Starfsleyfi. Endurnýting úrgangs. Molta ehf.* <https://ust.is/library/sida/atvinnulif/starfsleyfi-og-efirlitsskyrslur/Undirrita%20starfsleyfi%20Molta.pdf>.

¹¹ Molta (2021): *Grænt bókhald*. https://ust.is/library/sida/atvinnulif/starfsleyfi-og-efirlitsskyrslur/Molta%20ehf_Gr%20a6nt%20B%20B3khald%202020.pdf.

¹² Molta (2022): Óbirtar upplýsingar.

- endanlega lokað tveimur árum fyrr. Fyrirmæli um frágang og vöktun gilda til 29. apríl 2045.
- Aflagður urðunarstaður er við Draugagil við Blönduós. Síðasta starfsleyfi staðarins rann út árið 2009 og urðun var endanleg hætt 2014. Fyrirmæli um frágang og vöktun gilda til 9. júlí 2044.
 - Tveir urðunarstaðir eru í Fjallabyggð fyrir garðaúrgang, annar á Siglufirði og hinn á Ólafsfirði. Staðirnir eru ekki með starfsleyfi en tekin verður ákvörðun um framtíð þeirra á næstunni, þ.e. hvort sótt verði um starfsleyfi eða losuninni hætt.
 - Löngu aflagður urðunarstaður er á Sauðanesi á Upsaströnd í Dalvíkurbyggð, auk annarra minni staða. Ekki liggja fyrir nánari upplýsingar um þessa staði.
 - Aflagður urðunarstaður er á Glerárdal við Akureyri. Síðasta starfsleyfi staðarins rann út árið 2009 og var staðurinn eftir það rekinn á undanþágum þar til urðun var hætt í lok febrúar 2011. Nú er metan unnið úr hauggasi frá staðnum. Fyrirmæli um frágang og vöktun gilda til 18. júní 2044.
 - Óvirkum úrgangi hefur verið safnað á athafnasvæði Skútabergrs ehf. við Sjafnarnes á Akureyri. Þar er þó ekki um urðun að ræða, heldur tímabundna varðveislu. Þessi úrgangur verður væntanlega nýttur sem fyllingarefni.
 - Seyra er kölluð á Möðruvallaeyrum í Eyjafjarðarsveit og síðan dreift þar til landgræðslu. Ekki liggja fyrir nánari upplýsingar um þessa starfsemi.
 - Óvirkur úrgangur hefur verið losaður í gryfju skammt frá gámvelli í Þingeyjarsveit.
 - Losunarstaður fyrir seyru er í landi Húsabakka í Þingeyjarsveit, væntanlega með starfsleyfi frá heilbrigðiseftirliti. Ekki liggja fyrir nánari upplýsingar um þessa ráðstöfun.
 - Á Kollóttuöldu á Hólasandi í landi Grímsstaða í Skútustaðahreppi er starfræktur urðunarstaður fyrir óvirkan úrgang sem á uppruna sinn í Skútustaðahreppi. Staðurinn starfar samkvæmt starfsleyfi frá Umhverfisstofnun með gildistíma til 3. nóvember 2037.
 - Á Kolatorfu í Bjarnarflagi í Skútustaðahreppi mun vera aflagður urðunarstaður, þar sem venja var að losa sig við garðaúrgang og óvirkan úrgang. Staðurinn mun ekki hafa verið með starfsleyfi og honum var lokað fyrir nokkrum árum vegna slæmrar umgengni.
 - Norðurþing rekur urðunarstað fyrir almennan úrgang í landi Snartarstaða II við Kópasker. Staðurinn starfar samkvæmt starfsleyfi Umhverfisstofnunar með gildistíma til 16. desember 2031. Á staðnum er heimilt að urða allt að 500 tonn af úrgangi á ári, og þá einungis úrgang sem á uppruna sinn á Kópaskeri, Raufarhöfn eða í dreifbýli í nágrenni þessara staða. Þá er heimilt að taka á móti takmörkuðu magni af brotamálmum til flokkunar, rúmmálsminnkunar, þökkunar og geymslu. Engin vigt er á staðnum og því er þyngd úrgangs sem kemur þar inn áætluð út frá áætluðu rúmmáli og áætluðum eðlismassa. Meðal þess sem urðað var á staðnum 2021 voru 57.263 kg af sláturúrgangi frá Fjallalambi, en unnið er að því að koma þeim úrgangi í annan farveg.
 - Norðurþing rekur urðunarstað fyrir óvirkan úrgang í Laugardal við Húsavík. Þar er í gildi starfsleyfi frá Umhverfisstofnun, með gildistíma til 16. desember 2031. Samkvæmt starfsleyfinu er heimilt að urða þar allt að 500 tonn af óvirkum úrgangi á ári, auk þess sem heimilt er að taka á móti allt að 200 tonnum af garðaúrgangi á ári til jarðgerðar í opnum múgum. Sú heimild mun ekki hafa verið nýtt.

14. Aflagður urðunarstaður er við Álfasundsás við Þórshöfn, en staðurinn var notaður áður en Þórshafnarhreppur og Skeggjastaðahreppur voru sameinaðir í Langanesbyggð. Síðasta starfsleyfi staðarins rann út árið 2012 og var endanlega lokað í framhaldi af því. Fyrirmæli um frágang og vöktun gilda til 23. apríl 2044.
15. Urðunarstaður er starfræktur á Bakkafirði. Skeggjastaðahreppur rak þennan stað fyrir sameiningu sveitarfélaganna en síðustu árin hefur hann þjónað Langanesbyggð allri. Staðurinn starfar samkvæmt starfsleyfi Umhverfisstofnunar með gildistíma 21. mars 2034. Urðunarstaðurinn telst vera í afskekktu byggð og þar má, samkvæmt starfsleyfi, taka á móti og urða allt að 200 tonnum af almennum úrgangi á ári. Tekið er við úrgangi inn á staðinn skv. áætluðu rúmmáli, sem síðan er umreiknað í tonn. Staðurinn hefur verið fullnýttur síðustu árin.

Þessu til viðbótar kann úrgangur í einhverjum tilvikum að vera afsettur á stöðum sem ekki hafa starfsleyfi sem urðunarstaðir en gegna þó því hlutverki í reynd.

Vitað er með nokkurri vissu um 15 miltisbrunagrafir á Norðurlandi og óljósari sagnir eru til um fáeinar til viðbótar. Þá er vitað um a.m.k. þrjár riðugrafir. Ástæða er til að merkja allar þessar grafir inn á skipulagsupprætti til að draga úr hættu á að þeim verði raskað í náninni framtíð.

Ljóst er að forsendur fyrir meðhöndlun úrgangs breytast verulega á næstu árum með breyttum lagaákvæðum og hugsanlega vegna breytinga á neyslu. Þess er m.a. að vænta að magn blandaðs úrgangs minnki umtalsvert vegna krafna um aukna endurvinnslu og endalok urðunar sem ráðstöfunarleiðar. Af þessum sökum má gera ráð fyrir að urðunarstaðurinn í Stekkjarvík ljúki hlutverki að mestu eða öllu leyti um eða upp úr 2035. Jafnframt þarf þá að finna aðrar leiðir til afsetningar þess blandaða úrgangs sem falla mun til þrátt fyrir breyttar áherslur. Þetta kallar á að byggðar verði upp sorporkustöðvar sem framleiða raforku og varmaorku úr úrganginum, en slík ráðstöfun úrgangs telst endurnýting en ekki förgun í skilningi laga. Vilji er til að kanna hagkvæmni uppsetningar slíkrar stöðvar á Norðurlandi, en margt bendir þó til að vegna stærðarhagkvæmni kunni að vera fýsilegast að byggja upp eina slíka stöð fyrir landið allt, eða jafnvel að flytja úrgang utan til brennslu. Fljótt á litið er útflutningurinn kostnaðarsamari, en á móti kemur að orka sem framleidd er í sorporkustöðvum t.d. á meginlandi Evrópu kemur að miklu leyti í stað orku sem nú er framleidd með kolum. Sú er ekki raunin á Íslandi, þar sem nær öll raforkuframleiðsla er af endurnýjanlegum uppruna. Af þessu leiðir að orkuvinnsla úr úrgangi erlendis leiðir til mun meiri lækkunar á samanlögðu kolefnisspori en sambærileg vinnsla á Íslandi. Flutningar milli landa breyta þeirri mynd ekki svo neinu nemi. Í desember 2021 kom út yfirgripsmikil skýrsla starfshóps sem falið hafði verið að leggja mat í fýsileika þess að reisa sorporkustöð á Íslandi. Meginniðurstaða skýrslunnar var að hagkvæmt gæti verið að reisa eina stöð sem þjónar landinu öllu, væntanlega þá í næsta nágrenni höfuðborgarinnar.¹³

Unnið hefur verið frumhagkvæmnimat fyrir líforkuver á Norðurlandi eystra, í þeim tilgangi að nýta auðlindir úr úrgangi sem best.¹⁴ Slíkt ver gæti aukið verulega afköst

¹³ Helgi Þór Ingason (ritstj.), 2021: *Forverkefni um framtíðarlausn til meðhöndlunar brennanlegs úrgangs í stað urðunar*. Desember 2021. <https://sorpa.dccweb.net/media/2/sorpbrennslustod.pdf>.

¹⁴ SSNE, Vistorka og umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið (2022): *Frumhagkvæmnimat líforkuvers*. https://www.ssne.is/static/files/Utgefidefni/frumhakvaemnimat-liforkuvers_ssne.pdf.

úrvinnslu úr hvers konar lífrænum úrgangi. Í þessari svæðisáætlun er ekki lagt mat á þá hugmynd sem slíka, en bent á að niðurstöður matsins geti nýst í víðtækari greiningum. Rétt er þó að undirstrika að aðgengi að þessari lausn, ef af verður, ræðst af fjarlægðum, jöfnun flutningskostnaðar o.fl.

Hagkvæmt kann að vera að koma upp miðlægri aðstöðu til jarðgerðar eða annarrar úrvinnslu lífræns úrgangs í smáum stíl (<1000 tonn/ár) í byggðarlögum vestast og austast á Norðurlandi. Greining á þessu þyrfti að fela í sér samanburð á kostum þess og göllum að flytja þennan úrgang til úrvinnslu á Eyjafjarðarsvæðinu, m.a. með hliðsjón af niðurstöðum fyrrnefnds frumhagkvæmnimats líforkuvers.

Þörf er á að bæta aðstöðu til meðhöndlunar og nýtingar seyru, en nú er seyru ýmist sleppt í sjóinn, hún urðuð í Stekkjarvík eða losuð á tilteknum stöðum án frekari nýtingar. Minnihluti seyrunnar virðist nýttur til landgræðslu. Það hvernig þessari þörf verður mætt ræðst m.a. af niðurstöðum fyrrnefnds frumhagkvæmnimats líforkuvers.

Vilji er til að leita allra leiða til að sem stærstur hluti af úrvinnslu úrgangs sem fellur til á Norðurlandi geti farið fram í landshlutanum. Hugmyndir um miðlæga úrvinnslu lífræns úrgangs¹⁵ eru stór liður í þessu, en einnig kunna tækifæri að liggja í aukinni endurvinnslu lífúrgangs í smærri stíl, svo og endurvinnslu tiltekinn annarra úrgangsflokka. Megináhersla sveitarfélaganna á Norðurlandi hvað þetta varðar er að helst verði enginn úrgangur fluttur út af svæðinu án þess að hann hafi verið flokkaður, aðskilinn og tættur þannig að endanlegt magn verði í algjöru lágmarki og að rúmmál þess sem eftir stendur verði sem minnst, m.a. m.t.t. flutningskostnaðar.

Rætt hefur verið um að bæta aðstöðu til urðunar óvirks úrgangs, en alla jafna eru gerðar mun minni kröfur til mengunarvarna við urðunarstaði sem eingöngu taka við slíkum úrgangi. Hugsanlega er hagkvæmt að fjölga slíkum stöðum í landshlutanum og draga um leið úr kostnaði, annars vegar vegna flutninga og hins vegar vegna urðunar, þar sem móttökugjöld á urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang hljóta alla jafna að vera umtalsvert lægri en á sérhæfðum stöðum fyrir blandaðan úrgang.

5.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur á Norðurlandi er allur urðaður í landshlutanum. Langstærsti hlutinn fer í Stekkjarvík, en minni hluti á staðbundna urðunarstaði á Norðausturlandi (sjá framar). Úrgangsverktakar sjá um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun. Lífrænn úrgangur fer í Moltu í Eyjafjarðarsveit, en lífrænn úrgangur sem fellur til á Norðurlandi vestra, að Skagafirði frátöldum, er þó enn sendur til urðunar í Stekkjarvík. Hluti þess lífræna úrgangs sem fellur til austast í landshlutanum er ekki heldur nýttur. Að öðru leyti fer endurvinnsla og önnur meðhöndlun úrgangs annars en lífræns úrgangs að langmestu leyti fram í öðrum landshlutum eða erlendis.

Eftirfarandi tafla gefur gróft yfirlit yfir afdrif stærstu úrgangsflokkanna frá sveitarfélögum á Norðurlandi.

¹⁵ SSNE, Vistorka og umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið (2022): *Frumhagkvæmnimat líforkuvers*.
https://www.ssne.is/static/files/Utgefidefni/frumhakvaemnimat-liforkuvers_ssne.pdf.

Tafla 5. Förgun og önnur ráðstöfun.

	Húnaþing vestra	Húnavatnshreppur	Blönduósibær	Skagabyggð	Sveitarfélagið Skagaströnd	Sveitarfélagið Skagafjörður	Akrahreppur	Fjallabyggð	Dalvíkurbyggð	Hörgársveit	Akureyrarbær	Eyjafjarðarsveit	Svalbarðsstrandahreppur	Grytubakkahreppur	Þingeyjarsveit	Skútustaðahreppur	Norðurþing	Þjörneshreppur	Svalbarðshreppur	Langanesbyggð
Blandaður úrgangur	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S/K	?	?	B
Óvirkur úrgangur	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	L	?	?	B
Lífúrgangur	S	S	S	S	S	M	S	M	M	M	M	M	M	M	S	S	M	?	?	B
Annað endurvinnslufni	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	?	V	V

Skýringar:

S = Urðað í Stekkjarvík

K = Urðað við Kópasker

B = Urðað á Bakkafirði

L = Urðað í Laugardal við Húsavík

M = Jarðgert í Moltu í Eyjafirði

V = Verktakar sjá um þennan þátt

5.7 Samningar við verktaka

Öll sveitarfélögin á Norðurlandi eru með samninga við verktaka um tiltekna þætti úrgangsjónustunnar. Eins og fram hefur komið eru flest sveitarfélögin með samninga við Terra, en mun færri við Íslenska gámafélagið (ÍGF). Sveitarfélagið Skagafjörður er með samning við staðbundinn verktaka (Flokka ehf.) og Sel sf. á Kópaskeri sér um tiltekna þætti úrgangsmála fyrir austasta hluta Norðurlands. Smærri verktakar koma einnig við sögu í einhverjum tilvikum. Flestir eða allir samningarnir renna út á næstu mánuðum eða misserum og í einhverjum tilvikum er í gildi tímabundin framlenging á eldri samningum.

5.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Flest sveitarfélög á Norðurlandi vestra hafa sett sér sérstaka samþykkt um meðhöndlun úrgangs, en flestar þessara samþykktu eru orðnar a.m.k. 10 ára gamlar. Meirihluti sveitarfélaga á Norðurlandi eystra fylgir *Samþykkt um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra, nr. 541/2000*.

Eftirfarandi tafla gefur yfirlit yfir gildandi samþykktir og gjaldskrár vegna meðhöndlunar úrgangs, sem gilda í sveitarfélögunum sem hlut eiga að þessari svæðisáætlun. Gerð er nánari grein fyrir samþykktunum og gjaldskránum í köflum um stöðuna í einstökum sveitarfélögum.

Tafla 6. Gildandi samþykktir og gjaldskrár sveitarfélaga á Norðurlandi vegna meðhöndlunar úrgangs,
(miðað við 19. maí 2022).

Sveitarfélag	Númer	Heiti skjals (stytt)
Húnaþing vestra	633/2012	Samþykkt um sorphirðu
	1573/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu
Húnavatnshreppur	56/2008	Samþykkt um sorphirðu
	141/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu- og sorpeyðingargjöld
Blönduósþing	187/2007	Samþykkt um meðhöndlun úrgangs
	1748/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu og sorpeyðingu
Skagabyggð	-	-
Sveitarfélagið Skagaströnd	-	-
Sveitarfélagið Skagafjörður	497/2015	Gjaldskrá fyrir sorphirðu og móttöku úrgangs
	1125/2015	Samþykkt um meðhöndlun úrgangs
Akrahreppur	147/2022	Gjaldskrá fyrir sorpurðun og sorphirðu
	-	-
Fjallabyggð	84/2010	Samþykkt um meðhöndlun úrgangs
	1065/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu
Dalvíkurbyggð	-	*
	1528/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu
Hörgársveit	2012	Samþykkt um skipulag sorphirðu
	1750/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs
Akureyrarbær	670/2011	Samþykkt um meðhöndlun úrgangs
	31/2020	Gjaldskrá fyrir sorphirðu
Eyjafjarðarsveit	-	*
	96/2022	Gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs
Svalbarðsstrandarhreppur	-	*
	1618/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs
Grýtubakkahreppur	-	*
	179/2014	Gjaldskrá fyrir sorphirðu og losun seyru
Þingeyjarsveit	-	*
	1675/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu
Skútustaðahreppur	-	*
	1590/2020	Gjaldskrá fyrir sorphirðu
Norðurþing	646/2017	Samþykkt um meðhöndlun úrgangs
	1518/2021	Gjaldskrá fyrir meðhöndlun og förgun úrgangs
Tjörneshreppur	-	-
Svalbarðshreppur	-	-
Langanesbyggð	248/2011	Samþykkt um meðhöndlun úrgangs
	1473/2021	Gjaldskrá fyrir sorphirðu og meðhöndlun úrgangs

* Nokkur sveitarfélög á Norðurlandi eystra nota samþykkt um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra, nr. 541/2000.

Eins og sjá má á ártali og yfirskrift samþykktanna, endurspeglar þær ekki allar þær breytingar sem orðið hafa í úrgangsmálum síðustu mánuði og ár. Væntanlega er þörf á að endurskoða samþykktir allra sveitarfélaganna þannig að þær verði í takti við þau ákvæði úrgangslöggjafarinnar sem taka gildi 1. janúar 2023. Svipaða sögu má segja um endurskoðaðar gjaldskrár sem væntanlega þurfa að taka gildi um næstu áramót.

Nær öll sveitarfélög á Norðurlandi innheimta sorpgjöld samkvæmt gjaldskrá, sem í flestum tilvikum byggir á samþykkt viðkomandi sveitarfélags eða sveitarfélaga á stærra svæði um meðhöndlun úrgangs.

Árið 2020 námu útgjöld sveitarfélaga á Norðurlandi vegna „sorphreinsunar og sorpeyðingar“ (málaf. 08-2 í bókhaldi sveitarfélaga) samtals 1.034.057.583 kr. Á móti komu tekjur vegna sorpgjalda, móttökugjalda o.þ.h. upp á 758.897.202 kr. Nettókostnaður sveitarsjóða vegna málaflokksins var því 275.160.381 kr. eða 7.239 kr. á hvern íbúa miðað við íbúafjölda 1. janúar 2021 (38.013 íbúar).^{16,17}

Samkvæmt 23. gr. laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, skulu sveitarfélög innheimta gjald fyrir alla meðhöndlun úrgangs. Eins og eftirfarandi tafla sýnir er Akureyrarbær eina sveitarfélagið á Norðurlandi sem kemst nálægt því að uppfylla þetta ákvæði laganna. Árið 2020 voru um 27% af heildarkostnaði við málaflokkinn greidd úr sameiginlegum sjóði, en sú tala fer í 38% ef Akureyrarbær er tekinn út úr myndinni. Eins og vænta má er kostnaður við málaflokkinn hlutfallslega hærri í dreifbýli en þéttbýli. Álögð gjöld vegna meðhöndlunar úrgangs („sorpgjöld“) eru hins vegar tiltölulega sambærileg milli sveitarfélaga, reiknað í krónum á hvern íbúa.

Tafla 7. Tekjur og gjöld sveitarfélaga á Norðurlandi vegna úrgangsmála (08-2) 2020.
(Heimild: Samband íslenskra sveitarfélaga. Upphæðir í heilum krónum).

	Íbúar 1.1.2021	Heildarútgjöld		Tekjur málaflokksins		Nettóútgjöld	Niðurgreiðslur úr sveitarsjóði	
		Kr	Kr/íbúa	Kr	Kr/íbúa		Kr/íbúa	%
Húnaþing vestra	1.222	48.630.805	39.796	24.593.408	20.126	24.037.397	19.671	49%
Húnavatnshreppur	372	25.233.275	67.831	15.832.408	42.560	9.400.867	25.271	37%
Blönduósþéttbýli	950	33.884.525	35.668	20.316.326	21.386	13.568.199	14.282	40%
Skagabyggð	92	0	0	0	0	0	0	
Sveitarfélagið Skagaströnd	470	17.892.427	38.069	8.894.775	18.925	8.997.652	19.144	50%
Sveitarfélagið Skagafjörður	4.084	138.865.113	34.002	77.321.414	18.933	61.543.699	15.069	44%
Akrahreppur	210	5.145.000	24.500	0	0	5.145.000	24.500	100%
Fjallabyggð	1.970	61.825.256	31.383	51.577.490	26.181	10.247.766	5.202	17%
Dalvíkurbyggð	1.855	56.458.633	30.436	38.750.423	20.890	17.708.210	9.546	31%
Hörgársveit	653	23.891.077	36.587	18.562.597	28.427	5.328.480	8.160	22%
Akureyrarbær	19.219	353.388.720	18.387	338.431.389	17.609	14.957.331	778	4%
Eyjafjarðarsveit	1.097	45.951.246	41.888	29.254.111	26.667	16.697.135	15.221	36%
Svalbarðsstrandarhreppur	441	23.039.373	52.243	11.733.629	26.607	11.305.744	25.637	49%
Grýtubakkahreppur	371	18.729.471	50.484	8.175.873	22.037	10.553.598	28.446	56%
Þingeyjarsveit	852	34.434.561	40.416	27.015.615	31.708	7.418.946	8.708	22%
Skútustaðahreppur	471	22.120.955	46.966	9.812.629	20.834	12.308.326	26.132	56%
Norðurþing	3.030	91.015.377	30.038	65.942.069	21.763	25.073.308	8.275	28%
Tjörneshreppur	56	4.158.945	74.267	0	0	4.158.945	74.267	100%
Svalbarðshreppur	94	2.624.000	27.915	0	0	2.624.000	27.915	100%
Langanesbyggð	504	26.768.824	53.113	12.683.046	25.165	14.085.778	27.948	53%
SAMTÖLUR OG MEÐALTÖL	38.013	1.034.057.583	27.203	758.897.202	19.964	275.160.381	7.239	27%

Þess er að vænta að talsverðar breytingar verði á rekstri úrgangsmálaflokksins í sveitarfélögunum eftir að ný ákvæði úrgangslöggjafarinnar taka gildi 1. janúar 2023. Almennt má reikna með að heildarkostnaður hækki við breytingarnar, í það minnsta tímabundið. Breytingar á hlutverki Úrvinnslusjóðs kunna þó að koma þar á móti að einhverju leyti. Ljóst er að tekjuöflunin mun breytast verulega með tilkomu meginreglunnar um að borgað skuli þegar hent er (sem nefnd hefur verið *BPHE* til styttingar), ekki aðeins hvað upphæðir varðar, heldur ekki síður skiptingu gjaldanna á

¹⁶ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.
<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

¹⁷ Athygli vekur að yfirskrift málaflokksins í bókhaldi sveitarfélaga virðist enn vera „Sorphreinsun og sorpeyðing“ enda þótt sú hugtakanotkun samræmist illa skilgreiningum í lögum um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með síðari breytingum. Eðlilegra væri í þessu samhengi að tala um „Úrgangsmál“ eða „Meðhöndlun úrgangs“. Einnig kann að vera þörf á betri samræmingu á því hvernig sveitarfélög skrá kostnað á þennan málaflokk og hvernig sá kostnaður er sundurliðaður.

milli úrgangshafa. Allir þessir þættir koma óhjákvæmilega við sögu við næstu endurskoðun á gjaldskrár sveisarfélaganna.

5.9 Útgáfa og kynning

Flest sveitarfélögin birta hirðudagatöl og aðrar upplýsingar um úrgangsmál á vefsíðum sínum – og í mörgum tilvikum er einnig vísað í upplýsingar á heimasíðu þjónustuaðila.

5.10 Framtíðarsýn

Auk vinnunnar við gerð Svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs á Norðurlandi hafa nokkur sveitarfélög sett stefnumótandi ákvæði um úrgangsmál inn í aðalskipulag, umhverfisstefnu eða sérstaka úrgangsstefnu. Meginlínan er í öllum tilvikum sú að draga skuli úr myndun úrgangs, auka endurvinnslu og lágmarka förgun.

5.11 Magntölur og endurvinnsluhlutföll

Töflurnar hér á eftir gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá sveitarfélögum á Norðurlandi 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu.

Töflurnar í töflunum ættu að vera nokkuð tæmandi hvað varðar úrgang sem safnað var frá heimilum og á móttökustöðvum. Meiri óvissa er í upplýsingum um úrgang frá fyrirtækjum með beina samninga við úrgangsverktaka, en þó er ástæða til að ætla að mikill meirihluti þess úrgangs endurspeglar í töflunum.

Eins og sjá má á töflunum féllu samtals til rúm 37.000 tonn af úrgangi á Norðurlandi 2021, með fyrrnefndum fyrirvörum. Þar af fóru um 24.000 tonn (rúm 64%) í urðun eða aðra förgun, tæp 500 tonn (rúmlega 1%) í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og rúm 13.000 tonn (rúm 34%) í endurvinnslu. Blandaður úrgangur var um 48% þess sem fór til förgunar, en tæp 56% sé „grófur úrgangur“ talinn með. Eðli málsins samkvæmt er „grófur úrgangur“ væntanlega fyrst og fremst blandaður úrgangur sem ekki kemst í tiltæk ílát á lóðum heimila og fyrirtækja.

Auk blandaðs úrgangs vógu litað timbur og sláturúrgangur þungt í förgunartölunum. Þannig voru, eftir því sem næst verður komist, tæplega 2.800 tonn af sláturúrgangi og öðrum kjötvinnsluúrgangi send til förgunar á árinu 2021. Mikinn meirihluta þessa sláturúrgangs mætti nýta, en förgun hans gengur í berhögg við megináherslur hringrásarhagkerfisins.

Garðaúrgangur og glerflöskur með skilagjaldi virðast vera drjúgur hluti þess sem sent var til förgunar. Garðaúrgangi virðist víðast vera ekið á „tipp“ og allt gler sem safnast er brotið og notað sem yfirlag á urðunarstaði eða í fyllingar. Þessar ráðstafanir geta tæplega fallið undir endurnýtingu og í engu tilfelli undir endurvinnslu.¹⁸ Mjög mikið átak þarf til að Ísland uppfylli lagakröfur um endurvinnsluhlutfall glerumbúða, en ábyrgðin á því liggur fyrst og fremst hjá stjórnvöldum á landsvísu.

¹⁸ Til að um endurnýtingu sé að ræða verður úrgangur sem er notaður í fyllingar að koma í staðinn fyrir efni sem er ekki úrgangsefni, henta í áður nefndum tilgangi og takmarkast við það magn sem er nauðsynlegt til að ná þessum tilgangi, (sjá tl. 5 í kafla 2.1).

Sláturúrgangur og málmar voru stærstu úrgangsflokkarnir sem sendir voru til endurvinnslu, en þar á eftir koma lífúrgangur, bylgjupappi og ótilgreint græntunnufni.

Tafla 8. Magn og ætluð ráðstöfun úrgangs frá sveitarfélögum á Norðurlandi 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Allt Norðurland		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				38.566		
		SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans					
				Förgun		Endurnýting			
	Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	867.600	0	0	0	0	0	867.600
	02 01 04	Heyrulluplast	272.045	0	0	0	0	600.524	872.569
	02 01 06	Húsdýraskítur	49.140	0	0	29.657	0	0	78.797
	02 01 99	Veiðarfæri	10.455	0	0	0	0	0	10.455
	02 02 02	Fiskúrgangur	250	12.750	0	0	0	32.580	45.580
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	2.688.350	94.313	0	0	0	2.476.339	5.259.002
Heimilisúrgangur - Umbúðaúrgangur	15 01 01a	Pappirs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	0	1.696.043	1.696.043
	15 01 01b	Pappirs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	50.070	50.070
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrulluplast)	19.150	0	156.270	0	0	210.651	386.071
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilgjald)	0	0	0	0	0	115.698	115.698
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilgjalds)	0	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilgjald)	0	0	0	0	0	192.830	192.830
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	246.197	0	0	0	0	984.786	1.230.983
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilgjalds)	0	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilgjald)	617.056	0	0	0	0	0	617.056
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	287.745	0	0	0	0	0	287.745
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhjóður og rafgeymar	0	0	0	0	0	96.794	96.794
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	1.770.529	87.360	0	0	0	0	1.857.889
	17 02 01 a	Timbur (hreint)	0	0	0	155.354	843.918	0	999.272
	17 02 01 b	Timbur (annað eða óflokkað)	3.216.916	0	0	0	0	0	3.216.916
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	212.177	212.177
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	66.732	0	0	66.732
	17 06 05	Ásbest (efni sem inniheldur ásbest)	13.369	0	0	0	0	0	13.369
17 09 04	Annar grófur úrgangur	1.737.655	0	0	0	0	306.645	2.044.300	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkráhusum off.	0	28.954	0	0	0	0	28.954
	19 01 99	Brennsluleifar	10.025	0	0	0	0	0	10.025
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0	0
	20 01 01	Pappir án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	2.239	0	0	0	432.272	434.511
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	32.650	0	0	0	0	1.891.440	1.924.090
	20 01 10/11	Fatnaður, skófátnaður og textíl	0	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	51.258	0	0	0	51.258
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	0	567.195	567.195
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	847	0	0	2.124.934	2.125.781
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	18.948	70.913	28.133	20	0	0	118.014
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	648.397	0	0	0	0	648.397
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	5.603.610	21.420	519	0	0	0	5.625.549
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	1.308.123	191.345	0	0	0	0	1.499.468
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	3.875.748	0	0	0	0	0	3.875.748
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	266.162	0	0	0	0	0	266.162
		Samtals (kg)		22.911.723	1.157.691	237.027	251.763	12.834.896	37.393.100

Tafla 9. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá sveitarfélögum á Norðurlandi 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Allt Norðurland		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				38.566	
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og aðdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbú., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	22	0	0	0	0	22
	02 01 04	Heyrúlluplast	7	0	0	0	16	23
	02 01 06	Húsdýrskítur	1	0	0	1	0	2
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	1	1
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	70	2	0	0	64	136
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappirs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	44	44
	15 01 01b	Pappirs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	1	1
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	4	0	5	10
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	6	0	0	0	26	32
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	7	0	0	0	0	7
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhlióður og rafgeymar	0	0	0	0	3	3
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	46	2	0	0	0	48
	17 02 01 a	Timbur (hreint)	0	0	0	4	22	26
	17 02 01 b	Timbur (annað eða óflokkað)	83	0	0	0	0	83
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	6	6
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	2	0	2
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
17 09 04	Annar grófur úrgangur	45	0	0	0	8	53	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	1	0	0	0	1
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappir án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	11	11
	20 01 08	Lifrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	1	0	0	0	49	50
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	1	0	0	1
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	15	15
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	55	55
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	0	2	1	0	0	3
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	17	0	0	0	17
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	145	1	0	0	0	146
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	34	5	0	0	0	39
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	100	0	0	0	0	100
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	7	0	0	0	0	7
	Samtals (kg)		594	30	6	7	333	970

Eins og fram hefur komið gefur fyrirbyggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs, þar sem ekki liggur í reynd fyrir hversu mikið af slíkum úrgangi fellur til í einstökum sveitarfélögum. Ofan á þetta bætist síðan óvissa um hversu stór hluti þess úrgangs sem flokkaður er og sendur til endurvinnslu, er í raun endurunninn. Endurvinnsluhlutföll hafa hingað til yfirleitt verið

reiknuð út frá því magni sem sent er til endurvinnslu, en framvegis ber að reikna þessi hlutföll út frá því hversu mikið er raunverulega endurrunnið. Sem dæmi um frávikin sem geta legið í þessu atriði má nefna að alla jafna virðast aðeins um 30-70% af flokkuðum plastúrgangi vera endurrunnin í raun. Hlutfallið er væntanlega talsvert hærra fyrir stórar einingar af plastfilmu og landbúnaðarplast, sem hvorugt fellur undir skilgreininguna á heimilisúrgangi. Hins vegar er raunverulegt endurvinnsluhlutfall plastumbúða aðeins um 55% af því sem safnast, skv. áætlun sem birt er á heimasíðu Terra.¹⁹ Svipaðar tölur og jafnvel lægri hafa komið fram í samtölum við aðra þjónustuaðila.

Þrátt fyrir framangreinda óvissu er í töflunni hér að neðan gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til á Norðurlandi 2021 miðað við fyrirbyggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni hér að neðan má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 41%. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Enn virðist því vanta töluvert upp á hvað þetta varðar. Tækifæri til úrbóta eru nokkuð mismunandi eftir sveitarfélögum, en eitt af forgangsverkefnum hlýtur að vera að hefja sérsöfnun lífúrgangs frá heimilum og fyrirtækjum og koma honum til endurvinnslu, þ.e.a.s. í þeim sveitarfélögum þar sem það hefur ekki þegar verið gert. Svo sem kunnugt er verður sérsöfnun lífúrgangs að lagaskyldu 1. janúar 2023 og í framhaldinu verður enn fremur óheimilt að farga úrgangi sem hefur verið sérsafnað.

Að fenginni reynslu er ekki fráleitt að áætla að vel heppnuð sérsöfnun lífúrgangs frá heimilum og fyrirtækjum geti skilað allt að 100 kg á íbúa á ári. Væri sérsöfnun á Norðurlandi komin í það horf myndi það eitt og sér nægja til að hækka endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs úr 41% í 50% miðað við fyrirbyggjandi tölur. Forsenda þess að endurvinnslumarkmiðin náist er þó að dregið verði úr magni blandaðs úrgangs með úrgangsförvörnum, betri flokkun og betri skilum til endurvinnslu. Af öðrum einstökum úrgangsflokkum má nefna garðaúrgang, en sá hluti hans sem á annað borð er skráður í úrgangsbókhaldið virðist í reynd nánast allur fara til förgunar, þ.e. til einhvers konar landmótunar sem hefur nánast þann eina tilgang að losna við garðuúrganginn.

¹⁹ Terra hf. (2022): *Meðhöndlun úrgangs hjá Terra*. <https://www.terra.is/is/urgangsmedhondlun>.

Tafla 10. Magn (í kílóum) og reiknað endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá sveitarfélögum á Norðurlandi 2021.

Sveitarfélag: Allt Norðurland		2021	Íbúar:	38.566	
		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	1.696.043	1.696.043	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	50.070	50.070	100%
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	386.071	210.651	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilgjald)	115.698	115.698	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilgjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilgjald)	192.830	192.830	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	1.230.983	984.786	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilgjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilgjald)	617.056	0	0%
sl.	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	96.794	96.794	100%
Bygg	17 02 01 a	Timbur (hreint)	999.272	843.918	84%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	204.430	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	434.511	432.272	99%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	1.924.090	1.891.440	98%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Mataralía og feiti	51.258	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	567.195	567.195	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	2.125.781	2.124.934	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	118.014	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	648.397	0	0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	5.625.549	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	1.499.468	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	3.875.748	0	0%
	Samtals (kg)			22.459.258	9.206.631
Samtals (kg/íbúa)			582	239	41%

Eins og fram kemur í 4. kafla þar sveitarfélögum að sjá til þess að árið 2020 færu a.m.k. 70% af byggingar- og niðurrifsúrgangi til endurnýtingar. Fyrirliggjandi tölur eru ekki nægjanlega sundurliðaðar til að hægt sé að aðgreina magn byggingar- og niðurrifsúrgangs frá öðrum magntölum með óyggjandi hætti, en í töflunni hér að neðan er þó gerð tilraun til að leggja mat á stöðu sveitarfélaganna á Norðurlandi gagnvart þessu markmiði.

Tafla 11. Áætlað magn og endurnýtingarhlutfall byggingar- og niðurrifsúrgangs frá sveitarfélögum á Norðurlandi 2021.

Sveitarfélag: Allt Norðurland		2021	Íbúar:	38.566	
Byggingarúrgangur		Samtals (kg)	Þar af til endurnýtingar		
			Kg.	%	
Númer	Tegund úrgangs				
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	1.857.889	0	0%
	17 02 01 a	Timbur (hreint)	0	0	
	17 02 01 b	Timbur (annað eða óflokkað)	3.216.916	0	0%
	17 02 02	Gler	0	0	
	17 02 03	Plast	212.177	212.177	100%
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	66.732	66.732	100%
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	13.369	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	1.839.870	306.645	17%
Samtals (kg)		7.206.953	585.554	8%	
Samtals (kg/íbúa)		187	15	8%	

Af töflunni hér að framan má ráða að af 7.206.953 kg af byggingar- og niðurrifsúrgangi sem féll til á Norðurlandi 2021 hafi aðeins 585.554 kg (8,12%) farið til endurnýtingar. Miðað við þetta er afar langt í land með að ná 70 prósentu endurnýtingarmarkmiðinu. Rétt er þó að benda á að hér er gert ráð fyrir að sú ráðstöfun litaðs timburs að kurla það og nýta á urðunarstöðum eða á annan sambærilegan hátt sé í raun förgun en ekki endurnýting, þar sem efnið komi að öllum líkindum ekki í stað annars efnis sem er ekki úrgangsefni og hefði ella verið notað í sama tilgangi. Sama er látið gilda um úrgangsflokkinn „Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik“ (óvirkur úrgangur), þó að þar kunni efnið í einhverjum tilvikum að vera nýtt til landmótunar sem ekki hefur þann eina tilgang að afsetja efnið. Sé litið á ráðstöfun þessara úrgangsflokka sem endurnýtingu hækkar endurnýtingarhlutfallið verulega.

Líta má á úrgangsflokkinn „Annar grófur úrgangur“ sem fremur illa skilgreindan safnflokk (sjá nánari skýringar í Viðauka 5). Hér er gert ráð fyrir að 10% af heildarmagninu í úrgangsflokknum sé í raun heimilisúrgangur (dýnur o.fl.) en 90% byggingar- og niðurrifsúrgangur. Eina endurnýtingin sem gert er ráð fyrir hér er endurvinnsla á málmum sem tíndir eru úr grófa úrganginum, en áætlað er að þar sé um að ræða allt að 15% af heildarmagninu. Að öðru leyti er gengið út frá því að grófa úrganginum sé fargað. Áætlað er að allt að 60% af heildarmagni þessa úrgangsflokks sé litað timbur (50%) og óvirkur úrgangur (10%). Vangaveltur hér að framan um raunverulegt endurnýtingarhlutfall eiga því einnig við hér. Allt þetta endurspeglar þá miklu óvissu sem ríkir í raun um endurnýtingarhlutfallið.

Rétt er að benda á að frá og með 1. janúar 2023 verður skylt að flokka byggingar- og niðurrifsúrgang í a.m.k. eftirfarandi flokka: Spilliefni, timbur, steinefni, málmur, gler, plast og gifs. Sveitarfélög þurfa þá jafnframt að sjá um að starfræktar séu móttöku- og söfnunarstöðvar fyrir þennan úrgang, eftir atvikum í samstarfi við aðrar sveitarstjórnir.

5.12 Framtíðarhorfur í úrgangsstraumum og flutningum

Í svæðisáætlun ber, eftir því sem við á, að leggja mat á það magn úrgangs sem líklegt er að verði flutt frá svæðinu eða til þess í náinni framtíð, auk mats á þróun á straumum úrgangs í framtíðinni.

Tafla 8 hér að framan hefur að geyma yfirlit yfir það magn úrgangs sem féll til á Norðurlandi 2021. Tölurnar í töflunni byggja sem fyrr segir á upplýsingum frá þjónustuaðilum og ættu sem slíkar að gefa nokkuð skýra mynd af úrgangsmagninu. Tölurnar sem þjónustuaðilarnir létu í té sýna uppruna úrgangsins eftir sveitarfélögum, en fela hins vegar ekki í sér upplýsingar um afdrif úrgangsins, þ.e.a.s. hver endanlegur áfangastaður hans var. Afdrifin sem lesa má úr töflunni eru því að einhverju leyti byggð á líkum og ágiskunum. Af sömu ástæðu er erfitt að greina nákvæmlega hversu mikill úrgangur var fluttur út af svæðinu.

Samkvæmt töflunni fóru samtals tæplega 22.912 tonn af úrgangi frá sveitarfélögum á Norðurlandi til urðunar í Stekkjarvík árið 2021. Samkvæmt grænu bókhaldi urðunarstaðarins voru þar hins vegar aðeins urðuð samtals 20.479 tonn.²⁰ Út frá þessu má ætla að tölur í dálkinum séu oftaldar um 2.433 tonn. Í dálkinum „Annað“ (önnur förgun) er samtalan tæp 1.158 tonn. Út frá þessu má ætla að á árinu hafi samtals 3.591 tonn úrgangs frá Norðurlandi farið til förgunar annars staðar en í Stekkjarvík.

Á árinu 2021 voru líklega um 500 tonn af úrgangi urðuð á urðunarstaðnum við Kópasker, en nákvæmar tölur liggja ekki fyrir þar sem engin vigt er á staðnum og þyngd úrgangs því áætluð út frá áætluðu rúmmáli og áætluðum eðlismassa. Hugsanlega var annað eins magn (óvirkur úrgangur) urðað í Laugardal við Húsavík og um 200 tonn á Bakkafirði, eða samtals um 1.200 tonn á þessum þremur stöðum. Eftir stendur þá 2.391 tonn af úrgangi til förgunar (3.591-1.200). Af tölum þjónustuaðilanna má ráða að um 29 tonn af sóttmenguduðum úrgangi hafi verið send til „eyðingar“ í Kólku, svo og um 2 tonn af trúnaðarskjölum o.þ.h. og um 71 tonn af spilliefnum, samtals um 102 tonn. Um 648 tonnum af garðaúrgangi var fargað með einhverjum ótilgreindum hætti. Við þetta bætast svo um 617 tonn af glerflöskum með skilagjaldi sem áætlað er að hafi verið safnað á Norðurlandi 2021. Þessar flöskur voru væntanlega fluttar út af svæðinu til förgunar í öðrum héruðum. Eftir standa þá enn um 1.024 tonn sem ekki er ljóst hvar var fargað. Eitthvað af því kann að hafa endað á ótilgreindum jarðvegstippum á Norðurlandi. Í öllu falli liggja ekki fyrir neinar vísbendingar um að úrgangur til förgunar hafi verið fluttur út af svæðinu, umfram það sem að framan greinir.

Í eftirfarandi töflu eru dregnar saman framangreindar vangaveltur um afdrif úrgangs sem sendur var til förgunar 2021:

²⁰ Norðurá bs. (2022): *Grænt bókhald*. <https://ust.is/library/sida/atvinnulif/starfsleyfi-og-efirlitsskyrslur/Gr%3fa6nt%20b%3fb3khald%20Nor%3fb0ur%3fa1%20bs%202021%20undi rrita%3fb0.pdf>.

Tafla 12. Áætluð förgun úrgangs frá Norðurlandi 2021.

Afdrif	Tonn samtals
Urðað í Stekkjarvík	20.479
Urðað á smærri stöðum með starfsleyfi	1.200
Brennt í Kólku án orkunýtingar	102
Garðaúrgangur (haugsettur)	648
Glerflöskur með skilagjaldi (fargað utan Norðurlands)	617
Óþekkt afdrif	1.024
Samtals	24.069

Tafla 8 gefur til kynna að u.þ.b. 237 tonn af úrgangi frá Norðurlandi hafi farið til orkuvinnslu á árinu 2021. Frá því dregst þó um 51 tonn af matarolíu sem líklega hefur verið unnið úr hjá Orkey. Eftir standa um 186 tonn sem væntanlega hafa farið til orkuvinnslu erlendis. Þar munar mest um plastumbúðir sem var safnað til endurvinnslu, en reyndust ótækar í slíka vinnslu þegar á hólminn var komið vegna óhreininda eða af öðrum ástæðum.²¹

Á árinu 2021 fóru á að giska 155 tonn af hreinu timbri frá Norðurlandi í endurnýtingu á Grundartanga, (Tafla 8).

Tafla 8 gefur til kynna að u.þ.b. 12.835 tonn af úrgangi frá Norðurlandi hafi farið til endurvinnslu árið 2021. Molta ehf. er eina stóra endurvinnslufyrirtækið á svæðinu, en þar var tekið við samtals tæplega 7.251 tonni af úrgangi til endurvinnslu árið 2021.²² Þar af komu tæp 150 tonn frá Fjarðabyggð,²³ en að öðru leyti átti allur úrgangurinn (7.101 tonn) uppruna sinn á Norðurlandi. Samtals virðast því 5.735 tonn af úrgangi frá Norðurlandi hafa farið til endurvinnslu utan svæðisins.

Eftirfarandi tafla gefur yfirlit yfir flutninga úrgangs frá Norðurlandi 2021 miðað við upplýsingarnar sem fram koma hér að framan.

Tafla 13. Flutningar úrgangs frá Norðurlandi 2021.

Áfangastaður	Tonn samtals
Til brennslu í Kólku án orkunýtingar	102
Glerflöskur með skilagjaldi til förgunar	617
Plast o.fl. til orkuvinnslu erlendis	186
Hreint timbur til endurnýtingar á Grundartanga	155
Til endurvinnslu	5.735
Samtals	6.795

Af töflunni hér að framan má ráða að samtals hafi 6.795 tonn verið flutt frá Norðurlandi til annarra landshluta eða landa á árinu 2021. Þá voru, eftir því sem næst verður komist, 150 tonn af úrgangi flutt inn á svæðið, nánar tiltekið lífúrgangur frá Fjarðabyggð til endurvinnslu í Moltu.

²¹ Sjá viðauka 5 með skýringum við einstaka úrgangsflokka og ráðstöfun þeirra.

²² Molta ehf. (2022): *Grænt bókhald 2021*. <https://www.molta.is/is/um-moltu/graentbokhald>.

²³ Upplýsingar frá Moltu ehf., 2022.

Eðli málsins samkvæmt standa vonir til að aðgerðir í aðgerðaáætlun svæðisáætlunarinnar leiði til þess að minni úrgangur falli til á næstu árum en undanfarin ár og að endurvinnsla verði stærri þáttur í meðhöndlun þess úrgangs sem til fellur. Út frá fyrirbyggjandi upplýsingum er erfitt að gera magnbundna áætlun um þessa þróun, en Tafla 14 gefur yfirlit yfir þau atriði sem vænta má að vegi þyngst í þeim efnum, svo og líkleg áhrif þessara atriða hvers um sig á þörfina fyrir flutning úrgangs innan svæðisins, til annarra svæða og inn á svæðið.

Tafla 14. Líkleg framtíðarþróun í magni úrgangs og flutningaþörf.

Líkleg framtíðarþróun	Líkleg áhrif á flutningaþörf		
	Innan Norðurlands	Frá Norðurlandi	Til Norðurlands
1. Nokkur fjölgun íbúa (um 0,5% á ári).	Nokkur aukning	Nokkur aukning	Engin áhrif
2. Hægt minnkandi úrgangsmagn pr. íbúa vegna breyttrar neytendahegðunar, endurbættra umbúða o.fl.	Nokkur samdráttur	Nokkur samdráttur	Engin áhrif
3. Töluverð aukning í endurvinnslu lífræns úrgangs í kjölfar bættrar söfnunar lífúrgangs og væntanlegs banns við urðun lífræns úrgangs.	Lítill breyting (Felst einkum í breyttum áfangastað innan svæðis)	Engin áhrif (Stefnt að úrvinnslu innan svæðis)	Engin áhrif
4. Nokkur aukning í endurvinnslu pappírs og plasts í kjölfar bættrar flokkunar.	Lítill breyting (Felst einkum í breyttum áfangastað innan svæðis)	Nokkur aukning (Ekki gert ráð fyrir endurvinnslu innan svæðis)	Engin áhrif
5. Algjör umskipti í endurvinnslu á gleri, með fyrirvara um samræmdar aðgerðir stjórnvalda til að gera slíkt mögulegt.	Lítill breyting (Felst einkum í breyttum áfangastað innan svæðis)	Aukning (Gler í auknum mæli sent til meðhöndlunar utan svæðis)	Engin áhrif
6. Bætt nýting efna úr byggingar- og niðurrifsúrgangi í kjölfar bættrar flokkunar á byggingarstað og á móttökustöðvum.	Lítill breyting (Felst einkum í breyttum áfangastað innan svæðis)	Aukning (Bætt flokkun hefur í för með sér að meira fellur til af málmum, plasti o.fl. sem sent verður til endurvinnslu utan svæðis)	Engin áhrif
7. Aukin endurvinnsla og önnur endurnýting sláturúrgangs, einkum á Norðurlandi vestra.	Lítill breyting (Felst einkum í breyttum áfangastað innan svæðis)	Engin áhrif (Stefnt að úrvinnslu innan svæðis)	Engin áhrif
8. Endalok urðunar dýrahæja og annarra dýraleifa í áhættuflokki 1 og 2.	Aukning (Felst einkum í breyttum áfangastað innan svæðis, en líklegt að heildarmagn aukist vegna bættrar söfnunar)	Óvissa (Ræðst af því hvort meðhöndlunarleiðir byggist upp innan svæðis)	Engin áhrif

9. Vaxandi urðun óvirks úrgangs á þar til gerðum urðunarstöðum í stað fullbúinna urðunarstaða með sigvatnskerfi og gassöfnun.	Nokkur samdráttur (Urðunarstaðir nær uppruna)	Engin áhrif	Engin áhrif
10. Bætt nýting seyru frá því að vera fargað yfir í endurvinnslu.	Lítill breyting (Minna flutt til miðlægs urðunarstaðar, minni staðbundin förgun, meiri flutningur til nýtingar í nágrenni uppruna)	Engin áhrif	Engin áhrif
11. Bætt nýting garðaúrgangs frá því að vera fargað með haugsetningu yfir í endurvinnslu.	Nokkur aukning (Flutningur til meðhöndlunar í stað förgunar í nærumhverfi)	Engin áhrif	Engin áhrif
12. Minnkandi urðun í kjölfar framanskráðra breytinga, hugsanlegrar álagningar urðunarskatts og breyttrar stefnu og gjaldskráa rekstraraðila.	Lítill breyting (Flest einkum í breyttum áfangastað innan svæðis)	Hugsanleg aukning (Aukning ef byggð verður brennslustöð á SV-horninu fyrir allt Ísland eða ef ákveðið verður að flytja úrgang út til orkuvinnslu)	Engin áhrif

Af töflunni hér að framan má ráða að ekki sé að vænta mikilla breytinga á þörf fyrir flutninga innan Norðurlands. Samdráttur í heildarmagni úrgangs dregur úr þörfinni en fólksfjölgun vegur þar að einhverju leyti á móti. Helst má ætla að flutningsþörf vegna dýrahreja aukist vegna bættrar söfnunar.

Í svæðisáætlun er gert ráð fyrir að kannaðir verði kostir þess að koma upp innviðum til jarðgerðar á jaðarsvæðum og þar er einnig gert ráð fyrir að kannaðir verði möguleikar á uppbyggingu smærri urðunarstaða fyrir óvirkan úrgang. Hvort tveggja er til þess fallið að draga úr flutningaþörf innan svæðis, en reyndin ræðst af niðurstöðum þeirra greininga sem ætlunin er að ráðast í.

Eins og sjá má í töflunni felast líklegar breytingar í mörgum tilvikum öðru fremur í breyttum áfangastöðum innan svæðis. Þetta kann ýmist að auka flutningaþörf innan svæðis eða draga úr henni. Aukin úrvinnsla á Eyjafjarðarsvæðinu, þar sem búa um 2/3 allra íbúa á Norðurlandi, mun til dæmis draga úr þörf fyrir flutninga þaðan vestur í Stekkjarvík (um 150 km frá Akureyri), en á móti getur þetta kallað á aukna flutninga frá Norðurlandi vestra til Eyjafjarðarsvæðisins.

Þörfin fyrir flutninga frá Norðurlandi mun að öllum líkindum aukast, þar sem minna af úrgangi mun verða sent til urðunar innan svæðisins og meira til endurvinnslu utan svæðis. Flutningaþörfin ræðst þó að mestu leyti af því hvort ákveðið verði að senda blandaðan úrgang til orkuvinnslu suðvestanlands eða erlendis, eða hvort möguleikar opnast til orkuvinnslu á Norðurlandi. Um þetta er ekki beinlínis fjallað í svæðisáætluninni.

Fyrirliggjandi upplýsingar benda ekki til breytinga hvað varðar flutninga úrgangs til Norðurlands frá öðrum landshlutum. Hugsanlega kunna að skapast aðstæður sem stuðla að auknum flutningum úrgangs frá Austurlandi, en ekki er fjallað í svæðisáætluninni.

Tillaga

6 Stefna sveitarfélaganna á Norðurlandi í úrgangsmálum

Sveitarfélögin sem standa sameiginlega að þessari svæðisáætlun, þ.e. öll sveitarfélög á Norðurlandi frá Stikuhálsi í vestri að Bakkaheiði í austri, hafa komið sér saman um eftirfarandi megináherslur í úrgangsmálum á gildistíma svæðisáætlunarinnar, þ.e. til ársins 2036. Megináherslurnar eru útfærðar nánar í markmiðum og aðgerðum eins og tilgreint er í undirköflum.

1. Sveitarfélögin eru sammála um að stefna að sjálfbærri framtíð í úrgangsmálum landshlutans. Í samræmi við það er meginmarkmið sveitarfélaganna í þessum málaflokki að draga úr myndun úrgangs, auka endurvinnslu og aðra endurnýtingu í anda hringrásarhagkerfisins og að lágmarka förgun, þannig að magn og hlutfall úrgangs sem ekki nýtist í hagkerfinu verði á hverjum tíma eins lítið og mögulegt er, að teknu tilliti til tæknilegra og efnahagslegra forsenda.
2. Sveitarfélögin leggja áherslu á að forgangsraða aðgerðum í úrgangsmálum í samræmi við ákvæði 7. gr. laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003 og beita hagrænum hvötum til að tryggja sem besta heildarniðurstöðu fyrir umhverfið, með hagsmuni komandi kynslóða að leiðarljósi.
3. Sveitarfélögin eru sammála um að stuðla að sem mestri úrvinnslu úrgangs á svæðinu, með það að leiðarljósi að bæta nýtingu auðlinda, draga úr flutningum og skapa atvinnu í héraði.
4. Sveitarfélögin leggja sérstaka áherslu á að lífrænn úrgangur sem til fellur á Norðurlandi fari ekki til spillis, heldur sé nýttur til hagsbóta fyrir íbúa og fyrirtæki á svæðinu með það að leiðarljósi að nýta þær auðlindir sem í úrganginum felast, draga úr innflutningi á hvers konar jarðvegsbæti og áburði og draga úr losun gróðurhúsalofttegunda vegna flutninga og meðhöndlunar á úrgangi og vegna notkunar á eldsneyti og áburði. Þetta á sérstaklega við um sláturúrgang og aðrar dýraleifar, þ.m.t. dýrahrae. Sveitarfélögin eru sammála um að urðun úrgangs af þessu tagi skuli hætt og kappkostað að framleiða úr honum eins verðmæta vöru og mögulegt er að teknu tilliti til löggjafar um nýtingu dýraleifa. Í svæðisáætluninni eru ekki settar fram skilgreindar aðgerðir hvað þetta varðar, en hugsanlega henta aðrar lausnir sveitarfélögum vestast og austast á Norðurlandi en um miðbik svæðisins.

Frekari útfærslu á stefnu sveitarfélaga á Norðurlandi í úrgangsmálum má sjá í undirköflunum hér á eftir, þar sem sett er fram stefna og markmið í einstökum þáttum (málaflokkum) úrgangsmála, auk aðgerða sem ætlað er að stuðla að því að þessi markmið náist. Stefnan nær til eftirtalinna málaflokka:

1. Úrgangsforvarnir
2. Söfnun og flokkun úrgangs
3. Uppbygging innviða
4. Samþykktir gjaldskrár og bókhald
5. Samningar við verktaka
6. Útgáfa og kynning
7. Vöktun eftirlit og endurskoðun

Í aðgerðaáætluninni er samtals að finna 18 aðgerðir, auk umfjöllunar um vöktun, eftirlit og endurskoðun. Hverri aðgerð um sig er lýst í stuttu máli, tilgreint hver skuli hafa umsjón

með framkvæmd hennar, hvenær aðgerðinni skuli lokið, hvernig árangur verði metin að aðgerð lokinni, hvernig aðgerðin tengist markmiðum sem fram koma í lögum og reglugerðum um meðhöndlun úrgangs og í stefnu ráðherra, svo og hvaða aðilar beri kostnað af aðgerðinni eðli málsins samkvæmt eða samkvæmt lögum. Aðgerðirnar hafa ekki verið kostnaðarmetnar, en ljóst er að sumum þeirra fylgir talsverður kostnaður sem lendir óhjákvæmilega á sveitarfélögum til að byrja með. Rétt er þó að undirstrika að skv. 23. gr. laga um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003, með síðari breytingum, er sveitarfélögum heimilt að innheimta gjald fyrir starfsemi sem tengist meðhöndlun úrgangs og samræmist markmiðum laganna, „svo sem þróun nýrrar tækni við meðhöndlun úrgangs, rannsóknir, fræðslu og kynningarmál“. Þegar upp er staðið má því ætla að kostnaður vegna aðgerðanna lendi á úrgangshöfum, en að sama skapi ættu aðgerðirnar, til lengri tíma litið, að vera til fallnar að draga úr kostnaði þeirra vegna meðhöndlunar úrgangs samfara bættri nýtingu og aukinni verðmætasköpun úr þeim auðlindum sem í úrganginum felast og tilheyrandi samdrætti í magni úrgangs sem krefst kostnaðarsamrar meðhöndlunar.

Í nokkrum tilvikum eru landshlutasamtökin (SSNE og SSNV) nefnd hér að neðan sem fjármögnunaraðilar aðgerða. Í því sambandi er rétt að undirstrika að í flestum þeim tilvikum þurfa sveitarfélögin að tryggja fjármagn til verksins, nema þar sem mögulegt er að afla utanaðkomandi styrkja.

6.1 Úrgangsforvarnir

Stefna

Leitað verði allra leiða til að lágmarka myndun úrgangs

Markmið

- 1.1 Gott upplýsingaflæði
- 1.2 Samstarf við birgja um lágmarkun umbúða
- 1.3 Hámarksnýting lífrænna hliðarafurða
- 1.4 Sterkir innviðir sem stuðla að lágmarkun úrgangs

Aðgerðir

1. Kynningarátak um hringrásarhagkerfið

<i>Lýsing:</i>	Efnt verður til sérstaks kynningarátaks um hringrásarhagkerfið fyrir íbúa Norðurlands og atvinnulífið á svæðinu með áherslu á mikilvægi góðrar nýtingar auðlinda. Undir þetta fellur m.a.: <ul style="list-style-type: none">• Umfjöllun um takmarkaðar auðlindir• Umfjöllun um matarsóun, fatasóun og nægjustemi• Umfjöllun um fæðuöryggi• Umfjöllun um jarðvegseyðingu• Tengsl við eigin fjárhag Undir þetta fellur ekki: <ul style="list-style-type: none">• Fræðsla um rétta flokkun úrgangs Aðferðir sem beitt verður í áttakinu verða mótaðar í samstarfi við markaðsstofur og auglýsingastofur, auk þess sem haft verður samráð við menntastofnanir, stéttarfélög og e.t.v. fleiri aðila.
<i>Umsjón:</i>	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög, Umhverfisstofnun og Úrvinnslusjóð
<i>Tímasetning:</i>	2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Umfang útgefins efnis og fundarhalda (Ekki er auðvelt að mæla árangur af verkefni af þessu tagi í tonnum úrgangs sem komið er í veg fyrir að myndist)
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að minni úrgangsmýndun
<i>Fjármögnun:</i>	Sveitarfélög, Umhverfisstofnun og Úrvinnslusjóður

2. Lágmarkun umbúða

<i>Lýsing:</i>	Sent verður formlegt erindi til helstu birgja heimila og fyrirtækja á Norðurlandi með kynningu á þeim áherslum sveitarfélaganna á svæðinu sem fram koma í svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2023-2036, ásamt ósk um samstarf sem miðar að því að draga verulega úr umbúðanotkun.
<i>Umsjón:</i>	SSNV og SSNE í samstarfi við Umhverfisstofnun
<i>Tímasetning:</i>	2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Fjöldi erinda (Ekki er auðvelt að mæla árangur af verkefni af þessu tagi í tonnum úrgangs sem komið er í veg fyrir að myndist)
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að minni úrgangsmýndun
<i>Fjármögnun:</i>	Sveitarfélög

3. Kortlagning lífrænna hliðarafurða

<i>Lýsing:</i>	Í tengslum við áform um uppbyggingu líforkuvers á Norðurlandi eystra hefur Vistorka gert ítarlega greiningu á helstu straumum lífrænna hliðarafurða (lífræns úrgangs) á Norðurlandi. ²⁴ Leitað verður samstarfs við Vistorku um útvíkkun þessarar greiningar ef þörf verður talin á – og í framhaldinu efnt til funda með helstu framleiðendum og birgjum sem meðhöndla lífrænt efni, þ.m.t. sláturhúsum, fiskvinnslustöðvum, matvælavinnslum og dagvöruverslunum, með það að leiðarljósi að efla samstarf við þessa aðila og greina ónýtt tækifæri til bættrar nýtingar hliðarafurða og til framleiðslu nýrrar vöru í hverju tilviki um sig. Skoðað verður að ráða sérstakan starfskraft tímabundið til að aðstoða fyrirtækin við að finna bestu leiðirnar til að hámarka nýtingu þessa efnis.
<i>Umsjón:</i>	SSNV og SSNE í samstarfi við Vistorku
<i>Tímasetning:</i>	2023-2024
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Tilvist skriflegrar samantektar um framgang verkefnisins Breytingar á magni lífræns úrgangs til urðunar
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að bættri nýtingu auðlinda og minni úrgangsmýndun
<i>Fjármögnun:</i>	Landshlutasamtökin

²⁴ SSNE, Vistorka og umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið (2022): *Frumhagkvæmnimat líforkuvers*.
https://www.ssne.is/static/files/Utgefidefni/frumhagvaemnimat-liforkuvers_ssne.pdf.

4. Uppbygging innviða til úrgangsförvarna

Lýsing:

Á grunni fyrirliggjandi greiningar á stöðu úrgangsmála á Norðurlandi verði byggðir upp innviðir á stærstu þéttbýlisstöðum til að stuðla að úrgangsförvörnum og betri nýtingu auðlinda. Verkefnið hefst á ítarlegri greiningu með aðstoð landshlutasamtakanna og í framhaldi verður tekin ákvörðun um staðsetningar og umfang. Undir innviði í þessu samhengi falla m.a.:

- Efnislagerar þar sem hægt er að skila byggingarefni (t.d. steinefni, timbur), jarðefni (t.d. mold, sandur) o.fl. sem aðrir gætu nýtt og sækja efni sem aðrir hafa skilað.
- Nytjamarkaðir þar sem seldir eru notaðir hlutir (t.d. húsgögn, heimilisáhöld) sem safnast hafa í nytjagáma á móttökustöðvum.
- Viðhaldssmiðjur þar sem til staðar er aðstaða og eftir atvikum aðstoð til að gera við bilaða eða skemmda hluti (t.d. klæðnað, húsgögn, minni tæki) og lögð áhersla á félagslega samveru, auk viðgerðarvinnunnar.

Umsjón:

Einstök sveitarfélög í samstarfi við SSNV og SSNE

Tímasetning:

2023

Árangursmælikvarðar:

Tilvist lista yfir innviði sem byggðir hafa verið upp sem hluti af aðgerðinni.
(Ekki er auðvelt að mæla árangur af verkefni af þessu tagi í tonnum úrgangs sem komið er í veg fyrir að myndist)

Tengsl við markmið á landsvísu:

Stuðlar að bættri nýtingu auðlinda og minni úrgangsmýndun

Fjármögnun:

Sveitarfélög

6.2 Söfnun og flokkun úrgangs

Stefna

Söfnun og flokkun úrgangs á Norðurlandi uppfylli öll skilyrði laga og reglugerða og bestu mögulegu auðlindanýtingu.

Markmið

2.1 Árangursrík söfnun úrgangs, vönduð flokkun og lágmörkun tilkostnaðar

Aðgerðir

5. Endurskipulagning úrgangsiláta við heimahús

<i>Lýsing:</i>	Skipt verður um úrgangsilát við heimahús eftir því sem þörf krefur á hverjum stað til að uppfylla ákvæði laga nr. 55/2003 um sérstaka söfnun pappírs, plasts og lífúrgangs, þó með undantekningu í þeim sveitarfélögum sem nýtt geta grenndarstöðvar til söfnunar úrgangs frá heimilum (sbr. aðgerð 6). Þetta felur m.a. í sér að hægt þarf að vera að halda plasti aðskildu frá pappír og pappa í söfnuninni. Leitað verður leiða til að samræma fyrirkomulag söfnunar og útlit iláta milli sveitarfélaga á svæðinu eftir því sem kostur er. Í öllum tilvikum verður notast við samræmdar flokkunarmerkingar FENÚR (sbr. https://fenur.is/taknmyndabanki).
<i>Umsjón:</i>	Einstök sveitarfélög í samráði við SSNV og SSNE
<i>Tímasetning:</i>	Janúar-júní 2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Hlutfall heimila með fullnægjandi aðstöðu til söfnunar og flokkunar úrgangs.
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að hækkun endurvinnsluhlutfalls heimilisúrgangs og hækkun endurvinnsluhlutfalla fyrir einstaka flokka umbúðaúrgangs
<i>Fjármögnun:</i>	Sveitarfélög

6. Fjölgun grenndarstöðva

<i>Lýsing:</i>	Unnin verður greining á mögulegri grenndarstöðvavæðingu sem komið gæti í stað söfnunariláta við heimahús. Fyrsta skrefið yrði greining og staðarval fyrir grenndarstöðvar á smærri þéttbýlisstöðum, uppsetning slíkra stöðva þar sem það þykir henta og fjarlæging söfnunariláta við heimahús. Tekið verður mið að sambærilegum verkefnum í öðrum sveitarfélögum innanlands og utan, fylgt algengum viðmiðum um hámarksfjarlægðir slíkra grenndarstöðva frá heimilum og haft náð samráð við Umhverfisstofnun til að tryggja að fyrirkomulagið samrýmist ákvæðum laga nr. 55/2003 með þeim breytingum sem taka gildi 1. janúar 2023.
<i>Umsjón:</i>	Einstök sveitarfélög í samráði við SSNV og SSNE og í samstarfi við Umhverfisstofnun
<i>Tímasetning:</i>	Janúar-apríl 2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Skýrsla með niðurstöðum greiningar
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að hækkun endurvinnsluhlutfalls heimilisúrgangs og hækkun endurvinnsluhlutfalla fyrir einstaka flokka umbúðaúrgangs
<i>Fjármögnun:</i>	Sveitarfélög

7. Söfnun glers, málma, textíls og spilliefna

<i>Lýsing:</i>	Komið verður upp aðstöðu í öllum sveitarfélögunum til sérstakrar söfnunar á gleri, málmum og textíl, í það minnsta í grenndargáma, þ.e. þar sem slík aðstaða er ekki þegar til staðar. Jafnframt verður komið á sérstakri söfnun á spilliefnum í nærumhverfi íbúa.
<i>Umsjón:</i>	Einstök sveitarfélög, hvert fyrir sig eða fleiri saman
<i>Tímasetning:</i>	Janúar-apríl 2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Tilvist aðstöðu til söfnunar á gleri, málmum, textíl og spilliefnum
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að hækkun endurvinnsluhlutfalls heimilisúrgangs og styður við markmið laga nr. 55/2003 um að „skapa skilyrði fyrir myndun hringrásarhagkerfis“
<i>Fjármögnun:</i>	Sveitarfélög og Úrvinnslusjóður

8. Söfnun garðaúrgangs og ráðstöfun hans til endurvinnslu

<i>Lýsing:</i>	Hafin verður söfnun á garðaúrgangi í öllum sveitarfélögunum, en lífbrjótanlegur garðaúrgangur telst lífúrgangur skv. skilgreiningu laganna og slíkum úrgangi verður skylt að safna sérstaklega. Ekki er þó nauðsynlegt að safna garðaúrgangi innan lóðar, enda sé honum þá safnað á söfnunar- eða móttökustöð. Öllum garðaúrgangi sem safnast verður komið til endurvinnslu.
<i>Umsjón:</i>	Einstök sveitarfélög, hvert fyrir sig eða fleiri saman
<i>Tímasetning:</i>	Apríl-júlí 2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Garðaúrgangi safnað og hann færður til endurvinnslu
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að hækkun endurvinnsluhlutfalls heimilisúrgangs og styður við markmið laga nr. 55/2003 um að „skapa skilyrði fyrir myndun hringrásarhagkerfis“
<i>Fjármögnun:</i>	Sveitarfélög

6.3 Uppbygging innviða

Stefna

Sveitarfélögin á Norðurlandi, hvert um sig eða sameiginlega, verði sjálfum sér næg um innviði til móttöku, flokkunar, endurvinnslu, annarrar endurnýtingar og förgunar úrgangs, að því marki sem það telst hagkvæmt og í samræmi við áherslur hringrásarhagkerfisins

Markmið

3.1 Sterkir innviðir fyrir meðhöndlun úrgangs

Aðgerðir

9. Efling móttökustöðva

Lýsing:

Gerð verður greining á aðstöðu til móttöku úrgangs í einstökum sveitarfélögum á Norðurlandi og gerð áætlun um úrbætur með það að leiðarljósi að enginn úrgangur verði fluttur út af svæðinu án þess að hann hafi verið flokkaður, aðskilinn og tættur þannig að endanlegt magn blandaðs úrgangs verði í algjöru lágmarki og að rúmmál þess sem eftir stendur verði sem minnst. Í þessari greiningu verður sérstaklega hugað að þeim möguleikum sem liggja í betri sundurgreiningu á grófum úrgangi (t.d. byggingarúrgangur, húsgögn, dýnur), þannig að í stað þess að flytja þessa úrgangsflokka af svæðinu verði úrgangurinn aðskilinn í efnisflokk (t.d. steinefni, timbur, málmar, plast, textílefni) sem annað hvort fara í vinnslu á svæðinu eða verða fluttir þaðan aðskildir til vinnslu annars staðar. Þá þarf að tryggja að á öllum móttökustöðvum sé aðstaða til að taka við byggingar- og niðurrifsúrgangi sem flokkaður hefur verið í eftirfarandi flokka: Spilliefni, timbur, steinefni, málmar, gler, plast og gifs.

Umsjón:

SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög

Tímasetning:

2023

Árangursmælikvarðar:

Tilvist skriflegrar greiningar á aðstöðu til móttöku úrgangs

Tengsl við markmið á

Stuðlar að hækkun endurvinnsluhlutfalls heimilisúrgangs og

landsvísu:

lágmarkun förgunar

Fjármögnun:

Sveitarfélög

10. Jarðgerð á jaðarsvæðum

<i>Lýsing:</i>	Unnin verður greining á tæknilegum, umhverfislegum og fjárhagslegum kostum þess og göllum að koma upp miðlægri aðstöðu til jarðgerðar eða annarrar úrvinnslu lífræns úrgangs í smáum stíl (<1000 tonn/ár) í byggðarlögum vestast og austast á Norðurlandi. Sérstaklega verða bornir saman kostir og gallar þess að aka úrgangi til úrvinnslu í Moltu eða aðra aðstöðu í næsta nágrenni þéttbýlasta hluta fjórðungsins, m.a. með hliðsjón af niðurstöðum frumhagkvæmnimats líforkuvers til úrvinnslu lífræns úrgangs á Norðurlandi eystra. ²⁵ Tekið verður mið af reynslu annarra svæða (svo sem í Noregi) af rekstri slíkrar aðstöðu.
<i>Umsjón:</i>	SSNV og SSNE í samstarfi við hlutaðeigandi sveitarfélög
<i>Tímasetning:</i>	2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Tilvist skriflegrar greiningar á möguleikum til úrvinnslu lífræns úrgangs í smáum stíl
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að bættri nýtingu auðlinda, hækkun endurvinnsluhlutfalls og lágmarkun förgunar
<i>Fjármögnun:</i>	Landshlutasamtökin

11. Nýting seyru

<i>Lýsing:</i>	Komið verður upp aðstöðu til að nýta alla seyru sem til fellur á Norðurlandi sem næst upprunastað til landgræðslu eða á annan hátt í stað þess að farga henni í gryfjum eða með öðrum hætti. Til dæmis mætti horfa til fordæmis sveitarfélaga í uppsveitum Suðurlands hvað þetta varðar (Saurbær á Flúðum).
<i>Umsjón:</i>	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög
<i>Tímasetning:</i>	2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Tilvist aðstöðu til móttöku og nýtingar á seyru
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að bættri nýtingu auðlinda, styður við markmið um samdrátt í urðun og nýtist sem undirbúningur fyrir fyrirhugað bann við urðun lífræns úrgangs.
<i>Fjármögnun:</i>	Sveitarfélög

²⁵ SSNE, Vistorka og umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið (2022): *Frumhagkvæmnimat líforkuvers*.
https://www.ssne.is/static/files/Utgefidefni/frumhakvaemnimat-liforkuvers_ssne.pdf.

12. Úttekt á urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang

<i>Lýsing:</i>	Unnin verður greining á tæknilegum, umhverfislegum og fjárhagslegum kostum þess og göllum að koma upp litlum urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang (steypubrot, keramik, moldarlaus jarðvegur og annað sem ekki tekur breytingum eðlisfræðilega eða efnafræðilega) á 3-4 stöðum á Norðurlandi, með það að leiðarljósi að slíkur úrgangur verði ekki fluttur um langan veg (t.d. >100 km) milli byggðarlaga og verði ekki urðaður á urðunarstöðum fyrir blandaðan úrgang. Hluti af þessari greiningu verður að kortleggja svokallaða jarðvegstippa sem starfræktir eru á nokkrum stöðum með eða án starfsleyfis frá heilbrigðisnefnd, með sérstakri áherslu á þær skilgreiningar úrgangsflokka sem liggja að baki starfsleyfum og á muninn á jarðvegstippum annars vegar og urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang hins vegar.
<i>Umsjón:</i>	SSNV og SSNE í samráði við Umhverfisstofnun
<i>Tímasetning:</i>	2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Tilvist skriflegrar greiningar á aðstöðu til urðunar óvirks úrgangs á Norðurlandi
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Styður við loftslagsmarkmið stjórnvalda
<i>Fjármögnun:</i>	Landshlutasamtökin

13. Áætlun um minnkandi umsvif urðunarstaðar í Stekkjarvík

<i>Lýsing:</i>	Unnin verður sérstök áætlun um minnkandi umsvif urðunarstaðar Norðurár bs. í Stekkjarvík, með það að leiðarljósi að urðun þar dragist saman jafnt og þétt á næstu 15 árum. Höfð verður sérstök hliðsjón af því markmiði stjórnvalda að árið 2035 fari til urðunar að hámarki 10% af þeim heimilisúrgangi sem til fellur.
<i>Umsjón:</i>	Norðurá bs. í samstarfi við SSNV og í samráði við Umhverfisstofnun
<i>Tímasetning:</i>	2025
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Tilvist skriflegrar áætlunar um minnkandi umsvif
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Stuðlar að bættri nýtingu auðlinda og lágmörkun förgunar
<i>Fjármögnun:</i>	Norðurá bs.

6.4 Samþykktir, gjaldskrár og bókhald

Stefna

Sveitarfélögin á Norðurlandi uppfylli kröfur úrgangslöggjafarinnar, annars vegar um að létta öllum kostnaði vegna meðhöndlunar úrgangs af skattgreiðendum og skipta honum þess í stað á milli úrgangshafa og hins vegar um að miða gjaldtökuna við magn úrgangs í stað fastrar álagningar á hverja íbúðareiningu, auk þess sem nýtt verði heimild til að leggja hlutfallslega hærra gjald á blandaðan úrgang til að létta kostnaði sem mest af þeim sem flokka úrganginn sinn vel

Markmið

4.1 Samræmdar samþykktir um meðhöndlun úrgangs

4.2 Réttlát og lögmæt gjaldtaka fyrir söfnun og aðra meðhöndlun úrgangs

Aðgerðir

14. Samræming samþykpta um meðhöndlun úrgangs

Lýsing: Ráðist verður í sameiginlega heildarendurskoðun samþykpta um meðhöndlun úrgangs fyrir öll sveitarfélög á Norðurlandi með það að leiðarljósi að samþykktirnar endurspegli áherslur hringrásarhagkerfisins um bættu nýtingu auðlinda og þær lagabreytingar sem taka gildi 1. janúar 2023, stuðli að samræmingu á fyrirkomulagi sérstakrar söfnunar, feli í skýr ákvæði um skyldu einstaklinga og lögaðila til að flokka úrgang og myndi grunn fyrir gjaldskrár í anda meginreglunnar um BÞHE („Borgað þegar hent er“). Afrakstur verkefnisins verði 3-4 útgáfur af samþykktum sem einstök sveitarfélög geta valið á milli og aðlagð, hvort sem þau kjósa að setja sér eigin samþykkt eða ákveða að sama samþykkt taki til tveggja eða fleiri sveitarfélaga.

Umsjón: SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög og eftir atvikum byggðasamlög

Tímasetning: 2023

Árangursmælikvarðar: Tilvist þriggja til fjögurra fyrirmynda að samþykktum

Tengsl við markmið á landsvísu: Styður við markmið laga nr. 55/2003 um að „skapa skilyrði fyrir myndun hringrásarhagkerfis“

Fjármögnun: Landshlutasamtökin

15. Innleiðing BPHE

<i>Lýsing:</i>	Ráðist verður í sameiginlega heildarendurskoðun gjaldskráa fyrir meðhöndlun úrgangs fyrir öll sveitarfélög á Norðurlandi með það að leiðarljósi að tekið verði upp gjaldtökukerfi í anda meginreglunnar um BPHE („Borgað þegar hent er“), sbr. ákvæði 23. gr. laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, sem taka gildi 1. janúar 2023. Afrakstur verkefnisins verði 3-4 útgáfur af gjaldskrá sem einstök sveitarfélög geta valið á milli og aðlagð. Þessar útgáfur byggi á niðurstöðum yfirstandandi verkefnis Samband íslenskra sveitarfélaga innan ramma átaksins „Samtaka um hringrásarhagkerfið“. Gert verði ráð fyrir að gjaldtaka vegna móttöku dýrahæja byggi á fjölda skráðra gripa skv. skýrslum Matvælastofnunar. Jákvæð mismunun vegna gjaldtöku fyrir flokkað úrgang verður innbyggð í gjaldskrárnar.
<i>Umsjón:</i>	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög og eftir atvikum byggðasamlög
<i>Tímasetning:</i>	2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Tilvist þriggja til fjögurra fyrirmýnda að gjaldskrá
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Styður við markmið stjórnvalda um tengsl gjaldtöku við magns úrgangs
<i>Fjármögnun:</i>	Landshlutasamtökin

16. Endurbætt sundurliðun í bókhaldi

<i>Lýsing:</i>	Vakin verður athygli ráðuneytis sveitarstjórnarmála og Sambands íslenskra sveitarfélaga á mikilvægi þess að hugtakanotkun í bókhaldi sveitarfélaga sé í samræmi við skilgreiningar í lögum um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með síðari breytingum, svo og að tryggja sem best samræmi í því hvernig sveitarfélög skrá kostnað vegna úrgangsmála og hvernig sá kostnaður er sundurliðaður.
<i>Umsjón:</i>	SSNV og SSNE
<i>Tímasetning:</i>	2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Erindi sent til ráðuneytis sveitarstjórnarmála og Sambands íslenskra sveitarfélaga
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Styður við markmið stjórnvalda um tengsl gjaldtöku við magn úrgangs og stuðlar að bættri hugtakanotkun í samræmi við lög nr. 55/2003
<i>Fjármögnun:</i>	Landshlutasamtökin

6.5 Samningar við verktaka

Stefna

Sveitarfélögin á Norðurlandi skapi góða yfirsýn yfir verkaskiptingu í úrgangsmálum á milli sveitarfélaga og verktaka

Markmið

5.1 Ábyrg samningagerð

Aðgerðir

17. Samstarf um útboð o.fl.

Lýsing:

Gerð verður greining á stöðu samninga einstakra sveitarfélaga við þjónustuaðila og ráðist í gerð sameiginlegra útboðsgagna fyrir þau sveitarfélög sem geta nýtt sér það, hvort sem þau standa sameiginlega að útboði eður ei. Við vinnslu útboðsgagnanna verði tekið mið af niðurstöðum yfirstandandi verkefnis Samband íslenskra sveitarfélaga innan ramma átaksins „Samtaka um hringrásarhagkerfið“ og þess sérstaklega gætt að:

- Gögnin endurspegli áherslur hringrásarhagkerfisins og lagakröfur um sérsöfnun úrgangs.
- Gögnin falli vel að gjaldtöku skv. BÞHE.
- Flutningskostnaður verði sem minnstur.
- Svigrúm sé veitt til nýsköpunar, með því að leggja fremur áherslu á markmið en tæknilegar útfærslur.
- Sveitarfélögin njóti góðs af fjármögnun Úrvinnslusjóðs vegna sérstakrar söfnunar úrgangs sem fellur undir lagaákvæði um framlengda framleiðendaábyrgð, en skv. gr. 24a í lögum um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með þeim breytingum sem taka gildi 1. janúar 2023, skal þessi fjármögnun „standa straum af kostnaði við sérstaka söfnun, sbr. 10. gr., sem og aðra söfnun úrgangsins eftir atvikum og meðhöndlun hans og kostnaði við upplýsingasöfnun, upplýsingaskil og upplýsingagjöf“.
- Gerð sé krafa um fullnægjandi skil magnupplýsinga til sveitarfélaganna.

Hluti af greiningunni verður athugun á kostum þess og göllum að sveitarfélögin sjálf, hvert um sig eða fleiri í samvinnu, svo sem með aðkomu byggðasamlaga, annist úrgangspjónustuna sjálf í stað þess að semja við verktaka um helstu þætti hennar. Í þessari athugun verður tekið mið af reynslu annarra sveitarfélaga, svo sem sveitarfélaga í Rangárvallasýslu, af þessu fyrirkomulagi.

Umsjón:

SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög og eftir atvikum byggðasamlög

Tímasetning:

2023

Árangursmælikvarðar:

Skýrsla með helstu niðurstöðum og drög að útboðsgögnum

Tengsl við markmið á

Styður við markmið laga nr. 55/2003 um að „skapa skilyrði fyrir

landsvísu:

myndun hringrásarhagkerfis“

Fjármögnun:

Landshlutasamtökin

6.6 Útgáfa og kynning

Stefna

Sveitarfélögin á Norðurlandi verði til fyrirmyndar á Íslandi varðandi birtingu upplýsinga um úrgangsmál

Markmið

6.1 Skilvirk og skiljanleg miðlun upplýsinga um úrgangsmál til íbúa og rekstraraðila

Aðgerðir

18. Bætt birting upplýsinga

<i>Lýsing:</i>	Vefsíður allra sveitarfélaga á Norðurlandi verða uppfærðar þannig að þar komi fram árlegar upplýsingar um innheimt gjöld og sundurliðun á raunkostnaði vegna úrgangsmála, svo og upplýsingar um ráðstöfun þess úrgangs sem safnað er á vegum sveitarfélagsins:
<i>Umsjón:</i>	Einstök sveitarfélög í samráði við SSNV og SSNE
<i>Tímasetning:</i>	2023
<i>Árangursmælikvarðar:</i>	Uppfærðar vefsíður með aðgengilegum upplýsingum um framkvæmd og fjármögnun úrgangsstjórnunar
<i>Tengsl við markmið á landsvísu:</i>	Styður við markmið laga nr. 55/2003 um að „skapa skilyrði fyrir myndun hringrásarhagkerfis“
<i>Fjármögnun:</i>	Sveitarfélög

6.7 Vöktun, eftirlit og endurskoðun

Sveitarfélögin á Norðurlandi eru sammála um að fela landshlutasamtökunum á svæðinu, annars vegar Samtökum sveitarfélaga á Norðurlandi vestra (SSNV) og hins vegar samtökum sveitarfélaga og atvinnuþróunar á Norðurlandi eystra (SSNE) að annast vöktun og eftirlit með framkvæmd þessarar svæðisáætlunar. Vöktunin verði framkvæmd með aðferðum gæðastýringar, þar sem fylgst verður með að verkefnum á aðgerðaáætlun ljúki á tilsettum tíma og að þau skili tilsettum árangri eða afurð. Frávik frá upphaflegri áætlun verði skráð og gerð sérstök úrbótaáætlun sem gripið verður til ef frávik verða. Þetta felur m.a. í sér að ef verki lýkur ekki á tilsettum tíma eða ber ekki tilætlaðan árangur, verði nýr eindagi ákveðinn, eða tekin ákvörðun um breytingar á verkinu eða niðurfellingu. Áður en tekin er ákvörðun um hlutverk landshlutasamtakanna hvað þetta varðar er þó óhjákvæmilegt að ræða fjármögnun og skiptingu kostnaðar, auk þess sem umboð samtakanna í þessum efnum þarf að vera skýrt. Sama gildir um aðra aðkomu samtakanna að framkvæmd aðgerða skv. svæðisáætluninni.

Í samræmi við 6. gr. laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með síðari breytingum, skulu sveitarstjórnir á svæðinu eigi sjaldnar en á sex ára fresti, í fyrsta sinn eigi síðar en 31. desember 2028, meta og taka ákvörðun um hvort þörf sé á að endurskoða svæðisáætlunina. Þessu atriði verður fylgt eftir með sama hætti og aðgerðum í aðgerðaáætlun svæðisáætlunarinnar. Í þessu sambandi þarf þó að hafa í huga að miklar breytingar geta orðið á forsendum á sex ára tímabili og því í raun æskilegt að þörfin fyrir endurskoðun sé rædd árlega eða annað hvort ár.

Ákvörðun sveitarstjórna um þörfina fyrir endurskoðun samkvæmt framanskráðu mun m.a. byggja á samantekt sem gerð verður á árangri áætlunarinnar. Í þessari samantekt munu koma fram helstu magntölur, yfirlit yfir framvindu aðgerða, samanburður árangurs við markmið áætlunarinnar og spá um líklega framtíðarþróun á næstu árum. Í þessari samantekt felst í raun vöktun á því hvort markmið hafi náðst.

7 Viðauki 1: Stöðugreining

Þessi viðauki hefur að geyma greiningu á stöðu úrgangsmála á Norðurlandi vorið 2022, en þessi greining var lögð til grundvallar við mótun framtíðarstefnu sveitarfélaganna, markmiðssetningu og gerð aðgerðaáætlunar (sjá kafla 6). Upplýsinga um stöðuna í hverju sveitarfélagi um sig var einkum aflað með spurningalistum sem fulltrúar sveitarfélaganna fylltu út. Einnig var stuðst við upplýsingar á vefsíðum sveitarfélaganna, upplýsingar frá verktökum og aðrar heimildir, sem þá er getið neðanmáls.

Frá því að stöðugreiningin var gerð hafa miklar breytingar átt sér stað í mörgum þeirra sveitarfélaga sem hlut eiga að máli. Þannig fækkaði sveitarfélögum á svæðinu úr 20 í 16 vegna sameininga sem tóku gildi við sveitarstjórnarkosningar vorið 2022. Þá eru nokkur sveitarfélaganna komin vel á veg með þær breytingar sem fyrirsjáanlega þurfti að gera til að laga fyrirkomulag úrgangsmála að þeim breytingum á lögum nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs sem taka gildi 1. janúar 2023, m.a. hvað varðar fyrirkomulag söfnunar, gjaldskrár og samninga við verktaka. Því verður vinna við framkvæmd aðgerða í aðgerðaáætlun svæðisáætlunar í reynd komin af stað að vissu marki áður en áætlunin verður lögð fyrir sveitarstjórnir til staðfestingar. Ekki hefur verið ráðist í uppfærslu stöðugreiningarinnar til að endurspegla þessar breytingar, enda liggur veruleg vinna í greiningu af þessu tagi og því myndi uppfærsla seinka samþykkt um allnokkrar vikur í það minnsta. Þær breytingar sem hér hafa verið nefndar hafa auk heldur ekki veruleg áhrif á meginniðurstöðuna sem endurspeglast í sameiginlegri stefnu sveitarfélaganna (sjá 0. kafla).

Stöðugreining af því tagi sem hér birtist getur aldrei verið tæmandi. Ein af veigamestu ástæðunum fyrir því er að á hverju ári fellur til talsvert magn af úrgangi sem ekki ratar inn í úrgangsbókhaldið, eða er þá aðeins skráður þar að takmörkuðu leyti. Dæmi um slíkan úrgang eru t.d. textíluúrgangur sem félagasamtök safna í sérstaka fatagáma, dýrahæ sem urðuð eru heima á bæjum, húsdýraskítur, jarðvegur sem mokað er upp úr húsgrunnum og ekið á tipp, fiskúrgangur o.fl. Þessir „ósýnilegu úrgangsflokkar“ eiga það sameiginlegt að vera ráðstafað að einhverju eða öllu leyti án beinnar aðkomu sveitarfélaga og án þess að hefðbundnir úrgangsverktakar séu kallaðir til. Í þessu sambandi ber þó að hafa í huga að skv. 8. gr. laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með síðari breytingum, skal sveitarstjórn „ákveða fyrirkomulag söfnunar á heimilis- og rekstrarúrgangi í sveitarfélaginu. Sveitarstjórn ber ábyrgð á flutningi heimilisúrgangs og skal sjá um að starfræktar séu móttöku- og söfnunarstöðvar fyrir úrgang sem fellur til í sveitarfélaginu, eftir atvikum í samstarfi við aðrar sveitarstjórnir“. Því er ljóst að sveitarfélögin þurfa að hafa sem besta yfirsýn yfir þann úrgang sem hér um ræðir og vera tilbúin að grípa inn í ef söfnun hans eða afdrif eru ekki talin samrýmast markmiðum laga eða því fyrirkomulagi söfnunar sem sveitarstjórn hefur ákveðið.

7.1 Húnaþing vestra

Sveitarfélagið Húnaþing vestra var stofnað 7. júní 1998 með sameiningu 7 sveitarfélaga í Vestur-Húnavatnssýslu. Þann 1. janúar 2012 sameinaðist Bæjarhreppur sveitarfélaginu, sem nær nú frá Stikuhálsi í vestri að Gljúfurá í austri og suður á miðja Holtavörðuheidi og Arnarvatnsheiði. Flatarmál sveitarfélagsins er 3.023 km² og þar bjuggu 1.226 íbúar 1. janúar 2022. Tæpur helmingur íbúa býr í dreifbýli en stærsti þéttbýliskjarninn er Hvammstangi með 627 íbúa. Innan við 50 manns búa á Laugarbakka og líklega um 15 á Borðeyri.

Atvinnulíf í Húnaþingi vestra er af ýmsum toga t.a.m. ferðaþjónusta, iðnaður, sláturhús, verslun og önnur þjónustustarfsemi. Landbúnaður er ein helsta undirstaða atvinnulífs í sveitarfélaginu, en þar eru nú u.þ.b. 150 bú.

7.1.1 Fyrirkomulag söfnunar

Við hvert heimili eru tvö 240 lítra ílát, bæði græn að lit en með mislitum lokum. Annað ílát er ætluð fyrir pappír, pappa, fernur, plast og málma en hitt fyrir blandaðan úrgang. Sama fyrirkomulag er viðhaft hvað þetta varðar í dreifbýli og þéttbýli. Öll ílát eru losuð á þriggja vikna fresti. Terra hf, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar skv. samningi við sveitarfélagið.

Sveitarfélagið sér alla jafna ekki um söfnun úrgangs frá rekstraraðilum, heldur gera þeir beina samninga við verktaka.

Áform eru uppi um að fjölga ílátum við heimili til að stuðla að aukinni flokkun.

7.1.2 Grenndarstöðvar

Eiginlegar grenndarstöðvar eru ekki til staðar í sveitarfélaginu, en í dreifbýlinu eru 600 l ker fyrir almennan heimilísúrgang, sem ætluð eru sumarhúsaeigendum og eigendum húsa þar sem ekki er föst ábúð. Samtals eru þessi ker á 10 stöðum í sveitarfélaginu.

7.1.3 Móttökustöðvar

Gámastöðin Hirða er starfrækt á Hvammstanga. Þangað geta íbúar og rekstraraðilar komið með úrgang á opnunartíma sem er þriðjudaga og fimmtudaga kl. 14-17 og laugardaga kl. 11-15. Þar er tekið við málmum, dekkjum, grófum úrgangi, blönduðum heimilísúrgangi, endurvinnanlegu græntunnuefni (pappír, pappa, fernum og plasti), bylgjupappa, heimilis- og raftækjum og jarðvegi. Greitt er fyrir móttökuna skv. gjaldskrá. Á girðingu umhverfis stöðina eru einnig lúgur þar sem hægt er að losa sig við efni til endurvinnslu allan sólarhringinn. Dagleg umsjón og rekstur móttökustöðvarinnar er í höndum Terra hf og ílát á stöðinni eru tæmd eftir þörfum.

Líklega verður fyrirkomulagi á móttökustöðinni breytt samfara nýjum lagaákvæðum sem taka gildi í ársbyrjun 2023.

7.1.4 Önnur söfnun og flokkun

Landbúnaðarplast er alla jafna sótt heim á bæi þrisvar á ári og þurfa bændur að skrá sig fyrir þjónustunni í hvert skipti. Tímasetningar eru auglýstar á vefsíðu sveitarfélagsins og í staðbundnu fréttablaði sem dreift er vikulega til allra heimila.

7.1.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Urðunarstaður var rekinn árum saman í landi Syðri-Kárastaða á Vatnsnesi, u.þ.b. 4 km norðan við Hvammstanga. Síðasta starfsleyfi staðarins rann út árið 2017 og samkvæmt því var heimilt að urða þar árlega allt að 1.500 tonnum af slátur- og fiskúrgangi og allt að 500 tonnum af almennum úrgangi. Starfsleyfið var lagt inn til Umhverfisstofnunar og óskað eftir ógildingu þess frá 1. apríl 2015.²⁶ Þann 29. apríl 2015 gaf Umhverfisstofnun út fyrirmæli um frágang og vöktun staðarins. Samkvæmt þeim átti öllum frágangi á urðunarstaðnum að vera lokið fyrir 1. desember 2017, en fyrirmælin gilda í 30 ár frá lokun, þ.e. til 29. apríl 2045.²⁷

Heimildir eru til um tvo staði í Húnaþingi vestra þar sem hræ af miltisbrunasýktum dýrum voru grafin á sínum tíma. Báðir þessir staðir eru á Ánastöðum á Vatnsnesi, annar í heimatúni niður af íbúðarhúsinu og hinn niður við sjó. Umrætt miltisbrunatilvik kom upp um eða upp úr 1890.²⁸

7.1.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Húnaþingi vestra er urðaður í Stekkjarvík (sjá framar). Terra hf sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.1.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir er Húnaþing vestra með samning við Terra hf, sem sér um söfnun úrgangs og rekstur móttökustöðvar. Samningurinn rennur út í árslok 2022 og er stefnt að nýju útboði á haustdögum.

7.1.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Í gildi er samþykkt um sorphirðu í Húnaþingi vestra nr. 633/2012.²⁹ Gjaldtaka fer eftir gjaldskrá nr. 1573/2021, sem byggir á samþykktinni.³⁰ Samkvæmt gjaldskránni eru tvenns konar gjöld lögð á. Annars vegar er 46.100 kr. sorpgjald lagt á íbúðarhúsnæði með reglulegri sorphirðu og hins vegar 19.900 kr. sorpeyðingargjald á sumarbústaði og íbúðir í dreifbýli.³¹

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Húnaþingi vestra aðeins undir 51% af heildarkostnaði

²⁶ Environice (2015): Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs á Norðurlandi 2015-2026.

https://www.samband.is/wp-content/uploads/2020/08/svaedisaaetlun_nordurland_2015_endanleg.pdf.

²⁷ Umhverfisstofnun (2015): Fyrirmæli um frágang og vöktun. Urðunarstaður að Syðri-Kárastöðum.

<https://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Eftirlitsskyrslur/Sorp-og-efnamottaka/H%3%bana%3%being%20vestra%20-%20Fyrirm%3%a6li%20um%20fr%3%a1gang%20og%20v%3%b6ktun%20LOKA%3%9aTG%3%81FA%2029%2004%2015.pdf>.

²⁸ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafbréf og fylgigögn 1. feb. 2015.

²⁹ Umhverfisráðuneytið (2012): Samþykkt um meðhöndlun úrgangs í sveitarfélaginu Húnaþingi vestra, nr. 633/2012.

³⁰ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

³¹ Húnaþing vestra (2021): Gjaldskrá fyrir sorphirðu í Húnaþingi vestra, nr. 1573/2021.

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=af7d428e-f2e0-45f8-9551-1e69553e33f9>.

úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 49% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.³² Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.1.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er birt á vefsíðu sveitarfélagsins, svo og ýmsar aðrar upplýsingar um söfnun úrgangs, flokkun og endurvinnslu.³³

7.1.10 Framtíðarsýn

Húnaþing vestra hefur ekki mótað sér sérstaka framtíðarsýn í úrgangsmálum, að öðru leyti en því sem fram kemur í sameiginlegri svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs.

7.1.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Húnaþingi vestra 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsambúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi allgóða mynd af stöðunni, en líklega eru málmar þó vantaldir. Ástæða þess er sú að málmar frá sveitarfélögum í öllu Húnaþingi fara í gegnum móttökustöðina á Skagaströnd og virðast skráðir á það sveitarfélag í bókhaldi þjónustuaðilans. Þar falla samkvæmt fyrirliggjandi tölum til um 1.000 kg af málmum á hvern íbúa, en í Húnaþingi vestra var þessi tala aðeins 93 kg/íbúa (sjá töflur). Þess ber einnig að gæta að tilteknir úrgangsflokkar koma að litlu eða engu leyti til kasta þjónustuaðilanna og falla því utangarðs í samantekt sem þessari. Þetta getur m.a. átt við um úrgangsflokka á borð við dýrahrae, húsdýraskít, fiskúrgang, ökutæki, jarðveg, textíluúrgang, garðaúrgang og seyru. Allt ræðst þetta þó af fyrirkomulagi úrgangsmála á hverjum stað og kann því að vera nokkuð breytilegt eftir sveitarfélögum.

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til rúm 1.900 tonn af úrgangi í Húnaþingi vestra 2021, eða 1.570 kg á hvern íbúa. Þar af fóru eftir því sem næst verður komist nær 84% í urðun eða aðra förgun, örlítið í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 16% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er fljótt á litið mjög lágt, en reiknað meðaltal fyrir allt Norðurland er um 34%. Málmarnir skekkja þessa tölu að einhverju marki (sjá hér að framan), en sláturúrgangur skiptir þó sköpum í þessum samanburði. Þessi eini úrgangsflokkur er tæpur helmingur af öllum þeim úrgangi sem til féll í Húnaþingi vestra skv. töflunni. Sé sláturúrgangur tekinn út fyrir sviga er endurvinnsluhlutfall nálægt meðaltalinu en mun herra ef allur sláturúrgangurinn færi til endurvinnslu í stað þess að enda á urðunarstaðnum í Stekkjarvík. Í tonnum talið væri það langáhrifamesta leiðin til að bæta stöðu úrgangsmála í sveitarfélaginu í því samhengi sem hér er ræðir. Annað mikilvægt skref væri að ná öllum lífúrgangi („Lífærenn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.) úr blandaða úrganginum og koma honum í vinnslu, en sérsöfnun lífúrgangs verður lagaleg skylda frá og með 1. janúar 2023.

³² Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020*.
<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

³³ Húnaþing vestra (2022): *Sorphirða og endurvinnsla*.
<https://www.hunathing.is/is/thjonusta/umhverfismal/flokkun-og-endurvinnsla>.

Tvennt þarf öðru fremur að hafa í huga þegar þessi talnaumfjöllun er lesin. Annars vegar á umræddur sláturúrgangur eðli málsins að miklu leyti uppruna sinn í öðrum sveitarfélögum, þó að hann skili sér endanlega út úr sláturhúsi á Hvammstanga. Hins vegar gefur endurvinnsluhlutfallið sem hér er minnst á litla vísbendingu um það hvernig sveitarfélagið er stutt gagnvart markmiðum stjórnvalda um endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs.

Tillaga

Tafla 15. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Húnaþingi vestra 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Húnaþingi vestra		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			1.226		
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting				
	Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	0	0	0	0	0	0
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	55.850	55.850
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	800	0	0	0	0	800
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	904.660	0	0	0	0	904.660
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	34.005	34.005
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	66	0	527	0	725	1.318
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3.678	3.678
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	6.130	6.130
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	10.405	0	0	0	41.620	52.025
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	19.616	0	0	0	0	19.616
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	22.311	0	0	0	0	22.311
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	1.586	1.586
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	36.230	0	0	0	0	36.230
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	231.620	0	0	0	0	231.620
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	10.460	10.460
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	0
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
17 09 04	Annar grófur úrgangur	7.455	0	0	0	1.316	8.770	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	5.130	5.130
	20 01 08	Liffrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0	0
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	3.300	0	0	3.300
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	35.816	35.816
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	114.011	114.011
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	2	1.950	0	0	0	1.952
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	248.995	0	0	0	0	248.995
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	7.240	0	0	0	0	7.240
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	109.085	0	0	0	0	109.085
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	9.740	0	0	0	0	9.740
Samtals (kg)			1.608.224	1.950	3.827	0	310.326	1.924.328

Tafla 16. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Húnaþingi vestra 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Húnaþingi vestra		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			1.226	
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans					
		Förgun		Endurnýting			Samtals
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	0	0	0	0	0
	02 01 04	Heyrulluplast	0	0	0	0	46
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	1	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	738	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	28
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrulluplast)	0	0	0	0	1
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	8	0	0	0	34
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	18	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	1
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	30	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	189	0	0	0	0
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	9
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	6	0	0	0	1
	Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	4
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	3	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	29
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	93
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	2	0	0	0
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	203	0	0	0	0
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	6	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	89	0	0	0	0
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	8	0	0	0	0
	Samtals (kg)		1.312	2	3	0	253

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Húnaþingi vestra 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið 38%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Hér hafa vantaldir málmar (sjá framar) áhrif til lækkunar og skekkja þannig myndina nokkuð, Húnaþingi vestra í óhag.

Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Í Húnaþingi vestra væri stærsta skrefið í átt að þessu markmiði að bæta flokkun heimilísúrgangs frá heimilum og fyrirtækjum, þ.m.t. að sérsafna öllum lífúrgangi eins og skylt verður að gera frá og með 1. janúar 2023 og koma honum til endurvinnslu. Sé gert ráð fyrir að magn lífúrgangs sé allt að 100 kg á hvern íbúa, myndi þessi ráðstöfun hækka endurvinnsluhlutfall heimilísúrgangs í sveitarfélaginu í næstum 57%.

Tafla 17. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilísúrgangs frá Húnaþingi vestra 2021.

Sveitarfélag: Húnaþingi vestra		2021	Íbúar:	1.226	
		Heimilísúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilísúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaumbúðir (bylgjupappi)	34.005	34.005	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaumb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	1.318	725	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	3.678	3.678	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	6.130	6.130	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	52.025	41.620	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	19.616	0	0%
Ísl.	16 06 99	Rafhliður og rafgeymar	1.586	1.586	100%
Bygg	17 02 01 a	Timbur (hreint)	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	877	0	0%
Heimilísúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	5.130	5.130	100%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	3.300	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	35.816	35.816	100%
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	114.011	114.011	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	1.952	0	0%
	20 02 01	Garðargangur	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	248.995	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	7.240	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	109.085	0	0%
	Samtals (kg)			644.764	242.701
Samtals (kg/íbúa)			526	198	38%

7.2 Húnavatnshreppur

Húnavatnshreppur og Blönduósbær sameinuðust eftir sveitarstjórnarkosningar 14. maí 2022 undir nafninu Húnabyggð. Hér er þó fjallað um sveitarfélögin sitt í hvoru lagi eins og þau voru fyrir sameiningu, enda að mestu byggt á gögnum fyrir árið 2021.

Húnavatnshreppur varð til árið 2004 við sameiningu Bólstaðarhlíðarhrepps, Sveinsstaðahrepps, Svínavatnshrepps og Torfalækjarhrepps. Ásahreppur sameinaðist síðan Húnavatnshreppi tveimur árum síðar.³⁴

Húnavatnshreppur nær frá mörkum Skagafjarðarsýslu í austri að mörkum Vestur-Húnavatnssýslu í vestri og liggur yfir mið- og suðurhluta Austur-Húnavatnssýslu. Norðurhlutinn liggur að sjó við suðurmörk Blönduósbæjar sunnan við Blöndu og suðurmörk hreppsins eru í Hofsjökli og Langjökli. Flatarmál sveitarfélagsins er samtals 3.817 km² og 1. janúar 2022 voru 384 íbúar skráðir þar með lögheimili.

Ekkert þéttbýli er í sveitarfélaginu og eru allir íbúar því búsettir í dreifbýli. Helsti atvinnuvegur er landbúnaður en þó er nokkur ferðaþjónusta í sveitarfélaginu, einkum tengd veiði í ám og vötnum. Þar fyrir utan eru nokkur störf í opinbera geiranum auk þess sem hluti íbúa sækir atvinnu til nærliggjandi þéttbýliskjarna s.s. á Blönduós. Blönduvirkjun er staðsett í sveitarfélaginu.

7.2.1 Fyrirkomulag söfnunar

Við hvert heimili eru tvö 240 lítra ílát, annars vegar fyrir pappír, pappa, fernur, plast og málma og hins vegar fyrir blandaðan úrgang. Ílátin eru losuð á þriggja vikna fresti. Sorphreinsun VH á Skagaströnd sér um framkvæmd söfnunarinnar skv. samningi við sveitarfélagið.

7.2.2 Grenndarstöðvar

Gámasvæði eru til staðar í sveitarfélaginu, en nákvæmar upplýsingar um þau liggja ekki fyrir.

7.2.3 Móttökustöðvar

Engin móttökustöð er til staðar í sveitarfélaginu.

7.2.4 Önnur söfnun og flokkun

Landbúnaðarplast er alla jafna sótt heim á bæi fjórum sinnum á ári.

7.2.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Vitað er um þrjár miltisbrunagrafir í Húnavatnshreppi. Ein þeirra er við Guðrúnarstaði í Vatnsdal og önnur á Grímstunguheiði, en sýkt dýr voru grafin á þessum stöðum á árunum 1871-1872. Nákvæm staðsetning liggur ekki fyrir. Þriðja gröfin er við Þórormstungu í

³⁴ Byggðastofnun (2022): *Mælaborð. Sveitarfélagaskipan frá 1875.*
<https://www.byggdastofnun.is/is/utgefid-efni/maelaborð/sveitarfelagaskipan>.

Vatnsdal en þar var á árunum 1920-1925 grafin kýr sem talin var hafa drepist úr miltisbruna.³⁵

Riðusmitað fé hefur verið grafið í landi bæjarins Hamars í Langadal, a.m.k. tvisvar sinnum.³⁶ Önnur riðugröf er við bæinn Litlu-Giljá.

7.2.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur frá Húnavatnshreppi er fluttur til urðunar á urðunarstað Norðurár bs. í Stekkjarvík við Blönduós.

7.2.7 Samningar við verktaka

Húnavatnshreppur er með samning við Sorphreinsun VH á Skagaströnd um úrgangspjónustu.

7.2.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Í gildi er samþykkt um sorphirðu í Húnavatnshreppi, nr. 56/2008.³⁷ Gjaldtaka fer eftir gjaldskrá nr. 141/2021, sem byggir á samþykktinni.³⁸ Gjaldið miðast við stærð og tegund íláta og fjölda tæminga, en grunngjaldið er 36.500 kr á ári fyrir 240 l tunnur, 48.000 kr. fyrir 660 ker og 69.000 kr. fyrir 1.100 l ker. Síðan er rukkað aukalega fyrir aukalosanir og aukaílát. Sumarhús og íbúðir þar sem ekki er sorphlát greiða 12.500 kr. á ári, sem veitir aðgang að gámasvæðum sveitarfélagsins. Fyrirtæki, stofnanir og aðrir lögaðilar greiða sorphirðugjald samkvæmt áætlun um kostnað við sorphirðu frá þeim. Sveitarstjórn raðar þessum aðilum í fimm flokka eftir eðli og umfangi og gjald í hverjum flokki er á bilinu 75.000-522.000 kr. á ári.³⁹

Samkvæmt tölum Sambands Íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Húnavatnshreppi undir um 63% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 37% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.⁴⁰ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.2.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er birt á vefsíðu sveitarfélagsins, svo og ýmsar aðrar grunnupplýsingar um úrgangsmál.⁴¹

³⁵ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafbréf og fylgigögn 1. feb. 2015.

³⁶ Matvælastofnun (2015): Rafbréf 17. feb. 2015.

³⁷ Umhverfisráðuneytið (2008): *Samþykkt um sorphirðu í Húnavatnshreppi.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=356db318-a018-432f-bb96-e72e9f5ed50f>.

³⁸ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

³⁹ Húnavatnshreppur (2021): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu- og sorpeyðingargjöld í Húnavatnshreppi.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=e96002e6-3290-4395-b00b-99fc9991c4e2>.

⁴⁰ Samband Íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.*

<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

⁴¹ Húnavatnshreppur (2022): *Sorphirðudagatal.*

<https://www.hunavatnshreppur.is/is/thjonusta/sorphirda>.

7.2.10 Framtíðarsýn

Húnavatnshreppur hefur ekki mótað sér sérstaka framtíðarsýn í úrgangsmálum, að öðru leyti en því sem fram kemur í sameiginlegri svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs.

7.2.11 Magntölur

Eftirfarandi tölur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Húnavatnshreppi 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þökkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11), þ.m.t. varðandi magntölur fyrir málma.

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til tæp 500 tonn af úrgangi í Húnavatnshreppi 2021, eða 1.291 kg á hvern íbúa. Þar af fóru eftir því sem næst verður komist tæp 62% í urðun eða aðra förgun, rúm 2% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 36% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er fljótt á litið nálægt meðaltalinu fyrir Norðurland, en auðvelt væri að laga stöðuna nokkuð með sérsöfnun og endurvinnslu lífúrgangs.

Tillaga

Tafla 18. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Húnavatnshreppi 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Húnavatnshreppur		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			384		
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting				
	Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	0	0	0	0	0	0
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	57.020	57.020
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappirs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	325	325
	15 01 01b	Pappirs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	5	0	36	0	50	90
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	1.152	1.152
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	1.920	1.920
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	2.782	0	0	0	11.130	13.912
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	6.144	0	0	0	0	6.144
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	0	0
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	76	0	0	0	0	76
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	9.219	0	9.219
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	113.259	0	0	0	0	113.259
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	18.201	18.201
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	7.127	0	0	0	1.258	8.385
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	520	520
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	1.250	1.250
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	3.000	0	0	3.000
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	669	669
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	83.448	83.448
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	32	160	0	20	0	212
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	2.480	0	0	0	2.480
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	174.494	0	0	0	0	174.494
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
Samtals (kg)			303.919	2.640	3.036	9.239	176.942	495.776

Tafla 19. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Húnavatnshreppi 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Húnavatnshreppur		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				384
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans					
		Förgun		Endurnýting			Samtals
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	0	0	0	0	0
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	148
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	1
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	0	0	0
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	7	0	0	0	29
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	0	0	0	0	0
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	24	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	295	0	0	0	0
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	47
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	19	0	0	0	3
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	1
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	3
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	8	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	2
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	217
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	0	0	0	0
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	6	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	0	0	0	0	0
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	454	0	0	0	0
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0
	Samtals (kg)		791	7	8	24	461

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Húnavatnshreppi 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið 34%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Hér hafa vantaldir málmar (sjá framar) áhrif til lækkunar og skekkja þannig myndina nokkuð, Húnavatnshreppi í óhag.

Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Hægt væri að hækka endurvinnsluhlutfallið í Húnavatnshreppi með því að sérsafna öllum lífúrgangi og koma honum til endurvinnslu.

Tafla 20. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Húnavatnshreppi 2021.

Sveitarfélag: Húnavatnshreppur		2021	Íbúar:	384	
Heimilisúrgangur		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	325	325	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	90	50	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilgjaldi)	1.152	1.152	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilgjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilgjaldi)	1.920	1.920	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	13.912	11.130	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilgjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilgjaldi)	6.144	0	0%
	16 99	Rafhliður og rafgeymar	0	0	
Bygg	17 02 01 a	Tímur (hreint)	9.219	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	839	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	520	520	100%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	1.250	1.250	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Mataralía og feiti	3.000	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	669	669	100%
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	83.448	83.448	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	212	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	2.480	0	0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	0	0	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	174.494	0	0%
	Samtals (kg)		299.674	100.463	34%
	Samtals (kg/íbúa)		780	262	34%

7.3 Blönduósbær

Blönduósbær og Húnavatnshreppur sameinuðust eftir sveitarstjórnarkosningar 14. maí 2022 undir nafninu Húnabyggð. Hér er þó fjallað um sveitarfélögin sitt í hvoru lagi eins og þau voru fyrir sameiningu, enda að mestu byggt á gögnum fyrir árið 2021.

Blönduóshreppur varð upphaflega til við skiptingu Torfalækjarhrepps árið 1914, en þá var þéttbýlið sunnan við ósa Blöndu gert að sérstöku sveitarfélagi. Árið 1936 var landið undir þéttbýlinu norðan Blöndu fært frá Engihlíðarhreppi til Blönduóshrepps með sérstöku lögum „um sameining Blönduóskaupþúns í eitt hreppsfélag“. Sveitarfélagið fékk kaupstaðarréttindi árið 1988 og var þar með orðið að Blönduósbæ. Það nafn hélst við sameiningu Blönduósbæjar og Engihlíðarhrepps árið 2002.

Sveitarfélagið nær frá ósum Blöndu beggja vegna og teygir sig í suðaustur frá sjó upp Langadal austan Blöndu inn fyrir Móberg. Sveitarfélagsmörk Blönduósbæjar í norðri eru við Laxá á Refasveit, sem skilur sveitarfélagið frá sveitarfélaginu Skagabyggð. Í austri fylgja mörkin Laxá inn að Núpi, en þar fyrir innan nær sveitarfélagið yfir Laxárdal beggja vegna og upp á hæstu fjöll austan dalsins, allt suður fyrir Litla-Vatnsskarð. Í vestri liggja sveitarfélagamörk við Húnavatnshrepp um Blöndu.

Flatarmál sveitarfélagsins er 183 km² og þar bjuggu 928 manns þann 1. janúar 2022. Mikill meirihluti íbúa sveitarfélagsins er búsettur í þéttbýli á Blönduósi sem er eini þéttbýlisstaður sveitarfélagsins með 860 íbúa. Aðrir íbúar eru búsettir í dreifbýli nálægt þéttbýlinu.

7.3.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til tvö 240 l ílát við hvert heimili í þéttbýli og dreifbýli, annað fyrir blandaðan úrgang og hitt fyrir endurvinnslufni. Ílátin eru tæmd á þriggja vikna fresti. Terra annast söfnunina fyrir sveitarfélagið og býður einnig fyrirtækjum og rekstraraðilum ýmsar lausnir varðandi hirðu og ílát.

7.3.2 Grenndarstöðvar

Eiginlegar grenndarstöðvar eru ekki til staðar í sveitarfélaginu.

7.3.3 Móttökustöðvar

Gámastöð er starfrækt á Blönduósi. Þangað geta íbúar og rekstraraðilar komið með úrgang á opnunartíma sem er mánudaga og miðvikudaga kl. 15:00-17:30 og laugardaga kl. 13-17. Á stöðinni er tekið við öllum helstu flokkum úrgangs.

Rekstraraðilar greiða fyrir alla móttöku úrgangs á gámastöðinni eftir rúmmáli, en heimili greiða aðeins fyrir tiltekna flokka úrgangs sem ekki hentar til endurvinnslu, svo sem grófan úrgang af ýmsu tagi. Ekki er hins vegar tekið gjald fyrir blandaðan úrgang frá heimilum.

7.3.4 Önnur söfnun og flokkun

Ekki liggja fyrir nýjar upplýsingar um söfnun á heyrúlluplasti eða aðra söfnun á einstökum úrgangsflokkum sem ekki eru hirtir í reglubundinni söfnun úrgangs.

7.3.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Blönduósbær starfrækti urðunarstað við Draugagil samkvæmt starfsleyfi Umhverfisstofnunar með gildistíma til 1. júlí 2009. Urðun á svæðinu var stöðvuð árið 2012. Í gildi eru fyrirmæli Umhverfisstofnunar um frágang og vöktun urðunarstaðarins, útgefin 9. júlí 2014, með gildistíma til 9. júlí 2044. Samkvæmt þeim átti öllum frágangi á svæðinu að vera lokið fyrir 1. janúar 2015.⁴² Í eftirlitsskýrslu Umhverfisstofnunar vegna eftirlits 3. júní 2021 kemur fram að frágangi sé að fullu lokið.⁴³

Engar miltisbruna- eða riðugrafir eru í sveitarfélaginu svo vitað sé.

7.3.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur frá Blönduósbæ er fluttur til urðunar á urðunarstað Norðurár bs. í Stekkjarvík, tæpum 10 km norðan við Blönduós. Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.3.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir er Blönduósbær með samning við Terra hf, sem sér um söfnun úrgangs og rekstur móttökustöðvar.

7.3.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Til er samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Blönduósbæ nr. 187/2007,⁴⁴ sem enn er í gildi. Gjaldtaka fer eftir gjaldskrá nr. 1748/2021, sem byggir á samþykktinni.⁴⁵ Samkvæmt gjaldskránni leggst 48.400 kr. sorpgjald á hverja íbúð og á lögbýli eða íbúðarhús utan þéttbýlis, en hægt er að óska eftir fleiri sorpílátum gegn viðbótargjaldi. Gjaldið skiptist til helminga í sorphirðugjald og sorpförgunargjald. Sumarhús greiða aðeins sorpförgunarhlutann, enda geti notendur þeirra losað sig við úrgang á gámasvæði sveitarfélagsins. Sama gildir um hesthús og gripahús í þéttbýli.⁴⁶

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Blönduósbæ undir um 60% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 40% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.⁴⁷ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

⁴² Umhverfisstofnun (2014): *Fyrirmæli um frágang og vöktun. Urðunarstaður við Draugagil.*
https://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Eftirlitsskyrslur/Sorp-og-efnamottaka/Blonduos_090714.pdf.

⁴³ Umhverfisstofnun (2021): *Eftirlitsskýrsla. Blönduósbær. Draugagil.*
<https://ust.is/library/sida/atvinnulif/starfsleyfi-og-efnaskyrslur/1597-Bl%20c3%b6ndu%20c3%b3sb%20c3%a6r%20-%20Lokask%20c3%bdrsla.pdf>.

⁴⁴ Umhverfisráðuneytið (2007): *Samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Blönduósbæ.*
<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=8d1adb17-5176-469f-a623-7bb92a9a788a>.

⁴⁵ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

⁴⁶ Blönduósbær (2021): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu og sorpeyðingu í Blönduósbæ.*
<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=5b6e3cb0-e8ab-4fdf-b913-3cecdff450b3>.

⁴⁷ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.*
<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurildun.xlsx>.

7.3.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er birt á vefsíðu sveitarfélagsins, svo og bæklingur með upplýsingum um flokkun, endurvinnslu og söfnun úrgangs.⁴⁸

7.3.10 Framtíðarsýn

Blönduósbær hefur ekki mótað sér sérstaka framtíðarsýn í úrgangsmálum, að öðru leyti en því sem fram kemur í sameiginlegri svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs.

7.3.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Blönduósbæ 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þokkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11), þ.m.t. varðandi magn og afdrif málma. Eins og þar kemur fram fara málmar frá sveitarfélögum í öllu Húnaþingi í gegnum móttökustöðina á Skagaströnd og virðast skráðir á það sveitarfélag í bókhaldi þjónustuaðilans. Þar falla samkvæmt fyrirliggjandi tölum til um 1.000 kg af málmum á hvern íbúa, en í Blönduósbæ var þessi tala aðeins 95 kg/íbúa (sjá töflur).

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til tæp 1.800 tonn af úrgangi í Blönduósbæ 2021, eða 1.900 kg á hvern íbúa. Samkvæmt þessu er Blönduósbær eitt þeirra þriggja sveitarfélaga á Norðurlandi þar sem mest fellur til af úrgangi á hvern íbúa, en það liggur að mestu eða öllu leyti í miklu magni sláturúrgangs, sem er samtals um 45% af heildarmagni úrgangs í sveitarfélaginu. Hér gildir það sama og í Húnaþingi vestra, að þarna er um að ræða úrgang sem á að miklu leyti uppruna sinn í öðrum sveitarfélögum, þó að hann skili sér endanlega út úr sláturhúsi á Blönduósi.

Af þeim úrgangi sem féll til í Blönduósbæ 2021 skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist tæp 85% í urðun eða aðra förgun, nánast ekkert í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og rúm 15% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er fljótt á litið mjög lágt, en reiknað meðaltal fyrir allt Norðurland er um 34%. Rétt eins og í Húnaþingi vestra myndi þetta hlutfall gjörbreytast ef allur sláturúrgangurinn færi til endurvinnslu í stað þess að enda á urðunarstaðnum í Stekkjarvík. Bætt ráðstöfun sláturúrgangs væri langáhrifamesta leiðin til að bæta stöðu úrgangsmála í sveitarfélaginu í því samhengi sem hér um ræðir. Annað mikilvægt skref væri að ná öllum lífúrgangi („Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.“) úr blandaða úrganginum og koma honum í vinnslu, en sérsöfnun lífúrgangs verður lagaleg skylda frá og með 1. janúar 2023.

⁴⁸ Blönduósbær (2022): *Sorphirða og endurvinnsla*.

<http://www.blonduos.is/is/thjonusta/umhverfismal/sorphirða-og-endurvinnsla>.

Tafla 21. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Blönduósbae 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Blönduósbaer		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				928	
		SAMTALS	Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans					
			Förgun		Endurnýting			
	Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals
Landbún., ræktun, veiðar, matv.vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	7.520	0	0	0	0	7.520
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	6.940	6.940
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	796.740	0	0	0	0	796.740
Heimilisúrgangur - Umbúðúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	64.733	64.733
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	119	0	949	0	1.305	2.373
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	2.784	2.784
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	4.640	4.640
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	11.204	0	0	0	44.816	56.020
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	14.848	0	0	0	0	14.848
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	27.610	0	0	0	0	27.610
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	1.746	1.746
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	2.380	0	0	0	0	2.380
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	187.020	0	0	0	0	187.020
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	17.650	17.650
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	0
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	200	0	0	0	0	200
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	7.582	0	0	0	1.338	8.920
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	118	0	0	0	118
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	380	0	0	6.520	6.900
	20 01 08	Lifrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0	0
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	1.958	0	0	1.958
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	29.000	29.000
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	87.840	87.840
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	820	1.350	0	0	0	2.170
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	15.300	0	0	0	15.300
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	229.120	0	0	0	0	229.120
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	15.445	0	0	0	0	15.445
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	144.177	0	0	0	0	144.177
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	28.870	0	0	0	0	28.870
	Samtals (kg)		1.473.655	17.148	2.907	0	269.312	1.763.022

Tafla 22. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Blönduósbae 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Blönduósbaer		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:					928	
		Úrgangur á hvern íbúa	Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
			Förgun		Endurnýting				
		Númer	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals	
		Tegund úrgangs							
Landbún., ræktun, veifbar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	8	0	0	0	0	8	
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	7	7	
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0	
	02 01 99	Veifaræri	0	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	859	0	0	0	0	859	
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	70	70	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	1	0	1	3	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	12	0	0	0	48	60	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	30	0	0	0	0	30	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	2	2	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	3	0	0	0	0	3	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	0	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	202	0	0	0	0	202	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	19	19	
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	8	0	0	0	1	10	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkráhusum ofl.	0	0	0	0	0	0	
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0	
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarárg.)	0	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0	
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	7	7	
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0	0	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	2	0	0	2	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	31	31	
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	95	95	
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	1	1	0	0	0	2	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	16	0	0	0	16	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	247	0	0	0	0	247	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	17	0	0	0	0	17	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	155	0	0	0	0	155	
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0	
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	31	0	0	0	0	31	
	Samtals (kg)			1.588	18	3	0	290	1.900

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Blönduósbae 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið 36%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Hér hafa vantaldir málmar (sjá framar) áhrif til lækkunar og skekkja þannig myndina nokkuð, Blönduósbæ í óhag.

Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Í Blönduósbæ væri stærsta skrefið í átt að þessu markmiði að bæta flokkun heimilísúrgangs frá heimilum og fyrirtækjum, þ.m.t. að sérsafna öllum lífúrgangi eins og skylt verður að gera frá og með 1. janúar 2023 og koma honum til endurvinnslu. Sé gert ráð fyrir að magn lífúrgangs sé allt að 100 kg á hvern íbúa, myndi þessi ráðstöfun hækka endurvinnsluhlutfall heimilísúrgangs í sveitarfélaginu í u.þ.b. 49%.

Tafla 23. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilísúrgangs frá Blönduósbæ 2021.

Sveitarfélag: Blönduósbær		2021	Íbúar:	928
		Heimilísúrgangur		
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu	
			Kg	%
	Númer	Tegund úrgangs		
Heimilísúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	64.733	64.733 100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	2.373	1.305 55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	2.784	2.784 100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	4.640	4.640 100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	56.020	44.816 80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	14.848	0 0%
Ísl.	16 06 99	Rafhliður og rafgeymar	1.746	1.746 100%
Bygg	17 02 01 a	Tímur (hreint)	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	892	0 0%
Heimilísúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	6.900	6.520 94%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	1.958	0 0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	29.000	29.000 100%
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	87.840	87.840 100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	2.170	0 0%
	20 02 01	Garðargangur	15.300	0 0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	229.120	0 0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	15.445	0 0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	144.177	0 0%
	Samtals (kg)			679.946
Samtals (kg/íbúa)			733	262 36%

7.4 Skagabyggð

Sveitarfélagið Skagabyggð varð til við sameiningu Skagahrepps og Vindhælishrepps árið 2002. Sveitarfélagið liggur yfir vestari hluta Skaga til austurs að sýslumörkum milli Skagafjarðar og Austur- Húnavatnssýslu, allt frá Deildarhamri nyrst á Skaga og suður fyrir Þverárfjallsveg svo langt sem Hvammshlíðarland nær. Til suðurs liggur sveitarfélagið að sveitarfélagamörkum við Blönduósbæ við Laxá á Refasveit.

Sveitarfélagið Skagaströnd skiptir Skagabyggð í tvennt. Svæðið milli Hrafnár í Hrafnadal og norður fyrir Spákonufellsborg nærri Harrastöðum tilheyrir þannig sveitarfélaginu Skagaströnd austur að sýslumörkum.

Flatarmál Skagabyggðar er 489 km² og þann 1. janúar 2022 voru 90 íbúar með lögheimili í sveitarfélaginu. Ekkert þéttbýli er í sveitarfélaginu og er landbúnaður undirstaða atvinnulífsins. Samhliða landbúnaði skapast einhver störf við hlunnindanýtingu, einkum æðarvarp, og þá eru nokkur störf tengd sjávarútvegi í sveitarfélaginu. Nokkuð er um að íbúar sæki atvinnu til nálægra þéttbýliskjarna, einkum til Skagastrandar og Blönduóss.

7.4.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til tvö 240 l ílát við hvert heimili í þéttbýli og dreifbýli, annað fyrir blandaðan úrgang og hitt fyrir endurvinnsluefni. Ílátin eru tæmd á þriggja vikna fresti. Terra hf. sér um framkvæmd söfnunarinnar.

7.4.2 Grenndarstöðvar

Engar grenndarstöðvar eru til staðar í sveitarfélaginu.

7.4.3 Móttökustöðvar

Engin móttökustöð er í sveitarfélaginu, en í gildi er samningur við nágrannasveitarfélag um móttöku á úrgangi.

7.4.4 Önnur söfnun og flokkun

Heyrúlluplast er sótt heim á bæi tvisvar til þrisvar á ári, brotajárn hefur verið sótt á 3ja ára fresti og rotþrær eru einnig tæmdar á 3ja ára fresti. Terra hefur séð um þessa þjónustu.

7.4.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Vitað er um eina miltisbrunagröf í Skagabyggð, við Höskuldsstaði, en þar var grafið hross sem talið var hafa drepist úr miltisbruna um 1940.⁴⁹

7.4.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur frá Skagabyggð er fluttur til urðunar á urðunarstað Norðurár bs. í Stekkjarvík við Blönduós.

7.4.7 Samningar við verktaka

Skagabyggð hefur verið með samning við Terra hf, (sjá framar).

⁴⁹ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafbréf og fylgigögn 1. feb. 2015.

7.4.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Engar upplýsingar liggja fyrir um gildandi samþykktir um úrgangsmál í Skagabyggð og gjaldskrá vegna meðhöndlunar úrgangs finnst ekki í B-deild Stjórnartíðinda við venjulega leit. Enginn kostnaður vegna meðhöndlunar úrgangs virðist hafa verið færður í bókhald sveitarfélagsins árið 2020.⁵⁰

7.4.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er birt á vefsíðu sveitarfélagsins.⁵¹

7.4.10 Framtíðarsýn

Engar upplýsingar liggja fyrir um framtíðarsýn sveitarfélagsins í úrgangsmálum, umfram það sem fram kemur í svæðisáætlun.

7.4.11 Magntölur

Engar haldbærar upplýsingar eru til um magn úrgangs sem fellur til í Skagabyggð. Ekki er hægt að lesa þessar tölur út úr upplýsingum frá þjónustuaðilum, en ætla má að magnið sé innifalið í úrgangstölum fyrir Skagaströnd.

⁵⁰ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020*.

<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

⁵¹ Skagabyggð (2022): *2022 Skagabyggð Sorphirða*. <http://skagabyggd.is/sorphirda2022.pdf>.

7.5 Sveitarfélagið Skagaströnd

Sveitarfélagið Skagaströnd liggur við austanverðan Húnaflóa. Sveitarfélagamörk í suðri eru í Hrafnadal og við Harrastaði í norðri. Sveitarfélagið afmarkast af Húnaflóa í vestri, þar sem um fjögurra km strandlengja tilheyrir sveitarfélaginu, og teygir sig austur að sýslumörkum á miðri Skagaheiði. Upphaflega nefndist sveitarfélagið Höfðahreppur, en hann varð til árið 1939 við skiptingu Vindhælishrepps í tvö sveitarfélög. Núverandi nafn sveitarfélagsins var tekið upp haustið 2007. Flatarmál sveitarfélagsins er 53 km² og þar áttu 483 íbúar lögheimili 1. janúar 2022. Meginþorrinn er búsettur í þéttbýlinu á Skagaströnd og undirstöðuatvinnugreinin er sjávarútvegur, enda byggðist staðurinn upp vegna útgerðar og vinnslu sjávarafurða. Sveitarfélagið er ekki landmikið og þar er því fremur lítið um landbúnað. Hins vegar eru þar allnokkur störf í iðnaði og þjónustugreinum.

7.5.1 Fyrirkomulag söfnunar

Tvö 240 l ílát eru við hvert heimili í Sveitarfélaginu Skagaströnd, annað fyrir blandaðan úrgang og hitt fyrir endurvinnsluefni. Ílátin eru tæmd á þriggja vikna fresti allt árið um kring samkvæmt sorphirðudagatali. Terra hf. annast söfnunina fyrir sveitarfélagið og býður einnig fyrirtækjum og rekstraraðilum ýmsar lausnir á því sviði.

7.5.2 Grenndarstöðvar

Eiginlegar grenndarstöðvar eru ekki til staðar í sveitarfélaginu.

7.5.3 Móttökustöðvar

Móttökustöð er starfrækt að Vallarbraut 2 á Skagaströnd. Þangað geta íbúar og rekstraraðilar komið með úrgang á opnunartíma sem er þriðjudaga kl. 14-17 og laugardaga kl. 13-16. Þar er tekið við öllum helstu úrgangsflokkum. Dagleg umsjón og rekstur er í höndum Terra hf. og ílát á stöðinni eru tæmd eftir þörfum.

7.5.4 Önnur söfnun og flokkun

Fatasöfnunargámur er við hús Rauða krossins að Vallarbraut 4 og tekið er við skilagjaldsumbúðum hjá Björgunarsveitinni Strönd á þriðjudagskvöldum kl. 20-22.

7.5.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Engar miltisbruna- eða riðugrafir eru í sveitarfélaginu svo vitað sé.

7.5.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur frá Sveitarfélaginu Skagaströnd er fluttur 15-20 km leið til urðunar á urðunarstað Norðurár bs. í Stekkjarvík norðan við Blönduós.

7.5.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir er Sveitarfélagið Skagaströnd með samning við Terra hf, sem sér um söfnun úrgangs og rekstur móttökustöðvar.

7.5.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Ekki hefur verið gerð sérstök samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Sveitarfélaginu Skagaströnd. Þar er hins vegar í gildi gjaldskrá fyrir sorphirðu og móttöku úrgangs, nr.

497/2015.⁵² Samkvæmt gjaldskránni er sveitarstjórn heimilt að hækka hana árlega í samræmi við breytingar á neyslúvísitölu, án þess að sú breyting sé auglýst sérstaklega í B-deild Stjórnartíðinda.⁵³ Sorpgjöld á árinu 2022 byggja á samþykkt sveitarstjórnar 15. desember 2021. Árið 2022 leggst 57.200 kr. sorphirðugjald á hverja íbúð. Frístundahúsnæði greiðir 18.000 kr. sorpeyðingargjald og sambærilegt gjald á hestús og fjárhús í notkun er 6.400 kr. á hvert hús.⁵⁴

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Sveitarfélaginu Skagaströnd undir um 50% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 50% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.⁵⁵ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.5.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er birt á vefsíðu sveitarfélagsins, auk flokkunarleiðbeininga og fleiri upplýsinga um úrgangsmál. Þar er einnig birt stefna sveitarfélagsins í málaflökknum (sjá síðar).⁵⁶

7.5.10 Framtíðarsýn

Sveitarstjórn Sveitarfélagsins Skagastrandar samþykkti sérstaka stefnu um úrgangsmál á fundi sínum 30. janúar 2019. Þar er staðfestur stuðningur sveitarstjórnar við „þá meginstefnu sem mótuð hefur verið á síðustu árin að líta beri á allt efni sem auðlindir sem nauðsynlegt sé að nýta sem best. Í samræmi við það hefur verið litið á úrgangsmál sem málaflökk sem væri að þróast frá því að snúast um lausnir á úrgangsvanda yfir í umræðu um bætta auðlindanýtingu í anda hringrásarhagkerfisins“.⁵⁷ Í stefnunni kemur einnig fram að til að ná markmiðum stjórnvalda í úrgangsmálum þurfi „einstaklingar, heimili, fyrirtæki og opinberir aðilar að standa saman að breyttum aðferðum og leiðum við meðhöndlun úrgangs. Sveitarstjórn mun því beita sér fyrir aukinni fræðslu um úrgangsmál og leggja áherslu á aukna flokkun og bætta meðferð alls úrgangs með það að markmiði að nýta öll aðföng með eins sjálfbærum hætti og kostur er“.⁵⁸

7.5.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Sveitarfélaginu Skagaströnd 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt

⁵² Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

⁵³ Sveitarfélagið Skagaströnd (2015): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu og móttöku úrgangs í Sveitarfélaginu Skagaströnd*. <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=d62850a1-b1d9-4fd8-adf7-e80f256309e2>.

⁵⁴ Sveitarfélagið Skagaströnd (2021): *Gjaldskrá Sveitarfélagsins Skagastrandar 2022*. https://www.skagastrond.is/static/files/gjaldskrar/fateignagi_svf_skagastr_gjaldskra2_2022.pdf.

⁵⁵ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020*. <https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

⁵⁶ Sveitarfélagið Skagaströnd (2022): *Sorphreinsun og endurvinnsla*, <https://www.skagastrond.is/is/thjonusta/sorphreinsun-og-endurvinnsla>.

⁵⁷ Sveitarfélagið Skagaströnd (2022): *Sorphreinsun og endurvinnsla*, <https://www.skagastrond.is/is/thjonusta/sorphreinsun-og-endurvinnsla>.

⁵⁸ Sama heimild.

á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi almennt þokkalega mynd af stöðunni, en magn máлма er þó að öllum líkindum verulega oftalið. Málmur frá sveitarfélögum í öllu Húnaþingi fara í gegnum móttökustöðina á Skagaströnd og virðast skráðir á sveitarfélagið í bókhaldi þjónustuaðilans. Þar falla samkvæmt þessum tölum til um 1.000 kg af málmum á hvern íbúa, en magnið er yfirleitt á bilinu 100-200 kg í hinum sveitarfélögunum sem í hlut eiga.

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til rúm 900 tonn af úrgangi í Sveitarfélaginu Skagaströnd 2021, eða 1.940 kg á hvern íbúa. Samkvæmt þessu er Skagaströnd eitt þeirra þriggja sveitarfélaga á Norðurlandi þar sem mest fellur til af úrgangi á hvern íbúa, en þegar rýnt er í tölur sést að það liggur alfarið í miklu magni máлма sem skiluðu sér inn í úrgangskerfið 2021. Þetta magn var rétt um tonn á hvern íbúa sveitarfélagsins. Ekki hefur verið leitað skýringa á þessu, en líklegt má telja að þarna sé um uppsafnaðan úrgang að ræða, þ.e.a.s. brotajárn sem safnað hefur verið á lengra tímabili. Þar við bætist, að sem fyrr segir má telja líklegt að úrgangur frá Skagabyggð sé að einhverju eða öllu leyti innifalinn í tölum þjónustuaðila fyrir Sveitarfélagið Skagaströnd. Íbúafjöldi Skagabyggðar er um 15% af samanlögðum íbúafjölda beggja sveitarfélaganna og ekki ólíklegt að hlutföllin í úrgangsmagni séu svipuð.

Af þeim úrgangi sem féll til í Sveitarfélaginu Skagaströnd 2021 skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist um 43% í urðun eða aðra förgun, nánast ekkert í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 57% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er fljótt á litið í hærra lagi, en reiknað meðaltal fyrir allt Norðurland er um 34%. Málmarnir hafa afgerandi áhrif hvað þetta varðar, en í töflunni er gert ráð fyrir að þeir hafi allir farið í endurvinnslu. Augljósasta aðgerðin til að hækka endurvinnsluhlutfallið, burtséð frá málmunum, væri að ná öllum lífúrgangi („Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.“) úr blandaða úrganginum og koma honum í vinnslu, en sérsöfnun lífúrgangs verður lagaleg skylda frá og með 1. janúar 2023.

Tafla 24. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Sveitarfélaginu Skagaströnd 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Sv.fél. Skagaströnd		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			483		
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt		Endurvinnsla
Landbún., ræktun, veiðar, matv.vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahæ)	2.120	0	0	0	0	2.120
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	9.600	9.600
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	5.595	0	0	0	0	5.595
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	1.960	0	0	0	0	1.960
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	5.195	5.195
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	4	0	32	0	44	80
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	1.449	1.449
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	2.415	2.415
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	5.200	0	0	0	20.800	26.000
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	7.728	0	0	0	0	7.728
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	50.440	0	0	0	0	50.440
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	0	0
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	1.540	0	0	0	0	1.540
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	121.530	0	0	0	0	121.530
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	550	550
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	7.701	0	0	0	1.359	9.060
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	170	170
	20 01 08	Liffrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0	0
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	310	0	0	310
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	8.510	8.510
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	483.970	483.970
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	0	410	0	0	0	410
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	117.325	0	0	0	0	117.325
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	30.265	0	0	0	0	30.265
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	50.774	0	0	0	0	50.774
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
Samtals (kg)		402.182	410	342	0	534.062	936.996	

Tafla 25. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Sveitarfélaginu Skagaströnd 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag:		Sv.fél. Skagaströnd		Tímabil:	2021		Íbúar 1. jan. 2022:	483	
		Úrgangur á hvern íbúa	Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
		Númer	Tegund úrgangs	Förgun		Endurnýting			Samtals
				Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	4	0	0	0	0	4	
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	20	20	
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0	
	02 01 99	Veiðarfæri	12	0	0	0	0	12	
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	4	0	0	0	0	4	
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	11	11	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	11	0	0	0	43	54	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	104	0	0	0	0	104	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	0	0	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	3	0	0	0	0	3	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	0	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	252	0	0	0	0	252	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	1	1	
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	16	0	0	0	3	19	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0	
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0	
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmur frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0	
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0	0	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	1	0	0	1	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	18	18	
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	1.002	1.002	
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	1	0	0	0	1	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	243	0	0	0	0	243	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	63	0	0	0	0	63	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	105	0	0	0	0	105	
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0	
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0	
	Samtals (kg)			833	1	1	0	1.106	1.940

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirbyggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Sveitarfélaginu Skagaströnd 2021 miðað við fyrirbyggjandi tölur og með öllum þeim

fyrirvörum sem nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið 71%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Samkvæmt því er Sveitarfélagið Skagaströnd búið að ná markmiðinu og gott betur. Þessu ber þó að taka með þeim fyrirvara að magn málma sem féll til í sveitarfélaginu er að öllum líkindum verulega oftalið. Málmar aðrir en ökutæki lenda allir í heimilisúrgangskaflanum í tölfræðinni eins og hún er sett fram hér og í því liggur eflaust nokkur skekkja.

Tafla 26. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Sveitarfélaginu Skagaströnd 2021.

Sveitarfélag: Sv.fél. Skagaströnd		2021	Íbúar:	483	
Heimilisúrgangur		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
Númer	Tegund úrgangs				
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	5.195	5.195	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	80	44	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	1.449	1.449	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	2.415	2.415	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	26.000	20.800	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	7.728	0	0%
Ýmsl.	16 06 99	Rafhliður og rafgeymar	0	0	
Bygg	17 02 01 a	Tímur (hreint)	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	906	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	170	170	100%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Mataralía og feiti	310	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	8.510	8.510	100%
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	483.970	483.970	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	410	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	117.325	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	30.265	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	50.774	0	0%
Samtals (kg)		735.507	522.553	71%	
Samtals (kg/íbúa)		1.523	1.082	71%	

7.6 Sveitarfélagið Skagafjörður

Sveitarfélagið Skagafjörður og Akrahreppur sameinuðust eftir sveitarstjórnarkosningar 14. maí 2022. Hér er þó fjallað um sveitarfélögin sitt í hvoru lagi eins og þau voru fyrir sameiningu, enda að mestu byggt á gögnum fyrir árið 2021.

Sveitarfélagið Skagafjörður varð til við sameiningu 11 sveitarfélaga árið 1998 og liggur umhverfis Skagafjörð. Mörk sveitarfélagsins að vestanverðu eru við sjó við Húnanes á Skaga og liggja mörk sveitarfélagsins suð-suðaustur um miðbik Skaga inn á hálendið. Að austanverðu eru mörkin frá sjó við Straumnes innan við Fljót og þaðan eftir miðjum Tröllaskaga langleiðina suður að Öxnadalshéiði að mörkum Akrahrepps við Kyrfisá.

Flatarmál sveitarfélagsins er 4.177 km² og fjöldi íbúa í sveitarfélaginu þann 1. janúar 2022 var 4.090. Stærsti þéttbýliskjarninn er Sauðárkrókur en þar voru skráðir 2.603 íbúar 1. janúar 2002. Aðrir þéttbýliskjarnar eru Hofsós með 172 íbúa, Varmahlíð með um 139 íbúa og Hólar í Hjaltadal með 102 íbúa.

Fjölbreytt atvinnustarfsemi er í Skagafirði sem tengist t.a.m. landbúnaði, sjávarútvegi, iðnaði, ferðamennsku, verslun og þjónustu. Á Sauðárkróki er starfrækt sláturhús, mjólkursamlag, steinullarverksmiðja og fiskvinnslur svo eitthvað sé nefnt. Magn rekstrarúrgangs er talsvert stór hluti af heildarúrgangi sem fellur til í sveitarfélaginu og má rekja það til fjölbreytileika í atvinnulífinu.

7.6.1 Fyrirkomulag söfnunar

Tvö ílát fyrir úrgang eru við hvert heimili í þéttbýli í Sveitarfélaginu Skagafirði. Blandaður úrgangur er settur í svart ílát, en mjúkt og hart plast, dagblöð, pappír og málmur eru flokkuð í grænt ílát. Auk þess er brúnt hólfið fyrir lífúrgang í svarta ílátinu. Svarta ílátið er tæmt einu sinni í mánuði og það græna einu sinni í mánuði í annarri ferð. Brúna hólfið er alltaf losað í leiðinni. Íbúar í dreifbýli sjá hins vegar um að koma úrgangi á móttökustöðvar. Þó er rúllubaggaplast og dýrahæ sótt heim á bæi.

Fyrirhugað er útboð á söfnun úrgangs á árinu 2022 og í aðdragandanum verður gerð skoðanakönnun meðal íbúa í dreifbýli um þjónustustig (þ.e. hvort sækja ætti úrgang heim á bæi eða aka honum sem fyrr á móttökustöðvar).

Eigendur orlofshúsa fara sjálfir með úrgang á móttökustöðvar og greiða að sama skapi lægra gjald fyrir þjónustuna (sjá síðar).

Sveitarfélagið þjónustar ekki rekstraraðila hvað söfnun úrgangs varðar, heldur semja þeir beint við þjónustuaðila.

Sveitarfélagið er með samning við ÓK Gámapjónustu ehf. á Sauðárkróki, sem sér um söfnun úrgangs í sveitarfélaginu.

7.6.2 Grenndarstöðvar

Engar eiginlegar grenndarstöðvar eru í sveitarfélaginu, en það kann að breytast í kjölfar útboðs 2022. Í reynd má þó líta á gámastöðvar sem starfræktar eru á Hofsósi og í Fljótum sem grenndarstöðvar, þar sem þær eru aðgengilegar allan sólarhringinn.

7.6.3 Móttökustöðvar

Mannaðar móttökustöðvar eru reknar á Sauðárkróki og í Varmahlíð, auk gámastöðvanna á Hofsósi og í Fljótum sem fyrr var getið. Á móttökustöðvunum er tekið við öllum helstu flokkum úrgangs á opnunartímum, sem á Sauðárkróki eru kl. 8-17 alla virka daga og kl. 15-18 á sunnudögum. Í Varmahlíð er opið á mánudögum, miðvikudögum, föstudögum og laugardögum kl. 14-17. ÓK Gámaþjónustu ehf. sér um rekstur stöðvanna skv. samningi við sveitarfélagið.

7.6.4 Önnur söfnun og flokkun

Sem fyrr segir er rúllubaggaplast og dýrahrae sótt heim á bæi í dreifbýlinu. Plastið er sótt einu sinni í mánuði utan Skaga og Reykjastrandar þar sem sótt er plast þrisvar á ári í samráði við heimamenn í hvert skipti. Hrae eru sótt heim á sveitabæi á hverjum miðvikudegi frá apríl til október og annan hvern miðvikudag yfir vetrarmánuðina frá nóvember til mars.

Flöskumóttaka er staðsett við Verslunina Eyri á Sauðárkróki. Þar er opið virka daga kl. 11-12 og 13-14.

Verðandi endurnýtingarmiðstöð á Hofsósi hefur stundum verið með nytjamarkaði og haldið úti „reddingakaffi“ þar sem fólk er aðstoðað við að gera við bilaða hluti. Verðandi fékk húsnæði á vegum sveitarfélagsins fyrir þessa starfsemi.

Rauði krossinn er með fatasöfnun og fataverslun í húsnæði félagsins á Aðalgötu 10 á Sauðárkróki. Fatagámur er einnig á vegum félagsins á Sauðárkróki.

Á vorin er farið með gáma til móttöku á járni og timbri á 2 til 3 staði í sveitinni og þeir látnir standa í 2-3 vikur.

Rotþrær eru tæmdar á þriggja ára fresti.

7.6.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Aflagður vaktaður urðunarstaður er í Skarðsmóum skammt norðan Sauðárkróks. Árið 2012 var tekin ákvörðun um að loka staðnum og um hann gilda nú fyrirmæli Umhverfisstofnunar um frágang og vöktun, dags. 13. ágúst 2014. Gildistími fyrirmælanna er 30 ár, þ.e. til 13. ágúst 2044.⁵⁹ Urðunarstaðurinn tók í einhverjum tilvikum við riðusmituðum hræjum til urðunar. Auk þess hefur vafalítið einnig nokkuð af riðuveiku fé verið urðað heima á bæjum.

Heimildir eru til um tvær miltisbrunagrafir í Sveitarfélaginu Skagafirði. Annars vegar er gömul miltisbrunagröf talin vera við Skarðsá í Sæmundarhlíð, en óvissa er um tíma, tildrög og nákvæma staðsetningu. Hin gröfin er við Læk í Viðvíkursveit, en þar liggja heldur ekki fyrir nákvæmar upplýsingar.⁶⁰

⁵⁹ Umhverfisstofnun (2014): *Fyrirmæli um frágang og vöktun. Urðunarstaður Skarðsmóum.*

http://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Eftirlitsskyrslur/Sorp-og-efnamottaka/Skagafjorður_130814.pdf

⁶⁰ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafrétt og fylgigögn 1. feb. 2015.

7.6.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Skagafirði er urðaður í Stekkjarvík. Sama gildir um sláturúrgang, en lífúrgangur fer til Moltu í Eyjafjarðarsveit. ÓK Gámaþjónusta sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.6.7 Samningar við verktaka

Sveitarfélagið Skagafjörður er sem fyrr segir með samning við ÓK Gámaþjónustu ehf. á Sauðárkróki. Undir samninginn fellur, auk söfnunar úrgangs almennt, þjónusta á móttökustöðvum, losun gáma og söfnun rúllubaggaplats og dýrahraja. Samningurinn er í raun útrunninn, en unnið er að nýju útboði.

7.6.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Í gildi er samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Sveitarfélaginu Skagafirði nr. 1125/2015.⁶¹ Gert er ráð fyrir að samþykktin verði endurskoðuð í tengslum við breytingar sem verða samhliða útboði og nýrri þjónustu.

Gjaldtaka fer eftir gjaldskrá nr. 147/2022.⁶² Samkvæmt henni er lagt 26.031 kr. árlegt sorphirðugjald á hverja íbúð, svo og 22.969 kr. sorpeyðingargjald. Bújarðir eða býli með atvinnustarfsemi greiða 68.906 kr. sorpeyðingargjald á ári, á íbúðarhúsnæði í dreifbýli leggjast 22.969 kr. – og sama upphæð á sumarbústaði. Þá leggst 6.125 kr. sorpeyðingargjald á gripahús á skipulögðum svæðum.

Á móttökustöðvum greiða rekstraraðilar fyrir allan úrgang samkvæmt vigt, að undanskildum þeim úrgangsflokkum sem bera úrvinnslu- eða skilagjald. Almennigur greiðir hins vegar ekki fyrir úrgang sem myndast við venjulegan heimilisrekstur, að því tilskyldu að hann sé flokkaður. Einungis þarf að greiða fyrir stærri farma, svo sem úrgang frá byggingu eða breytingu íbúðarhúsnæðis.⁶³

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Sveitarfélaginu Skagafirði undir um 56% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 44% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.⁶⁴ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

⁶¹ Umhverfisráðuneytið (2015): *Samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Sveitarfélaginu Skagafirði, nr. 1125/2015.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=56e50fe8-c90a-4c99-8866-f0c3ac1d7040>.

⁶² Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

⁶³ Sveitarfélagið Skagafjörður (2022): *Gjaldskrá fyrir sorpurðun og sorphirðu í Sveitarfélaginu Skagafirði, nr. 147/2022.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=a34205da-3482-4904-a7f6-f03b3752d031>.

⁶⁴ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.* <https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

7.6.9 Útgáfa og kynning

Gefið er út sorphirðudagatal í byrjun hvers árs og það birt á vefsvæði sveitarfélagsins, ásamt ítarlegum upplýsingum um aðra þætti úrgangsmála.⁶⁵ Þar er einnig vísað á heimasíðu Flokku ehf., dótturfélags ÓK Gámaþjónustu ehf.

Í nýju útboði verður gerð krafa um að fulltrúar á vegum rekstraraðila fari heim á hvern bæ í upphafi samnings og kynni þjónustuna.

7.6.10 Framtíðarsýn

Gert er ráð fyrir að í framtíðinni verði komið upp móttökustöðvum á fleiri stöðum og gámar í dreifbýli lagðir af. Jafnframt verði flokkaður úrgangur sóttur heim á bæi ef niðurstaða skoðanakönnunar verður á þann veg. Þá er gert ráð fyrir aukinni endurvinnslu og minnkandi magni úrgangs samfara aukinni fræðslu og meðvitund íbúanna. Stefnt er að því að úrgangsmeðhöndlun verði til fyrirmyndar með aukinni endurvinnslu og endurnýtingu.

Forsvarsmenn sveitarfélagsins gera sér vonir um að svæðisáætlun verði gagnlegt stjórnþæki til að vinna markvisst að aðgerðum til að draga úr úrgangsmýndun, auka endurvinnslu og endurnýtingu og vinna faglega að þeirri förgun úrgangs sem óhjákvæmileg er.

7.6.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Sveitarfélaginu Skagafirði 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsambúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þökkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþingi vestra (kafla 7.1.11).

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til tæplega 4.300 tonn af úrgangi í Sveitarfélaginu Skagafirði 2021, eða 1041 kg á hvern íbúa. Þessar tölur eru nokkuð dæmigerðar fyrir sveitarfélögin á Norðurlandi, en þó má ætla að þarna vanti eitthvað upp á tölur um múrbrot og annan óvirkan úrgang, grófan úrgang, timbur og málma. Mikið féll til af sláturúrgangi (985 tonn), enda sláturhús starfrækt á Sauðárkróki. Vegna íbúafjölda setur það þó ekki eins stórt strík í reikninginn og í Húnaþingi vestra og í Blönduósbae.

Úrgangur frá Akrahreppi er nánast að öllu leyti innifalinn í tölunum frá Sveitarfélaginu Skagafirði, enda þótt úrgangstöflurnar miðist við stöðuna fyrir sameiningu sveitarfélaganna eins og fram hefur komið. Vegna fámennis vegur Akrahreppur ekki þungt í heildarmyndinni.

Af þeim úrgangi sem féll til í Sveitarfélaginu Skagafirði 2021 skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist tæp 86% í urðun eða aðra förgun, nær ekkert í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 14% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er fljótt á litið mjög lágt, en reiknað meðaltal fyrir allt Norðurland er um 34%. Þarna munar miklu

⁶⁵ Sveitarfélagið Skagafjörður (2022): *Sorpflokkun og hreinlætismál*.

<https://www.skagafjordur.is/is/thjonusta/umhverfis-og-skipulagsmal/hreinlaetismal-og-sorpflokkun>.

um sláturúrganginn sem allur var urðaður í Stekkjarvík í stað þess að koma honum í vinnslu.

Tafla 27. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Sveitarfélaginu Skagafirði 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Sv.fél. Skagafjörður		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022: 4.090					
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting				
Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals	
Landbún., ræktun, veiðar, matv.-vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahæ)	374.280	0	0	0	374.280	
	02 01 04	Heyrúlluplast	272.045	0	0	0	272.045	
	02 01 06	Húsdýraskítur	49.140	0	0	0	49.140	
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Fiskúrgangur	250	0	0	0	250	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	984.990	0	0	0	984.990	
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	214.310	214.310	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	0	0	0	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	12.270	12.270	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	20.450	20.450	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	20.815	0	0	83.262	104.077	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	65.440	0	0	0	65.440		
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	121.100	0	0	0	121.100	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhlóður og rafgeymar	0	0	0	3	3	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	0	0	0	0	0	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	1.100	0	0	0	1.100	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	2.907	0	0	0	513	3.420
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	625	0	0	625	
Sorp	19 01 99	Brennsleifar	0	0	0	0	0	
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	157.040	157.040	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	865	0	865	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	101.359	101.359	
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	0	
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	771	3.617	9.780	0	14.167	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	906.680	0	0	0	906.680	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	799.518	0	0	0	799.518	
20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0		
20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	54.240	0	0	0	54.240		
Samtals (kg)		3.653.276	4.242	10.645	0	589.207	4.257.369	

Tafla 28. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Sveitarfélaginu Skagafirði 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Sv.fél. Skagafjörður		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			4.090		
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veifar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	92	0	0	0	0	92
	02 01 04	Heyrulluplast	67	0	0	0	0	67
	02 01 06	Húsdýraskítur	12	0	0	0	0	12
	02 01 99	Veifaræri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	241	0	0	0	0	241
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	52	52
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrulluplast)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	5	0	0	0	20	25
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	30	0	0	0	0	30
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	0	0
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	0	0	0	0	0	0
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	0
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	1	0	0	0	0	1
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkráhusum ofl.	0	0	0	0	0	0
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	38	38
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	0	0	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	25	25
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	0	0
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	1	2	0	0	3
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	222	0	0	0	0	222
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	195	0	0	0	0	195
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	13	0	0	0	0	13
	Samtals (kg)		893	1	3	0	144	1.041

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Sveitarfélaginu Skagafirði 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim

fyrirvörum sem nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 25%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Þarna virðist því vera býsna langt í land, þrátt fyrir að Skagafjörður sé eina sveitarfélagið á Norðurlandi vestra þar sem sérsöfnun lífræns úrgangs var hafin árið 2021. Árangur þeirrar söfnunar var þökkalegur, en alls söfnuðust um 38 kg í íbúa 2021. Miðað við reynslu annars staðar frá má ætla að unnt sé að ná 50-55 kg á íbúa ef aðeins er um að ræða úrgang frá heimilum, en hátt í 100 kg ef lífúrgangur frá fyrirtækjum er tekinn með. Bætt söfnun lífúrgangs til endurvinnslu myndi vissulega hækka endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs, en meira þarf til.

Tölur yfir blandaðan heimilisúrgang (frá heimilum og fyrirtækjum) virðast hærri í Skagafirði en í flestum öðrum sveitarfélögum norðanlands. Líklegt má telja að þar sé að einhverju marki um að ræða byggingar- og niðurrifsúrgang, en slíkur úrgangur liggur utan við skilgreininguna á heimilisúrgangi. Úrgangsflokkurinn „Annar grófur úrgangur“ er nánast tómur í Skagafirði, sem styður þá tilgátu að þessi úrgangur sé hér skráður sem blandaður heimilisúrgangur og því sé magn úrgangs í þeim flokki verulega oftalið.

Tafla 29. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Sveitarfélaginu Skagafirði 2021.

Sveitarfélag: Sv.fél. Skagafjörður		2021	Íbúar:	4.090	
		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaumbúðir (bylgjupappi)	214.310	214.310	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaumb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilgjaldi)	12.270	12.270	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilgjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilgjaldi)	20.450	20.450	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	104.077	83.262	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilgjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilgjaldi)	65.440	0	0%
isl.	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	3	3	100%
Bygg	17 02 01 a	Timbur (hreint)	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	342	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	157.040	157.040	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Mataralía og feiti	865	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	101.359	101.359	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	0	0	
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	14.167	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	906.680	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	799.518	0	0%
Samtals (kg)			2.396.521	588.694	25%
Samtals (kg/íbúa)			586	144	25%

7.7 Akrahreppur

Akrahreppur og Sveitarfélagið Skagafjörður sameinuðust eftir sveitarstjórnarkosningar 14. maí 2022. Hér er þó fjallað um sveitarfélögin sitt í hvoru lagi eins og þau voru fyrir sameiningu, enda að mestu byggt á gögnum fyrir árið 2021.

Akrahreppur er í austanverðum Skagafirði og nær yfir Blönduhlíð og Norðurárdal, Kjálka og mestan hluta Austurdals, þ.e. allt frá Kyrfisá í norðri suður að Hofsjökli. Að vestanverðu afmarkast sveitarfélagið af Héraðsvötnum, en sveitarfélagamörkin fylgja þó ekki að öllu leyti núverandi farvegi. Að austanverðu nær sveitarfélagið upp á miðjan Tröllaskaga gegnt Eyjafjarðarsýslu. Ekkert þéttbýli er í sveitarfélaginu. Flatarmál sveitarfélagsins er samtals 1.366 km² og þann 1. janúar 2022 áttu 204 íbúar lögheimili í sveitarfélaginu. Landbúnaður er undirstaða atvinnulífsins en í hreppnum eru einnig nokkrir smærri þjónustuverktakar. Þá er nokkuð um að íbúar sækji atvinnu til næstu þéttbýliskjarna. Í sveitarfélaginu fellur því mest til af hefðbundnum heimilisúrgangi og úrgangi frá landbúnaði.

7.7.1 Fyrirkomulag söfnunar

Úrgangi er ekki safnað frá heimilum í Akrahreppi, en íbúar fara sjálfir með úrganginn sinn í Förgu í Varmahlíð eða í Flokku á Sauðárkróki. Líklegt er að þetta fyrirkomulag breytist eftir sameiningu sveitarfélaganna í Skagafirði vorið 2022.

7.7.2 Grenndarstöðvar

Engar grenndarstöðvar eru í sveitarfélaginu.

7.7.3 Móttökustöðvar

Ekkert gámasvæði er starfrækt í Akrahreppi, en sveitarfélagið kaupir þessa þjónustu af Sveitarfélaginu Skagafirði, sem rekur Förgu og Flokku. Rekstur móttökustöðva mun fara í útboð á næstunni.

7.7.4 Önnur söfnun og flokkun

Heyrúlluplast er sótt heim á bæi 2. þriðjudag í hverjum mánuði og dýrahæ er sótt eftir þörfum. Einnig kemur brotajárnsbíll heim á bæi einu sinni á ári ef óskað er. Garðaúrgangur fer í flestum tilfellum í hauga heima á bæjum. Rotþrær eru tæmdar annað eða þriðja hvert ár að jafnaði. Ástand rotþróa er misgott og sums staðar þörf á úrbótum.

7.7.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Í sveitarfélaginu eru engir meðhöndlunarstaðir fyrir úrgang.

7.7.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Úrgangi sem fellur til í sveitarfélaginu er ráðstafað með sama hætti og í Sveitarfélaginu Skagafirði.

7.7.7 Samningar við verktaka

Engir beinir samningar eru í gildi við verktaka, enda sér Sveitarfélagið Skagafjörður að mestu um úrgangsjónustuna.

7.7.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Ekki eru í gildi sérstakar samþykktir eða gjaldskrár vegna meðhöndlunar úrgangs í sveitarfélaginu.

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 var heildarkostnaður úrgangsmálaflokksins í Akrahreppi það ár rúmar 5 milljónir króna eða 24.500 kr. á hvern íbúa. Engin sorpgjöld virðast hafa verið innheimt og því virðist kostnaðurinn hafa verið greiddur úr sveitarsjóði að öllu leyti.⁶⁶ Slíkt er í raun óheimilt, en niðurgreiðslur á kostnaði vegna úrgangsmála hafa lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.7.9 Útgáfa og kynning

Akrahreppur hefur ekki staðið fyrir neinni kynningu á fyrirkomulagi úrgangsmála.

7.7.10 Framtíðarsýn

Gert er ráð fyrir miklum breytingum á fyrirkomulagi úrgangsmála eftir sameiningu við Sveitarfélagið Skagafjörð. Staðan í Akrahreppi hefur þó lagast umtalsvert frá því sem var fyrir nokkrum árum þegar opnir ruslagámar voru til staðar á nokkrum stöðum í sveitarfélaginu. Meðhöndlun úrgangs batnaði til muna þegar þessi gámar voru fjarlægðir og móttökustöð Förgu vígð í Varmahlíð.

Á næstu árum er stefnt að því að auka flokkun og endurvinnslu og draga úr urðun. Vonir standa til að hægt verði að beita hagrænum stjórntækjum til að flýta þessari þróun.

7.7.11 Magntölur

Eins og fram hefur komið er úrgangi ekki safnað frá heimilum í Akrahreppi, en íbúar fara sjálfir með úrganginn sinn í Förgu í Varmahlíð eða í Flokku á Sauðárkróki. Sveitarfélagið Skagafjörður hefur að mestu séð um úrgangspjónustu fyrir Akrahrepp og tölur úr Akrahreppi eru því væntanlega nánast alfarið innifaldar í tölum fyrir Sveitarfélagið Skagafjörð.

⁶⁶ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020*.
<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

7.8 Fjallabyggð

Sveitarfélagið Fjallabyggð varð til við sameiningu Ólafsfjarðarbæjar og Siglufjarðarkaupstaðar árið 2006. Fjallabyggð er yst á Tröllaskaga og nær yfir Siglufjörð, Héðinsfjörð og Ólafsfjörð. Sveitarfélagamörk Fjallabyggðar liggja frá Almenningsnöf undan Mánarfjalli í vestri og þaðan til suðausturs og suðurs að Kerlingahnjúki inn af Ólafsfirði. Vestan við þessi mörk er Sveitarfélagið Skagafjörður. Frá Kerlingahnjúki fylgja sveitarfélagamörkin við Dalvíkurbyggð vatnaskilum allt norður á Ólafsfjarðarmúla. Heildarflatarmál sveitarfélagsins er 364 km² og þann 1. janúar 2022 voru 1.966 íbúar með lögheimili í sveitarfélaginu.

Íbúar Fjallabyggðar eru að langstærstum hluta búsettir í þéttbýli, þ.e. á Siglufirði þar sem búa 1.176 manns, og á Ólafsfirði þar sem íbúar eru 751. Íbúar í dreifbýli eru fáir og flestir búsettir nálægt þéttbýlisstöðunum.

Bæði Siglufjörður og Ólafsfjörður byggja afkomu sína að mestu á sjávarútvegi, vinnslu sjávarafurða og ýmiss konar þjónustu við þessar greinar, svo sem vélsmíði og netagerð. Í seinni tíð hefur fjölbreytnin í atvinnulífinu þó aukist, einkum samfara mikilli uppbyggingu í ferðaþjónustu.

7.8.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til þrjú ílát við hvert heimili, þ.e.a.s. grænt 240 lítra ílát fyrir pappír, pappa, fernur, plast og málma, grátt 240 lítra ílát fyrir blandaðan úrgang og brúnt 120 lítra fyrir lífúrgang. Sama fyrirkomulag er viðhaft hvað þetta varðar í dreifbýli og þéttbýli, en sem fyrr segir er lítið dreifbýli í sveitarfélaginu. Ílátin eru losaðar vikulega, einn litur í hverri viku. Hvert ílát er því alla jafna losað á þriggja vikna fresti. Þó er brúna ílátið losað á tveggja vikna fresti yfir sumarmánuðina.

Sveitarfélagið þjónustar ekki rekstraraðila hvað söfnun varðar, en þeir geta samið við þjónustuaðila um þá þjónustu sem þeim hentar.

Á skipulögðum frístundasvæðum er boðið upp á flokkun í græn og grá ílát.

Sveitarfélagið er með samning við Íslenska gámafélagið ehf (ÍGF), sem sér um framkvæmd söfnunarinnar.

Ekki hafa verið uppi sérstök áform um breytingar á fyrirkomulagi úrgangssöfnunar í sveitarfélaginu.

7.8.2 Grenndarstöðvar

Engar grenndarstöðvar eru í sveitarfélaginu.

7.8.3 Móttökustöðvar

Tvö gámasvæði eru starfrækt í Fjallabyggð, annað á Siglufirði og hitt á Ólafsfirði. Þar er tekið við öllum helstu úrgangsflokkum á opnunartíma, sem er mánudaga-föstudaga kl. 15-18 og laugardaga kl. 11-13. Einn starfsmaður er á hvorri stöð. Gjaldtaka fer fram með þeim hætti að sveitarfélagið afhendir eða selur klippikort sem framvísað er þegar úrgangi er

skilað á stöðina (sjá síðar). ÍGF sér um reksturinn. Ekki eru uppi áform um breytingar á fyrirkomulaginu.

7.8.4 Önnur söfnun og flokkun

Enginn nytjamarkaður er í Fjallabyggð, en Rauði krossinn er með fatasöfnunargáma á Siglufirði og Ólafsfirði. Sömuleiðis eru móttökustaðir fyrir skilagjaldsambúðir á báðum þéttbýlisstöðunum. Heyrúlluplasti er ekki safnað sérstaklega, en lítið er um landbúnað í sveitarfélaginu. Dýrahræjum er ekki heldur safnað sérstaklega, en gámur er fyrir móttöku hræja á gámasvæðinu á Ólafsfirði. Á hverju vori er efnt til hreinsunarátaks á báðum þéttbýlisstöðunum, þar sem fólki er gert auðvelt fyrir að losa sig við rúmfrekan úrgang. Sveitarfélagið er með skrá yfir rotþrær og Verkval ehf. á Akureyri sér um kerfisbundna tæmingu þeirra skv. samningi.

7.8.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Tveir urðunarstaðir eru í Fjallabyggð fyrir garðaúrgang, annar á Siglufirði og hinn á Ólafsfirði. Staðirnir eru ekki með starfsleyfi en tekin verður ákvörðun um framtíð þeirra á næstunni, þ.e. hvort sótt verði um starfsleyfi eða losuninni hætt.

Samkvæmt upplýsingum frá sveitarfélaginu eru engar þekktar miltisbruna- eða riðugrafir í sveitarfélaginu.

7.8.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Fjallabyggð er urðaður í Stekkjarvík. Lífrænn úrgangur fer til Moltu í Eyjafirði. ÍGF sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.8.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir er Fjallabyggð með samning við ÍGF um söfnun úrgangs, rekstur gámasvæða og ráðstöfun úrgangs til urðunar og endurvinnslu. Samningur er útrunnin en samkomulag er um að halda samstarfinu áfram þar til fyrirhugað útboð er yfirstaðið.

7.8.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Í gildi er samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Fjallabyggð nr. 84/2010.⁶⁷ Gjaldtaka fer eftir gjaldskrá nr. 1605/2021, sem er staðfest samkvæmt heimild í 8. gr. samþykktar um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra nr. 541/2000.⁶⁸ Samkvæmt gjaldskránni er 47.340 kr. sorphirðugjald lagt á íbúðarhúsnæði og 23.670 kr. á frístundahús á skipulögðum frístundasvæðum. Gjaldtaka á gámasvæðum er með þeim hætti að í upphafi hvers árs er úthlutað einu klippikorti á íbúð (16 klipp, 4 m³) og sumarhús (8 klipp, 2 m³). Notendur þurfa síðan að framvísa kortinu til að komast inn á stöðvarnar. Klippið er fyrir gjaldskyldan (blandaðan) úrgang en tekið við ógjaldskyldum úrgangi (úrgangi sem ber úrvinnslugjald) án greiðslu. Hvert klipp miðast við 0,25 m³ sem samsvarar 240 l tunnu.

⁶⁷ Umhverfisráðuneytið (2010): *Samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Fjallabyggð, nr. 84/2010.*
<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=0a3ab222-3ec5-4df5-b971-46e4789da12a>.

⁶⁸ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

Hægt er að kaupa aukakort fyrir 12.940 kr. Rekstraraðilar geta keypt sams konar kort á 31.460 kr. (16 klipp).⁶⁹

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorphirðgjöld í Fjallabyggð undir um 83% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 17% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.⁷⁰ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Niðurgreiðslan á Fjallabyggð árið 2020 var þó sú lægsta á Norðurlandi, að Akureyrarbæ frátöldum. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.8.9 Útgáfa og kynning

Gefið er út sorphirðudagatal í byrjun hvers árs. Þá hefur sveitarfélagið í tvígang staðið fyrir kynningu á flokkun úrgangs sem hefur farið þannig fram að starfsmaður ÍGF hefur heimsótt hvert heimili og farið yfir flokkunarmálin. Vilji er til að standa að slíkum kynningum reglulega.

7.8.10 Framtíðarsýn

Sveitarfélagið stefnir almennt að því að reyna að auka flokkun og minnka magn úrgangs til urðunar. Í þessu sambandi verður reynt nýta samstarf við önnur sveitarfélög eins og kostur er.

7.8.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Fjallabyggð 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þokkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11).

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til tæplega 2.200 tonn af úrgangi í Fjallabyggð 2021, eða 1.097 kg á hvern íbúa. Þessar tölur eru mjög dæmigerðar fyrir sveitarfélögin á Norðurlandi og í raun ekkert sem sker sig sérstaklega úr. Á árinu söfnuðust 53 kg af lífúrgangi á hvern íbúa, sem telst allgóður árangur.

Af þeim úrgangi sem féll til í Fjallabyggð 2021 skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist um 75% í urðun eða aðra förgun, nánast ekkert í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 25% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er undir meðallagi, en reiknað meðaltal fyrir allt Norðurland er um 34%.

⁶⁹ Fjallabyggð (2021): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu í Fjallabyggð, nr. 1605/2021.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=94eb8d3a-7e4f-46ae-bd0b-d60d19cc023b>.

⁷⁰ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.*

<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

Tafla 30. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Fjallabyggð 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Fjallabyggð		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			1.966		
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv.vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahæ)	7.540	0	0	0	0	7.540
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	0	0
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappirs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	34.480	34.480
	15 01 01b	Pappirs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	2	0	16	0	23	41
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5.898	5.898
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	9.830	9.830
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	24.344	0	0	0	97.377	121.721
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	31.456	0	0	0	0	31.456	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	600	0	0	0	0	600
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	2.488	2.488
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	168	0	168
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða öflokkað)	294.010	0	0	0	0	294.010
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	0
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
17 09 04	Annar grófur úrgangur	360.341	0	0	0	63.590	423.930	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	40	0	0	0	40
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	55.300	55.300
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	103.750	103.750
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	0	0	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	3.481	3.481
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	170.930	170.930
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	227	336	1.060	0	0	1.623
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	211.290	0	0	0	0	211.290
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	670.612	0	0	0	0	670.612
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	6.890	0	0	0	0	6.890
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0	
Samtals (kg)		1.607.312	376	1.076	168	547.146	2.156.078	

Tafla 31. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Fjallabyggð 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: / Fjallabyggð		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			1.966		
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	4	0	0	0	0	4
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	0	0
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	18	18
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	12	0	0	0	50	62
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	1	1
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	150	0	0	0	0	150
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	0
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	183	0	0	0	32	216
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkráhusum ofl.	0	0	0	0	0	0
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	28	28
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	53	53
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	0	0	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	2	2
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	87	87
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	0	1	0	0	1
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	107	0	0	0	0	107
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	341	0	0	0	0	341
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	4	0	0	0	0	4
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
	Samtals (kg)		818	0	1	0	278	1.097

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Fjallabyggð 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 33%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Af töflunni hér að neðan má ráða að langstærstu tækifærin til að hækka endurvinnsluhlutfallið liggja í betri flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum), þrátt fyrir að nú þegar hafi náðst allgóður árangur í sérsöfnun lífúrgangs (sjá framar).

Tafla 32. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Fjallabyggð 2021.

Sveitarfélag: Fjallabyggð		2021	Íbúar:	1.966	
		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilisúrgangur - Umbúðaúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	34.480	34.480	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	41	23	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	5.898	5.898	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	9.830	9.830	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	121.721	97.377	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	31.456	0	0%
isl.	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	2.488	2.488	100%
Bygg	17 02 01 a	Timbur (hreint)	168	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	42.393	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	55.300	55.300	100%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	103.750	103.750	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	3.481	3.481	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	170.930	170.930	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	1.623	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	211.290	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	670.612	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	6.890	0	0%
		Samtals (kg)	1.472.351	483.556	33%
		Samtals (kg/íbúa)	749	246	33%

7.9 Dalvíkurbyggð

Sveitarfélagið Dalvíkurbyggð varð til árið 1998 við sameiningu Dalvíkurkaupstaðar, Svarfaðardalshrepps og Árskógshrepps. Sveitarfélagið liggur utanvert í vestanverðum Eyjafirði og eru norðurmörk sveitarfélagsins í Ófærugjá yst í Ólafsfjarðarmúla. Þaðan fylgja sveitarfélagsmörkin vatnaskilum í fjallgördunum umhverfis Svarfaðardal suður og austur fyrir Skíðadal. Þar liggja mörkin þvert yfir Þorvaldsdal í Kötlufljóll og til sjávar við Hillur.

Norðan við Dalvíkurbyggð liggur sveitarfélagið Fjallabyggð, sveitarfélagið Skagafjörður vestan við, Hörgársveit sunnan við og Akureyrarkaupstaður austan við, eftir að Hríseyjarhreppur var sameinaður Akureyri árið 2004. Flatarmál sveitarfélagsins er 597 km² og íbúafjöldi þann 1. janúar 2022 var 1.860.

Flestir íbúar sveitarfélagsins búa í þéttbýlinu á Dalvík, 1.360 manns. Aðrir þéttbýliskjarnar eru Litli-Árskógssandur með 119 íbúa og Hauganes með 105 íbúa.

Undirstaða atvinnulífs í Dalvíkurbyggð er sjávarútvegur og fiskvinnsla ásamt landbúnaði og ferðaþjónustu. Á Dalvík er stór fiskiskipa- og flutningshöfn og hefur talsverð starfsemi byggst upp í tengslum við hana. Hefðbundinn landbúnaður er stundaður í talsverðum mæli í Dalvíkurbyggð og þar eru einnig stór alifuglabú. Innan sveitarfélagsins er einnig að finna meðalstór iðn- og matvælafyrirtæki, ásamt verslunar- og þjónustufyrirtækjum.

Í sveitarfélagi þar sem atvinnulíf er svo fjölbreytt sem raunin er í Dalvíkurbyggð, er úrgangsmyndunin að sama skapi fjölbreytt; margvíslegur rekstrarúrgangur, landbúnaðarúrgangur og almennur heimilisúrgangur.

7.9.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til tvö 240 lítra ílát við hvert heimili, en í þessum ílátum felast fjórir flokkunarmöguleikar. Annað ílátið (með svörtu loki) er ætlað fyrir blandaðan úrgang, auk þess sem í því er brúnt hólfi (handraði) fyrir lífúrgang. Hitt ílátið (með grænu loki) er ætlað fyrir pappír og pappa, en í því er einnig hólfi fyrir plastumbúðir. Ílátin eru losuð hálfsmánaðarlega, þ.e. það svarta aðra vikuna og það græna hina vikuna. Sama fyrirkomulag er viðhaft hvað þetta varðar í dreifbýli og þéttbýli. Gámar eru staðsettir við sumarhúsahverfi, en þeir sem þar dvelja geta einnig komið með úrgang á gámasvæði sveitarfélagsins.

Sveitarfélagið þjónustar ekki rekstraraðila hvað söfnun úrgangs varðar, en þeir geta samið við þjónustuaðila um þá þjónustu sem þeim hentar.

Sveitarfélagið er með samning við Terra hf, sem sér um framkvæmd úrgangssöfnunar.

7.9.2 Grenndarstöðvar

Grenndargámar eru við sumarhúsahverfin á Hamri og Ytra-Hvarfi. Ekki er boðið uppá flokkun við þessa grenndargáma. Gámar fyrir dýrahæ eru staðsettir við Tungurétt í Svarfaðardal og við Stærri Árskóg á Árskógsströnd. Á sumrin eru gámar fyrir garðaúrgang á Árskógssandi og Hauganesi. Allir gámarnir eru óvaktaðir og öllum opnir. Terra sér um tæmingu gámana eftir þörfum.

7.9.3 Móttökustöðvar

Gámastöð eru starfrækt við Sandskeið á Dalvík og sér Terra um reksturinn. Þar er tekið við öllum helstu úrgangsflokkum á opnunartíma, sem er mánudaga, miðvikudaga og föstudaga kl. 15-18 og sunnudaga kl. 11-14. Einn starfsmaður er á stöðinni á opnunartíma. Gjaldtaka fer fram skv. gjaldskrá (sjá síðar). Ekki eru uppi áform um breytingar á fyrirkomulaginu, en það er þó til skoðunar í tengslum við breytingar á úrgangslöggjöfni.

7.9.4 Önnur söfnun og flokkun

Nytjamarkaðurinn *Litla loppa* er starfræktur að Hólavegi 15 á Dalvík, Skíðadeild Dalvíkur tekur á móti skilagjaldsumbúðum og Rauði krossinn er með fatasöfnunargám á gámasvæði sveitarfélagsins.

Heyrúlluplasti er safnað skv. þjónustusamningum við Terra. Gámar fyrir dýrahæ eru sem fyrr segir staðsettir við Tungurétt í Svarfaðardal og við Stærri Árskóg á Árskógsströnd, auk gáms á gámasvæðinu á Dalvík. Ekki hefur farið í skipuleg hreinsunaráttök, svo sem með tímabundinni staðsetningu gáma á vordögum. Hreinsitækni ehf. sér um tæmingu rótþróa, en innihaldinu er væntanlega fargað.

7.9.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Löngu aflagður urðunarstaður er á Sauðanesi á Upsaströnd, auk annarra minni staða. Ekki liggja fyrir nánari upplýsingar um þetta og ekkert bendir til að staðirnir hafi haft starfsleyfi.

Tekið er við garðaúrgangi í Höfða við Dalvík.

Þekktar miltisbrunagrafir eru í landi Háls og Götu skv. samantekt dýralækna á Keldum. Ekki liggur fyrir nákvæm staðsetning í Götu en staðsetningin á Hálsi er þekkt með allgóðri nákvæmni. Þar var grafin sýkt kvíga um eða upp úr 1920.⁷¹

7.9.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Dalvíkurbyggð er urðaður í Stekkjarvík. Lífrænn úrgangur fer til Moltu í Eyjafirði og Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.9.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir er Dalvíkurbyggð með samning við Terra um úrgangsjónustu. Samningurinn rennur út 31. ágúst 2022 og er stefnt að nýju útboði sem tekur mið af breyttri lagaumgjörð í úrgangsmálum.

7.9.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Ekki liggja fyrir upplýsingar um samþykktir um meðhöndlun úrgangs í Dalvíkurbyggð. Gjaldtaka fer hins vegar eftir gjaldskrá nr. 1528/2021, sem er staðfest samkvæmt heimild í 8. gr. samþykktar um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra nr. 541/2000.⁷² Lagt

⁷¹ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafbréf og fylgigögn 1. feb. 2015.

⁷² Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrá síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

er árlagt 55.856 kr. sorphirðugjald á íbúðir í sveitarfélaginu og hálf gjald (27.928 kr.) á frístundahús.

Gjaldtaka á gámasstöð er með þeim hætti að í upphafi hvers árs er úthlutað einu klippikorti á hverja íbúð (16 klipp) og hvert sumarhús (8 klipp). Notendur þurfa síðan að framvísa kortinu til að komast inn á stöðina. Klippið er fyrir gjaldskyldan (blandaðan) úrgang en tekið við ógjaldskyldum úrgangi (úrgangi sem ber úrvinnslugjald) án greiðslu. Hvert klipp miðast við 0,25 m³ sem samsvarar 240 l tunnu. Hægt er að kaupa aukakort fyrir 13.137 kr. Rekstraraðilar geta keypt sams konar kort á 31.968 kr. (16 klipp).

Búrekstraraðilum er gefinn kostur á að greiða sérstaklega fyrir ílát undir búrekstrarúrgang, flutning hans og förgun, sbr. eftirfarandi:

- 240 lítra tunna fyrir almennan úrgang losuð tvisvar í mánuði 38.412 kr./ári.
- 360 lítra tunna fyrir almennan úrgang losuð tvisvar í mánuði 51.218 kr./ári.
- 240 lítra endurvinnslutunna losuð einu sinni í mánuði 19.022 kr./ári.

Þá er lagt sérstakt gjald á búfjáreigendur til að standa straum af kostnaði við förgun dýraleifa og tekur gjaldið mið af því að það standi undir kostnaði við förgunina. Gjaldið er lagt á heildarfjölda hvernar búfjártegundar samkvæmt búfjárefartilittsskýrslu og nemur 1.172 kr. á hvern nautgrip, 215 kr. á sauðfé og geitfé, 460 kr. á hross og 761 kr. á hvern grís.⁷³

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Dalvíkurbyggð undir um 69% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 31% var greitt úr sameiginlegum sjóði.⁷⁴ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.9.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er birt á vefsíðu sveitarfélagsins, svo og ýmsar aðrar upplýsingar um söfnun úrgangs, flokkun og endurvinnslu.⁷⁵

7.9.10 Framtíðarsýn

Dalvíkurbyggð hefur ekki mótað sér sérstaka framtíðarsýn í úrgangsmálum, að öðru leyti en því sem fram kemur í sameiginlegri svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs.

7.9.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Dalvíkurbyggð 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi

⁷³ Dalvíkurbyggð (2021): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu í Dalvíkurbyggð, nr. 1528/2021.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=55365434-81bc-48ba-8424-72214cf29059>.

⁷⁴ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.*

<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurliðun.xlsx>.

⁷⁵ Dalvíkurbyggð (2022): *Sorphirða.*

<https://www.dalvikurbyggd.is/is/thjonusta/endurvinnsla/sorphirdudagatal>.

Þokkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11).

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til rúmlega 1.200 tonn af úrgangi í Dalvíkurbyggð 2021, eða 666 kg á hvern íbúa. Þetta er í minna lagi í samanburði við önnur sveitarfélög á Norðurlandi, án þess að hægt sé að benda á augljósar ástæður fyrir því. Timburúrgangur er þó greinilega minni en víðast annars staðar og engar tölur virðast vera til um múrbrot og annan óvirkan úrgang.

Af þeim úrgangi sem féll til í Dalvíkurbyggð 2021 skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist hátt í 66% í urðun eða aðra förgun, óverulegt magn í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 34% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er nokkuð dæmigert fyrir landshlutann.

Tillaga 17

Tafla 33. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Dalvíkurbyggð 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Dalvíkurbyggð		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				1.860
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans					
		Förgun		Endurnýting			Samtals
Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02 Úrgangur úr dýravefjum (dýrahæ)	63.370	0	0	0	0	63.370
	02 01 04 Heyrúlluplast	0	0	0	0	54.510	54.510
	02 01 06 Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99 Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02 Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02 Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	1.600	1.600
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a Pappirs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	41.518	41.518
	15 01 01b Pappirs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	458	0	3.665	0	5.040	9.163
	15 01 02b Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5.580	5.580
	15 01 04a Málumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b Áldósi (með skilagjaldi)	0	0	0	0	9.300	9.300
	15 01 06 Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	17.500	0	0	0	70.000	87.500
	15 01 07a Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b Glerflöskur (með skilagjaldi)	29.760	0	0	0	0	29.760
Ýmislegt	16 01 03 Hjólbarðar	1.740	0	0	0	0	1.740
	16 01 04 Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99 Rafhlöður og rafgeymar	0	0	0	0	6.768	6.768
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99 Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	43.325	0	0	0	0	43.325
	17 02 01 a Timbur (hreint)	0	0	0	325	0	325
	17 02 01 b Timbur (annað eða óflökkað)	152.296	0	0	0	0	152.296
	17 02 02 Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03 Plast	0	0	0	0	8.137	8.137
	17 05 03 Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04 Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05 Asbest (efni sem inniheldur asbest)	689	0	0	0	0	689
	17 09 04 Annar grófur úrgangur	80.275	0	0	0	14.166	94.441
Sjúkd.	18 00 99 Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	165	0	0	0	165
Sorp	19 01 99 Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99 Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03 Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01 Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	5	5
	20 01 08 Lifrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	83.200	83.200
	20 01 10/11 Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25 Matarolífa og feiti	0	0	1.955	0	0	1.955
	20 01 36 Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	15.762	15.762
	20 01 40 Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	104.348	104.348
	20 01 50 Spilliefni (samtala)	364	376	301	0	0	1.041
	20 02 01 Garðaúrgangur	0	9.800	0	0	0	9.800
	20 03 01 a Blandaður úrgangur (sorphirða)	317.260	0	0	0	0	317.260
	20 03 01 b Blandaður úrgangur (gámar)	7.490	0	0	0	0	7.490
	20 03 01 c Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	87.879	0	0	0	0	87.879
	20 03 03 Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04 Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
Samtals (kg)		802.406	10.341	5.921	325	419.934	1.238.927

Tafla 34. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Dalvíkurbyggð 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Dalvíkurbyggð		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			1.860		
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	34	0	0	0	0	34
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	29	29
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	1	1
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	22	22
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	2	0	3	5
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	9	0	0	0	38	47
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	1	0	0	0	0	1
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	4	4
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	23	0	0	0	0	23
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	82	0	0	0	0	82
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	4	4
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	43	0	0	0	8	51
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkráhusum ofl.	0	0	0	0	0	0
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	45	45
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	1	0	0	1
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	8	8
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	56	56
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	0	0	0	0	1
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	5	0	0	0	5
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	171	0	0	0	0	171
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	4	0	0	0	0	4
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	47	0	0	0	0	47
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
	Samtals (kg)		431	6	3	0	226	666

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Dalvíkurbyggð 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 41%, sem er það sama og meðaltalið fyrir allt Norðurland, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Af töflunni hér að neðan má ráða að langstærstu tækifærin til að hækka endurvinnsluhlutfallið hljóti að liggja í betri flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum). Á árinu 2021 nam sérsöfnun lífúrgangs um 45 kg/íbúa, en líklega er hægt að tvöfalda þann árangur eða þar um bil, hugsanlega með aukinni áherslu á lífúrgang frá fyrirtækjum.

Tafla 35. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall Dalvíkurbyggð frá Blönduósbae 2021.

Sveitarfélag: Dalvíkurbyggð		2021	Íbúar:	1.860	
		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	41.518	41.518	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	9.163	5.040	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	5.580	5.580	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	9.300	9.300	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	87.500	70.000	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	29.760	0	0%
	16 99	Rafhloður og rafgeymar	6.768	6.768	100%
Bygg	17 02 01 a	Tímur (hreint)	325	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	9.444	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	5	5	100%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	83.200	83.200	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Mataralía og feiti	1.955	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	15.762	15.762	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	104.348	104.348	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	1.041	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	9.800	0	0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	317.260	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	7.490	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	87.879	0	0%
Samtals (kg)			828.098	341.521	41%
Samtals (kg/íbúa)			445	184	41%

7.10 Hörgársveit

Hörgársveit varð til við sameiningu Hörgárbyggðar og Arnarneshrepps árið 2010. Sveitarfélagið liggur í vestanverðum Eyjafirði og líkt og nafnið gefur til kynna liggur Hörgá eftir því miðju. Sveitarfélagamörk við Akureyrarbæ eru við Lónið og síðan inn fjöllin allt að Kistufelli inn af Glerárdal. Sveitarfélagið nær inn Öxnadal og á þar mörk að Eyjafjarðarsveit í austri. Sveitarfélagamörk við Akrahrepp eru við síðan við Grjótá á Öxnadalshéiði. Sveitarfélagið liggur að Dalvíkurbyggð í norðri og eru mörk sveitarfélaganna norðan við Fagraskóg. Heildarflatarmál sveitarfélagsins er 894 km² og íbúar með lögheimili í sveitarfélaginu þann 1. janúar 2022 voru 704 talsins.

Meirihluti íbúa Hörgársveitar býr í dreifbýli en í sveitarfélaginu eru líka tveir þéttbýliskjarnar, þ.e. Lónsbakki við bæjarmörk Akureyrar með 177 íbúa og Hjalteyri út með sjónum utan Hörgár með innan við 50 íbúa. Lónsbakki hefur vaxið hratt á síðustu árum.

Helsti atvinnuvegur í sveitarfélaginu er hefðbundinn landbúnaður, auk þess sem þar er eitt stórt svínabú. Nokkur stærri fyrirtæki eru einnig í sveitarfélaginu, svo sem sláturhús og byggingarvöruverslun, auk talsverðar ferðaþjónustu ásamt minni fyrirtækjum eða rekstri. Eðlilega myndast töluverður rekstrarúrgangur frá sláturhúsinu en að öðru leyti má gera ráð fyrir að mest af úrganginum komi beint frá landbúnaði og frá heimilum.

7.10.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til tvö ílát undir úrgang við hvert heimili, 240 eða 360 lítra að stærð eftir óskum notenda. Sama á við um orlofshús á tímabilinu maí-september. Annað ílátið er grátt og er ætlað fyrir blandaðan úrgang og hitt grænt fyrir úrgang til endurvinnslu. Þessu til viðbótar er hólf fyrir lífúrgang í gráu ílátunum á Lónsbakka. Að öðru leyti er fyrirkomulagið eins í dreifbýli og þéttbýli.

Grá ílát eru losuð á tveggja vikna fresti, en græn á fjögurra vikna fresti.

Sveitarfélagið þjónustar ekki rekstraraðila hvað söfnun úrgangs varðar, að undanskildum þeim sem fást við búrekstur.

Gert er ráð fyrir að fyrirkomulag úrgangssöfnunar breytist á næstu mánuðum til samræmis við breytta úrgangslöggjöf.

Sveitarfélagið er með samning við Terra hf, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar, (sjá síðar).

7.10.2 Grenndarstöðvar

Engar grenndarstöðvar eru í sveitarfélaginu, að frátöldum gámum fyrir garðaúrgang sem settir eru upp á sumrin á Lónsbakka og Hjalteyri. Terra sér um tæmingu gámana eftir óskum sveitarfélagsins. Ekki eru uppi áform um að breyta þessu fyrirkomulagi.

7.10.3 Móttökustöðvar

Íbúar Hörgársveitar hafa aðgang að gámostöð Terra við Hlíðarveg á Akureyri í samræmi við samning við Terra. Þar er tekið við öllum úrgangsflokkum á opnunartímum

stöðvarinnar kl. 8-17 alla virka daga. Sveitarfélagið greiðir fyrir þessa þjónustu. Ekki hefur verið rætt um breytingar á þessu fyrirkomulagi.

7.10.4 Önnur söfnun og flokkun

Íbúar Hörgársveitar hafa aðgang að nytjamarkaði og fatasöfnunargámum á Akureyri og þangað er einnig hægt að fara með skilagjaldsumbúðir.

Heyrúlluplast er sótt heim á bæi í Hörgársveit einu sinni í mánuði og á þremur stöðum í sveitarfélaginu eru sérstakir gámar fyrir dýrahæ, sem losaðir eru samkvæmt ákveðnu skipulagi.

Ráðist er í reglubundna hreinsun einu sinni á ári, þar sem sveitarfélagið sér um að sækja brotajárn og timbur.

Allar rotþrær tæmdar á um þriggja ára fresti samkvæmt ákveðnu kerfi. Innihaldið fer í kölkun á viðurkenndum losunarstað að Möðruvöllum í Eyjafjarðarsveit.

7.10.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Engin aðstaða er í sveitarfélaginu til meðhöndlunar úrgangs og engir aflagðir urðunarstaðir.

Til er frásögn um að kýr hafi drepist úr miltisbruna á bænum Baldursheimi í fyrrum Arnarneshreppi, líklega á fyrstu áratugum 20. aldar. Þar er því hugsanlega miltisbrunagröf en engar frekari upplýsingar liggja fyrir um það.⁷⁶

7.10.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Hörgársveit er urðaður í Stekkjarvík. Lífrænn úrgangur fer til Moltu í Eyjafjarðarsveit. Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.10.7 Samningar við verktaka

Sem fyrir segir er Hörgársveit með samning við Terra um úrgangsjónustu. Samningurinn rennur út 30. júní 2023 og er stefnt að nýju útboði undir lok samningstímans. Þá er sveitarfélagið með samning við Verkval ehf. um tæmingu á rotþróum.

7.10.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Í Hörgársveit er í gildi samþykkt frá árinu 2012 um skipulag sorphirðu.⁷⁷ Samþykktin var afgreidd í sveitarstjórn 16. maí 2012, en ekki er að sjá að hún hafi birst í Stjórnartíðindum. Gert er ráð fyrir að unnið verði að nýrri samþykkt í tengslum við breytingar á lagaumhverfi úrgangsmála í ársbyrjun 2023.

⁷⁶ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafbréf og fylgigögn 1. feb. 2015.

⁷⁷ Hörgársveit (2012): *Skipulag sorphirðu*.

<https://www.horgarsveit.is/static/files/sorphirdudagar/sorpskipulag.pdf>.

Í gildi er gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs í Hörgársveit, nr. 1750/2021.⁷⁸ Samkvæmt henni er sorpgjald heimila 62.100 kr. og sorpgjald frístundahúsa 19.350 kr., miðað við að þjónusta er ekki veitt að vetri til (1. október – 30. apríl). Sorpgjald búrekstrar er 120 kr. fyrir hverja sauðkind, 485 kr. fyrir hvert hross, 675 kr. fyrir hvert svín og 660 kr. fyrir hvern nautgrip.⁷⁹

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Hörgársveit undir um 78% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 22% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.⁸⁰ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.10.9 Útgáfa og kynning

Hörgársveit og Terra gefa út sorphirðudagatal í sameiningu,⁸¹ en ekki er um annað útgáfu-eða kynningarstarf að ræða af hálfu sveitarfélagsins. Ekki eru heldur uppi áform um slíkt, sbr. þó áherslur í umhverfisstefnu (sjá neðar).

7.10.10 Framtíðarsýn

Að mati heimamanna hefur núverandi fyrirkomulag reynst vel í meginatriðum og því ekki ástæða til mikilla breytinga. Einnhverjar breytingar eru þó óhjákvæmilega taldar verða í samræmi við ný lög. Hörgársveit hefur um árabil verið í samstarfi við önnur sveitarfélög við Eyjafjörð innan Flokkun Eyjafjörður ehf og fulltrúar sveitarfélagsins telja ástæðu til að auka það samstarf.

Hörgársveit hefur sett sér umhverfisstefnu sem gildir fyrir tímabilið 2021-2031. Samkvæmt henni vill sveitarfélagið halda áfram að vera til fyrirmyndar í úrgangsmálum, með áherslu á nýtingu, flokkun og fræðslu. Markmiðið er m.a. að skapa „grundvöll fyrir stöðugar framfarir í úrgangsmálum með fræðslu fyrir íbúa í samstarfi við stofnanir, félög og aðra samstarfsaðila. Í fræðslu verður lögð áhersla á neyslavitund og ábyrgð einstaklingsins á réttri flokkun og skilum á endurvinnsluefnum. Með aukinni upplýsingagjöf, fræðslu og bættri þjónustu fyrir íbúa, stefnir Hörgársveit á að draga stórlega úr magni úrgangs sem fer til urðunar“. Þá leggur sveitarfélagið „áherslu á að taka fullan þátt í að ná þeim sameiginlegu markmiðum sem sett verða í nýrri stefnu umhverfisráðherra um meðhöndlun úrgangs“.⁸²

⁷⁸ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

⁷⁹ Hörgársveit (2021): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs í Hörgársveit, nr. 1750/2021.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=4d87e3c4-2492-4707-9ed6-4e3bf49ddb51>.

⁸⁰ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.* <https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

⁸¹ Hörgársveit (2022): *Sorphirðudagatal.* <https://www.horgarsveit.is/static/files/sorphirudagar/sorpdagatal-2022-uppfaert.pdf>.

⁸² Hörgársveit (2021): *Umhverfisstefna 2021-2031.* <https://www.horgarsveit.is/static/files/reglur/stefnuskjal-23.06.21.pdf>.

7.10.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Hörgársveit 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þokkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11). Þess ber einnig að geta, að sem fyrr segir hafa íbúar í Hörgársveit aðgang að móttökustöð á Akureyri. Í samræmi við þetta er tölur um endurvinnsluúrgang í Hörgársveit í lægra lagi, enda má ætla að þær séu að einhverju leyti innifaldar í tölum fyrir Akureyri.

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til rúm 900 tonn af úrgangi í Hörgársveit 2021, eða 1.310 kg á hvern íbúa. Þetta er nokkuð fyrir ofan meðaltal fyrir sveitarfélögin á Norðurlandi. Fljótt á litið liggur munurinn einkum í tvennu. Annars vegar er rekið sláturhús í sveitarfélaginu með tilheyrandi magni sláturúrgangs og hins vegar fellur til mun meira af dýrahraejum í Hörgársveit en í öðrum sveitarfélögum á Norðurlandi. Þetta stafar af öllum líkindum annars vegar af góðri þjónustu við búfjáreigendur hvað þetta varðar og hins vegar af því að í Hörgársveit eru sérstök sorpgjöld lögð á búrekstur, í hlutfalli við fjölda gripa. Þar sem þetta tvennt fer saman er þess að vænta að árangur söfnunar verði góður.

Af þeim úrgangi sem féll til í Hörgársveit 2021 skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist um 48% í urðun eða aðra förgun, tæp 2% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 50% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er hærra en í flestum öðrum sveitarfélögum á Norðurlandi, sem liggur fyrst og fremst í því að sláturúrgangur er tiltölulega stór hluti af heildarmagninu og er allur sendur til vinnslu í Moltu í Eyjafirði. Þetta endurvinnsluhlutfall gefur þó litla vísbendingu um það hvernig sveitarfélagið er statt gagnvart markmiðum stjórnvalda um endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs (sjá neðar), þar sem sláturúrgangurinn fellur ekki í þann flokk.

Tafla 36. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Hörgársveit 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Hörgársveit		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				704	
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahæ)	114.190	0	0	0	0	114.190
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	63.792	63.792
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	335.990	335.990
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	3.194	3.194
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	81	0	651	0	895	1.627
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	2.112	2.112
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3.520	3.520
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	5.366	0	0	0	21.464	26.830
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	11.264	0	0	0	0	11.264
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhlóður og rafgeymar	0	0	0	0	187	187
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	2.209	0	0	0	0	2.209
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	14.990	0	14.990
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	11.260	0	0	0	0	11.260
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	1.218	1.218
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	0
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	86.992	0	0	0	15.351	102.343
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	0
	20 01 08	Lifrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	5.900	5.900
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	0	0	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	1.847	1.847
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	6.600	6.600
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	102	1.187	483	0	0	1.771
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	1.466	0	0	0	1.466
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	124.813	0	0	0	0	124.813
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	25.472	0	0	0	0	25.472
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	59.360	0	0	0	0	59.360
Samtals (kg)		441.109	2.653	1.133	14.990	462.070	921.955	

Tafla 37. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Hörgársveit 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Hörgársveit		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				704	
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
Númer	Tegund úrgangs	Förgun		Endurnýting			Samtals	
		Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	162	0	0	0	0	162
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	91	91
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	477	477
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	5	5
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	1	0	1	2
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	8	0	0	0	30	38
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	0	0
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	3	0	0	0	0	3
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	21	0	21
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	16	0	0	0	0	16
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	2	2
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	124	0	0	0	22	145
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	0
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	8	8
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	0	0	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	3	3
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	9	9
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	2	1	0	0	3
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	2	0	0	0	2
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphyrða)	177	0	0	0	0	177
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	36	0	0	0	0	36
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	84	0	0	0	0	84
	Samtals (kg)			627	4	2	21	656

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Hörgársveit 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 19%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Hér virðist því langt í land. Að hluta til skýrist lágt endurvinnsluhlutfall af því að íbúar Hörgársveitar hafa sem fyrr segir aðgang að móttökustöð, sem þýðir að ótilgreint magn af úrgangi til endurvinnslu vantar í tölurnar frá Hörgársveit. Almennt hljóta þó langstærstu tækifærin til að hækka endurvinnsluhlutfallið að liggja í betri flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum). Á árinu 2021 nam sérsöfnun lífúrgangs t.d. aðeins um 8 kg/íbúa, sem telst langt undir því magni sem hægt ætti að vera að ná til endurvinnslu.

Tafla 38. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Hörgársveit 2021.

Sveitarfélag: Hörgársveit		2021	Íbúar:	704	
Heimilisúrgangur		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
Númer	Tegund úrgangs				
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	3.194	3.194	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	1.627	895	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	2.112	2.112	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	3.520	3.520	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	26.830	21.464	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	11.264	0	0%
isl.	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	187	187	100%
Bygg	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	14.990	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	10.234	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	5.900	5.900	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	1.847	1.847	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	6.600	6.600	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	1.771	0	0%
	20 02 01	Garðúrgangur	1.466	0	0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	124.813	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	25.472	0	0%
Samtals (kg)		241.827	45.719	19%	
Samtals (kg/íbúa)		344	65	19%	

7.11 Akureyrarbær

Akureyrarbær liggur í innanverðum Eyjafirði og teygir sig frá sjó og inn Glerárdal. Eyjarnar Grímsey og Hrísey eru einnig hluti af sveitarfélaginu. Flatarmál sveitarfélagsins er 136 km² og þar bjuggu 19.642 íbúar þann 1. janúar 2022. Nær allir íbúar sveitarfélagsins eru búsettir í þéttbýlinu á Akureyri. Þá búa 169 manns í Hrísey og 53 í Grímsey.

Atvinnulíf í sveitarfélaginu er mjög fjölbreytt og þar er að finna bæði stór og smá fyrirtæki. Nokkur þeirra skera sig nokkuð úr sökum stærðar sinnar og eru flest í matvælaíðnaði og mynda þ.a.l. töluvert magn lífræns úrgangs. Einnig fellur til talsvert magn af almennum rekstrar- og heimilisúrgangi.

7.11.1 Fyrirkomulag söfnunar

Við hvert heimili í einbýlishúsum og raðhúsum á Akureyri er staðsett eitt svart 240 l ílát fyrir blandaðan úrgang og í því er 35 l hólf fyrir lífúrgang („tunna í tunnu“). Við fjölbýlishús eru kór/tunnur fyrir blandaðan úrgang og 240 l ílát fyrir lífúrgang. Fjöldi og stærð íláta við hvert hús er mismunandi eftir stærð húsa og óskum íbúa. Almenn er þó miðað við að hver íbúð hafi að meðaltali 205 l rými fyrir blandaðan úrgang og 35 l fyrir lífúrgang.

Til viðbótar svarta ílátinu geta íbúar leigt sérstaka endurvinnslutunnu þar sem hægt er að losa helstu úrgangsflokka. Akureyrarbær hefur ekki milligöngu um þetta, heldur semja íbúar beint við þjónustuaðila. Áætlað er að um 10% heimila á Akureyri leigi sér endurvinnslutunnu.

Í Hrísey og Grímsey er fyrirkomulag söfnunarinnar með nokkuð öðru móti en á Akureyri. Í Hrísey eru ekki úrgangsílát við heimahús heldur skila íbúar af sér blönduðum úrgangi og lífúrgangi í gáma sem finna má í hverri götu. Í Grímsey eru 34 íbúðir. Við hverja íbúð er tunna með pokagrind og poka fyrir blandaðan heimilisúrgang, auk íláta fyrir lífúrgang sem haft eru til hliðar við tunnuna eða innandyra. Þar hefur Kiwanis séð um söfnunina.

Orlofsíbúðir á Akureyri fá sömu þjónustu og aðrar íbúðir í bænum, að því tilskildu að sorphirðugjald sé greitt fyrir þær. Rekstraraðilar orlofsíbúða sem standa í jaðri þéttbýlisins kaupa hins vegar úrgangþjónustu beint af verktökum. Þetta á m.a. við um Hálönd í Hlíðarfjalli og íbúðir við Kjarna.

Ílát við heimili á Akureyri eru losuð á tveggja vikna fresti, en í Hrísey og Grímsey eru ílát losuð eftir þörfum.

Sveitarfélagið þjónustar ekki fyrirtæki á svæðinu, heldur semja þau beint við þjónustuaðila.

Gert er ráð fyrir að fyrirkomulag söfnunarinnar breytist á næstu mánuðum til samræmis við breytta úrgangslöggjöf.

Sveitarfélagið er með samning við Terra hf, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar, (sjá síðar).

7.11.2 Grenndarstöðvar

Á Akureyri eru 11 grenndarstöðvar og í Hrísey er ein eiginleg grenndarstöð miðsvæðis í bænum (Jóruhúsið). Staðsetning stöðvanna á Akureyri miðast við að fjarlægð þeirra frá heimili sé aldrei meiri en 500 m.

Á grenndarstöðvum á Akureyri eru gámar undir dagblöð og tímarit, bylgjupappa og sléttan pappa, drykkjarfernur og plastumbúðir. Þar eru einnig kör undir málma og gler, staurakassi undir rafhlöður, ílát undir kertaafganga og ílát undir matarolíu/steikingarfeiti. Stöðvarnar eru alltaf opnar og reglulega er fylgst með ástandi þeirra og losunarþörf.

Terra sér um tæmingu íláta á grenndarstöðvum á Akureyri. Í Hrísey eru ílát tæmd eftir þörfum.

Ekki hefur verið tekin ákvörðun um framtíðarfyrirkomulag á grenndarstöðvunum.

7.11.3 Móttökustöðvar

Ein gámastöð er í hverjum hinna þriggja byggðarkjarna í sveitarfélaginu.

Söfnunar- og móttökustöð Akureyrar er staðsett við Rangárvelli 2. Stöðin er starfrækt samkvæmt starfsleyfi frá Umhverfisstofnun með gildistíma til 24. maí 2027.⁸³ Lögð er áhersla á að úrgangi sé skilað þangað forflokkuðum. Framvísa þarf klippikorti til að komast inn á svæðið og síðan skoðar starfsmaður farminn og kannar hvort um gjaldskyldan úrgang sé að ræða.

Á gámasvæðinu eru tveir rampar. Annar þeirra er grænn og þar eru gámar fyrir endurvinnanleg efni sem sveitarfélagið ber ekki beinan kostnað af. Úrgangur sem fer í þessa gáma er gjaldfrjál. Hinn rampurinn er rauður og í hann fara efni sem bærinn ber kostnað af. Þessi úrgangur er gjaldskyldur og því eru kort klippt við móttöku. Allir gámar eru merktir og starfsfólk er á staðnum til að leiðbeina. Allir plastpokar sem komið er með eru tæmdir í viðeigandi ílát til að hægt sé að hafa eftirlit með því innihaldi sem hent er í pressugám undir almennan úrgang. Ætlunin er að herða þetta eftirlit enn frekar.

Yfir sumartímann (16. maí til 15. ágúst) er gámastöðin á Akureyri opin mánudaga til föstudaga kl. 13:00 – 20:00 og laugardaga og sunnudaga kl 13:00 – 17:00. Á veturna (16. ágúst til 15. maí) er stöðin opin mánudaga til föstudaga kl. 13:00 – 18:00 og laugardaga og sunnudaga kl 13:00 – 17:00.

Tekin verður ákvörðun um framtíðarfyrirkomulag gámastöðva í tengslum við nýtt útboð á úrgangsbjónustu.

7.11.4 Önnur söfnun og flokkun

Hertex rekur nytjamarkað á Akureyri og bæði Hertex og Rauði krossinn eru með fatasöfnunargáma í bænum. Þá tekur Endurvinnslan á Akureyri við skilagjaldsumbúðum.

⁸³ Umhverfisstofnun (2011): *Starfsleyfi. Gámaþjónusta Norðurlands ehf. við Rangárvelli, Akureyri – móttaka og meðhöndlun úrgangs.* <http://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Starfsleyfi-i-gildi/Sorp-og-efnamottaka/Gamaþjónusta%20Norðurlands%20ehf.%20Akureyri%20-%20Starfsleyfi%2024.05.11.pdf>.

Sveitarfélagið hefur séð um förgun á kaninum og gæludýrum (svo sem hundum og köttum). Hræin eru sett í viðeigandi gám á athafnasvæði Terra. Almennt sjá hins vegar dýraeigendur sjálfur um að koma hræjum í förgun og greiða fyrir það.

Bærinn stendur ekki fyrir árstíðabundnum hreinsunaráttökum en íbúar geta farið með garðaúrgang inn á gámasvæðið.

7.11.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Á Glerárdal er aflagður urðunarstaður. Sorpeyðing Eyjafjarðar starfrækti þennan stað um árabíl samkvæmt starfsleyfi frá Umhverfisstofnun. Starfsleyfið gildi til 1. júlí 2009 og var staðurinn eftir það rekinn á undanþágum, en urðun var hætt í lok febrúar 2011.⁸⁴ Lokafrágangi staðarins er að mestu leyti lokið og er staðurinn vaktaður í samræmi við fyrirmæli Umhverfisstofnunar um frágang og vöktun sem gilda til 18. júní 2044.⁸⁵

Urðunarstaðurinn á Glerárdal tók í einhverjum tilvikum við riðusmituðum hræjum til urðunar.⁸⁶

Hringrás hf. starfrækir móttökustöð fyrir spilliefni og annan úrgang að Ægisnesi 1. Móttökustöðin er starfrækt samkvæmt starfsleyfi frá Umhverfisstofnun með gildistíma til 18. nóvember 2026. Þar er heimilt að taka á móti allt að 3.900 tonnum af úrgangi árlega til meðhöndlunar; þar af 200 tonnum af hvers kyns spilliefnum, 3.200 tonnum af málmum, þ.m.t. úr sér gengnum ökutækjum, og 500 tonnum af hjólbörðum.⁸⁷

Óvirkum úrgangi hefur verið safnað á athafnasvæði Skútabergrs ehf. við Sjafnarnes. Þar er þó ekki um urðun að ræða, heldur tímabundna varðveislu. Þessi úrgangur verður væntanlega nýttur sem fyllingarefni.⁸⁸

Til eru heimildir um miltisbrunatilvik á Akureyri. Þar dó maður af miltisbruna á hálsi árið 1899 og á fyrri hluta 20. aldar er vitað að tvær kýr drápust úr veikinni á sama bænum í umdæmi dýralæknisins á Akureyri. Ekki liggur fyrir hvaða bæ var þar um að ræða, en hann gæti verið í öðru sveitarfélagi. Þá eru til heimildir um miltisbruna á bæjum við Krossanes, líklega á árunum fyrir 1885. Svo er að sjá sem þar hafi drepist bæði kýr og hross en erfitt er að staðsetja grafirnar með fullri vissu.⁸⁹

⁸⁴ Environice (2015).

⁸⁵ Umhverfisstofnun (2014): *Fyrirmæli um frágang og vöktun. Urðunarstaður á Glerárdal.*
https://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Eftirlitsskyrslur/Sorp-og-efnamottaka/Akureyri_130814.pdf

⁸⁶ Matvælastofnun (2015): Rafbréf 17. feb. 2015.

⁸⁷ Umhverfisstofnun (2010): *Hringrás hf. Ægisnesi 1, Akureyri - móttaka spilliefna og annars úrgangs.*
http://www.ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Starfsleyfi-i-gildi/Sorp-og-efnamottaka/Hringras_hf_Akureyri_-_Starfsleyfi_-_Lokautgafa_18.11.10.pdf

⁸⁸ Environice (2015).

⁸⁹ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafbréf og fylgigögn 1. feb. 2015.

7.11.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Akureyrarbæ er urðaður í Stekkjarvík. Lífrænn úrgangur er jarðgerður í jarðgerðarstöð Moltu í Eyjafjarðarsveit. Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.11.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir er Akureyrarbær með samning við Terra um úrgangsjónustu, en upphaflega var samningurinn gerður við Gámaþjónustu Norðurlands í desember 2010. Samningur gildi til 8 ára til að byrja með, en hefur síðan verið framlengdur. Gildistími núverandi samnings er til 30. nóvember 2022. Þjónustan verður boðin út á árinu með hliðsjón af þeim lagabreytingum sem taka gildi 1. janúar 2023.

Í Hrísey sér verktaki á staðnum um úrgangsjónustuna, en samningur þar um rennur út haustið 2022. Í Grímsey sjá félagssamtök (Kiwanis) um söfnun úrgangs, en verktaki annast gámasvæði samkvæmt munnlegum samningi.

7.11.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Í Akureyrarbæ er í gildi samþykkt um meðhöndlun úrgangs, nr. 670/2011.⁹⁰ Gert er ráð fyrir að unnið verði að nýrri samþykkt í tengslum við breytingar á lagaumhverfi úrgangsmála í ársbyrjun 2023.

Í gildi er gjaldskrá fyrir sorphirðu í Akureyrarbæ, nr. 31/2020,^{91,92} með síðari breytingum.^{93,94} Samkvæmt síðarnefndu breytingunni er sorphirðugjald á íbúð er nú 42.225 kr. Innifalið í gjaldinu er móttaka á gjaldskyldum flokkuðum úrgangi á gámasvæðinu í Réttarhvammi, gegn framvísun 16 skipta klippikorts, sem er afhent árlega. Hvert klipp gildir fyrir 0,25 m³ sem samsvarar 240 l heimilistunnu. Aukakort kosta 8.800 kr. (16 skipta) og 4.400 kr. (8 skipta).⁹⁵ Gjaldskráin verður væntanlega endurskoðuð samfara breytingum á samþykkt um meðhöndlun úrgangs í tengslum við breytingar á úrgangslöggjöfnni sem taka gildi 1. janúar 2023.

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Akureyrarbæ undir um 96% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 4% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.⁹⁶ Niðurgreiðsla af þessu tagi

⁹⁰ Umhverfisráðuneytið (2011): *Samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Akureyrarkaupstað, nr. 670/2011.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=b3d7797a-a1ba-401b-a2c0-75f0c65eb6f0>.

⁹¹ Akureyrarbær (2020): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu í Akureyrarbæ, nr. 31/2020.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=9b25761a-6084-4242-9cd7-49a7ac0b1332>.

⁹² Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskráum síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

⁹³ Akureyrarbær (2021): *Auglýsing nr. 24/2021 um breytingu á gjaldskrá fyrir sorphirðu í Akureyrarbæ, nr. 31/2020.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=a8d34b64-e1d5-40a2-975e-05b119c02f71>.

⁹⁴ Akureyrarbær (2021): *Auglýsing nr. 1631/2021 um breytingu á gjaldskrá fyrir sorphirðu í Akureyrarbæ, nr. 31/2020.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=e7732246-3b31-41ac-9b9a-8715891f56c7>.

⁹⁵ Sama heimild.

⁹⁶ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.* <https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Niðurgreiðslan hjá Akureyrarbæ verður þó að teljast innan skekkjumarka hvað þetta varðar, enda í reynd ómögulegt að gera málaflokkinn upp á núlli. Í þessu samhengi er eðlilegt að skoða niðurgreiðslur á nokkurra ára tímabili. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.11.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er birt árlega á heimasíðu Akureyrarbæjar. Þar birtast einnig leiðbeiningar um flokkun o.fl.⁹⁷ Þetta efni hefur þróast og aukist ár frá ári, en einnig hefur bærinn staðið fyrir annarri fræðslu og kynningum um úrgangsmál. Ætlunin er að gera enn betur í þessum efnunum, með sérstakri áherslu á matarsóun o.fl.

7.11.10 Framtíðarsýn

Stefnt er að því að magn úrgangs til urðunar minnki, flokkun aukist og að allur lífrænn úrgangur fari til vinnslu í Moltu. Þá standa vonir til að þátttaka íbúa aukist og að nýjar lausnir, svo sem djúpgámar, verði innleiddar í nýjum hverfum sem og þeim stöðum í bæjarlandinu sem til þess henta.

Akureyrarbær mun vinna að því að ná markmiðum um kolefnishlutleysi og þar er rík áhersla lögð á forgangsröðun í anda hringrásarhagkerfisins. Sveitarfélagið mun vinna að því að minnka sóun og fyrirbyggja myndun úrgangs, m.a. með fræðslu og upplýsingagjöf til íbúa. Leitast verður við að ýta undir starfsemi sem felst í viðhaldi og lagfæringum á hlutum þar sem það á við og unnið áfram að því að bæta flokkun úrgangs enn frekar til að stuðla að endurvinnslu. Bærinn vill að stofnanir sveitarfélagsins verði í farabroddi í þessari þróun og rík áhersla verður m.a. lögð á flokkun úrgangs í almenningsskrýmum og í tengslum við viðburði.

Akureyrarbær er opinn fyrir samstarfi um úrgangsmál við önnur sveitarfélög og á árinu 2022 hafa sveitarfélögin við Eyjafjörð fundað sameiginlega til að greina betur stöðu mála.

Akureyrarbær hefur verið í farabroddi meðal íslenskra sveitarfélaga hvað úrgangsmál varðar, svo og í umhverfismálum almennt, og er oft litið til bæjarins sem fyrirmyndar á því sviði. Þessari stöðu vill sveitarfélagið halda.

7.11.11 Magntölur

Eftirfarandi tölur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Akureyrarbæ 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilgjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þokkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11).

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til rúmlega 17.400 tonn af úrgangi í Akureyrarbæ 2021, eða 888 kg á hvern íbúa. Þetta er ívið lægra en meðaltalið fyrir sveitarfélögin á Norðurlandi, enda búa langflestir íbúar sveitarfélagsins í þéttbýli og almennt má gera ráð fyrir að minni úrgangur falli til á hvern íbúa í þéttbýli en í dreifbýli.

⁹⁷ Akureyrarbær (2022): *Sorphirða*. <https://www.akureyri.is/is/thjonusta/umhverfismal/sorphirða>.

Af þeim úrgangi sem féll til í Akureyrarbæ 2021 skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist tæp 58% í urðun eða aðra förgun, tæp 2% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og tæp 41% í endurvinnslu. Þetta endurvinnsluhlutfall er fremur hátt miðað við önnur sveitarfélög á Norðurlandi, en það stafar af því að hér er reiknað með að allt hreint timbur sem til fellur fari í Moltu sem stoðefni og að líta beri á það sem endurvinnslu. Annars staðar er gert ráð fyrir að hreina timbrið sé nýtt sem kolefnisgjafi í iðnaði, en sú nýting telst til annarrar endurnýtingar. Þessi skipting milli sveitarfélaga er ekki hafin yfir gagnrýni.

Tillaga 17

Tafla 39. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Akureyrarbæ 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Akureyrarbær		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				19.642	
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt		Endurvinnsla
Landbún., ræktun, veiðar, matv.vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	3.122	0	0	0	0	3.122
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	85.040	85.040
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	29.657	0	29.657
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	1.200	1.200
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	1.474.007	1.474.007
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappirs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	1.209.763	1.209.763
	15 01 01b	Pappirs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	50.000	50.000
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	16.769	0	134.151	0	184.458	335.378
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	58.926	58.926
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	98.210	98.210
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	105.432	0	0	0	421.730	527.162
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	314.272	0	0	0	0	314.272
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	30.933	0	0	0	0	30.933
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	52.942	52.942
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	1.510.223	0	0	0	0	1.510.223
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	843.918	843.918
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	1.526.104	0	0	0	0	1.526.104
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	123.727	123.727
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	66.732	0	66.732
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	6.414	0	0	0	0	6.414
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	968.216	0	0	0	170.862	1.139.078
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	28.006	0	0	0	28.006
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	10.025	0	0	0	0	10.025
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappir án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	1.829	0	0	274.825	276.654
	20 01 08	Liffrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	32.650	0	0	0	1.153.334	1.185.984
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	37.891	0	0	37.891
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	307.904	307.904
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	847	0	574.645	575.492
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	15.062	44.859	11.908	0	0	71.829
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	458.005	0	0	0	458.005
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	2.519.323	0	0	0	0	2.519.323
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	167.369	0	0	0	0	167.369
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	2.202.144	0	0	0	0	2.202.144
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	113.952	0	0	0	0	113.952
Samtals (kg)		9.542.011	532.699	184.797	96.389	7.085.490	17.441.386	

Tafla 40. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Akureyrarbæ 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Akureyrarbær		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			19.642		
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
Númer	Tegund úrgangs	Förgun		Endurnýting			Samtals	
		Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	0	0	0	0	0	
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	4	
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	2	0	
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	75	
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	62	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	3	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	1	0	7	0	9	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	5	0	0	0	21	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	2	0	0	0	0	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	0	0	0	0	3	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	77	0	0	0	0	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	43	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	78	0	0	0	0	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	6	
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	3	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	49	0	0	0	9	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	1	0	0	0	
	19 01 99	Brennsluleifar	1	0	0	0	0	
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	14	
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	2	0	0	0	59	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	2	0	0	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	16	
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	29	
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	1	2	1	0	0	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	23	0	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	128	0	0	0	0	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	9	0	0	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	112	0	0	0	0	
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	6	0	0	0	0	
	Samtals (kg)		486	27	9	5	361	888

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirbyggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Akureyrarbæ 2021 miðað við fyrirbyggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 46%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Akureyrarbær virðist nær því að ná þessum markmiðum en flest önnur sveitarfélög á Norðurlandi. Þar er löng hefð fyrir flokkun til endurvinnslu og árlega er t.d. safnað um 60 kg af lífúrgangi á hvern íbúa. Hins vegar virðist garðaúrgangur ekki skila sér til endurvinnslu. Ef ráðin yrði bót á því myndi endurvinnsluhlutfallið eins og það er reiknað hér hækka í 50%. Almenn tækifærin til að hækka endurvinnsluhlutfallið að liggja í enn betri flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum).

Tafla 41. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Akureyrarbæ 2021.

Sveitarfélag: Akureyrarbær		2021	Íbúar:	19.642	
		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilisúrgangur - Umbúðaurgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	1.209.763	1.209.763	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	50.000	50.000	100%
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	335.378	184.458	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	58.926	58.926	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	98.210	98.210	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	527.162	421.730	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	314.272	0	0%
iisl.	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	52.942	52.942	100%
Bygg	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	843.918	843.918	100%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	113.908	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	276.654	274.825	99%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	1.185.984	1.153.334	97%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	37.891	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	307.904	307.904	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	575.492	574.645	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	71.829	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	458.005	0	0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	2.519.323	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	167.369	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	2.202.144	0	0%
Samtals (kg)			11.407.074	5.230.655	46%
Samtals (kg/íbúa)			581	266	46%

7.12 Eyjafjarðarsveit

Sveitarfélagið Eyjafjarðarsveit nær yfir innsta hluta Eyjafjarðar innan við Akureyri. Sveitarfélagið varð til árið 1991 þegar Öngulsstaðahreppur, Saurbæjarhreppur og Hrafnagilshreppur sameinuðust í eitt sveitarfélag. Norðurmörk sveitarfélagsins vestan Eyjafjarðarar liggja að bæjarlandi Akureyrarkaupstaðar, um landamerki jarðanna Hvamms og Litla-Hvamms. Mörkin eru í stefnu á tind Ytri-Súlu og við Kambsskarð liggja mörkin fyrst suður á vatnaskilum við Hörgársveit og síðan til suðurs á sýslumörkum Eyjafjarðar- og Skagafjarðarsýslu á Nýjabæjarfjalli. Austurmörk hreppsins eru sýslumörk Eyjafjarðar- og Þingeyjarsýslu. Mörk milli Eyjafjarðarsveitar og Svalbarðsstrandarhrepps liggja milli jarðanna Ytri-Varðgjár og Veigastaða, nánar til tekið frá Stapaklöpp til fjalls og í beina stefnu vestur á miðja Leiru þar sem sveitarfélagamörk milli Akureyrarkaupstaðar og Eyjafjarðarsveitar liggja. Flatarmál sveitarfélagsins er 1.775 km² og fjöldi íbúa með lögheimili í sveitarfélaginu þann 1. janúar 2022 var 1.119.

Meirihluti íbúa Eyjafjarðarsveitar er búsettur í dreifbýli en þéttbýliskjarnar í sveitarfélaginu eru Hrafnagil með 322 íbúa, Kristnes með 34 íbúa og Brúnahlíð með 68 íbúa.

Atvinna í Eyjafjarðarsveit er af ýmsum toga. Meginatvinnugreinin í sveitarfélaginu er hefðbundinn landbúnaður en að auki eru þar bæði svína- og alifuglabú. Störf við opinbera þjónustu eru þó nokkur s.s. við skóla og heilbrigðisstofnun í Kristnesi. Einnig eru nokkur störf við garðyrkju og iðnað auk þjónustustarfa, einkum í ferðaþjónustu. Þá sækja íbúar atvinnu í talsverðum mæli út fyrir sveitarfélagið, einkum til Akureyrar.

Stærstur hluti úrgangs sem fellur til í sveitarfélaginu kemur frá landbúnaði og hefðbundnu heimilishaldi.

7.12.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til þrjú ílát fyrir úrgang við hvert heimili norðan miðbrautar við Hrafnagilshverfi, þ.e. grænt ílát fyrir plast og pappa, grátt fyrir blandaðan úrgang og brúnt ílát eða hólfi (í gráa ílátið) fyrir lífúrgang. Sunnan Hrafnagilshverfis eru tvö ílát, eitt fyrir plast og pappa og annað fyrir blandaðan úrgang. Lífúrgangur hefur ekki verið hirtur sunnan Miðbrautar fram til þessa. Stefnt er að því að framvegis verði fjórir úrgangsflokkar hirtir frá öllum heimilum.

Rekstraraðilar fá sambærilega þjónustu og heimilin.

Hægt er að fá ílát að orlofshúsum séu aðstæður þannig að bíll komist að til að tæma ílátin.

Grá ílát og ílát fyrir lífúrgang eru losuð á tveggja vikna fresti, en græn ílát á fjögurra vikna fresti. Áform eru uppi um að fækka losunum á gráum ílátum yfir vetrarmánuðina frá því sem nú er.

Sveitarfélagið er með samning við Terra hf, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar, (sjá síðar).

7.12.2 Grenndarstöðvar

Engar grenndarstöðvar eru í sveitarfélaginu, en stefnt er að því að setja upp grenndarstöð í Hrafnagilshverfi.

7.12.3 Móttökustöðvar

Gámastöð er staðsett í Hrafnagilshverfi. Þar er tekið við öllum úrgangsflokkum á opnunartíma stöðvarinnar, sem er þriðjudaga, fimmtudaga og laugardaga kl. 14-17. Stöðin er rekin af sveitarfélaginu, þar er einn starfsmaður og ekkert gjald er tekið fyrir móttöku úrgangs. Ætlunin er að færa stöðina, halda henni lokaðri utan auglýsts opnunartíma, en setja jafnframt upp grenndarstöð í nágrenninu. Þá er jafnframt ætlunin að hefja gjalddöku á stöðinni.

7.12.4 Önnur söfnun og flokkun

Enginn nytjamarkaður er í sveitarfélaginu og enginn fatagámur né móttaka fyrir skilagjaldsumbúðir. Þó er söfnun fyrir skilagjaldsumbúðir á vegum 10. bekkjar Hrafnagilsskóla á gámasvæðinu.

Heyrúlluplast er sótt heim á bæi í einu sinni í mánuði að júlí og ágúst frátöldum. Einn gámur er í sveitarfélaginu fyrir dýrahæ.

Gámum fyrir brotajárn og timbur hefur verið komið fyrir á þremur stöðum í sveitarfélaginu utan gámasvæðis til að hvetja til hreinsunar í sveitum.

Hreinsitækni ehf. sér um reglubundna tæmingu rotþróa og kemur seyrinni til meðhöndlunar á Möðruvallaeyrum.

7.12.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Jarðgerðarstöðin Moltu er staðsett í sveitarfélaginu (sjá kafla 5.5). Að öðru leyti er þar ekki aðstaða til meðhöndlunar úrgangs, að því frátöldu að seyra er kólkuð á Möðruvallaeyrum og síðan dreift þar til landgræðslu. Ekki liggja fyrir nánari upplýsingar um þá starfsemi.

Til eru sagnir um miltisbrunagrafir við þrjá bæi í Eyjafjarðarsveit. Í fyrsta lagi er sagt að miltisbrunatilfelli hafi komið upp á Ytra-Gili árið 1914 eða 1915, en vísbendingar um líklegan greiftrunarstað eru óstaðfestar. Þetta kann að vera sama tilvik og vísað er til hér að framan „í umdæmi dýralæknisins á Akureyri“. Í öðru lagi eru til sagnir um miltisbruna í Hólsgarði. Þar var að öllum líkindum grafið miltisbrunasýkt hross um 1920. Í þriðja lagi eru tvær þekktar miltisbrunagrafir við bæinn Svertingsstaði, en þar drápu nokkur hross úr veikinni á tímabilinu 1886-1890.⁹⁸

7.12.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Eyjafjarðarsveit er urðaður í Stekkjarvík. Lífrænn úrgangur er jarðgerður í Moltu og Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

⁹⁸ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafbréf og fylgigögn 1. feb. 2015.

7.12.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir hefur Eyjafjarðarsveit verið með samning við Terra um úrgangsjónustu. Samningurinn er útrunninn (vor 2022) og nýtt útboð í undirbúningi. Einnig er í gildi samningur við Hreinsitækni ehf. um tæmingu rotþróa, með gildistíma til 2024. Þá hefur Hjalti Þórsson séð um móttöku dýrahæja, en ekki er í gildi sérstakur samningur um það verk.

7.12.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Engin samþykkt um meðhöndlun úrgangs er í gildi fyrir Eyjafjarðarsveit og ekki hefur verið rætt um breytingar þar á.

Í gildi er gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs í Eyjafjarðarsveit, nr. 96/2022, sem sett er skv. heimild í 8. gr. samþykktar um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra, nr. 541/2000.⁹⁹ Samkvæmt gjaldskránni ræðst sorphirðugjald af stærð íláta, staðsetningu og úrgangstegund. Fyrir 240 l gráa tunnu er gjaldið 21.875 kr. sunnan Miðbrautar en 26.327 kr. norðan Miðbrautar. Þá eru innheimtar 13.498 kr. fyrir 240 l grænar tunnur og 29.033 kr. fyrir 140 l brúnar tunnur. Stærri ílát bera hærri gjöld.

Á hvert frístundahús er lagt 11.230 kr. sorpeyðingargjald, enda geti notendur þeirra losað sig við úrgang á gámasvæði sveitarfélagsins. Þá geta eigendur frístundahúsa samið um að úrgangur verði tekinn hjá þeim í júní, júlí og ágúst, enda séu ílát þá höfð aðgengileg fyrir verktaka sem sjá um söfnunina. Fyrir þessa þjónustu greiðast 50% af sorphirðugjaldi íbúða sunnan Miðbrautar og kemur það gjald ($21.875/2 = 10.938$ kr.) þá í stað sorpeyðingargjaldsins. Þarna er í reynd um mismunun að ræða, þar sem þau sem semja um að láta sækja úrganginn til sín greiða nokkru lægra gjald en þau sem fara sjálf með úrganginn á gámasvæði. Stefnt er að því að leiðrétta þetta.

Gjald fyrir eyðingu dýraleifa er lagt á heildarfjölda hvernar búfjártegundar samkvæmt búfjárefirlitsskýrslu. Gjaldið er 890 kr. fyrir mjólkurkúr og holdakúr til undaneldis, 445 kr. fyrir aðra nautgripi, 164 kr. fyrir hross, 107 kr. fyrir sauðfé og geitfé, 415 kr. fyrir grísi og 13 kr. fyrir hænur.¹⁰⁰

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Eyjafjarðarsveit undir um 64% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 36% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.¹⁰¹ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

⁹⁹ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

¹⁰⁰ Eyjafjarðarsveit (2022): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs í Eyjafjarðarsveit, nr. 96/2022.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=0f3ab914-fba8-46d4-83d4-af90fe98cdd2>.

¹⁰¹ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.* <https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurliidun.xlsx>.

7.12.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er birt á heimasíðu og verður fljótlega tiltækt í appi. Einnig er kynningarbæklingur á heimasíðu.¹⁰² Efnt hefur verið til fræðslu í skólum, en ekki er önnur formleg fræðsla í boði fyrir íbúa. Gert er ráð fyrir að ráðist verði í frekara útgáfu- og kynningarstarf í kjölfar útboðs á úrgangspjónustunni.

7.12.10 Framtíðarsýn

Að mati heimamanna er núverandi fyrirkomulag dýrt í framkvæmd. Flokkun á gámasvæði þykir ekki nægilega góð en hefur þó batnað með nýlegri lokun þess utan auglýsts opnunartíma. Of mikið af plasti á gámasvæði hefur farið í urðun vegna þekkingarleysis íbúa. Sveitarfélagið vill koma úrgangsmálunum í betra horft og vera í fararbroddi á því sviði. Liður í því gæti verið uppsetning grenndarstöðva víða í sveitarfélaginu.

Í nýju útboði sem nú er í undirbúningi (vor 2022) er gert ráð fyrir bættri flokkun og að fleiri flokkar verði sóttir heim á alla bæi (þ.m.t. lífúrgangur).

Í nýju útboði sem var í undirbúningi (vor 2022) var gert ráð fyrir bættri flokkun og að fleiri flokkar verði sóttir heim á alla bæi (þ.m.t. lífúrgangur). Var þar gert ráð fyrir að setja upp grenndarstöðvar í þéttbýli. Vinnu við útboð var slegið á frest þar sem stutt var í að ný lög tækju gildi og verður allt fyrirkomulag úrgangsmála tekið til endurskoðunar áður en nýtt útboð verður sett í gang.

Sveitarfélagið er opið fyrir samstarfi við önnur sveitarfélög á sviði úrgangsmála og bindir m.a. vonir við að hægt verði að samræma enn betur söfnun úrgangs á svæðinu.

7.12.11 Magntölur

Eftirfarandi tölur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Eyjafjarðarsveit 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsambúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þökkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11).

Af tölunum má ráða að samtals hafi fallið til rúm 900 tonn af úrgangi í Eyjafjarðarsveit 2021, eða 831 kg á hvern íbúa. Þetta er ekki langt frá meðaltalinu fyrir sveitarfélögin á Norðurlandi og fljótt á litið koma fáar tölur á óvart. Af þeim úrgangi sem til féll skv. tölunni fóru eftir því sem næst verður komist um 66% í urðun eða aðra förgun, um 1% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 33% í endurvinnslu. Þessi hlutföll liggja sömuleiðis mjög nærri meðaltali fyrir öll sveitarfélögin.

¹⁰² Eyjafjarðarsveit (2021): *Sorphirða*. <https://www.esveit.is/is/thjonusta/umhverfismal/sorphirða>.

Tafla 42. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Eyjafjarðarsveit 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Eyjafjarðarsveit		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022: 1.119				
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans					
		Förgun		Endurnýting			Samtals
Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	
Landbún., ræktun, veiðar, matv.vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	0	0	0	0	0
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	114.439
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappirs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	16.111
	15 01 01b	Pappirs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	39	0	310	0	426
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3.357
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5.595
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	8.616	0	0	0	34.464
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	17.904	0	0	0	0
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	2.920
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	25.040	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	8.040	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	158.631	0	0	0	0
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	14.130
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	3.581	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	25.033	0	0	0	4.418
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	1.060
	20 01 08	Lifrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	37.960
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	76	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	11.377
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	58.440
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	239	136	61	0	0
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	1.730	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	229.020	0	0	0	0
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	145.206	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	1.551	0	0	0	0
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0
Samtals (kg)		614.860	1.866	447	8.040	304.697	929.909

Tafla 43. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Eyjafjarðarsveit 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Eyjafjarðarsveit		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			1.119		
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	0	0	0	0	0	
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	102	
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	14	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	0	0	0	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	8	0	0	0	31	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	3	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	22	0	0	0	0	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	7	0	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	142	0	0	0	0	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	13	
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	3	0	0	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	22	0	0	0	4	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	1	
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	34	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	0	0	0	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	10	
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	52	
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	0	0	0	0	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	2	0	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	205	0	0	0	0	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	130	0	0	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	1	0	0	0	0	
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	
	Samtals (kg)		549	2	0	7	272	831

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Eyjafjarðarsveit 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 29%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Væntanlega væri hægt að bæta árangur í söfnun lífúrgangs til endurvinnslu (var 34 kg/íbúa skv. fyrirbyggjandi tölum), en stærstu tækifærin liggja væntanlega í að bæta almennt flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum).

Tafla 44. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Eyjafjarðarsveit 2021.

Sveitarfélag: Eyjafjarðarsveit		2021	Íbúar:	1.119	
Heimilisúrgangur		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
Númer	Tegund úrgangs				
Heimilisúrgangur - Umbúðaúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	16.111	16.111	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	775	426	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	3.357	3.357	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	5.595	5.595	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	43.080	34.464	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	17.904	0	0%
isl.	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	2.920	2.920	100%
Bygg	17 02 01 a	Timbur (hreint)	8.040	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	2.945	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	1.060	1.060	100%
	20 01 08	Lífærn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	37.960	37.960	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	76	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	11.377	11.377	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	58.440	58.440	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	435	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	1.730	0	0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	229.020	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	145.206	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	1.551	0	0%
	Samtals (kg)			587.582	171.710
Samtals (kg/íbúa)			525	153	29%

7.13 Svalbarðsstrandarhreppur

Svalbarðsstrandarhreppur er á Svalbarðsströnd, undir hlíðum Vaðlaheiðar við austanverðan Eyjafjörð. Mörk sveitarfélagsins í norðri eru við Grýtubakkahrepp við Víkurskarð og í suðri liggja sveitarfélagamörk við Eyjafjarðarsveit og Akureyrarbæ við austanverðan fjarðarbotninn. Austurmörk sveitarfélagsins liggja um Vaðlaheiði að Þingeyjarsveit. Heildarflatarmál sveitarfélagsins er 54 km² og fjöldi íbúa með lögheimili í sveitarfélaginu þann 1. janúar 2022 var 449, þar af 251 í þéttbýlinu á Svalbarðseyri. Margir íbúanna sækja vinnu annars staðar, svo sem til Akureyrar. Ferðapjónusta er mjög vaxandi atvinnugrein í sveitarfélaginu og þar er stundaður talsverður hefðbundinn búskapur, einkum kúabúskapur. Ein nokkuð stór kjötvinnsla er starfrækt á Svalbarðseyri og þar er einnig fiskverkun og gróðrarstöð. Nokkur smærri fyrirtæki eru einnig starfrækt í sveitarfélaginu.

7.13.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til þrjú úrgangslát við hvert heimili, þ.e. grænt flát fyrir endurvinnsluúrgang, svart flát fyrir blandaðan úrgang og brúnt hólflát fyrir lífúrgang (í svarta ílátinu). Rekstraraðilar fá sömu þjónustu ef þeir óska eftir því. Orlofshús hafa aðgang að gámasvæðum og greiða fyrir það hálf sorphirðugjald (sjá síðar). Ekki eru uppi áform um breytingar á fyrirkomulagi söfnunarinnar.

Svört flát og flát fyrir lífúrgang eru tæmd á tveggja vikna fresti, en græn flát á fjögurra vikna fresti. Rætt hefur verið um þörf á að auka tíðni losunar á grænu ílátunum.

Sveitarfélagið er með samning við Terra hf, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar, (sjá síðar).

7.13.2 Grenndarstöðvar

Sveitarfélagið rekur tvær grenndarstöðvar, aðra við ráðhúsið á Svalbarðseyri og hina við frístundahús í Kotabyggð. Stöðvarnar eru ætlaðar þeim sem greiða sorphirðugjald í sveitarfélaginu, þ.e. heimilum, sveitabæjum og notendum frístundahúsa. Á svæðinu í Kotabyggð er gámur fyrir blandaðan úrgang, úrgang til endurvinnslu og lífúrgang. Við ráðhúsið eru gámar fyrir blandaðan úrgang, brotamálma, timbur, dagblöð, bylgjupappa og fleira.

7.13.3 Móttökustöðvar

Á Svalbarðseyri er rekin ómönnuð móttökustöð, sem er aðgengileg allan sólarhringinn fyrir þá íbúa sveitarfélagsins sem sótt hafa um aðgang. Stöðin er aðgangsstýrð með fellislá, sem opnuð er með smáforriti í snjallsíma. Á grenndarstöðinni er hægt að skila öllum helstu úrgangsflokkum, þ.m.t. fötum og kertavaxi. Eftirlitsmyndavél er á staðnum en hún myndar ekki grenndarstöðina sjálfa. Yfirmaður fasteigna fylgist með magni í gámum stöðvarinnar og hringir í þjónustuaðila úrgangsmála þegar þurfa þykir. Þjónustuaðilinn hefur aðgang að myndavél og getur þannig fylgst með.

7.13.4 Önnur söfnun og flokkun

Björgunarsveit og nemendur safna skilagjaldsumbúðum og fatasöfnun fer fram í grenndargámum. Enginn nytjamarkaður er starfræktur í sveitarfélaginu.

Bændur eiga þess kost að fá heyrúlluplast sótt heim á vorin og dýrahraejum er hægt að skila í þar til gerðan gám við Dálksstaði.

Vorhreinsun fer þannig fram að gengið er meðfram þjóðvegi og strandlínu og laust rusl fjarlæggt.

Rotþrær eru tæmdar á þriggja ára fresti. Allar rotþrær eru skráðar og er sveitarfélaginu skipt upp í þrjú svæði sem farið er í til skiptis. Verkval ehf. á Akureyri sér um tæminguna og er seyran flutt á viðurkenndum losunarstað að Möðruvöllum í Eyjafjarðarsveit.

7.13.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Engin aðstaða er til meðhöndlunar úrgangs í sveitarfélaginu og ekki er vitað til að þar séu neinar riðu- eða miltisbrunagrafir.

7.13.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Svalbarðsstrandarhreppi er urðaður í Stekkjarvík. Lífrænn úrgangur er jarðgerður í Moltu og Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.13.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir er Svalbarðsstrandarhreppur með samning við Terra um úrgangsjónustu. Samningurinn nær nánar tiltekið til losunar og förgunar úrgangs, leigu á gámum á gámastöðvum og leigu á ílátum fyrir blandaðan úrgang. Samningurinn gildir til 31. janúar 2023, en möguleiki er á að framlengja hann tvisvar sinnum um ár í senn. Ekkert hefur verið ákveðið um framhaldið eftir að núverandi samningur rennur út.

7.13.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Engin samþykkt um meðhöndlun úrgangs er í gildi fyrir Svalbarðsstrandarhrepp. Hins vegar er í gildi gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs í Svalbarðsstrandarhreppi, nr. 1618/2021, sem sett er skv. heimild í samþykkt um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra, nr. 541/2000.¹⁰³

Samkvæmt gjaldskránni er innheimt 47.040 kr. sorpgjald af hverri íbúð og 19.185 kr. af frístundahúsum. Býlum og fyrirtækjum er skipt í nokkra gjaldflokka sem sveitarstjórn skipar fyrirtækjum í eftir stærð fyrirtækis og úrgangsmagni. Gjald vegna dýrahraejagáms er 756 kr. á hvern nautgrip, 378 kr. á hross, 138,60 kr. á sauðfé og 24,60 kr. á hænur.¹⁰⁴

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Svalbarðsstrandarhreppi undir um 51% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 49% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.¹⁰⁵

¹⁰³ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

¹⁰⁴ Svalbarðsstrandarhreppur (2021): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu og förgun úrgangs í Svalbarðsstrandarhreppi, nr. 1618/2021.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=91a1435e-fb93-46c2-b0ef-2d240e994060>.

¹⁰⁵ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.*
<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.13.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er aðgengilegt á heimasíðu sveitarfélagsins.¹⁰⁶ Íbúafundnir til að kynna flokkun á gámasvæði hafa verið haldnir síðustu ár. Þá hefur fræðsluvika verið haldin í tengslum við umhverfisviku, þar sem fengnir eru aðilar tengdir meðhöndlun úrgangs til að flytja opin erindi fyrir íbúa. Umhverfisvikan verður næst haldin í maí 2022.

7.13.10 Framtíðarsýn

Að mati heimamanna liggur styrkur núverandi fyrirkomulags m.a. í því að aðilar geta losað sig við úrgang hvenær sem er og í marga flokka. Hins vegar vantar fellislá við svæðið í Vaðlabýggð.

Ekki er gert ráð fyrir miklum breytingum á fyrirkomulagi söfnunar, flokkunar og förgunar, en stefnt er að því að efla þekkingu og getu íbúa og rekstraraðila enn frekar. Þá er vilji í sveitarfélaginu til samstarfs við önnur sveitarfélög, þannig að samræmi sé í söfnun og frágangi/urðun.

Sveitarfélagið er með umhverfisstefnu og unnið er að loftlagsstefnu. Heimamenn gera sér vonir um að tækifæri leynist í nýsköpun tengdri úrgangi og vilja gjarnan vera í fararbroddi hvað það varðar.

7.13.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefur yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Svalbarðsstrandarhreppi 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsambúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísi. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þökkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11).

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til tæp 900 tonn af úrgangi í Svalbarðsstrandarhreppi 2021, eða 1.934 kg á hvern íbúa. Samkvæmt þessu er hreppurinn eitt þeirra þriggja sveitarfélaga á Norðurlandi þar sem mest fellur til af úrgangi á hvern íbúa, en það liggur að mestu leyti í miklu magni sláturúrgangs og annars kjötvinnsluúrgangs, sem er samtals um 35% af heildarmagni úrgangs í sveitarfélaginu. Væntanlega kemur stærsti hluti þessa úrgangs frá Kjarnafæði, sem er stærsta fyrirtækið í hreppnum og telst mjög stórt í samanburði við íbúafjöldann.

Af þeim úrgangi sem féll til í Svalbarðsstrandarhreppi skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist rúm 50% í urðun eða aðra förgun, rúmlega 1% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 48% í endurvinnslu. Þetta tiltölulega háa endurvinnsluhlutfall stafar af því að kjötvinnsluúrgangur sem til fellur fer í vinnslu í Moltu í Eyjafirði, en eins og fram kemur vegur þessi úrgangur þungt í úrgangsbókhaldi sveitarfélagsins.

¹⁰⁶ Svalbarðsstrandarhreppur (2021): *Sorphirða*.

<https://www.svalbardsstrand.is/is/thjonusta/umhverfismal-thjonusta/sorphirða>.

Tafla 45. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Svalbarðsstrandarhreppi 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Svalbarðsstrandarhreppur		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				449
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans					
		Förgun		Endurnýting			
Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02 Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	36.830	0	0	0	0	36.830
	02 01 04 Heyrúlluplast	0	0	0	0	4.620	4.620
	02 01 06 Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99 Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02 Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02 Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	301.120	301.120
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	21.159	21.159
	15 01 01b Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	70	70
	15 01 02a Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	676	0	8.481	0	7.440	16.597
	15 01 02b Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	1.347	1.347
	15 01 04a Málumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	2.245	2.245
	15 01 06 Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	4.227	0	0	0	16.906	21.133
	15 01 07a Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b Glerflöskur (með skilagjaldi)	7.184	0	0	0	0	7.184
Ýmis- legt	16 01 03 Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0
	16 01 04 Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99 Rafhlöður og rafgeymar	0	0	0	0	1.449	1.449
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99 Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	31.156	0	0	0	0	31.156
	17 02 01 a Timbur (hreint)	0	0	0	5.161	0	5.161
	17 02 01 b Timbur (annað eða óflokkað)	78.765	0	0	0	0	78.765
	17 02 02 Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03 Plast	0	0	0	0	403	403
	17 05 03 Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04 Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05 Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04 Annar grófur úrgangur	56.508	0	0	0	9.972	66.480
Sjúkd.	18 00 99 Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99 Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99 Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03 Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og samþæfilegt	20 01 01 Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	1.410	1.410
	20 01 08 Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	17.850	17.850
	20 01 10/11 Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25 Matarolía og feiti	0	0	5	0	0	5
	20 01 36 Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	4.099	4.099
	20 01 40 Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	26.520	26.520
	20 01 50 Spilliefni (samtala)	14	0	0	0	0	14
	20 02 01 Garðaúrgangur	0	15.785	0	0	0	15.785
	20 03 01 a Blandaður úrgangur (sorphirða)	104.953	0	0	0	0	104.953
	20 03 01 b Blandaður úrgangur (gámar)	210	0	0	0	0	210
	20 03 01 c Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	101.770	0	0	0	0	101.770
	20 03 03 Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04 Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
Samtals (kg)		422.293	15.785	8.486	5.161	416.610	868.335

Tafla 46. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Svalbarðsstrandarhreppi 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Svalbarðsstrandarhreppur		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022: 449					
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
Númer	Tegund úrgangs	Förgun		Endurnýting			Samtals	
		Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	82	0	0	0	0	82
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	10	10
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	671	671
Heimilisúrgangur - Umbúðúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	47	47
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	2	0	19	0	17	37
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	9	0	0	0	38	47
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	3	3
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	69	0	0	0	0	69
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	11	0	11
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	175	0	0	0	0	175
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	1	1
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	126	0	0	0	22	148
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkráhusum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og samþærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	3	3
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	40	40
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	0	0	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	9	9
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	59	59
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	0	0	0	0	0
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	35	0	0	0	35
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	234	0	0	0	0	234
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	227	0	0	0	0	227
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
	Samtals (kg)			941	35	19	11	928

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Svalbarðsstrandarhreppi 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim

fyrirvörum sem nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 28%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Væntanlega væri hægt að bæta enn frekar árangur í söfnun lífúrgangs til endurvinnslu (var 40 kg/íbúa skv. fyrirbyggjandi tölum), en stærstu tækifærin liggja væntanlega í að bæta almennt flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum). Þá gæti bætt nýting garðaúrgangs hækkað endurvinnsluhlutfallið um 5 prósentustig miðað við fyrirbyggjandi tölur.

Tafla 47. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Svalbarðsstrandarhreppi 2021.

Sveitarfélag: Svalbarðsstrandarhreppur		2021	Íbúar:	449	
		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	21.159	21.159	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	70	70	100%
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrulluplast)	16.597	7.440	45%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	1.347	1.347	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	2.245	2.245	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	21.133	16.906	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	7.184	0	0%
Ísl.	16 06 99	Rafhliður og rafgeymar	1.449	1.449	100%
Bygg	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	5.161	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	6.648	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	1.410	1.410	100%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	17.850	17.850	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	5	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	4.099	4.099	100%
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	26.520	26.520	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	14	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	15.785	0	0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	104.953	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	210	0	0%
20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	101.770	0	0%	
Samtals (kg)			355.609	100.495	28%
Samtals (kg/íbúa)			792	224	28%

7.14 Grýtubakkahreppur

Grýtubakkahreppur liggur nyrst í austanverðum Eyjafirði. Stór hluti sveitarfélagsins er fjalllendi Gjögraskaga og óbyggðir í Fjörðum og á Látraströnd. Mörk sveitarfélagsins við Svalbarðsstrandahrepp eru við Víkurskarð og þaðan liggja mörk sveitarfélagsins að Þingeyjarsveit norður hálendið og til sjávar austan við Hvalvatnsfjörð. Heildarflatarmál sveitarfélagsins er 431 km² og íbúar með lögheimili í sveitarfélaginu þann 1. janúar 2022 voru 369, þar af 290 á Grenivík, sem er eini þéttbýlisstaðurinn.

Sjávarútvegur og fiskvinnslu eru meginstoðir atvinnulífs í sveitarfélaginu. Í dreifbýlinu er stundaður hefðbundinn landbúnaður og þar er einnig töluverð kartöflurækt. Á Grenivík er vélsmiðja og lyfjafyrirtæki auk hefðbundinna þjónustustofnana. Úrgangsmyndunin er því frá rekstri og hefðbundnu heimilishaldi, auk úrgangs frá landbúnaði.

7.14.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til grænt ílát fyrir úrgang til endurvinnslu við hvert heimili í þéttbýli. Einnig er hægt að fá grátt ílát með hólfi fyrir lífúrgang. Stærri ílát eru notuð í dreifbýlinu. Rekstraraðilar fá sömu þjónustu og íbúar hvað þetta varðar. Úrgangi frá orlofshúsum er safnað saman á einum stað, bæði blönduðum úrgangi og úrgangi til endurvinnslu. Ekki eru uppi áform um breytingar á fyrirkomulagi söfnunarinnar.

Grá ílát eru tæmd á tveggja vikna fresti, en græn á fjögurra vikna fresti.

Sveitarfélagið er með samning við Terra hf, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar, (sjá síðar).

7.14.2 Grenndarstöðvar

Engar grenndarstöðvar eru í sveitarfélaginu.

7.14.3 Móttökustöðvar

Sveitarfélagið rekur gámastöð á Grenivíkurbólum. Þar er tekið við öllum flokkum úrgangs á opnunartíma, sem er á þriðjudögum og fimmtudögum kl. 14:30-17:30. Einn starfsmaður er á stöðinni. Ekki er rukkað fyrir móttöku úrgangs á opnunartíma, en hægt að fá afgreiðslu utan opnunartíma, gegn gjaldi.

7.14.4 Önnur söfnun og flokkun

Íþróttafélagið Magni safnar skilagjaldsumbúðum öðru hverju. Enginn nytjamarkaður er í sveitarfélaginu og engin fatasöfnun.

Heyrúlluplasti er safnað frá bændum sex sinnum á ári og tekið er við dýrahraejum á gámastöð. Garðaúrgangur fer í landfyllingu í nágrenni gámastöðvar.

Rotþrær eru tæmdar á þriggja ára fresti og innihaldið er kalkað inni í Eyjafirði.

7.14.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Engin aðstaða er til meðhöndlunar úrgangs í sveitarfélaginu og ekki er vitað til að þar séu neinar riðu- eða miltisbrunagrafir.

7.14.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Grýtubakkahreppi er urðaður í Stekkjarvík. Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.14.7 Samningar við verktaka

Sem fyrr segir hefur Grýtubakkahreppur verið með samning við Terra um úrgangspjónustu. Samningurinn nær nánar tiltekið til allrar losunar frá húsum, fyrirtækjum og gámastöð. Samningur er útrunninn en framlengist sjálfkrafa um eitt ár í senn. Fyrirkomulagið verður væntanlega endurskoðað í tengslum við breyttar lagakröfur í úrgangsmálum í ársbyrjun 2023.

7.14.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Engin samþykkt um meðhöndlun úrgangs hefur verið gerð fyrir Grýtubakkahrepp. Svo virðist að í gildi sé gjaldskrá fyrir sorphirðu og losun seyru í Grýtubakkahreppi nr. 179/2014, sem upphaflega var sett skv. heimild í 8. gr. samþykktar um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra, nr. 541/2000.^{107,108} Samkvæmt upplýsingum frá sveitarfélaginu er sorphirðugjald nú ákveðið árlega með öðrum gjöldum og innheimt með fasteignagjöldum.

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Grýtubakkahreppi undir um 44% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 56% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.¹⁰⁹ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.14.9 Útgáfa og kynning

„Losunaráætlun sorps“ er aðgengileg á heimasíðu sveitarfélagsins,¹¹⁰ en síðasta kynning á íbúafundi var haldin fyrir u.þ.b. þremur árum.

7.14.10 Framtíðarsýn

Unnið er að endurskoðun úrgangsmála með öðrum sveitarfélögum á svæðinu.

7.14.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Grýtubakkahreppi 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsambúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þökkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11).

¹⁰⁷ Grýtubakkahreppur (2014): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu og losun seyru í Grýtubakkahreppi nr. 179/2014*. <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=8a3ea845-b990-4795-a742-bf5d397ef5fd>.

¹⁰⁸ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og síðan kunna að hafa orðið breytingar hvað þetta varðar.

¹⁰⁹ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020*. <https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurliidun.xlsx>.

¹¹⁰ Grýtubakkahreppur (2022): *Losunaráætlun sorps*. <https://www.grenivik.is/is/tilkynningar/losunaraetlun-sorps-2017>.

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til rúm 300 tonn af úrgangi í Grýtubakkahreppi 2021, eða 917 kg á hvern íbúa. Tölurnar fyrir hreppinn skera sig í engu verulega úr því sem algengast er á Norðurlandi.

Af þeim úrgangi sem féll til í Svalbarðsstrandarhreppi skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist um 63% í urðun eða aðra förgun, um 2% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 35% í endurvinnslu. Þessar tölur eru allar mjög nálægt meðaltalinu fyrir Norðurland allt.

Tillaga

Tafla 48. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Grýtubakkahreppi 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Grýtubakkahreppur		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			369		
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og aðdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Stekkv.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt		Endurvinnsla
Landbún., ræktun, veiðar, matv.vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahæ)	10.540	0	0	0	0	10.540
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	17.720	17.720
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	3.230	0	0	0	0	3.230
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	9.520	9.520
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	5	0	36	0	50	90
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	1.107	1.107
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	1.845	1.845
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	4.072	0	0	0	16.288	20.360
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	5.904	0	0	0	0	5.904
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	5.591	0	0	0	0	5.591
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhjóður og rafgeymar	0	0	0	0	2.167	2.167
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	5.760	0	5.760
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða öflokkað)	62.401	0	0	0	0	62.401
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	240	240
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	46.776	0	0	0	8.255	55.031
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	0
	20 01 08	Lifrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	21.450	21.450
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	571	0	0	571
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	3.414	3.414
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	35.920	35.920
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	156	246	132	0	0	533
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	73.680	0	0	0	0	73.680
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	1.200	0	0	0	0	1.200
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0	
Samtals (kg)		213.555	246	739	5.760	117.975	338.274	

Tafla 49. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Grýtubakkahreppi 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Grýtubakkahreppur		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:					369	
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans							
Númer	Tegund úrgangs	Förgun		Endurnýting			Samtals		
		Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla			
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	29	0	0	0	0	29	
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	48	48	
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0	
	02 01 99	Veiðarfæri	9	0	0	0	0	9	
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	26	26	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	11	0	0	0	44	55	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16	
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	15	0	0	0	0	15	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	0	0	0	0	6	6	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0	0	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	16	0	16	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	169	0	0	0	0	169	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	1	1	
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	127	0	0	0	22	149	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkráhusum ofl.	0	0	0	0	0	0	
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0	
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0	
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	58	58	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	2	0	0	2	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	9	9	
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	97	97	
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	1	0	0	0	1	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphyrða)	200	0	0	0	0	200	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	0	0	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	3	0	0	0	0	3	
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0	
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0	
	Samtals (kg)			579	1	2	16	320	917

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Grýtubakkahreppi 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 49%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Fljótt á litið virðist Grýtubakkahreppur því ekki eiga langt í land í þessum efnum. Þó kann málmúrgangur að vera oftalinn í heimilisúrgangsflokknum og sé svo er endurvinnsluhlutfallið sömuleiðis ofreiknað sem því nemur. Almennt liggja stærstu tækifærin í að bæta almennt flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum).

Tafla 50. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Grýtubakkahreppi 2021.

Sveitarfélag: Grýtubakkahreppur		2021	Íbúar:	369	
Heimilisúrgangur		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
Númer	Tegund úrgangs				
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	9.520	9.520	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	90	50	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	1.107	1.107	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	1.845	1.845	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	20.360	16.288	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	5.904	0	0%
Ísl.	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	2.167	2.167	100%
Bygg	17 02 01 a	Tímur (hreint)	5.760	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	5.503	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	21.450	21.450	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Mataralía og feiti	571	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	3.414	3.414	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	35.920	35.920	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	533	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	73.680	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	1.200	0	0%
Samtals (kg)		189.024	91.761	49%	
Samtals (kg/íbúa)		512	249	49%	

7.15 Þingeyjarsveit

Þingeyjarsveit og Skútustaðahreppur sameinuðust eftir sveitarstjórnarkosningar 14. maí 2022. Hér er þó fjallað um sveitarfélögin sitt í hvoru lagi eins og þau voru fyrir sameiningu, enda að mestu byggt á gögnum fyrir árið 2021.

Sveitarfélagið Þingeyjarsveit liggur austan Eyjafjarðar og varð til árið 2002 þegar Hálshreppur, Ljósavatnshreppur, Bárðdælahreppur og Reykdælahreppur sameinuðust í eitt sveitarfélag. Árið 2008 sameinaðist Aðaldælahreppur sveitarfélaginu en nafn sveitarfélagsins hélst óbreytt við það.

Þingeyjarsveit er víðfeðmt sveitarfélag. Lengd þess frá norðri frá Flatey í Skjálfanda, suður að Grímsvötnum á Vatnajökli er tæpir 200 km. og breidd þess frá Draflastaðafjalli í vestri að Eilífi í austri er um 60 km. Mörk sveitarfélagsins liggja að sveitarfélögunum Norðurþingi og Skútustaðahreppi í austri en að Grýtubakkahreppi, Svalbarðsstrandahreppi og Eyjafjarðarsveit að vestan. Í suðri mætir sveitarfélagið Ásahreppi sunnan við Tungnafellsjökul. Heildarflatarmál sveitarfélagsins er 5.972 km² og íbúafjöldi þann 1. janúar 2022 var 867.

Um 15% sveitarfélagsins eru á láglandi (undir 300 m. hæð yfir sjó) og er nánast öll byggð innan þess svæðis. Meirihluti íbúa er búsettur í dreifbýli og er atvinnulíf nokkuð fjölbreytt, svo sem landbúnaður, fiskvinnsla, ferðaþjónusta og iðnaður, auk starfa við opinberar stofnanir. Þá eru tvö iðnaðarsvæði tengd vatnsaflsvirkjunum í sveitarfélaginu, þ.e. við Laxárvirkjun í Aðaldal og Árteigsvirkjun í Nípa í Kaldakinn. Þéttbýliskjarnar hafa myndast við Stórutjarnir og Laugar og eru helstu þjónustustofnanir sveitarfélagsins staðsettar þar. Þann 1. janúar 2022 bjuggu 105 íbúar á Laugum, en Stórutjarnir voru ekki á lista Hagstofu Íslands yfir byggðakjarna. Íbúar þar eru samkvæmt því færri en 50 talsins.

7.15.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til þrjú 240 l ílát undir úrgang við hvert heimili, þ.e. svart ílát fyrir blandaðan úrgang, blátt ílát fyrir pappír og grænt ílát fyrir plast. Sama fyrirkomulag er í dreifbýli og þéttbýli, en íbúar geta óskað eftir fleiri eða stærri ílátum, gegn aukagjaldi.

Rekstraraðilar semja beint við verktaka um úrgangsjónustu.

Settir hafa verið upp læstir gámar við orlofshús, einn fyrir blandaðan úrgang og annan fyrir plast og pappá. Sumarhúsaeygendur greiða árlega fyrir lykla af gámunum. Í sumarhúsaahverfum með miðlægri þjónustu, svo sem á Illugastöðum, semur staðarhaldari við þjónustuaðila með sama hætti og rekstraraðilar.

Gert er ráð fyrir að tekin verði upp sérsöfnun á lífúrgangi, í það minnsta í þéttbýli.

Blandaður úrgangur er sóttur á þriggja vikna fresti, en pappi og plast á sex vikna fresti.

Sveitarfélagið er með samning við Terra hf, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar, (sjá síðar).

Engar meiriháttar breytingar eru fyrirhugaðar á fyrirkomulagi á söfnun úrgangs, enda er núverandi fyrirkomulag talið hafa gefist vel. Þó hefur verið rætt um endurskoðun á þjónustu við fyrirtæki og bændur.

7.15.2 Grenndarstöðvar

Engar grenndarstöðvar eru í sveitarfélaginu að frátöldum stöðvum fyrir orlofshús (sjá framar). Rætt hefur verið um að setja upp eina eða tvær nýjar stöðvar.

7.15.3 Móttökustöðvar

Sveitarfélagið rekur einn gá mavöll, á Stórutjörnum. Þar er tekið við öllum helstu úrgangsflokkum á opnunartíma stöðvarinnar, sem er á miðvikudögum og föstudögum kl. 16:00-18:30 og á laugardögum kl. 10:00-12:00. Tekið er gjald fyrir úrgang sem ekki ber úrvinnslugjald. Einn starfsmaður starfar í verktöku á stöðinni.

7.15.4 Önnur söfnun og flokkun

Hjálparsevitir taka við skilagjaldsumbúðum á starfsstöðvum sínum í Reykjadal, Aðaldal og á Stórutjörnum. Enginn nytjamarcaður er í sveitarfélaginu, en fötum er safnað í gám Rauða krossins við Dalakofann á Laugum.

Heyrúlluplasti er safnað tvisvar til þrisvar sinnum á ári í samstarfi við Terra. Dýrahræjum er ekki safnað sérstaklega, heldur sjá bændur sjálfir um að koma þeim til Akureyrar eða Húsavíkur.

Söfnun brotajárns er auglýst einu sinni eða tvisvar á ári í samstarfi við verktaka.

Rotþrær eru losaðar reglulega og gjald tekið fyrir það samkvæmt gjaldskrá. Seyran er losun á viðurkenndum losunarstað í landi Húsabakka. Ekki liggur fyrir eftir hvers konar starfsleyfi þar er unnið. Í öllu falli virðist í reynd vera um förgun að ræða.

7.15.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Engin aðstaða er til meðhöndlunar úrgangs í sveitarfélaginu, en garðaúrgangur og óvirkur úrgangur hefur verið losaður í gryfju skammt frá gá mavellinum. Þá er losunarstaður fyrir seyru í landi Húsabakka.

Ekki er vitað um neinar riðu- eða miltisbrunagrafir í sveitarfélaginu.

7.15.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Þingeyjarsveit er urðaður í Stekkjarvík. Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.15.7 Samningar við verktaka

Þingeyjarsveit hefur verið með samning við Terra um úrgangspjónustu, sem nær yfir söfnun úrgangs og tæmingu íláta. Samningurinn er í raun útrunnin en hefur verið framlengdur til sex mánaða í senn. Stefnt er að nýju útboði á næstunni.

7.15.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Engin samþykkt um meðhöndlun úrgangs er í gildi fyrir Þingeyjarsveit. Hins vegar er í gildi gjaldskrá fyrir sorphirðu í Þingeyjarsveit, nr. 1675/2021, sem sett er skv. heimild í samþykkt um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra, nr. 541/2000.¹¹¹

Samkvæmt gjaldskránni er innheimt 56.440 kr. sorpgjald af hverri íbúð og 24.540 kr. af sumarhúsum og íbúðum í árshlutanotkun. Eitt klippikort fyrir gámasvæðið er innfalið í árlegu sorpgjaldi og dugar það sem greiðsla fyrir 4 m³ af úrgangi. Kortin kosta annars 10.400 kr. Á gámasvæðinu er gjald tekið sérstaklega fyrir móttöku úrgangs frá fyrirtækjum og öðrum en klippikorthöfum.¹¹²

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Þingeyjarsveit undir um 78% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 22% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.¹¹³ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.15.9 Útgáfa og kynning

Á vefsvæði Þingeyjarsveitar er að finna ýmsan fróðleik fyrir íbúa um úrgangsmál, þ.á m. sorphirðudagatal og leiðbeiningar um flokkun.¹¹⁴ Á vefsvæðinu hafa einnig verið settar upp síður með spurningum og svörum um endurvinnslu og flokkun annars vegar¹¹⁵ og úrgangsmál almennt hins vegar.¹¹⁶

7.15.10 Framtíðarsýn

Að mati heimamanna liggur styrkur núverandi fyrirkomulags m.a. í því að flokkunarkerfið er einfalt og aðgengi er gott þar sem flokkun fer fram á heimilum og ílát undir flokkaðan úrgang eru heima við hús. Helst vantar grenndarstöðvar, en slíkar stöðvar myndu leiða til bættrar þjónustu hvetja til enn frekari flokkunar ef heimilistunnur fyllast. Þá telja fulltrúar sveitarfélagsins þörf á að endurskoða þjónustu við fyrirtæki og bændur til að hvetja til meiri og betri flokkunar þar. Þá þarf að koma upp söfnun á lífúrgangi og bjóða uppá nytjagám.

Þingeyjarsveit hefur verið í samstarfi við Skútustaðahrepp varðandi þróunarsamning við Terra og útilokar ekki frekara samstarf við önnur sveitarfélög ef ávinningur væri talinn vera af því.

¹¹¹ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

¹¹² Þingeyjarsveit (2021): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu í Þingeyjarsveit, nr. 1675/2021.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=62716a23-a2ea-4d98-9935-b99f95e0bc23>.

¹¹³ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.*

<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

¹¹⁴ Þingeyjarsveit (á.á.): *Sorpmál í Þingeyjarsveit.* <https://www.thingeyjarsveit.is/is/thjonusta/sorpmal>.

¹¹⁵ Þingeyjarsveit (á.á.): *Helstu spurning um endurvinnslu og flokkun af íbúafundum.*

<https://www.thingeyjarsveit.is/is/moya/page/helstu-spurning-um-endurvinnslu-og-flokkun-af-ibuafundum>.

¹¹⁶ Þingeyjarsveit (á.á.): *Almennar spurningar um sorpmál af íbúafundum.*

<https://www.thingeyjarsveit.is/is/moya/page/almennar-spurning-um-sorpmal-af-ibuafundum>.

Í umhverfisstefnu Þingeyjarsveitar segir m.a.: „Stefna sveitarfélagsins er að lífrænn úrgangur verði einnig flokkaður og verði komið í endurnýtingarferli. Stefna sveitarfélagsins er að fræða og vekja fólk til umhugsunar um matarsóun og hvetja íbúa til að minnka úrgang til urðunar. Einnig hvetur sveitarfélagið til sem bestrar endurnýtingar þar sem það á við. Efla mætti gámasvæðið m.a. með því að hafa til staðar nytjagám“. Í stefnunni segir einnig: „Sveitarfélagið stefnir á að bæta úr endurvinnslu heyrúlluplasts og áhugi er á að koma á samstarfi við innlenda aðila sem taka við rúlluplasti til endurvinnslu“.¹¹⁷

Fulltrúar Þingeyjarsveitar gera sér vonir um að samstarf við gerð svæðisáætlunar muni leiða til samhæfingar sem skilar fjárhagslegum ávinningi og bættri þjónustu, svo sem með því að tekið verði upp eitt einfalt og gott kerfi sem auðvelt er að fá alla til að taka þátt í hvar sem þeir eru í sveit settir. Um leið opnast tækifæri til að vinna saman að fræðslu og upplýsingagjöf, þar sem öll sveitarfélög verða með eins kerfi. Sveitarfélögin á svæðinu eigi að „setja markið hátt og verða best“.

7.15.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Þingeyjarsveit 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu.

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til tæp 400 tonn af úrgangi í Þingeyjarsveit 2021, eða 434 kg á hvern íbúa. Samkvæmt þessu er Þingeyjarsveit það sveitarfélag á Norðurlandi þar sem minnst fellur til af úrgangi á hvern íbúa, en ætla má að það liggja frekar í ónákvæmum tölum en í raunverulegri stöðu mála. Þannig vekur athygli að pappambúðir og plastumbúðir koma aðeins að óverulegu leyti við sögu í tölfræðinni, þrátt fyrir að þar sé sín hvor tunnan fyrir pappír og plast við hvert heimili. Samanlagt magn þessara umbúða var aðeins um 10 kg á mann árið 2021, en meðaltalið fyrir Norðurland var 88 kg. Hugsanlega stafar þetta frávik af því að einhver hluti úrgangsins hafi verið talinn með Norðurþingi, en sveitarfélögin deila póstnúmeri 641 að hluta – og í því talnaefni sem hér var notað ræðst skipting milli sveitarfélaga einkum af póstnúmerum. Þetta kann einnig að vera skýringin á litlu magni í allnokkrum öðrum úrgangsflokkum. Önnur skýring á takmörkuðu magni pappá- og plastumbúða gæti legið í því að eitthvað af þeim úrgangsflokkum hafi ranglega verið skráð sem „pappír án úrvinnslugjalds“ (dagblöð o.fl.), en sá flokkur var mun stærri í Þingeyjarsveit en í öðrum sveitarfélögum á Norðurlandi, að Skútustaðahreppi frátöldum.

Af þeim úrgangi sem féll til í Þingeyjarsveit skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist um 54% í urðun eða aðra förgun, tæp 3% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 43% í endurvinnslu. Litlar ályktanir er hægt að draga af þessum tölum. Auðvelt væri að hækka endurvinnsluhlutfallið með því að koma á sérsöfnun og endurvinnslu á lífúrgangi, eins og skylt er að gera frá og með 1. janúar 2023.

¹¹⁷ Þingeyjarsveit (2021): *Umhverfisstefna Þingeyjarsveitar 2021-2031*.
<https://www.thingeyjarsveit.is/is/stjornsysla/umhverfisstefna-thingeyjarsveitar-2021-2031>.

Tafla 51. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Þingeyjarsveit 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Þingeyjarsveit		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:				867	
		SAMTALS	Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans					
			Förgun		Endurnýting			
	Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahæ)	5.484	0	0	0	0	5.484
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	76.941	76.941
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	31.380	31.380
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappirs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	550	550
	15 01 01b	Pappirs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrrúlluplast)	407	0	3.256	0	4.477	8.140
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	2.601	2.601
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósi (með skilagjaldi)	0	0	0	0	4.335	4.335
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	64	0	0	0	256	320
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	13.872	0	0	0	0	13.872
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhliður og rafgeymar	0	0	0	0	32	32
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	708	0	0	0	0	708
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	6.890	0	6.890
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflökkað)	11.330	0	0	0	0	11.330
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	1.090	1.090
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	0
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	1.385	0	0	0	0	1.385
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	4.089	0	0	0	722	4.810
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	40.255	40.255
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	130	130
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	205	0	0	205
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	125	125
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	183	183
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	0	0	0	0	0	0
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	119.000	0	0	0	0	119.000
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	1.070	0	0	0	0	1.070
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	45.219	0	0	0	0	45.219
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eða frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
		Samtals (kg)		202.628	0	3.461	6.890	163.077

Tafla 52. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Þingeyjarsveit 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Þingeyjarsveit		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			867			
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans							
Númer	Tegund úrgangs	Förgun		Endurnýting			Samtals		
		Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla			
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	6	0	0	0	0	6	
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	89	89	
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0	
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	36	36	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	1	1	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	4	0	5	9	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	0	0	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	1	0	0	0	0	1	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	8	0	8	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	13	0	0	0	0	13	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	1	1	
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	2	0	0	0	0	2	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	5	0	0	0	1	6	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0	
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0	
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0	
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	46	46	
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0	0	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	0	0	0	0	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	0	0	
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	0	0	
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	0	0	0	0	0	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphyrða)	137	0	0	0	0	137	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	1	0	0	0	0	1	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	52	0	0	0	0	52	
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0	
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0	
	Samtals (kg)			234	0	4	8	188	434

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Þingeyjarsveit 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 22%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Þarna virðist vanta mikið upp á, en sem fyrr segir kunna einhverjar gloppur að vera í tölfræðinni, svo sem hvað pappírinn varðar. Stærstu tækifærin til að hækka endurvinnsluhlutfallið hljóta að liggja í bættri flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum), þ.m.t. lífúrgangs þar sem söfnun er enn ekki hafin.

Tafla 53. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Þingeyjarsveit 2021.

Sveitarfélag: Þingeyjarsveit		2021	Íbúar:	867	
Heimilisúrgangur		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
Númer	Tegund úrgangs				
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	550	550	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	8.140	4.477	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	2.601	2.601	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	4.335	4.335	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	320	256	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	13.872	0	0%
Ísl.	16 06 99	Raflöður og rafgeymar	32	32	100%
Bygg	17 02 01 a	Timbur (hreint)	6.890	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	481	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	40.255	40.255	100%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	130	130	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Mataralía og feiti	205	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	125	125	100%
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	183	183	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	0	0	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	119.000	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	1.070	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	45.219	0	0%
Samtals (kg)		243.408	52.944	22%	
Samtals (kg/íbúa)		281	61	22%	

7.16 Skútustaðahreppur

Skútustaðahreppur og Þingeyjarsveit sameinuðust eftir sveitarstjórnarkosningar 14. maí 2022. Hér er þó fjallað um sveitarfélögin sitt í hvoru lagi eins og þau voru fyrir sameiningu, enda að mestu byggt á gögnum fyrir árið 2021.

Skútustaðahreppur liggur austast og syðst í Suður-Þingeyjarsýslu. Mörk hreppsins að austan fylgja Jökulsá á Fjöllum frá upptökum við Vatnajökul, niður að Dettifossi. Að norðan liggja mörkin frá Dettifossi um fjallið Eilíf og áfram til vesturs norðan Gæsafjalla. Að vestanverðu liggja mörk Skútustaðahrepps um Hólasand og suður eftir heiðunum milli Mývatnssveitar, Reykjadal og Bárðardals, allt inn á Vatnajökul. Þingeyjarsveit liggur að sveitarfélaginu að vestan og norðvestan, Norðurþing að norðaustan og Fljótsdalshérað að austan. Heildarflatarmál sveitarfélagsins er 6.049 km² og íbúafjöldi þann 1. janúar 2022 var 483.

Byggðin í Skútustaðahreppi er nær öll í Mývatnssveit og þar er Reykjahlíð, sem er eini þéttbýliskjarni sveitarfélagsins með 240 íbúa. Aðrir íbúar sveitarfélagsins eru búsettir í dreifbýli. Sveitarfélagið hefur nokkra sérstöðu í úrgangsmálum vegna þess hversu margir ferðamenn hafa þar viðkomu.

Atvinnulíf í Skútustaðahreppi einkennist af mjög öflugri ferðaþjónustu en einnig er nokkuð um störf í hefðbundnum landbúnaði. Allmörg störf eru við raforkuframleiðslu í Bjarnarflagi og við Kröflu svo og við stofnanir sveitarfélagsins, leik- og grunnskóla.

7.16.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til þrjú 240 l úrgangsilát við hvert heimili í samvinnu við verktaka, þ.e. svart ílát fyrir blandaðan úrgang, blátt fyrir pappír og grænt fyrir plast. Sama fyrirkomulag er viðhaft í dreifbýli og þéttbýli.

Rekstraraðilar semja alla jafna beint við verktaka um úrgangsjónustu.

Almennt eru orlofshús ekki þjónustuð, heldur skila íbúar yfirleitt úrgangi á móttökustöð.

Blandaður úrgangur er sóttur á þriggja vikna fresti, en pappi og plast á sex vikna fresti. Gert er ráð fyrir að tekin verði upp sérsöfnun á lífúrgangi, sem mun væntanlega leiða til breyttrar losunartíðni, þannig að önnur ílát verði tæmd mun sjaldnar.

Sveitarfélagið er með samning við Terra hf, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar, (sjá síðar).

7.16.2 Grenndarstöðvar

Einn gámur er við Gautlandaafleggjara, en þar er í raun ekki um eiginlega grenndarstöð að ræða.

7.16.3 Móttökustöðvar

Sveitarfélagið rekur gámastöð við Grímsstaði. Þar er tekið á móti timbri, grófum úrgangi, jární, plasti, pappa, raftækjum, hjólbörðum, gleri, spilliefnum, heyrúlluplasti og blönduðum úrgangi á opnunartíma stöðvarinnar, sem er á miðvikudögum kl. 15:00-16:00

og á laugardögum kl. 10:00-12:00. Greitt er fyrir móttöku með klippikorti. Einn starfsmaður starfar á stöðinni.

7.16.4 Önnur söfnun og flokkun

Frekari upplýsingar um söfnun og flokkun úrgangs í Skútustaðahreppi liggja ekki fyrir.

7.16.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Á Kollóttuöldu á Hólasandi í landi Grímsstaða er starfræktur urðunarstaður fyrir óvirkan úrgang. Þar er heimilt að taka á móti og urða að hámarki 370 tonn á ári af óvirkum úrgangi á ári og þá einungis úrgang sem á uppruna sinn í Skútustaðahreppi. Staðurinn starfar samkvæmt starfleyfi frá Umhverfisstofnun, útgefnu 3. nóvember 2021 með gildistíma til 3. nóvember 2037.¹¹⁸

Á Kolatorfu í Bjarnarflagi mun vera aflagður urðunarstaður, þar sem venja var að losa sig við garðaúrgang og óvirkan úrgang. Staðurinn mun ekki hafa verið með starfsleyfi og honum var lokað fyrir nokkrum árum vegna slæmrar umgengni.

Engin jarðgerðarstöð er í sveitarfélaginu, en Bokashi-jarðgerð er nokkuð útbreidd við heimahús. Afurðin úr þeirri jarðgerð hefur í litlum mæli verið nýtt á Hólasandi, blönduð jarðvegi og kindaskít.

Tvær miltisbrunagrafir munu vera við Grænavatn í Mývatnssveit frá því um aldamótin 1900. Staðsetning er þekkt í grófum dráttum. Þá eru til heimildir um miltisbruna á Kálfaströnd, en þar mun sýkt hross hafa verið fellt og brennt með kofanum sem það var í. Vitað er með nokkurri vissu hvar kofinn stóð.¹¹⁹

7.16.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Skútustaðahreppi er urðaður í Stekkjarvík. Terra sér um að koma öðrum úrgangi til endurvinnslu eða í aðra meðhöndlun.

7.16.7 Samningar við verktaka

Skútustaðahreppur er með samning við Terra um úrgangsjónustu. Frekari upplýsingar liggja ekki fyrir.

7.16.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Engin samþykkt um meðhöndlun úrgangs er í gildi fyrir Skútustaðahrepp. Hins vegar er í gildi gjaldskrá fyrir sorphirðu í Skútustaðahreppi, nr. 1590/2020, sem sett er skv. heimild í 8. gr. samþykktar um sorphirðu sveitarfélaga á Norðurlandi eystra, nr. 541/2000.¹²⁰

¹¹⁸ Umhverfisstofnun (2021): *Starfsleyfi. Urðun úrgangs. Skútustaðahreppur.*

<https://ust.is/library/sida/atvinnulif/starfsleyfi-og-efirlitsskyrslur/SL%20Ur%3%b0unarsta%3%b0ur%20H%3%b3lasandi%20%3%batg%3%a1fa%20undirritu%3%b0.pdf>

¹¹⁹ Sigurður Sigurðarson (2015): Rafbréf og fylgigögn 1. feb. 2015.

¹²⁰ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og fjárhæðir sem hér eru tilgreindar miðast við þágildandi gjaldskrá. Verulegar breytingar hafa víða verið gerðar á gjaldskrár síðan þá til að færa gjaldtöku nær raunkostnaði.

Samkvæmt gjaldskránni er innheimt 46.449 kr. sorphirðu- og sorpeyðingargjald af hverri íbúð og 23.225 kr. af frístundahúsum og húsum þar sem ekki er föst búseta. Sorptunnugjald fyrir nýja tunnu er 21.045 kr. Eitt klippikort fyrir gámasvæðið er innifalið í árlegu sorpgjaldi og dugar það sem greiðsla fyrir 4 m³ af úrgangi. Kortin kosta annars 9.395 kr. Á gámasvæðinu er gjald tekið sérstaklega fyrir móttöku úrgangs frá lögaðilum.¹²¹

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Skútustaðahreppi undir um 44% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 56% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.¹²² Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.16.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal er aðgengilegt á heimasíðu sveitarfélagsins.¹²³

7.16.10 Framtíðarsýn

Ekki liggja fyrir upplýsingar um framtíðarsýn sveitarfélagsins í úrgangsmálum. Umhverfisstefna virðist hafa verið samþykkt fyrir tímabilið 2020-2022, en hún finnst ekki í fljótu bragði á heimasíðu sveitarfélagsins.

7.16.11 Magntölur

Eftirfarandi tölur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Skútustaðahreppi 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsambúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu.

Af tölunum má ráða að samtals hafi fallið til rúm 300 tonn af úrgangi í Skútustaðahreppi 2021, eða 680 kg á hvern íbúa. Þessi tala er talsvert fyrir neðan reiknað meðaltal fyrir allt Norðurland (968 kg), þrátt fyrir að ætla megi að í Skútustaðahreppi falli til tiltölulega mikill úrgangur vegna mikilla umsvifa í ferðaþjónustu. Athygli vekur að lítið fer fyrir pappambúðum og plastambúðum í tölfræðinni, þrátt fyrir að þar sé sín hvor tunnan fyrir pappír og plast við hvert heimili rétt eins og í Þingeyjarsveit (sjá framar). Samanlagt magn þessara umbúða var aðeins um 20 kg á mann árið 2021, en meðaltalið fyrir Norðurland var 88 kg. Ekki liggja fyrir skýringar á þessu. Hluti skýringarinnar kann þó að liggja í því að eitthvað af þessum úrgangsflokkum hafi ranglega verið skráð sem „pappír án úrvinnslugjalds“ (dagblöð o.fl.), en sá flokkur var mun stærri í Skútustaðahreppi en í öðrum sveitarfélögum á Norðurlandi, að Þingeyjarsveit frátalinni.

Af þeim úrgangi sem féll til í Skútustaðahreppi skv. tölunni fóru eftir því sem næst verður komist tæp 67% í urðun eða aðra förgun, tæp 12% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og tæp 22% í endurvinnslu. Það sem helst vekur athygli í þessum tölum er hátt

¹²¹ Skútustaðahreppur (2020): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu í Skútustaðahreppi, nr. 1590/2020.*

<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=3af37440-ea3b-43b2-9768-fc7af7b92ba9>.

¹²² Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.*

<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

¹²³ Skútustaðahreppur (2022): *Sorphirðudagatal.* <https://skutustadahreppur.is/sorphirdudagatal>.

endurnýtingarhlutfall (annað en endurvinnsla), en það skýrist af miklu magni af hreinu timbri (72 kg/íbúa, samanborið við 26 kg/íbúa að meðaltali á Norðurlandi). Ekki liggja fyrir ástæður þessarar miklu timbursöfnunar. Þá virðist endurvinnsluhlutfall vera nokkuð lágt, en að skýrist sem víðar m.a. af því að lífúrgangi hefur ekki verið komið til endurvinnslu.

Tillaga

Tafla 54. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Skútustaðahreppi 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Skútustaðahreppur		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			483	
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans					
		Förgun		Endurnýting			Samtals
Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	
Landbún., ræktun, veiðar, matv.vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	0	0	0	0	0
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	12.412
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappirs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	4.396
	15 01 01b	Pappirs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	262	0	2.096	0	2.882
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	1.449
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	2.415
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	25	0	0	0	98
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	7.728	0	0	0	0
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	1.870	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	0	0	0	0	1.978
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	5.426	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	34.751	0
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða öflokkað)	46.900	0	0	0	0
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	2.103
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	28.144	0	0	0	4.967
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	22.760
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	370
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	1.051	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	2.739
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	12.302
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	164	863	761	0	0
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	76.057	0	0	0	0
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	51.493	0	0	0	0
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	0	0	0	0	0
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0
Samtals (kg)		218.068	863	3.908	34.751	70.871	328.460

Tafla 55. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Skútustaðahreppi 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Skútustaðahreppur		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			483		
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
Númer	Tegund úrgangs	Förgun		Endurnýting			Samtals	
		Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	0	0	0	0	0	
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	26	
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur - Umbúðúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	9	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	1	0	4	0	6	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	0	0	0	0	0	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	
Ýmis- legt	16 01 03	Hjólbarðar	4	0	0	0	0	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhlöður og rafgeymar	0	0	0	0	4	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	11	0	0	0	0	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	72	0	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	97	0	0	0	0	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	4	
	17 05 03	Oliumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	58	0	0	0	10	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkráhusum ofl.	0	0	0	0	0	
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	47	
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	1	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	2	0	0	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	6	
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	25	
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	2	2	0	0	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	157	0	0	0	0	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	107	0	0	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	0	0	0	0	0	
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	
Samtals (kg)			451	2	8	72	147	680

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Skútustaðahreppi 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 22%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Þarna virðist vanta mikið upp á, en sem fyrr segir kunna einhverjar gloppur að vera í tölfræðinni, svo sem hvað varðar umbúðir úr pappír og plasti. Stærstu tækifærin til að hækka endurvinnsluhlutfallið hljóta að liggja í bættri flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum), þ.m.t. lífúrgangs þar sem söfnun er enn ekki hafin.

Tafla 56. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Skútustaðahreppi 2021.

Sveitarfélag: Skútustaðahreppur		2021	Íbúar:	483	
Heimilisúrgangur		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
Númer	Tegund úrgangs				
Heimilisúrgangur - Umbúðaúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	4.396	4.396	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	5.240	2.882	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	1.449	1.449	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	2.415	2.415	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	123	98	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	7.728	0	0%
isl.	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	1.978	1.978	100%
Bygg	17 02 01 a	Tímur (hreint)	34.751	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	3.311	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	22.760	22.760	100%
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	370	370	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Mataralía og feiti	1.051	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	2.739	2.739	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	12.302	12.302	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	1.787	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	76.057	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	51.493	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	0	0	
Samtals (kg)		229.950	51.389	22%	
Samtals (kg/íbúa)		476	106	22%	

7.17 Norðurþing

Sveitarfélagið Norðurþing varð til árið 2006 við sameiningu Húsavíkurbæjar, Kelduneshrepps, Öxarfjarðarhrepps og Raufarhafnarhrepps, en fjórum árum áður hafði Reykjahreppur sameinast Húsavíkurkaupstað. Í vestri liggur Norðurþing að Þingeyjarsveit og skiptir Skjálfandafljót þar löndum. Þaðan nær land sveitarfélagsins austur yfir Öxarfjörð og um Melrakkaslétu, allt að Ormarsá austan við Raufarhöfn. Þar tekur Svalbarðshreppur við. Tjörnnes er þó undanskilið en það tilheyrir Tjörneshreppi sem er umlukinn Norðurþingi á alla vegu nema til sjávar. Í suðri afmarkast Norðurþing af sveitarfélagamörkum við Þingeyjarsveit og Skútustaðahrepp og teygir sig síðan upp fyrir Grímsstaði á Fjöllum að sveitarfélagamörkum við Fljótsdalshérað og Vopnafjarðahrepp. Heildarflatarmál sveitarfélagsins er 3.732 km² og í ársbyrjun 2022 átti 3.041 íbúi lögheimili í Norðurþingi.

Húsavík er langstærsti þéttbýlisstaðurinn í Norðurþingi með 2.433 íbúa. Þar búa með öðrum orðum 80% allra íbúa í sveitarfélaginu. Á Kópaskeri eru um 123 íbúar og 180 á Raufarhöfn. Í dreifbýli sveitarfélagsins búa 305 manns eða rétt um 10%.

Helstu atvinnuvegir í sveitarfélaginu eru ferðaþjónusta, útgerð, fiskverkun, hefðbundinn landbúnaður, ylrækt og ýmis þjónusta. Tvö sláturhús eru staðsett í Norðurþingi, þ.e. Norðlenska á Húsavík og Fjallalamb á Kópaskeri. Í sveitarfélaginu eru einnig talsverð og vaxandi umsvif í fiskvinnslu og annarri matvælaframleiðslu, að ógleymdu nýlegu kísilveri PCC á Bakka, þar sem framleiðsla hefur verið stopul frá upphafi.

7.17.1 Fyrirkomulag söfnunar

Fyrirkomulag úrgangssöfnunar er nokkuð breytilegt eftir svæðum innan sveitarfélagsins. Á Húsavík leggur sveitarfélagið til þrjú ílát við hvert heimili, þ.e. grátt 240 l ílát fyrir blandaðan úrgang, grænt 240 l ílát fyrir úrgang til endurvinnslu og brúnt 140 l ílát fyrir lífúrgang. Í Reykjahverfi (áður Reykjahreppur) er sömu flokkum safnað, en þar eru gráu og grænu ílátin 660 l.

Á Kópaskeri og Raufarhöfn er lífúrgangi ekki safnað sérstaklega. Þar eru þrjú 240 l ílát við hvert hús, þ.e. grátt ílát fyrir blandaðan úrgang, grænt fyrir pappír og blátt fyrir plast. Í dreifbýli austan Tjörnnes (í Kelduhverfi, í Öxarfirði og á Melrakkaslétu) eru einungis tvö 140 l ílát við hvert heimili, þ.e. grænt fyrir pappír og blátt fyrir plast. Þar er blönduðum úrgangi ekki safnað, heldur gert ráð fyrir að honum sé skilað í grenndargáma, (sjá síðar).

Rekstraraðilar semja beint við verktaka um úrgangsjónustu.

Úrgangur er ekki sóttur að orlofshúsum, en umráðafólk þeirra greiðir hálf sorphirðugjald og fær fyrir það klippikort sem veitir aðgang að gámasvæði á tímabilinu maí-september.

Lífúrgangur er sóttur (á Húsavík og í Reykjahverfi) á þriggja vikna fresti á veturna en á tveggja vikna fresti á sumrin. Ílát fyrir annan úrgang til endurvinnslu (pappír og plast) eru tæmd á þriggja vikna fresti á Húsavík, á 6 vikna fresti í Reykjahverfi og á fjögurra vikna fresti í öðrum hlutum sveitarfélagsins. Ílát fyrir blandaðan úrgang eru tæmd á þriggja vikna fresti á Húsavík, á 6 vikna fresti í Reykjahverfi og á tveggja vikna fresti á Kópaskeri og Raufarhöfn.

Sveitarfélagið er með samning við Íslenska gámafélagið (ÍGF) vegna Húsavíkur og Reykjahverfis en við Sel sf. á Kópaskeri vegna annarra hluta sveitarfélagsins, (sjá síðar).

Gert er ráð fyrir að fyrirkomulagi á söfnun úrgangs verði breytt til að koma á samræmi milli dreifbýlis og þéttbýlis.

7.17.2 Grenndarstöðvar

Grenndarstöðvar eru á Kópaskeri, í Kelduhverfi, í Öxarfirði og á Melrakkaslétu. Stöðvarnar eru þannig staðsettar að vegalengd frá lögbýli að grenndarstöð er hvergi meiri en 12 km. Á þessum stöðvum er hægt að losa sig við blandaðan úrgang, grófan úrgang og brotajárn. Þær eru óvaktaðar, alltaf opnar og ílát losuð þegar þjónustuaðili telur þörf á.

Stefnt er að því að breyta fyrirkomulagi grenndarstöðva á þann hátt að þeim verði fækkað og tekin upp aðgangsstýring.

7.17.3 Móttökustöðvar

Sveitarfélagið rekur tvær gámastöðvar, aðra að Víðimóum 3 á Húsavík og hina við lýsisþró á Raufarhöfn. Á stöðvunum er tekið við öllum helstu úrgangsflokkum (að frátöldu asbesti og öðrum hættulegum úrgangi) á opnunartíma stöðvanna. Stöðin á Húsavík er opin alla virka daga kl. 13-17 og á laugardögum kl. 12-14. Ekki liggja fyrir upplýsingar um opnunartíma á Raufarhöfn. Stöðvarnar eru mannaðar á opnunartíma og notuð klippikort til aðgangsstýringar og gjaldtöku. ÍGF rekur stöðina á Húsavík en sveitarfélagið (Áhaldahús Raufarhafnar) sér um stöðina á Raufarhöfn.

Stefnt er að því að breyta grenndarstöð á Kópaskeri í gámastöð.

7.17.4 Önnur söfnun og flokkun

Móttaka fyrir skilagjaldsambúðir er í Ísfelli á Húsavík og björgunarsveitir taka við þessum umbúðum í þéttbýliskjörnum sveitarfélagsins.

Rauði krossinn rekur nytjamarkað á Húsavík og safnar fatnaði í þar til gerða gáma.

Þjónustuaðilar sjá um að safna heyrúlluplasti frá bændum og tekið er við dýrahræjum á gámastöðinni á Húsavík.

Auk þess sem að framan er talið er tekið við brotajárni við Vélsmiðjuna Gríma á Húsavík.

Hreinsitækni ehf. sér um að losa rotþrær í sveitarfélaginu á þriggja ára fresti. Ekki er annað vitað en seyrinni sé fargað.

7.17.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Norðurþing rekur urðunarstað fyrir almennan úrgang í landi Snartarstaða II við Kópasker. Staðurinn starfar samkvæmt starfsleyfi Umhverfisstofnunar, útgefnu 16. desember 2015 með gildistíma til 16. desember 2031. Á staðnum er heimilt að urða allt að 500 tonn af úrgangi á ári, þó að hámarki 10 tonn á sólarhring. Einungis er heimilt að urða úrgang sem á uppruna sinn á Kópaskeri, Raufarhöfn eða í dreifbýli í nágrenni þessara staða. Þá er heimilt að taka á móti allt að 100 tonnum af brotamálmum á ári til flokkunar,

þéttbýli, íbúðarhús utan þéttbýlis eða lögbýli. Helmingur þess gjalds leggst á frístundahús.¹²⁹

Á gámastöðvum er notast við klippikort sem veitir aðgang að stöðvunum og nær yfir allan gjaldskyldan úrgang. Í árlegu gjaldi skv. framanskráðu er innifalið kort sem veitir heimild til að losa allt að 400 kg á ári, skipt niður í 20 losanir eða „klipp“. Hægt er að fá viðbótarklippikort hjá þjónustuaðila gegn gjaldi skv. gjaldskrá hans. Ekki er tekið gjald („klipp“) fyrir úrgangs sem úrvinnslugjald er lagt á.

Fyrirtæki greiða fyrir þjónustu á gámastöðvum í samræmi við gjaldskrá þjónustuaðila.

Klippikort eru notuð til að taka gjald af dýrahæjum sem skilað er á gámastöðina á Húsavík.

Gjaldskráin tekur einnig til móttökugjalds vegna urðunar á urðunarstaðnum við Kópasker, (sjá framar).

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álöngð sorpgjöld í Norðurþingi undir um 72% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins það ár, þannig að um 28% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.¹³⁰ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.17.9 Útgáfa og kynning

Á vefsvæði Norðurþings er að finna allar helstu upplýsingar um úrgangsmál í sveitarfélaginu, þ.á m. sorphirðugatal og handbók um sorphirðu.¹³¹

7.17.10 Framtíðarsýn

Ekki liggja fyrir upplýsingar um framtíðarsýn sveitarfélagsins í úrgangsmálum.

7.17.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Norðurþingi 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru þó áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Ástæða er til að ætla að tölurnar gefi þökkalega mynd af stöðunni, sbr. þó fyrirvara sem nefndir eru í sambærilegum kafla fyrir Húnaþing vestra (kafla 7.1.11).

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til rúm 3.000 tonn af úrgangi í Norðurþingi 2021, eða 993 kg á hvern íbúa sem er mjög nálægt reiknuðu meðaltali fyrir Norðurland allt (968 kg).

¹²⁹ Norðurþing (2021): *Gjaldskrá fyrir meðhöndlun og förgun úrgangs í Norðurþingi, nr. 1518/2021.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=01389ebf-ccb6-42da-a43e-ca50e02037de>.

¹³⁰ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020.* <https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

¹³¹ Norðurþing (á.á.): *Sorphirða.* <https://www.nordurthing.is/is/thjonusta/framkvaemdir-og-hafnir/sorphirda>.

Af þeim úrgangi sem féll til í Norðurþingi 2021 skv. töflunni fóru eftir því sem næst verður komist um 58% í urðun eða aðra förgun, um 2,5% í endurnýtingu (aðra en endurvinnslu) og um 39,5% í endurvinnslu. Þetta er ekki mjög frábrugðið því sem algengast er á Norðurlandi. Lífrænn úrgangur vegur þungt í endurvinnslutölunum, en hvergi á Norðurlandi virðist söfnun lífúrgangs til endurvinnslu ganga betur en í Norðurþingi. Samtals var þar safnað 102 kg/íbúa árið 2021, sem er um tvöfalt meira en algengast er. Þá fellur einnig til talsvert af sláturúrgangi. Sláturúrgangur frá Húsavík er unninn í Moltu í Eyjafirði, en sláturúrgangi frá Fjallalambi á Kópaskeri er enn fargað. Brýnt er að ráða bót þar á.

Samkvæmt fyrirbyggjandi tölum fellur til meira af garðaúrgangi í Norðurþingi en í öðrum sveitarfélögum á Norðurlandi (47 kg/íbúa), jafnvel þótt aðeins sé borið saman við þéttbýlustu sveitarfélögin. Í öllum tilvikum er hér gert ráð fyrir að þessi úrgangur endi á einhvers konar „tipp“. Eðlilegt er að líta á slíka ráðstöfun sem förgun, sjá skýringar í Viðauka 5.

Tillaga 17

Tafla 57. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Norðurþingi 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Norðurþing		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			3.041		
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahæ)	242.324	0	0	0	0	242.324
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	27.160	27.160
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	12.750	0	0	0	12.750
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	94.313	0	0	363.622	457.935
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappirs- og pappaumbúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	24.234	24.234
	15 01 01b	Pappirs- og pappaumb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	256	0	2.045	0	2.812	5.112
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	9.123	9.123
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósi (með skilagjaldi)	0	0	0	0	15.205	15.205
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	26.144	0	0	0	104.576	130.720
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	48.656	0	0	0	0	48.656
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	25.550	0	0	0	0	25.550
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	21.313	21.313
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	112.216	87.360	0	0	0	199.576
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	69.954	0	69.954
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	221.790	0	0	0	0	221.790
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	13.088	13.088
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	0
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	48.510	0	0	0	8.561	57.071
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappir án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	30	0	0	24.317	24.347
	20 01 08	Lifráenn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	309.206	309.206
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	71	0	0	71
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	39.778	39.778
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	228.096	228.096
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	580	9.405	3.517	0	0	13.501
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	143.831	0	0	0	143.831
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	261.094	21.420	0	0	0	282.514
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	78.723	191.345	0	0	0	270.068
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	125.470	0	0	0	0	125.470
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
Samtals (kg)		1.191.313	560.454	5.632	69.954	1.191.090	3.018.443	

Tafla 58. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Norðurþingi 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Norðurþing		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			3.041		
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veifar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	80	0	0	0	0	80
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	9	9
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veifaræri	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	4	0	0	0	4
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	31	0	0	120	151
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	8	8
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	0	0
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	0	0	1	0	1	2
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	3
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	5
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	9	0	0	0	34	43
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	16
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	8	0	0	0	0	8
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	7	7
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	37	29	0	0	0	66
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	23	0	23
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	73	0	0	0	0	73
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	4	4
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	16	0	0	0	3	19
	Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0
19 01 99		Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólþhreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	8	8
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	102	102
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	0	0	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	13	13
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	75	75
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	3	1	0	0	4
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	47	0	0	0	47
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	86	7	0	0	0	93
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	26	63	0	0	0	89
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	41	0	0	0	0	41
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
	Samtals (kg)		392	184	2	23	392	993

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Norðurþingi 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 44%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Hægt væri að hækka endurvinnsluhlutfallið í 52% með því einu að koma þeim garðaúrgangi sem til fellur í endurvinnslu, en að öðru leyti liggja stærstu tækifærin væntanlega í bættri flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum).

Tafla 59. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Norðurþingi 2021.

Sveitarfélag: Norðurþing		2021	Íbúar:	3.041	
		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
	Númer	Tegund úrgangs			
Heimilisúrgangur - Umbúðaúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	24.234	24.234	100%
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	5.112	2.812	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	9.123	9.123	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	15.205	15.205	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	130.720	104.576	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	48.656	0	0%
	16 99	Rafhlöður og rafgeymar	21.313	21.313	100%
Bygg	17 02 01 a	Timbur (hreint)	69.954	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	5.707	0	0%
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	24.347	24.317	100%
	20 01 08	Lífærn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	309.206	309.206	100%
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	71	0	0%
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	39.778	39.778	100%
	20 01 40	Málmur (aðrir en ökutæki)	228.096	228.096	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	13.501	0	0%
	20 02 01	Garðaúrgangur	143.831	0	0%
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	282.514	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	270.068	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	125.470	0	0%
		Samtals (kg)	1.766.906	778.660	44%
		Samtals (kg/íbúa)	581	256	44%

7.18 Tjörneshreppur

Tjörneshreppur nær yfir meginhluta Tjörness, nánar tiltekið um 30 km strandlengju frá vesturmörkum jarðarinnar Héðinshöfða í Héðinsvík norðan Húsavíkur, að austurmörkum jarðarinnar Mánár við Rauðsgjá á austanverðu nesinu. Sveitarfélagið Norðurþing umlykur hreppinn á alla vegu nema til sjávar. Úr Héðinsvík liggja sveitarfélagamörkin nokkurn veginn í beina línu til suðausturs að suðurenda Grísatungufjalla við Jóhannsgil og þaðan nokkurn veginn í beina línu til norðurs til sjávar við Rauðsgjá. Innan hreppsins eru Lundey og Mánáreyjar (Háey og Lágey). Heildarflatarmál sveitarfélagsins er 199 km² og íbúar voru 61 þann 1. janúar 2022. Allir íbúar sveitarfélagsins búa í dreifbýli og er landbúnaður helsta atvinnugreinin. Þó sækja einhverjir atvinnu til nágrannasveitarfélaga, einkum Norðurþings.

7.18.1 Fyrirkomulag söfnunar

Engar upplýsingar liggja fyrir um fyrirkomulag úrgangsmála í Tjörneshreppi.

7.18.2 Grenndarstöðvar

Engar upplýsingar liggja fyrir um grenndarstöðvar í sveitarfélaginu.

7.18.3 Móttökustöðvar

Engar upplýsingar liggja fyrir um móttökustöðvar í sveitarfélaginu.

7.18.4 Önnur söfnun og flokkun

Engar upplýsingar liggja fyrir um söfnun heyrúlluplasts eða aðra söfnun úrgangs í sveitarfélaginu.

7.18.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Vitað er um gamla miltisbrunagröf á Hallbjarnarstöðum á Tjörnesi.¹³²

7.18.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Engar upplýsingar liggja fyrir um ráðstöfun úrgangs í sveitarfélaginu.

7.18.7 Samningar við verktaka

Engar upplýsingar liggja fyrir um samninga sveitarfélagsins við verktaka.

7.18.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Engin samþykkt um meðhöndlun úrgangs virðist vera til fyrir Tjörneshrepp og gjaldskrá er heldur ekki að finna á vef Stjórnartíðinda.

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 var heildarkostnaður úrgangsmálaflokksins í Tjörneshreppi það ár um 4,2 milljónir króna eða um 74.300 kr. á hvern íbúa. Þetta er mesti kostnaður sem dæmi eru um á Norðurlandi. Engin sorpgjöld virðast hafa verið innheimt og því virðist kostnaðurinn hafa verið

¹³² Hörður Kristjánsson (2021): *Vitað er um 160 miltisbrunagrafir á 130 bæjum á landinu*. Fréttaskýring í Bændablaðinu 30. júlí. <https://www.bbl.is/frettitir/frettaskyring/vitad-er-um-160-miltisbrunagrafir-a-130-baejum-a-landinu>.

greiddur úr sveitarsjóði að öllu leyti.¹³³ Slíkt er í raun óheimilt, en niðurgreiðslur á kostnaði vegna úrgangsmála hafa lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.18.9 Útgáfa og kynning

Engar upplýsingar liggja fyrir um það hvernig sveitarfélagið hefur staðið að kynningu á fyrirkomulagi úrgangsmála.

7.18.10 Framtíðarsýn

Ekki liggja fyrir upplýsingar um framtíðarsýn sveitarfélagsins í úrgangsmálum.

7.18.11 Magntölur

Engar haldbærar upplýsingar eru til um magn úrgangs sem fellur til í Tjörneshreppi. Ekki er hægt að lesa þessar tölur út úr upplýsingum frá þjónustuaðilum, en hugsanlega er eitthvað af úrganginum innifalið í úrgangstölum fyrir Norðurþing.

¹³³ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020*.
<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

7.19 Svalbarðshreppur

Svalbarðshreppur og Langesbyggð sameinuðust eftir sveitarstjórnarkosningar 14. maí 2022. Hér er þó fjallað um sveitarfélögin sitt í hvoru lagi eins og þau voru fyrir sameiningu, enda að mestu byggt á gögnum fyrir árið 2021.

Mörk Svalbarðshrepps hafa ekki breyst um aldir, eða hafa í það minnsta ekki haggast frá árinu 1875.¹³⁴ Hreppurinn liggur að Norðurþingi að vestan og eru sveitarfélagamörkin við Ormarsá austan við Raufarhöfn. Síðan liggja mörkin suður eftir ánni svo langt sem hún nær og áfram til suðurs að fjallinu Einbúa langt inn af Vopnafirði. Þaðan liggja svo mörk Svalbarðshrepps og Langesbyggðar til norðurs og norðausturs eftir Stakfellskvísl og Hafralónsá allt til sjávar í Lónafirði inn af Þistilfirði. Heildarflatarmál Svalbarðshrepps er 1.154 km² og í ársbyrjun 2022 áttu 94 einstaklingar lögheimili í hreppnum, allir í dreifbýli.

Sauðfjarrækt hefur lengi verið atvinnugreinin í Svalbarðshreppi, en ferðaþjónusta fer vaxandi. Þá eru nokkrar gjöfular laxveiðiár í sveitarfélaginu, auk annarra hlunninda.

7.19.1 Fyrirkomulag söfnunar

Engin eiginleg úrgangssöfnun er í Svalbarðshreppi, en íbúar hafa aðgang að grenndarstöð við Laxá, þar sem hægt er að losa sig við pappír, plast, blandaðan úrgang, málma, raftæki, húsgögn, timbur og spilliefni. Lífúrgangur er jarðgerður heima fyrir.

Íbúar sjá sjálfir um förgun dýrahraja og ekki er vilji til að breyta því, enda er fyrirkomulagið talið hafa gefist vel síðustu 100 ár.

7.19.2 Grenndarstöðvar

Ein grenndarstöð er í sveitarfélaginu eins og fyrr segir. Sveitarfélagið rekur stöðina, en dagleg umsjón er í höndum Sillukots ehf. á Gunnarsstöðum, þ.m.t. pökkun og undirbúningur fyrir flutning. Verktakinn pantar losun frá Sel sf. þegar geymslurými er fullt.

Að mati heimamanna stuðlar það að aukinni hagkvæmni að sami aðili sjái ekki um pökkun og undirbúning annars vegar og flutninga hins vegar.

Vorið 2022 er ætlunin að taka í notkun nýjan söfnunarstað við Ormarslón nyrst í sveitarfélaginu. Þar verður fylgt losunaráætlun Norðurþings á Raufarhöfn. Staðurinn verður óvaktaður og alltaf opinn, en fylgst verður með honum vikulega.

7.19.3 Móttökustöðvar

Engin eiginlega gámastöð er í sveitarfélaginu, en grenndarstöðin við Laxá sinnir þessu hlutverki í raun að mestu.

7.19.4 Önnur söfnun og flokkun

Endurvinnslan er með móttöku fyrir skilgjaldsumbúðir á Þórshöfn, sem íbúar Svalbarðshrepps nýta sér. Sömuleiðis er Rauði krossinn með fatasöfnunargám á Þórshöfn.

¹³⁴ Byggðastofnun (2022): *Mælaborð: Sveitarfélagaskipan frá 1875.*
<https://www.byggdastofnun.is/is/utgefid-efni/maelaborð/sveitarfelagaskipan>.

Sel sf. hefur safnað heyrúlluplasti frá bændum án milligöngu sveitarfélagsins og eins og fyrr segir sjá íbúar sjálfir um förgun dýrahraja.

Eigendur sjá sjálfir um losun rotþróa í sveitarfélaginu, en sveitarfélagið hefur tryggt aðgang að haugsugu til þeirra verka.

7.19.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Engir förgunar- eða meðhöndlunarstaðir fyrir úrgang eru í sveitarfélaginu.

Vitað er um gamla miltisbrunagröf á Völlum við Þistilfjörð.¹³⁵

7.19.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Sel sf. sér um að koma úrgangi til endurvinnslu eða förgunar.

7.19.7 Samningar við verktaka

Svalbarðshreppur er með ótímabundinn samning við Sillukot ehf. um umsjón með grenndarstöð o.fl. Gagnkvæmur uppsagnarfrestur er þrjú mánuðir. Síðustu 13 ár hefur einnig verið í gildi munnlegt samkomulag við Sel sf., sjá framar.

7.19.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Engin samþykkt um meðhöndlun úrgangs er til fyrir Svalbarðshrepp og ekki heldur eiginleg gjaldskrá. Sorpgjald var hins vegar tekið upp árið 2022 eftir nokkurt hlé. Gjaldið var 50.000 kr. á hvert íbúðarhús með rekstri og kr. 30.000 á frístundahús, veiðihús og íbúðarhús án rekstar.

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 var heildarkostnaður úrgangsmálaflokksins í Svalbarðshreppi það ár um 2,6 milljónir króna eða um 27.900 kr. á hvern íbúa. Sorpgjöld voru ekki innheimt það ár, en úr því var bætt árið 2022 (sjá framar). Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.19.9 Útgáfa og kynning

Upplýsingum um grenndarstöðina við Laxá var dreift á öll heimili við opnun stöðvarinnar og nýju efni verður dreift þegar talin verður þörf á að koma frekari upplýsingum á framfæri.

7.19.10 Framtíðarsýn

Fulltrúar Svalbarðshrepps telja núverandi fyrirkomulag úrgangsmála nokkuð gott og kvartanir frá íbúum eru fátíðar. Stærstur hluti þess úrgangs sem til fellur er talinn rata í rétta farvegi og kostnaður er með því minnsta sem hægt er að gera ráð fyrir. Vissulega er úrgangur ekki sóttur heim að dyrum, en ekki hefur heldur verið eftirspurn eftir því. Hægt væri að aðlaga fyrirkomulagið að því sem viðhaft er í Langanesbyggð, en kostnaður myndi þá hækka verulega.

¹³⁵ Hörður Kristjánsson (2021): *Vitað er um 160 miltisbrunagrafir á 130 bæjum á landinu*. Fréttaskýring í Bændablaðinu 30. júlí. <https://www.bbl.is/frettir/frettaskyring/vitad-er-um-160-miltisbrunagrafir-a-130-baejum-a-landinu>.

Fulltrúar Svalbarðshrepps hafa þær væntingar til nýrrar svæðisáætlunar að hún stuðli að samræmi í flokkun og í kynningarmálum. Útfæra þurfi söfnun og geymslu úrgangs að aðstæðum á hverjum stað til að halda kostnaði í skefjum og sveitarfélög þurfa að greina hvaða leiðir til förgunar henti best.

7.19.11 [Magntölur](#)

Engar haldbærar upplýsingar eru til um magn úrgangs sem fellur til í Svalbarðshreppi.

Tillaga

7.20 Langanesbyggð

Langanesbyggð og Svalbarðshreppur sameinuðust eftir sveitarstjórnarkosningar 14. maí 2022. Hér er þó fjallað um sveitarfélögin sitt í hvoru lagi eins og þau voru fyrir sameiningu, enda að mestu byggt á gögnum fyrir árið 2021.

Langanesbyggð varð til við sameiningu Þórshafnarhrepps og Skeggjastaðahrepps 10. júní 2006. Tveir þéttbýliskjarnar eru í sveitarfélaginu, þ.e. Þórshöfn og Bakkafjörður, og er vegalengdin á milli þeirra um 45 km. Á þessum tveimur stöðum eru samtals u.þ.b. 158 heimili. Að auki eru í sveitarfélaginu u.þ.b. 18 bæir/lögbýli.

Mörk Langanesbyggðar og Svalbarðshrepps liggja frá botni Lónafjarðar til suðvesturs og suðurs eftir Hafralónsá og Stakfellskvísl, allt að fjallinu Einbúa langt inn af Vopnafirði. Þaðan liggja mörk Langanesbyggðar og Vopnafjarðarhrepps til norðausturs og austurs á Sandvíkurheiði og til sjávar við Stapaá, sunnan við Viðvíkurdal, miðja vegu milli Bakkafjarðar og Vopnafjarðar. Heildarflatarmál Langanesbyggðar er 1.329 km² og þann 1. janúar 2022 voru íbúar sveitarfélagsins samtals 506. Þar af bjuggu 386 á Þórshöfn, 59 á Bakkafirði og 61 í dreifbýli.¹³⁶

Öflug útgerð og vinnsla sjávarafurða er uppistaðan í atvinnulífi í Langanesbyggð, auk landbúnaðar og þjónustu af ýmsu tagi.

Sameining Svalbarðshrepps og Langanesbyggðar var samþykkt í íbúakosningu 26. mars 2022¹³⁷ og í maí verður kosin sveitarstjórn í sameinuðu sveitarfélagi.

7.20.1 Fyrirkomulag söfnunar

Sveitarfélagið leggur til tvö 240 l ílát undir úrgang við hvert heimili, bæði í þéttbýli og dreifbýli, þ.e. grátt ílát fyrir blandaðan úrgang og grænt fyrir flokkaðan úrgang til endurvinnslu. Sveitarfélagið sér einnig um þjónustu við rekstraraðila, en umráðafólk orlofshúsa kemur úrgangi sjálft á móttökustöðvar.

Grá ílát eru tæmd á þriggja vikna fresti yfir vetrarmánuðina (september – maí) en á tveggja vikna fresti á sumrin (júní – ágúst). Græn ílát eru tæmd á þriggja vikna fresti í þéttbýli en á fjögurra vikna fresti í dreifbýli.

Sérsöfnun lífúrgangs í brún ílát var tekin upp sumarið 2010, en lagðist síðar af aftur, þar sem árangurinn þótti ekki í samræmi við kostnaðinn.

Sveitarfélagið er með samning við ÍGF, sem sér um framkvæmd söfnunarinnar, (sjá síðar).

7.20.2 Grenndarstöðvar

Engin grenndarstöð er til staðar í sveitarfélaginu en það kann að breytast samhliða allsherjar endurskoðun á úrgangsmálum sveitarfélagsins.

¹³⁶ Áætlað út frá: Hagstofa Íslands (2020(b)).

¹³⁷ Langanesbyggð (2022): *Sameining samþykkt í báðum sveitarfélögum*. Frétt á vefsíðu 26. mars 2022.
<https://www.langanesbyggd.is/is/stjornsysla/frettir/sameining-samthykkt-i-badum-sveitarfelogum>.

7.20.3 Móttökustöðvar

Sveitarfélagið rekur vær gámastöðvar, aðra á Þórshöfn og hina á Bakkafirði. Á stöðvunum er tekið á móti öllum helstu flokkum úrgangs á opnunartíma stöðvanna. Stöðin á Þórshöfn er opin kl. 15-17 mánudaga, miðvikudaga og föstudaga og kl. 13-15 á laugardögum. Stöðin á Bakkafirði er opin kl. 10-16 á föstudögum. Einn starfsmaður er á hvorum stað. Fyrirkomulag á gámastöðvum verður tekið til endurskoðunar á næstu mánuðum, líkt og aðrir þættir úrgangsmála í sveitarfélaginu.

7.20.4 Önnur söfnun og flokkun

Íbúar hafa aðgang að móttöku fyrir skilagjaldsumbúðir og Rauði krossinn annast bæði nytjamarkað og fatasöfnun í sveitarfélaginu. Heyrúlluplasti er safnað eftir þörfum, en dýrahraejum er ekki safnað sérstaklega. Ráðist er í hreinsunarátak á vorin.

Rotþrær eru ekki tæmdar reglulega, en þó oftast á vormánuðum. Innihaldið er losað í fráveitukerfi.

7.20.5 Förgunarstaðir/meðhöndlunarstaðir

Urðunarstaður er starfræktur á Bakkafirði. Skeggjastaðahreppur rak þennan stað fyrir sameiningu sveitarfélaganna árið 2006, en frá árinu 2018 hefur hann þjónað Langanesbyggð allri. Núgildandi starfsleyfi fyrir urðunarstaðinn var gefið út af Umhverfisstofnun 21. mars 2018 með gildistíma til sömu dagsetningar 2034. Urðunarstaðurinn telst vera í afskekkttri byggð og þar má, samkvæmt starfsleyfi, taka á móti og urða allt að 200 tonnum af almennum úrgangi á ári. Í viðauka við starfsleyfið kemur fram að fyrir sameiningu sveitarfélaganna hafi þar einungis mátt urða úrgang frá Skeggjastaðahreppi og nánasta umhverfi. Ljóst þykir að Þórshafnarhreppur hafi verið nánasta umhverfi Skeggjastaðahrepps og því miðist heimild í nýju starfsleyfi við urðun úrgangs frá þessu sama svæði.¹³⁸ Tekið er við úrgangi inn á staðinn skv. áætluðu rúmmáli, sem síðan er umreiknað í tonn. Urðun hefur að jafnaði numið u.þ.b. 200 tonnum á ári síðustu árin.

Þann 18. júní 2019 samþykkti sveitarstjórn Langanesbyggðar sérstaka umhverfisstefnu fyrir urðunarstaðinn í Bakkafirði fyrir tímabilið 2019-2023¹³⁹ í samræmi við ákvæði í lið 2.1 í starfsleyfi staðarins. Í stefnunni er sett fram það markmið að draga úr magni urðaðs úrgangs um 8 tonn á ári á tímabilinu. Fram kemur að þar hafi samtals verið urðuð 197 tonn af úrgangi árið 2018, sem þýðir að árið 2022 á magnið að vera komið niður í 165 tonn. Þessu markmiði á, samkvæmt stefnunni, að ná með betri flokkun, m.a. með því að „koma upp flokkunarstöðvum og nytjagámum bæði á Bakkafirði og á Þórshöfn. Þar munu íbúar geta skilað úrgangi sjálfir og flokkað, blöð, pappír, plast og aðrar umbúðir“. Þá á að leita leiða til að „draga úr umbúðanotkun með því að hvetja almenning og fyrirtæki til að nota meira afendurnýjanlegum umbúðum“. Ætlunin er að skoða þessi markmið árlega með hliðsjón af árangri nýliðins árs.

¹³⁸ Umhverfisstofnun (2018): *Starfsleyfi. Urðun við Bakkafjörð*.

https://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Starfsleyfi-i-gildi/Sorp-og-efnamottaka/Starfsleyfi_langanesbyggd_bakkafirdi.pdf.

¹³⁹ Langanesbyggð (2019): *Umhverfisstefna 2019-2023 fyrir urðunarstaðinn á Bakkafirði*.

https://www.langanesbyggd.is/static/files/Umhverfismal/umhverfismarkmid-fyrir-urdun-a-bakkafirdi_2019.pdf.

Fyrir sameiningu sveitarfélaganna 2016 rak Þórshafnarhreppur eigin urðunarstað við Álfasundsás. Urðunarstaðurinn hafði starfsleyfi til ársins 2012 fyrir meðhöndlun á allt að 500 tonnum á ári af neyslu- og rekstrarúrgangi.¹⁴⁰ Þegar starfsleyfið rann út var staðnum lokað og er hann nú vaktaður í samræmi við fyrirmæli Umhverfisstofnunar um frágang og vöktun, dags. 23. apríl 2014.¹⁴¹ Samkvæmt fyrirmælunum átti öllum frágangi á urðunarstaðnum að vera lokið fyrir 1. október 2016.

Ekki liggja fyrir upplýsingar um riðu- eða miltisbrunagrafir í Langanesbyggð.

7.20.6 Önnur ráðstöfun úrgangs

Blandaður úrgangur sem til fellur í Langanesbyggð er sem fyrr segir urðaður á Bakkafirði. ÍGF flytur endurvinnanlegt efni til Húsavíkur og þaðan á ákvörðunarstað.

7.20.7 Samningar við verktaka

Langanesbyggð er með samning við ÍGF um söfnun úrgangs. Samningurinn rennur út í árslok 2023, en hægt er að framlengja hann um eitt ár í senn. Samkvæmt samningnum sér ÍGF m.a. um söfnun, kynningarmál og flutning úrgangs frá gámastöðvum.

7.20.8 Samþykktir, gjaldskrár og kostnaður

Í gildi er samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Langanesbyggð nr. 248/2011.¹⁴² Gert er ráð fyrir að samþykktin verði endurskoðuð sem hluti af heildarendurskoðun úrgangsmála í sveitarfélaginu.

Í gildi er gjaldskrá fyrir sorphirðu og meðhöndlun úrgangs í Langanesbyggð, nr. 1473/2021.^{143,144} Samkvæmt henni er árlegt sorphreinsunargjald tilgreint í 5. tölulið samþykktar Langanesbyggðar um álagningarákvæði fasteignagjalda hverju sinni. Fjárhæðin kemur því ekki fram í gjaldskránni sem slíkri.

Samkvæmt gjaldskránni er tekið gjald á gámastöðvum fyrir blandaðan úrgang, en íbúar geta þó skilað þangað allt að 0,5 m³ af heimilisúrgangi án gjaldtöku. Tekið er gjald fyrir litað timbur, en aðrir úrgangsflokkar eru gjaldfrjálsir. Þá er tekið fast gjald fyrir hvern rúmmetra af úrgangi frá fyrirtækjum sem berst á urðunarstaðinn í Bakkafirði.

Samkvæmt tölum Sambands íslenskra sveitarfélaga úr bókhaldi sveitarfélaga 2020 stóðu álögð sorpgjöld í Langanesbyggð undir um 47% af heildarkostnaði úrgangsmálaflokksins

¹⁴⁰ Hollustuvernd ríkisins (2002): *Starfsleyfi fyrir urðunarstað Þórshafnarhrepps við Álfasundsás.* <https://www.ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Starfsleyfi-i-gildi/Sorp-og-efnamottaka/Starfsleyfi-urgangur-Thorshofn-til-5.9.2012.pdf>.

¹⁴¹ Umhverfisstofnun (2014): *Fyrirmæli um frágang og vöktun. Urðunarstaður við Þórshöfn.* <https://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Eftirlitsskyrslur/Sorp-og-efnamottaka/Langanesbyggd-fragang-v%c3%b6ktun-230414.pdf>.

¹⁴² Umhverfisráðuneytið (2011): *Samþykkt um meðhöndlun úrgangs í Langanesbyggð, nr. 248/2011.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=dd851ac7-f396-46bb-a250-f6d1d301f8f3>.

¹⁴³ Langanesbyggð (2021): *Gjaldskrá fyrir sorphirðu og meðhöndlun úrgangs í Langanesbyggð, nr. 1473/2021.* <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=1a34ebae-bbf9-4247-a17a-b03d1a3a66e2>.

¹⁴⁴ Stöðugreiningin var unnin á fyrri hluta árs 2022 og síðan kunna að hafa orðið breytingar hvað þetta varðar.

Það ár, þannig að um 53% voru greidd úr sameiginlegum sjóði.¹⁴⁵ Niðurgreiðsla af þessu tagi er í raun óheimil, en hefur lengi viðgengist hjá flestum sveitarfélögum á Íslandi. Nánar er fjallað um þessa þætti í kafla 5.8.

7.20.9 Útgáfa og kynning

Sorphirðudagatal var síðast gefið út eftir endurnýjun samnings við ÍGF haustið 2021 og birt á heimasíðu Langanesbyggðar.¹⁴⁶ Þar er einnig að finna flokkunarleiðbeiningar og aðrar upplýsingar um úrgangsmál.

Gert er ráð fyrir að fram fari kynning á fyrirkomulagi úrgangsmála eftir sameiningu Langanesbyggðar og Svalbarðshrepps.

7.20.10 Framtíðarsýn

Núverandi fyrirkomulag í Langanesbyggð er að mati heimamanna allt of kostnaðarsamt, einkum vegna kostnaðar við flutning úrgangs til úrvinnslu. Meðal annars þess vegna er talin þörf á að taka úrgangsmálin til gagnerrar endurskoðunar, bæði hvað varðar urðunarstað, söfnun úrgangs og endurvinnslu. Í þessu sambandi er Langanesbyggð opin fyrir samstarfi við önnur sveitarfélög.

Stefán Gíslason hjá Environice gerði úttekt á stöðu úrgangsmála í Langanesbyggð vorið 2020. Þar er að finna allitarlega greiningu á stöðunni, ásamt tillögum og stefnu í meðhöndlun úrgangs.

Stjórnendur Langanesbyggðar gera sér vonir um að samstarfið um gerð svæðisáætlunar leiði til víðtækara samstarfs sveitarfélaga á Norðurlandi í úrgangsmálum.

7.20.11 Magntölur

Eftirfarandi töflur gefa yfirlit yfir magn og ráðstöfun mismunandi úrgangsflokka frá Langanesbyggð 2021, annars vegar í kg og hins vegar í kg/íbúa, einkum byggt á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Tölur um magn skilagjaldsumbúða eru áætlaðar út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu.

Af töflunum má ráða að samtals hafi fallið til um 330 tonn af úrgangi í Langanesbyggð 2021, eða 647 kg á hvern íbúa. Þessi tala er nokkru lægri en reiknað meðaltal fyrir allt Norðurland (968 kg), en sem fyrr segir er magn úrgangs til urðunar í kg áætlað út frá rúmmáli. Í því getur falist talsverð skekkja og því varhugavert að draga miklar ályktanir af tölunum. Ljóst er að nokkra úrgangsflokka vantar alveg inn í myndina, svo sem bylgjupappa, timbur, grófan úrgang og óvirkan úrgang. Af þessum sökum er lítið að byggja á reiknuðum hlutföllum mismunandi ráðstöfunar úrgangs frá sveitarfélaginu.

¹⁴⁵ Samband íslenskra sveitarfélaga (2022): *Tölur úr ársreikningum sveitarfélaga 2020*.

<https://www.samband.is/wp-content/uploads/2021/11/net-sundurlidun.xlsx>.

¹⁴⁶ Langanesbyggð (2022): *Sorphirða*. <https://www.langanesbyggd.is/is/thjonusta/framkvaemdir-og-hafnir/famkvaemdir-og-hafnir/sorphirda>.

Tafla 60. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Langanesbyggð 2021 í kílóum.

Sveitarfélag: Langanesbyggð		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			506		
SAMTALS		Úrgangur sem fellur til (kg) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting				
	Númer	Tegund úrgangs	Urðun Stekk.v.	Annað	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla	Samtals
Landbún., ræktun, veiðar, matv.vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)	0	0	0	0	0	0
	02 01 04	Heyrúlluplast	0	0	0	0	14.480	14.480
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	0
	02 01 99	Veiðarfæri	830	0	0	0	0	830
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	0
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	0	0
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	9.282	9.282
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	2	0	19	0	26	47
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	1.518	1.518
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 04b	Áldósi (með skilagjaldi)	0	0	0	0	2.530	2.530
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	4.200	0	0	0	16.800	21.000
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	0
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	8.096	0	0	0	0	8.096
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	0
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	0
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	27	27
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0	0
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	46	0	46
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	0	0	0	0	0	0
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	0
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	185	185
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	0
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	0
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	0	0	0	0	0	0
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	0
Sorp	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	0
	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	0
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	0
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	0
	20 01 08	Lifrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0	0
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	0
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	0	0	0	0
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	11.660	11.660
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	59.582	59.582
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	0	0	0	0	0	0
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	0
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	65.000	0	0	0	0	65.000
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	133.000	0	0	0	0	133.000
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	45	0	0	0	0	45
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	0
	20 03 04	Eða frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	0
Samtals (kg)			211.173	0	19	46	116.090	327.328

Tafla 61. Magn og áætluð ráðstöfun úrgangs frá Langanesbyggð 2021 í kílóum á hvern íbúa.

Sveitarfélag: Langanesbyggð		Tímabil: 2021	Íbúar 1. jan. 2022:			506		
Úrgangur á hvern íbúa		Úrgangur sem fellur til (kg/íbúa) og afdrif hans						
		Förgun		Endurnýting			Samtals	
Númer	Tegund úrgangs	Urðun	Kalka	Orkuvinnsla	Ýmislegt	Endurvinnsla		
Landbún., ræktun, veiðar, matv. vinnsla	02 01 02	Úrgangur úr dýravefjum (dýrahræ)	0	0	0	0	0	
	02 01 04	Heyrulluplast	0	0	0	0	29	
	02 01 06	Húsdýraskítur	0	0	0	0	0	
	02 01 99	Veiðarfæri	2	0	0	0	2	
	02 02 02	Fiskúrgangur	0	0	0	0	0	
	02 02 02	Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur - Umbúðarúrgangur	15 01 01a	Pappírs- og pappambúðir (bylgjupappi)	0	0	0	0	0	
	15 01 01b	Pappírs- og pappamb. (sléttur pappi og fernur)	0	0	0	0	18	
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrulluplast)	0	0	0	0	0	
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	0	0	0	0	3	
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	0	0	0	0	5	
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	8	0	0	0	33	
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	0	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	16	0	0	0	0	
Ýmislegt	16 01 03	Hjólbarðar	0	0	0	0	0	
	16 01 04	Ökutæki	0	0	0	0	0	
	16 06 99	Rafhloður og rafgeymar	0	0	0	0	0	
Byggingar- og niðurrifsúrgangur	17 01 99	Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik	0	0	0	0	0	
	17 02 01 a	Tímbur (hreint)	0	0	0	0	0	
	17 02 01 b	Tímbur (annað eða óflokkað)	0	0	0	0	0	
	17 02 02	Gler	0	0	0	0	0	
	17 02 03	Plast	0	0	0	0	0	
	17 05 03	Olíumengaður jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 05 04	Hreinn jarðvegur	0	0	0	0	0	
	17 06 05	Asbest (efni sem inniheldur asbest)	0	0	0	0	0	
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	0	0	0	0	0	
Sjúkd.	18 00 99	Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum ofl.	0	0	0	0	0	
	19 01 99	Brennsluleifar	0	0	0	0	0	
Sorp	19 08 99	Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)	0	0	0	0	0	
	19 12 02/03	Málmar frá vélrænni meðhöndlun	0	0	0	0	0	
	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	0	0	0	
Heimilisúrgangur og samþæringlegt	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	0	0	0	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	0	0	0	
	20 01 25	Matarolífa og feiti	0	0	0	0	0	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	0	0	0	0	23	
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	0	0	0	0	118	
	20 01 50	Spilliefni (samþala)	0	0	0	0	0	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	0	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	128	0	0	0	0	
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	263	0	0	0	0	
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	0	0	0	0	0	
	20 03 03	Úrgangur frá gatnahreinsun	0	0	0	0	0	
	20 03 04	Eðja frá rotþróum (seyra)	0	0	0	0	0	
	Samtals (kg)		417	0	0	0	229	647

Af ástæðum sem raktar eru í 4. kafla gefur fyrirliggjandi úrgangstölfræði ekki góða möguleika á að reikna „rétt“ endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs. Í töflunni hér á eftir er þó gerð tilraun til að áætla magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs sem féll til í Langanesbyggð 2021 miðað við fyrirliggjandi tölur og með öllum þeim fyrirvörum sem

nefndir eru í 4. kafla. Af töflunni má ráða að árið 2021 hafi endurvinnsluhlutfallið verið um 33%, en meðaltalið fyrir allt Norðurland var um 41%, reiknað með sömu aðferðum. Eins og fram kemur í 4. kafla átti endurvinnsluhlutfallið að vera komið í 50% árið 2020 og árið 2025 þarf hlutfallið að vera komið í 55%. Vafalítið liggja talsverð tækifæri til hækkunar endurvinnsluhlutfallsins í bættri flokkun (og ráðstöfun) blandaðs heimilisúrgangs (frá heimilum og fyrirtækjum), þ.m.t. lífúrgangs sem ekki hefur verið safnað sérstaklega síðustu ár. Líklega er úrgangstölfræðinni frá Langanesbyggð nokkuð ábótavant, þ.m.t. hvað varðar viðarumbúðir („Hreint timbur“). Því ber að túlka töfluna hér á eftir með varúð.

Tafla 62. Reiknað magn og endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs frá Langanesbyggð 2021.

Sveitarfélag: Langanesbyggð		2021	Íbúar:	506	
Heimilisúrgangur		Heimilisúrgangur			
		Samtals (kg)	Þar af til endurvinnslu		
			Kg	%	
Númer	Tegund úrgangs				
Heimilisúrgangur - Umbúðargangur	15 01 01a	Pappírs- og pappaubúðir (bylgjupappi)	0	0	
	15 01 01b	Pappírs- og pappaub. (sléttur pappi og fernur)	9.282	9.282	100%
	15 01 02a	Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)	47	26	55%
	15 01 02b	Plastflöskur (með skilagjaldi)	1.518	1.518	100%
	15 01 04a	Málmumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 04b	Áldósir (með skilagjaldi)	2.530	2.530	100%
	15 01 06	Blandaðar umbúðir (úr „grænum tunnum“)	21.000	16.800	80%
	15 01 07a	Glerumbúðir (án skilagjalds)	0	0	
	15 01 07b	Glerflöskur (með skilagjaldi)	8.096	0	0%
16 99	Rafhliður og rafgeymar	27	27	100%	
Bygg	17 02 01 a	Timbur (hreint)	46	0	0%
	17 09 04	Annar grófur úrgangur	0	0	
Heimilisúrgangur og sambærilegt	20 01 01	Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)	0	0	
	20 01 08	Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.	0	0	
	20 01 10/11	Fatnaður, skófatnaður og textíl	0	0	
	20 01 25	Matarolía og feiti	0	0	
	20 01 36	Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki	11.660	11.660	100%
	20 01 40	Málmar (aðrir en ökutæki)	59.582	59.582	100%
	20 01 50	Spilliefni (samtala)	0	0	
	20 02 01	Garðaúrgangur	0	0	
	20 03 01 a	Blandaður úrgangur (sorphirða)	65.000	0	0%
	20 03 01 b	Blandaður úrgangur (gámar)	133.000	0	0%
	20 03 01 c	Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum	45	0	0%
Samtals (kg)		311.833	101.425	33%	
Samtals (kg/íbúa)		616	200	33%	

8 Viðauki 2: Aðgerðaáætlun

Nr.	Heiti aðgerðar	Ábyrgðaraðili	Lokadagsetning
<u>Úrgangforvarnir</u>			
1.	Kynningarátak um hringrásarhagkerfið	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög og Umhverfisstofnun	2023
2.	Lágmörkun umbúða	SSNV og SSNE í samstarfi við Umhverfisstofnun	2023
3.	Kortlagning lífrænna hliðarafurða	SSNV og SSNE í samstarfi við Vistorku	2024
4.	Uppbygging innviða til úrgangforvarna	Einstök sveitarfélög í samstarfi við SSNV og SSNE	2023
<u>Söfnun og flokkun úrgangs</u>			
5.	Endurskipulagning úrgangsiláta við heimahús	Einstök sveitarfélög í samráði við SSNV og SSNE	Júní 2023
6.	Fjölgun grenndarstöðva	Einstök sveitarfélög í samráði við SSNV og SSNE og í samstarfi við Umhverfisstofnun	Apríl 2023
7.	Söfnun glers, málma, textíls og spilliefna	Einstök sveitarfélög, hvert fyrir sig eða fleiri saman	Apríl 2023
8.	Söfnun garðaúrgangs og ráðstöfun hans til endurv.	Einstök sveitarfélög, hvert fyrir sig eða fleiri saman	Júlí 2023
<u>Uppbygging innviða</u>			
9.	Efling móttökustöðva	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög	2023
10.	Jarðgerð á jaðarsvæðum	SSNV og SSNE í samstarfi við hlutaðeigandi sveitarfélög	2023
11.	Nýting seyru	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög	2023
12.	Úttekt á urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang	SSNV og SSNE í samráði við Umhverfisstofnun	2023
13.	Áætlun um minnkandi umsvif urðunarstaðar í Stekkjarvík	Norðurá bs. í samstarfi við SSNV og í samráði við Umhverfisstofnun	2025
<u>Samþykktir, gjaldskrár og bókhald</u>			
14.	Samræming samþykktu um meðhöndlun úrgangs	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög og eftir atvikum byggðasamlög	2023
15.	Innleiðing BPHE	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög og eftir atvikum byggðasamlög	2023

16.	Endurbætt sundurliðun í bókhaldi	SSNV og SSNE	2023
<u>Samningar við verktaka</u>			
17.	Samstarf um útboð o.fl.	SSNV og SSNE í samstarfi við einstök sveitarfélög og eftir atvikum byggðasamlög	2023
<u>Útgáfa og kynning</u>			
18.	Bætt birting upplýsinga	Einstök sveitarfélög í samráði við SSNV og SSNE	2023

Tillaga 17

9 Viðauki 3: Umhverfismatskýrsla

9.1 Samantekt umhverfismats

Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs á Norðurlandi fellur undir ákvæði laga um umhverfismat áætlana og framkvæmda, nr. 111/2021. Umhverfismatið var unnið samhliða áætlunargerðinni, þó að stærstur hluti matsvinnunnar hafi farið fram þegar stefna áætlunarinnar hafði verið mótuð í öllum aðalatriðum. Haft var samráð við Skipulagsstofnun í janúar 2023 varðandi umfang og nákvæmni matsins.

Svæðisáætlanir um meðhöndlun úrgangs hafa þá sérstöðu að þeim er beinlínis ætlað að byggja á og fylgja eftir markmiðum stjórnvalda á landsvísu í úrgangsmálum. Í umhverfismati svæðisáætlunar er því hvorki þörf á að bera markmið áætlunarinnar saman við markmið laga og reglugerða um úrgangsmál, né við markmið í stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsforvarnir. Auk heldur hefur Umhverfisstofnun eftirlit með því að sveitarstjórnir gefi út svæðisáætlanir og leggur jafnframt faglegt mat á efni þeirra og hvort þær samræmist lögum og reglum þar um.

Frá umhverfislegu sjónarmiði felur meðhöndlun úrgangs í sér tiltekna áhættuþætti sem tilgreindir eru í þessu umhverfismati. Til að koma í veg fyrir endurtekningar sama mats er þó ekki fjallað sérstaklega um hvern þátt um sig í umhverfismatinu, enda óhjákvæmilegt að um þá verði fjallað í umhverfismati framkvæmda sem leiða af áætluninni, svo vegna urðunarstaða, brennslustöðva og móttökustöðva.

Samanburður svæðisáætlunarinnar við helstu áætlanir sem í gildi eru og skipta máli varðandi stefnumótun í úrgangsmálum á Norðurlandi bendir til að markmið áætlunarinnar séu öll í góðu samræmi við þær áætlanir sem teknar voru til skoðunar í umhverfismatinu. Um var að ræða eftirtaldar áætlanir og stefnuskjöl:

- Landsskipulagsstefna 2015-2026
- Svæðisskipulag Eyjafjarðar 2012-2024
- Svæðisskipulag háhitasvæða í Þingeyjarsýslum 2007-2025
- Aðalskipulagsáætlanir þeirra sveitarfélaga sem í hlut eiga
- Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum 2018-2030
- Stefna um aðlögun að loftslagsbreytingum
- Áætlun um loftgæði á Íslandi 2018-2029
- Byggðastefna (Stefnumótandi byggðaáætlun fyrir árin 2022-2036)
- Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun

Í umhverfismatinu var ekki gerður sérstakur samanburður við núllkost, annars vegar vegna þess að sveitarfélögum ber lagaleg skylda til að vinna svæðisáætlun, sem þýðir að áætlunarleysi er ekki raunhæfur valkostur, og hins vegar vegna þess að áætlunin er byggð á lögum og reglugerðum sem ekki verður hægt að framfylgja með óbreyttu ástandi, sem þýðir að óbreytt ástand er heldur ekki raunhæfur valkostur.

Í svæðisáætluninni er að finna áform um uppbyggingu tiltekinna innviða, en í öllum tilvikum er þó gert ráð fyrir nánari greiningum áður en endanleg ákvörðun er tekin. Um er að ræða eftirtalda innviði:

- Móttökustöðvar
- Jarðgerðarstöðvar
- Aðstaða til meðhöndlunar seyru
- Urðunarstaðir fyrir óvirkan úrgang

Þar sem svæðisáætlunin felur ekki í sér beinar ákvarðanir um uppbyggingu innviða er ekki mögulegt að leggja nákvæmt mat á einstaka valkosti í þeim efnum. Í umhverfismatinu er því aðeins lagt lauslegt mat á líkleg áhrif breyttra innviða. Greiningar sem lagðar verða til grundvallar ákvarðanatöku um uppbyggingu innviða fela í sér nánari samanburð valkosta. Það lauslega mat sem hér um ræðir bendir þó í öllu falli til að uppbyggingaráformin sem kynnt eru í svæðisáætluninni séu til þess fallin að bæta auðlindanýtingu, draga úr neikvæðum áhrifum á loftslag og hafa jákvæð áhrif á samfélagslega þætti. Öll miða þessi áform að því að færa meðhöndlun úrgangs á Norðurlandi nær hugmyndafræði hringrásarhagkerfis, auk þess sem leitast er við að draga úr þörf fyrir flutninga og stuðla að atvinnuuppbyggingu í heimabyggð.

9.2 Matsskylda

Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs markar stefnu fyrir leyfisveitingar til framkvæmda sem tilgreindar eru í 1. viðauka við lög um umhverfismat áætlana og framkvæmda, nr. 111/2021. Svæðisáætlun er unnin samkvæmt lögum og er afgreidd af sveitarstjórn. Af þessum atriðum leiðir að áætlun af þessu tagi fellur undir ákvæði laga nr. 111/2021.

9.3 Aðferðir

Umhverfismat svæðisáætlunarinnar sem hér um ræðir var unnið samhliða áætlunargerðinni. Stærstur hluti matsvinnunnar fór þó fram þegar stefna áætlunarinnar hafði verið mótuð í öllum aðalatriðum, enda þá fyrst hægt að bera markmið og stefnu saman við aðrar áætlanir eða önnur viðmið. Haft var samráð við Skipulagsstofnun í janúar 2023 varðandi umfang og nákvæmni matsins, sbr. 5. gr. reglugerðar um umhverfismat framkvæmda og áætlana, nr. 1381/2021.

Umhverfismatið var unnið af Stefáni Gíslasyni hjá Umhverfisráðgjöf Íslands ehf. (Environice).

Umhverfismatsskýrsla svæðisáætlunarinnar er hluti af sjálfri áætluninni og verður kynnt með þeim hætti sem kveðið er á um í 6. gr. laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með síðari breytingum og í samræmi við 15. gr. laga um umhverfismat áætlana og framkvæmda, nr. 111/2021. Þetta felur í sér að tillaga að svæðisáætlun ásamt umhverfismatsskýrslu verður auglýst í sex vikur þannig að hagsmunaaðilar, almenningur og stjórnvöld hafi tækifæri til að gera athugasemdir við hana. Að kynningu lokinni verður svæðisáætlunin í heild sinni afgreidd að teknu tilliti til athugasemda sem borist hafa við tillöguna og umhverfismatsskýrsluna og síðan lögð fyrir hlutaðeigandi sveitarstjórnir til staðfestingar. Staðfest áætlun verður gerð aðgengileg almenningi eins og kveðið er á um í lögum nr. 55/2003 og lögum nr. 111/2021.

9.4 Sérstaða svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs

Svæðisáætlanir hafa þá sérstöðu að þeim er beinlínis ætlað að byggja á og fylgja eftir markmiðum stjórnvalda á landsvísu í úrgangsmálum. Þetta er tiltekið sérstaklega í 6. gr.

laga um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með síðari breytingum, þar sem segir að svæðisáætlun skuli „fylgja stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsforvarnir“. Þá skal áætlunin taka mið af lögnum og „reglugerðum settum samkvæmt þeim og hafa að markmiði að draga markvisst úr myndun úrgangs og auka endurnotkun og endurnýtingu“. Í 6. gr. laganna er einnig tiltekið að í áætluninni skuli koma fram „hvernig sveitarstjórn hyggst ná markmiðum stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsforvarnir“. Af framangreindu leiðir að í umhverfismati svæðisáætlunar ætti hvorki að vera þörf á að bera markmið áætlunarinnar saman við markmið laga og reglugerða um úrgangsmál, né við markmið í stefnu um meðhöndlun úrgangs og stefnu um úrgangsforvarnir. Í þessu sambandi má nefna að skv. gr. 6a í lögum um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003, með síðari breytingum, hefur Umhverfisstofnun „eftirlit með því að sveitarstjórnir gefi út svæðisáætlanir skv. 6. gr. og leggur jafnframt faglegt mat á efni þeirra og hvort þær samræmist lögum og reglum þar um“.

Þrátt fyrir að svæðisáætlanir marki stefnu fyrir leyfisveitingar til framkvæmda sem tilgreindar eru í 1. viðauka við lög um umhverfismat áætlana og framkvæmda, nr. 111/2021, eru svæðisáætlanir ekki forsenda leyfisveitinga. Með öðrum orðum er hægt að gefa út leyfi, t.d. byggingarleyfi eða framkvæmdaleyfi, án þess að svæðisáætlun liggi fyrir. Eins er heimilt að gefa út leyfi til framkvæmda sem svæðisáætlun gerir ekki ráð fyrir að ráðist verði í, eða jafnvel til framkvæmda sem svæðisáætlun gerir beinlínis ráð fyrir að ekki verði ráðist í. Þegar um er að ræða leyfi til framkvæmda vegna meðhöndlunar úrgangs, svo sem vegna urðunarstaða, brennslustöðva og móttökustöðva, eru leyfisveitingar fyrst og fremst háðar því að framkvæmdin samrýmist gildandi skipulagsáætlunum og að fyrir liggi skýrsla um umhverfismat framkvæmdarinnar, þ.e. ef framkvæmdin telst matsskyld m.t.t. 1. viðauka við lög um umhverfismat áætlana og framkvæmda, nr. 111/2021. Í umhverfismatsskýrslu viðkomandi framkvæmdar er væntanlega fjallað sérstaklega um það hvort framkvæmdin sé í samræmi við svæðisáætlun.

9.5 Áhættuþættir úrgangsmeðhöndlunar

Frá umhverfislegu sjónarmiði felur meðhöndlun úrgangs í sér eftirtalda áhættuþætti öðrum fremur:

1. Áhrif á vatn og jarðveg
2. Fok úrgangs
3. Áhrif á fugla
4. Fjölgun meindýra
5. Áhrif á loftgæði
6. Gróðurhúsaáhrif
7. Hávaði og umferð
8. Áhrif á landslag og sjónræna þætti
9. Áhrif á samfélag og atvinnulíf

Til að koma í veg fyrir endurtekningar sama mats er ekki fjallað sérstaklega um hvern ofangreindra þátta í umhverfismati svæðisáætlunarinnar, enda óhjákvæmilegt að um þá verði fjallað í umhverfismati framkvæmda sem leiða af áætluninni, svo sem vegna urðunarstaða, brennslustöðva og móttökustöðva.

9.6 Meginatriði umhverfismatsins

Í umhverfismati svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs er alla jafna ekki þörf á að fjalla sérstaklega um tengsl áætlunarinnar við aðra áætlanagerð á sviði úrgangsmála, sbr. skýringar hér að framan. Hins vegar er mikilvægt að umhverfismatið fjalli um tengsl við aðrar áætlanir og hvernig markmið svæðisáætlunarinnar falla að markmiðum þeirra. Í þessu tilviki er einkum um að ræða eftirtaldar áætlanir og stefnuskjöl:

- Landsskipulagsstefna 2015-2026
- Svæðisskipulag Eyjafjarðar 2012-2024
- Svæðisskipulag háhitasvæða í Þingeyjarsýslum 2007-2025
- Aðalskipulagsáætlanir þeirra sveitarfélaga sem í hlut eiga
- Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum 2018-2030
- Stefna um aðlögun að loftslagsbreytingum
- Áætlun um loftgæði á Íslandi 2018-2029
- Byggðastefna (Stefnumótandi byggðaáætlun fyrir árin 2022–2036)
- Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun

Samanburður við þær áætlanir og stefnur sem taldar eru upp hér að framan mynda kjarnann í umhverfismati svæðisáætlunar um meðhöndlun úrgangs á Norðurlandi. Í umhverfismatinu er einnig fjallað um raunhæfa valkosti við áætlunina, að því marki sem eðli svæðisáætlunarinnar gefur tilefni til. Ekki er þó gerður sérstakur samanburður við núllkost, annars vegar vegna þess að sveitarfélögum ber lagaleg skylda til að vinna svæðisáætlun, sem þýðir að áætlunarleysi er ekki raunhæfur valkostur, og hins vegar vegna þess að áætlunin er byggð á lögum og reglugerðum sem ekki verður hægt að framfylgja með óbreyttu ástandi, sem þýðir að óbreytt ástand er heldur ekki raunhæfur valkostur. Í umhverfismatinu er einnig lýsing á fyrirhuguðum mótvægisáðgerðum og vöktun, eftir því sem við á.

9.7 Tengsl við aðrar áætlanir

Eftirfarandi tafla sýnir tengsl svæðisáætlunar við aðrar gildandi áætlanir sem skipta máli varðandi stefnumótun í úrgangsmálum á Norðurlandi og hvernig markmið svæðisáætlunarinnar falla að markmiðum þeirra. Í töflunni eru einungis tilgreindar þær áætlanir sem voru í gildi í ársbyrjun 2023.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Í töflunni er ekki fjallað um aðalskipulagsáætlanir nokkurra sveitarfélaga á svæðinu sem svæðisáætlunin nær til. Ástæða þess er sú að ekki voru öll sveitarfélög með aðalskipulag í gildi í ársbyrjun 2023. Þetta á við um Dalvíkurbyggð, Svalbarðsstrandarhrepp og Grýtubakkahrepp. Í Húnabyggð er í gildi aðalskipulag Blönduósbæjar, en aðalskipulag Húnavatnshrepps er fallið úr gildi. Í Skagafirði er í gildi aðalskipulag Sveitarfélagsins Skagafjarðar, en aðalskipulag Akrahrepps er fallið úr gildi. Í Þingeyjarsveit, eins og hún er eftir sameiningu við Skútustaðahrepp vorið 2022, er aðalskipulag Skútustaðahrepps í gildi, en aðalskipulag Þingeyjarsveitar (fyrir sameiningu) er fallið úr gildi. Í Langanesbyggð er í gildi aðalskipulag frá því fyrir sameiningu við Svalbarðshrepp, en ekki mun hafa verið til aðalskipulag fyrir hreppinn.

Tafla 63. Tengsl svæðisáætlunar við aðrar gildandi áætlanir.

Stefna/Sambykkt	Snertifletir	Samræmi
Landsskipulagsstefna 2015-2026 ^{148,149}	3.3.2 Heilnæmt umhverfi Við skipulagsgerð sveitarfélaga verði stuðlað að heilnæmi umhverfis með viðeigandi ráðstöfunum varðandi vatnsvernd, vatnsveitu, fráveitu, úrgangsmeðhöndlun, hljóðvist og loftgæði. Sérstaklega verði hugað að umhverfisvænum lausnum þar sem það á við, svo sem varðandi möguleika til flokkunar og endurvinnslu, sjálfbærar ofanvatnslausnir og aukna nýtni við auðlindanotkun.	Svæðisáætlun stuðlar að því að gerðar verði viðeigandi ráðstafanir varðandi úrgangsmeðhöndlun og að umhverfisvænar lausnir verði nýttar varðandi möguleika til flokkunar og endurvinnslu, auk þess sem hún stuðlar að bættri nýtingu auðlinda.
Svæðisskipulag Eyjafjarðar 2012-2024 ¹⁵⁰	3.4.5 Meðhöndlun úrgangs Sveitarfélögin skulu efla sameiginlegan vettvang úrgangsmeðhöndlunar með hagkvæmni og umhverfisvernd að leiðarljósi og leitast við að samræma vinnubrögð og rekstur á því sviði.	Svæðisáætlun miðar beinlínis að þessu.
	Í svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs fyrir Eyjafjarðarsvæðið skulu vera ákvæði um alla þætti úrgangsmeðhöndlunar, auk ákvæða um ráðstafanir til að lágmarka magn úrgangs til förgunar.	Svæðisáætlun uppfyllir þetta markmið. Áætlunin nær að vísu yfir allt Norðurland en ekki aðeins Eyjafjarðarsvæðið.
Svæðisskipulag háhitasvæða í Þingeyjarsýslum 2007-2025 ¹⁵¹	Í svæðisskipulaginu er ekki mörkuð stefna varðandi meðhöndlun úrgangs.	
Aðalskipulag Húnaþings vestra 2014-2026 ¹⁵²	3.2.5. Iðnaðarsvæði Stuðlað verði að uppbyggingu iðnaðarsvæða og leita skal hagkvæmra leiða til að draga úr magni úrgangs til förgunar. Unnið verði að endurnýtingu og endurvinnslu þar sem það er mögulegt.	Svæðisáætlun stuðlar að því að fundnar verði hagkvæmar leiðir til að draga úr magni úrgangs til förgunar, auk þess að stuðla að vaxandi endurvinnslu og annarri endurnýtingu úrgangs.

¹⁴⁸ Skipulagsstofnun (2016): *Landsskipulagsstefna 2015-2026*. [Landsskipulagsstefna2015-2026_asamt_greinargerð.pdf](#).

¹⁴⁹ Tillaga til þingsályktunar um endurskoðaða landsskipulagsstefnu 2015–2026 var lögð fram á 151. löggjafarþingi 2020–2021 (705. mál), en hefur ekki hlotið afgreiðslu. Í tillögunni er sett fram stefna um loftslagsmál, landslag og lýðheilsu í tengslum við framkvæmd skipulagsmála. Þar er að finna tiltekna snertifleti við svæðisáætlun. Svæðisáætlun samrýmst vel þeim áherslum sem þar koma fram, en þessi tengsl eru að öðru leyti ekki til umfjöllunar í þessu umhverfismati þar sem tillagan hefur ekki verið samþykkt. (Sjá <https://www.althingi.is/altext/151/s/1184.html>).

¹⁵⁰ Svæðisskipulagsnefnd Eyjafjarðar (2013): *Svæðisskipulag Eyjafjarðar 2012-2024*. [skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?numer=12021](#).

¹⁵¹ Samvinnunefnd um skipulag háhitasvæða í Þingeyjarsýslum (2007): *Svæðisskipulag háhitasvæða í Þingeyjarsýslum 2007-2025*. Greinargerð, nóvember 2007. [skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?numer=8803](#).

¹⁵² Húnaþing vestra (2014): *Aðalskipulag 2014-2026*. Greinargerð 16. júní 2014. [skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?countyno=5508](#).

Aðalskipulag Blönduósbæjar 2010-2030 ¹⁵³	2.3.2 Umhverfisfræðsla Upplýsingum um flokkun úrgangs (hvernig/hvers vegna) sé skipulega miðlað til íbúa, m.a. á heimasíðu Blönduósbæjar.	Í svæðisáætlun er m.a. að finna aðgerð til að bæta birtingu upplýsinga um úrgangsmál.
	2.3.4 Auðlindanotkun Skoðaðir verði nýtingarmöguleikar á úrgangi sem fellur til á svæðinu svo sem metangasi	Bætt nýting auðlinda er grundvallaratriði í svæðisáætlun. Auðlindir í lífrænum úrgangi hafa þar ákveðinn forgang og stefnt er að nýtingu þeirra sem næst upprunastað.
	Kannaðir verði möguleikar á að nýta úrgang sem fellur til í sveitarfélaginu, sem hráefni í aðra framleiðslu. Má þar nefna fiskúrgang, sláturúrgang og ullarfitu.	Bætt nýting auðlinda er grundvallaratriði í svæðisáætlun. Auðlindir í lífrænum úrgangi hafa þar ákveðinn forgang og stefnt er að nýtingu þeirra sem næst upprunastað.
	2.3.5 Stofnanir sveitarfélagsins Úrgangur verði flokkaður eins og hægt er, strax við myndunarstað í öllum stofnunum sveitarfélagsins	Sérsofnun úrgangs frá heimilum, stofnunum og fyrirtækjum er grundvallaratriði í svæðisáætlun.
	3.1.7 Sorpförgunarsvæði Leita verði hagkvæmra leiða til að draga úr magni úrgangs til förgunar. Allur úrgangur sem hægt er að endurnýta, verði endurnýttur. Unnið verði að endurnýtingu og endurvinnslu þar sem það er mögulegt. Áhersla verður lögð á jarðgerð lífræns úrgangs og að móttöku- og flokkunarstöðvar í dreifbýli verði eflaðar.	Áhersla er lögð á öll þessi atriði í svæðisáætlun
	Komið verði á flokkun úrgangs á heimilum, t.d. með tveggja eða þriggja tunnu leið. Jafnhliða verði fræðsla til íbúa um flokkun og aðferðir við úrgangsstýringu.	Sérsofnun úrgangs frá heimilum, stofnunum og fyrirtækjum er grundvallaratriði í svæðisáætlun. Þar er einnig að finna aðgerð til að bæta birtingu upplýsinga um úrgangsmál.
Aðalskipulag Skagabyggðar 2010-2030 ¹⁵⁴	2.4.5 Sorpeyðing Lögð verði rík áhersla á að minnka umfang sorpsins og það verði flokkað.	Úrgangsförvarnir og sérsofnun úrgangs frá heimilum, stofnunum og fyrirtækjum er grundvallaratriði í svæðisáætlun.
	Urðun lífræns úrgangs verði minnkuð til muna.	Í svæðisáætlun er gert ráð fyrir að urðun lífræns úrgangs verði hætt.
Aðalskipulag Sveitarfélagsins Skagastrandar 2019-2035 ¹⁵⁵	5.9.1 Sorp Horfa þarf til nýjustu lausna við skipulags sorpmála og gæta að því sveitarfélagið nái að standa undir þeim skuldbindingum sem krafa er um.	Svæðisáætlun snýst öðru fremur um þessi atriði.

¹⁵³ Blönduósbær (2010): *Aðalskipulag 2010-2030*. Greinargerð 2. nóvember 2010. skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?countyno=5604.

¹⁵⁴ Skagabyggð (2011): *Aðalskipulag Skagabyggðar 2010-2030*. <http://skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?countyno=5611>.

¹⁵⁵ Sveitarfélagið Skagaströnd (2022): *Aðalskipulag Sveitarfélagsins Skagastrandar 2019-2035*. Greinargerð júní 2022. https://www.skagastrond.is/static/files/Samthykkir/adalskipulag_2022/sa1801_greinargerd_loka-adalskipulag-2022.pdf.

	Áhersla verði á að hægt verði að skila lífrænum úrgangi til jarðgerðar.	Sérsöfnun úrgangs frá heimilum, stofnunum og fyrirtækjum er grundvallaratriði í svæðisáætlun. Bætt nýting auðlinda er grundvallaratriði í svæðisáætlun. Auðlindir í lífrænum úrgangi hafa þar ákveðinn forgang og stefnt er að nýtingu þeirra sem næst upprunastað.
Aðalskipulag Sveitarfélagsins Skagafjarðar 2020-2035 ¹⁵⁶	Sorpurðun og meðhöndlun úrgangs Sveitarfélagið Skagafjörður hefur að leiðarljósi að draga úr myndun úrgangs og auka endurnýtingu og endurvinnslu, sbr. stefnu stjórnvalda um úrgangsmál, <i>í átt að hringrásarhagkerfi.</i>	Svæðisáætlun er unnin út frá sömu leiðarljósum.
Aðalskipulag Fjallabyggðar 2020-2032 ¹⁵⁷	3.8 Iðnaðarsvæði, veitumannvirki Áhersla á að lágmarka allan úrgang og minnka umfang sorps til urðunar enn frekar. → Stefnt er að því að auka flokkun, endurnýtingu og endurvinnslu í sveitarfélaginu. → Áfram verði unnið markvisst að bættum lausnum fyrir sveitarfélagið	Svæðisáætlun tekur á öllum þessum þáttum.
	Uppfylla skal losunarmarkmið reglugerðar um meðhöndlun úrgangs nr. 737/2003 sem felur í sér að draga eins og unnt er úr myndun úrgangs og stefna að endurnotkun og nýtingu eins og kostur er. Einnig skal bestu fánlegu tækni beitt við meðhöndlun úrgangs. → Stefnt er að því að allt sorp verði flokkað og það meðhöndlað með fullnægjandi hætti. Ekkert sorp verði urðað.	Svæðisáætlun felur í sér lýsingu á því hvernig sveitarfélög á Norðurlandi hyggjast ná markmiðum stjórnvalda á landsvísi í úrgangsmálum, þ.á m. skv. rgl. um meðhöndlun úrgangs nr. 737/2003. Sérsöfnun úrgangs, fullnægjandi meðhöndlun og lágmarkun urðunar eru meðal helstu viðfangsefna svæðisáætlunar.
	Ekki verður urðunarstaður fyrir sorp innan sveitarfélagsins.	Svæðisáætlun gerir ekki ráð fyrir urðunarstað í Fjallabyggð.
	Óvirkum úrgangi verði fundinn urðunarstaður.	Í svæðisáætlun er gert ráð fyrir að unnin verður greining á kostum þess og göllum að koma upp litlum urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang á 3-4 stöðum á Norðurlandi, með það að leiðarljósi að slíkur úrgangur verði ekki fluttur um langan veg og verði ekki urðaður á urðunarstöðum fyrir blandaðan úrgang.

¹⁵⁶ Sveitarfélagið Skagafjörður (2022): *Aðalskipulag Sveitarfélagsins Skagafjarðar 2020-2035*. Greinargerð júní 2021 – uppfærð febrúar 2022.

[skipulagsaaetlanir.skifulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?countyno=5200](https://www.skagulagsaaetlanir.skifulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?countyno=5200).

¹⁵⁷ Fjallabyggð (2022): *Aðalskipulag Fjallabyggðar 2020-2032*.

<https://www.fjallabyggd.is/static/files/2022/Pdf/adalskipulag/greinargerð.pdf>.

Aðalskipulag Hörgársveitar 2012-2024 ¹⁵⁸	3.2.5 Iðnaðarsvæði Leita skal hagkvæmra leiða til að draga úr magni úrgangs til förgunar. Unnið verði að endurnýtingu og endurvinnslu þar sem það er mögulegt. Áhersla verður lögð á jarðgerð lífræns úrgangs.	Áhersla er lögð á öll þessi atriði í svæðisáætlun.
	Íbúum verði gert auðveldara fyrir með flokkun úrgangs. Komið verði á flokkun úrgangs á heimilum og skapaðir möguleikar fyrir íbúanna að koma frá sér flokkuðum úrgangi.	Sérsofnun úrgangs frá heimilum, stofnunum og fyrirtækjum er grundvallaratriði í svæðisáætlun.
Aðalskipulag Akureyrar 2018-2030 ¹⁵⁹	1.4.4 Áherslur umhverfi Leita skal hagkvæmra leiða til að draga úr magni úrgangs til förgunar.	Þetta er eitt af meginviðfangsefnum svæðisáætlunar.
	Unnið verði að endurnýtingu og endurvinnslu þar sem það er mögulegt.	Þetta er eitt af meginviðfangsefnum svæðisáætlunar.
	Áhersla skal lögð á jarðgerð lífræns úrgangs.	Þetta er eitt af meginviðfangsefnum svæðisáætlunar.
Aðalskipulag Eyjafjarðarsveitar 2018-2030 ¹⁶⁰	Í aðalskipulaginu er ekki mörkuð stefna varðandi meðhöndlun úrgangs.	
Aðalskipulag Skútustaðahrepps 2011-2023 ¹⁶¹	Í aðalskipulaginu er ekki mörkuð stefna varðandi meðhöndlun úrgangs.	
Aðalskipulag Norðurþings 2010-2030 ¹⁶²	12.7 Sorphirða og sorpförgun Reiknað er með að núverandi sorpförgunarsvæði geti nýst út skipulagstímabilið.	Ekki er gert ráð fyrir breytingum á þessu í svæðisáætlun.
	Flokkun og endurnýting heimilissorps verði gerð aðgengilegri fyrir íbúa.	Sérsofnun úrgangs frá heimilum, stofnunum og fyrirtækjum er grundvallaratriði í svæðisáætlun.
	Aðal móttöku- og flokkunarstöð og sorpbrennsla verði áfram á Hrísmóum við Húsavík.	Sorpbrennsla er aflögð fyrir nokkru, en að öðru leyti er ekki gert ráð fyrir breytingum á þessu í svæðisáætlun.
	Áfram verði gert ráð fyrir urðunarstað að Snartarstöðum II, sunnan við Sandhaug, vestur af Viðarás.	Ekki er gert ráð fyrir breytingum á þessu í svæðisáætlun.
Aðalskipulag Langanesbyggðar 2007-2027 ¹⁶³	Söfnun og meðhöndlun úrgangs Að draga úr umfangi sorps til urðunar og að lágmarka allan úrgang.	Þetta er eitt af meginviðfangsefnum svæðisáætlunar.

¹⁵⁸ Hörgársveit (2015): Hörgársveit. Aðalskipulag 2012-2024. Greinargerð 9.12.2015.

<http://skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/DisplayDoc.aspx?itemid=17635859634461390975>.

¹⁵⁹ Akureyrarbær (2018): Aðalskipulag Akureyrar 2018-2030. Greinargerð 28. febrúar 2018.

https://www.akureyri.is/static/files/Skipulagsdeild/Adalskipulagid/ASAK_2018_2030/ASAK_breyting/ugl/adalskipulag-akureyrar-2018-2030-greinargerð-i-gildi-med-breytingum-2019-2020-og-2021-okt22.pdf.

¹⁶⁰ Eyjafjarðarsveit (2019): Eyjafjarðarsveit. Aðalskipulag 2018-2030. Greinargerð – Stefnumörkun, 24.

janúar 2019. https://www.esveit.is/static/files/Adalskipulag_2018-2030/ask-eyjafjardarsveitar-greinargerð_2019-01-24.pdf.

¹⁶¹ Skútustaðahreppur (2013): Aðalskipulag Skútustaðahrepps 2011-2023. Stefna, skipulagsákvæði og umhverfisskýrsla. 21. febrúar 2013.

<http://skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?countyno=6607>.

¹⁶² Norðurþing (2010): Aðalskipulag Norðurþings 2010-2030. 1.-22. Kafli. Meginforsendur og stefna.

16.11.2010. <https://www.nordurthing.is/static/files/adalskipulag-2010-2030/syn-og-meginstefna.pdf>.

¹⁶³ Langanesbyggð (2013): Aðalskipulag Langanesbyggðar 2007-2027. Greinargerð og umhverfisskýrsla. 2. maí 2012. Uppfærð 15. janúar 2013.

<http://skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/display.aspx?countyno=6709>.

	Að stuðla að öflugu samstarfi sveitarfélaganna á Austurlandi varðandi söfnun og meðhöndlun úrgangs.	Svæðisáætlun miðar ekki beinlínis að þessu en hindrar það heldur ekki á nokkurn hátt.
	Fylgt verði tillögum um aðgerðir úr svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs í Langanesbyggð.	Svæðisáætlunin tekur í raun við þar sem upphaflegu áætluninni sleppti, en hún gildi til ársloka 2020.
	Auka flokkun, endurnýtingu og endurvinnslu.	Þetta er eitt af meginviðfangsefnum svæðisáætlunar.
	Draga markvisst úr myndun úrgangs og bæta frágang.	Þetta er eitt af meginviðfangsefnum svæðisáætlunar.
	Grunnkerfi Einn urðunarstaður verði í sveitarfélaginu, norðan við Bakkafjörð. Leitað verði leiða að framtíðarlausn fyrir sorpförgun.	Svæðisáætlun snýst um framtíðarlausnir fyrir förgun og aðra meðhöndlun úrgangs. Gert er ráð fyrir að urðunarstaður við Bakkafjörð verði rekinn enn um sinn.
Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum 2018-2030 ¹⁶⁴	Aðgerðaáætluninni er ætlað að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda á Íslandi.	Í svæðisáætlun er megináhersla lögð á bættu nýtingu auðlinda, m.a. með því að hætta að mestu að urða úrgang. Með því er komið í veg fyrir stærstan hluta af þeirri losun gróðurhúsalofttegunda sem stafar af meðhöndlun úrgangs, en þar vegur losun vegna urðunar langþvingst. Á móti kemur að losun frá jarðgerð kann að aukast vegna aukinnar nýtingar lífrænna efna. Losun frá jarðgerð er þó aðeins hluti af losun frá urðun. Losun frá gasgerð og Bokashi jarðgerð er hverfandi. Í svæðisáætlun er einnig leitast við að draga úr flutningum með úrgang og þar með að stuðla að samdrætti í losun.
	F.1 Urðunarskattur Aðgerðin felur í sér að leggja á urðunarskatt til að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda frá urðun úrgangs hér á landi. Gert er ráð fyrir að þetta verði innleitt með breytingum á lögum um umhverfis- og auðlindaskatta.	Í svæðisáætlun er lögð áhersla á að draga úr magni úrgangs til urðunar og draga þannig úr losun gróðurhúsalofttegunda.
	F.2 Bann við urðun lífræns úrgangs Aðgerðin felur í sér að bannað verður að urða lífrænan og lífbrjótanlegan úrgang hér á landi. Gert er ráð fyrir að unnið verði frumvarp til breytinga á lögum um meðhöndlun úrgangs þar sem bannið verður lagt til.	Svæðisáætlun tekur mið af fyrirhuguðu banni við urðun lífræns úrgangs og aðgerðir miða að því að búa sveitarfélögin á svæðinu undir þetta bann.

¹⁶⁴ Umhverfis- og auðlindaráðuneytið (2020): *Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum. Aðgerðir íslenskra stjórnvalda til að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda til 2030.*
<https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/Adgerdaaetlun%20i%20loftslagsmalum%20onnur%20outgafa.pdf>.

verið flokkaður, aðskilinn og tættur þannig að endanlegt magn blandaðs úrgangs verði í algjöru lágmarki og að rúmmál þess sem eftir stendur verði sem minnst. Tilgangurinn með þessari aðgerð er í raun þriðþættur. Í fyrsta lagi er gert ráð fyrir að með því að aðskilja úrganginn á nálægri móttökustöð náist hreinni úrgangsstraumar og þar með betri nýting efnis en ef úrgangurinn er fluttur um lengri veg með tilheyrandi áhættu á að úrgangsflokkar blandist saman. Í öðru lagi má ætla að aukin vinnsla og sundurgreining heimafyrir sé til þess fallin að draga úr flutningum, m.a. vegna betri nýtingar gáma og flutningataekja. Um leið væri þá dregið úr flutningskostnaði og losun gróðurhúsalofttegunda sem hlýst af flutningunum. Í þriðja lagi má ætla að aukin vinnsla heimafyrir skapi staðbundin störf sem ella yrðu til í fjarlægum byggðum. Í heildina litið má því ætla að bætt móttaka úrgangs í einstökum sveitarfélögum sé til þess fallin að bæta auðlindanýtingu, draga úr neikvæðum áhrifum á loftslag og hafa jákvæð áhrif á samfélagslega þætti, umfram þann valkost að flytja úrgang minna unninn til stærri miðlægra móttökustöðva.

9.8.2 Jarðgerðarstöðvar

Í svæðisáætluninni (Aðgerð 10) er gert ráð fyrir að unnin verði greining á tæknilegum, umhverfislegum og fjárhagslegum kostum þess og göllum að koma upp miðlægri aðstöðu til jarðgerðar eða annarrar úrvinnslu lífræns úrgangs í smáum stíl (<1000 tonn/ár) í byggðarlögum vestast og austast á Norðurlandi. Sérstaklega verði bornir saman kostir og gallar þess að aka úrgangi til úrvinnslu í Moltu eða aðra aðstöðu í næsta nágrenni þéttbýlasta hluta fjórðungsins, m.a. með hliðsjón af niðurstöðum frumhagkvæmnimats líforkuvers á Norðurlandi eystra.¹⁶⁷ Tilgangurinn með þessu er einkum sá að draga úr flutningum og þar með úr flutningskostnaði og losun gróðurhúsalofttegunda, en að einhverju leyti einnig að skapa staðbundin störf. Að öðru óbreyttu má ætla að þessi valkostur geti dregið úr neikvæðum áhrifum á loftslag og haft jákvæð áhrif á samfélagslega þætti, umfram þann valkost að flytja lífrænan úrgang um lengri veg til vinnslu. Umhverfislegur ávinningur aðgerðarinnar ræðst þó m.a. af því hvers konar vinnslu yrði um að ræða í hvorum valkosti um sig. Þannig kann stórtæk miðlæg vinnsla metans úr úrganginum og nýting þess sem eldsneytis að hafa meiri loftslagsávinning í för með sér en jarðgerð í smærri stíl. Í þessu sambandi er rétt að undirstrika að aðgerðin gengur í raun út á nánari greiningu á tæknilegum, umhverfislegum og fjárhagslegum kostum og göllum í samanburði við aðra valkosti.

9.8.3 Meðhöndlun seyru

Í svæðisáætluninni (Aðgerð 11) er gert ráð fyrir að komið verður upp aðstöðu til að nýta alla seyru sem til fellur á Norðurlandi sem næst upprunastað til landgræðslu eða á annan hátt í stað þess að farga henni í gryfjum eða með öðrum hætti. Ljóst er að bætt nýting seyru sem fellur til á Norðurlandi er mikilvægur liður í bættri nýtingu auðlinda á svæðinu og því mjög í anda hringrásarhagkerfisins og í samræmi við markmið laga og stefnumótunar á landsvísu um meðhöndlun úrgangs. Nýting seyru nálægt upprunastað ætti að vera til þess fallin að draga úr flutningum og þar með úr flutningskostnaði og losun gróðurhúsalofttegunda. Þetta ræðst þó af vistspori þeirra innviða sem kann að þurfa að byggja upp til að nýta seyruna. Ákvörðun í þessum efnunum þarf að byggja á nánari greiningu valkosta en hægt er að gera í umhverfismati svæðisáætlunar.

¹⁶⁷ SSNE, Vistorka og umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið (2022): *Frumhagkvæmnimat líforkuvers*.
https://www.ssne.is/static/files/Utgefidefni/frumhagvaemnimat-liforkuvers_ssne.pdf.

9.8.4 Urðunarstaðir fyrir óvirkan úrgang

Í svæðisáætluninni (Aðgerð 12) er gert ráð fyrir að unnin verði greining á tæknilegum, umhverfislegum og fjárhagslegum kostum þess og göllum að koma upp litlum urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang (steypubrot, keramik, moldarlaus jarðvegur og annað sem ekki tekur breytingum eðlisfræðilega eða efnafræðilega) á 3-4 stöðum á Norðurlandi, með það að leiðarljósi að slíkur úrgangur verði ekki fluttur um langan veg (t.d. >100 km) milli byggðarlaga og verði ekki urðaður á urðunarstöðum fyrir blandaðan úrgang. Hluti af þessari greiningu verði að kortleggja svokallaða jarðvegstippa sem starfræktir eru á nokkrum stöðum með eða án starfsleyfis frá heilbrigðisnefnd, með sérstakri áherslu á þær skilgreiningar úrgangsflokka sem liggja að baki starfsleyfum og á muninn á jarðvegstippum annars vegar og urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang hins vegar. Til að uppfylla ákvæði laga er ljóst að koma þarf í veg fyrir urðun úrgangs á stöðum sem ekki hafa tilskilin starfsleyfi. Urðun óvirks úrgangs á smærri og nálægari urðunarstöðum, sem eru sérstaklega gerðir fyrir slíkan úrgang er líkleg til að hafa í för með sér minni flutninga og þar með minni losun gróðurhúsalofttegunda en flutningur úrgangsins til stærri og miðlægari staða. Urðun óvirks úrgangs á urðunarstað eða urðunarstöðum sem eingöngu taka við slíkum úrgangi hefur enn fremur þann kost að með henni er komið í veg fyrir offjárfestingu í mengunarvarnarbúnaði sem er óþarfur þegar eingöngu er um óvirkan úrgang að ræða. Um leið lengist endingartími þeirra urðunarstaða fyrir blandaðan úrgang sem þegar eru í rekstri.

9.8.5 Niðurstöður umhverfismats valkosta

Eins og fram kemur hér að framan og lesa má úr stefnukafla svæðisáætlunarinnar (sjá kafla 6) hafa ekki verið teknar ákvarðanir um tiltekna uppbyggingu innviða eða aðrar framkvæmdir í framhaldi af svæðisáætluninni. Í þessu umhverfismati er því ekki mögulegt að leggja nákvæmt mat á einstaka valkosti í þessum efnum, heldur er hér aðeins fjallað almennt um líkleg áhrif breyttra innviða. Í svæðisáætluninni er gert ráð fyrir frekari greiningum sem lagðar verði til grundvallar uppbyggingu. Þessar greiningar fela í reynd í sér nánari samanburð valkosta. Þegar kemur að uppbyggingunni sjálfri þarf síðan að ráðast í nákvæmara mat, einkum í þeim tilvikum þar sem uppbyggingin felur í sér framkvæmdir sem háðar eru mati á umhverfisáhrifum.

9.9 Vöktun

Gert er ráð fyrir að landshlutasamtökunum á svæðinu, annars vegar Samtökum sveitarfélaga á Norðurlandi vestra (SSNV) og hins vegar samtökum sveitarfélaga og atvinnuþróunar á Norðurlandi eystra (SSNE), verði falið að annast vöktun og eftirlit með framkvæmd svæðisáætlunarinnar. Vöktunin verði framkvæmd með aðferðum gæðastýringar, þar sem fylgst verður með að verkefnum á aðgerðaáætlun ljúki á tilsettum tíma og að þau skili tilsettum árangri eða afurð. Frávik frá upphaflegri áætlun verði skráð og gerð sérstök úrbótaáætlun sem gripið verður til ef frávik verða. Þetta fyrirkomulag er þó háð formlegri ákvörðun sveitarstjórnanna á svæðinu hvað varðar umboð landshlutasamtakanna til verksins, fjármögnun og skiptingu kostnaðar.

Í svæðisáætluninni er gert ráð fyrir að sveitarstjórnirnar sem hlut eiga að máli meti og taki ákvörðun eigi sjaldnar en á sex ára fresti um hvort þörf sé á að endurskoða svæðisáætlunina. Fyrsta ákvörðunin af þessu tagi þarf samkvæmt þessu að liggja fyrir eigi

síðar en 31. desember 2028. Í svæðisáætluninni kemur þó fram að miklar breytingar geti orðið á forsendum á sex ára tímabili og því sé æskilegt að þörfin fyrir endurskoðun sé rædd árlega eða annað hvort ár.

Ákvörðun sveitarstjórna um þörfina fyrir endurskoðun samkvæmt framanskráðu mun m.a. byggja á samantekt sem gerð verður á árangri áætlunarinnar. Í þessari samantekt munu koma fram helstu magntölur, yfirlit yfir framvindu aðgerða, samanburður árangurs við markmið áætlunarinnar og spá um líklega framtíðarþróun á næstu árum. Í þessari samantekt felst í raun vöktun á því hvort markmið hafi náðst.

9.10 Kynning og samráð

Í samræmi við 15. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana, nr. 111/2021, var tillaga að svæðisáætluninni ásamt umhverfismatsskýrslu send Skipulagsstofnun, Umhverfisstofnun og hlutaðeigandi sveitarfélögum. Þá var tillagan auglýst í Lögbirtingablaðinu og útbreiddum fjölmiðli og gerð aðgengileg á netinu. Almennungi og umsagnaraðilum var gefinn sex vikna frestur til að kynna sér tillöguna og umhverfismatsskýrsluna og koma á framfæri athugasemdum.

Við endanlegan frágang svæðisáætlunarinnar verður unnin samantekt á umsögnum og athugasemdum sem bárust á kynningartíma og gerð grein fyrir hvernig tekið var tillit til þeirra í lokaútgáfu áætlunarinnar, (sjá kafla 9.11).

9.11 Athugasemdir og viðbrögð

Við lokafrágang verður hér gerð grein fyrir umsögnum og athugasemdum sem bárust á kynningartíma og því hvernig tekið var tillit til þeirra í lokaútgáfu áætlunarinnar.

Tafla 64. Framkomnar umsagnir og athugasemdir og viðbrögð við þeim.

Umsagnir og athugasemdir	Viðbrögð og rök fyrir þeim

9.12 Samþykkt áætlunar

Svæðisáætlunin verður lögð fyrir allar sveitarstjórnir á Norðurlandi til samþykktar að loknum kynningartíma og úrvinnslu úr athugasemdum og viðbrögðum. Áætlunin öðlast gildi þegar allar hlutaðeigandi sveitarstjórnir hafa samþykkt hana. Að því loknu verða samráðsaðilar upplýstir um samþykkt áætlunarinnar og endanleg áætlun verður gerð aðgengileg á heimasíðum sveitarfélaga og landshlutasamtakanna tveggja.

10 Viðauki 4: Stefnumótunarfundur 25.4.2022

10.1 Þátttakendur

Sveitarfélag	Nafn	Staða
Fjallabyggð	Ármann Viðar Sigurðsson	Deildarstjóri
	Elías Pétursson	Bæjarstjóri
	Helgi Jóhannsson	
Dalvíkurbyggð	Katrín Sif Ingvarsdóttir	
	Helga Íris Ingólfssdóttir	skipulags- og tæknifulltrúi
	Bjarni Daníel Daníelsson	Sviðstjóri
Hörgársveit	Snorri Finnlaugsson	Sveitarstjóri
	Ásrún	kjörin fulltrúi
Akureyri	Þórhallur Jónsson	
Eyjafjarðarsveit	Finnur Ingvi Kristinsson	sveitarstjóri
	Ásta Pétursdóttir	
Svalbarðsstrandarhreppur	Elísabet Ásgrímsdóttir	fulltrúa sveitastjóra
	Björg Erlingsdóttir	
Grýtubakkahreppur	Þröstur Friðfinnsson	Sveitarstjóri
	Fjóla V Stefánsdóttir	
Þingeyjasveit/Skútustaðahr.	Helgi Héðinsson / Atli	Oddviti
	Dagbjört Jónsdóttir	Sveitarstjóri
Norðurþing	Jónas Heiðar Einarsson	framkvæmda- og þjónustufulltrúi
Langanesbyggð/Svalbarðshr. Sveitarfélagið Skagafjörður	Sigurður Þór Guðmundsson	Oddviti
	Einar E Einarsson	
	Ingibjörg Huld Þórðardóttir	
Húnaþing vestra	Steinn Leó Sveinsson	
	Ragnheiður Jóna Ingimarsdóttir	
	Þorleifur Karl Eggertsson	
	Friðrik Már Sigurðsson	
	Magnús Magnússon	
	Björn Bjarnason	
	Magnús Eðvaldsson	
Aðrir:	Jóna Jónsdóttir	
Framsögumenn:	Eygerður Margrétardóttir	Samband íslenskra sveitarfélaga
	Stefán Gíslason	Environice
	Ísak Már Jóhannesson	Umhverfisstofnun
	Magnús B. Jónsson	Norðurá bs.
	Guðmundur H. Sigurðarson	Vistorka ehf.

Ath.: Listinn er e.t.v. ekki tæmandi

10.2 Niðurstöður – Samantekt

1. Úrgangsfornir

Eru vannýtt tækifæri til að draga úr úrgangsmýndun á svæðinu?

- Auka þarf upplýsingaflæði til neytenda
- Framleiðendur og innflytjendur verða að gera betur í að hanna vörur og umbúðir þannig að minni úrgangur falli til
- Hægt að nýta hliðarafurðir frá slátrun í meira mæli - búa til meiri afurðir, s.s. í minkafóður
- Landinn í gær: Verið að hanna margnota heyrúlluplastpoka í Mývatnssveit
- Þarf meiri hvata til að draga úr úrgangi - hvatinn þarf að skila sér til framleiðenda. Þróunin er að minnka vöruna en umbúðirnar eru þær sömu.
- Leggja gjöld á rusl þannig það sé dýrt að búa það til
- Skiptast á hráefnum, efnislager, steinefni, timbur
- Fleiri nytjagámar
- Heimajarðgerð / Bokashjarðgerð
- Nýta óþökkuð matvæli úr heimahéraði og drykkjarvörur í heimabrusum
- Móttökuskylda seljenda umbúða
- Draga úr neyslu
- Ekki urða burðarefni, sem hægt er að nota.

2. Söfnun og flokkun

Hvernig á að safna úrgangi frá heimilum og rekstraraðilum (staðsetning íláta, fjöldi íláta, úrgangsflokkar)?

- Lögin frekar ósveigjanleg - hefðu mátt vera sveigjanlegri þannig að sveitarfélögin gætu valið þá leið sem hentar þeim
- Byggja á því sem vel hefur verið gert
- Hafa miðlægar söfnunarstöðvar (grenndarstöðvar)
- Annað (sérstakt) fyrirkomulag í dreifbýli (t.d. grenndarstöðvar)
- Ekki safna lífrænum úrgangi í sveitum, hann fer í fjóshauginn
- Betra að koma lífrænu í lóg heima fyrir
- Söfnum við húsvegg betri en stór miðlæg svæði
- Akureyrarkerfið sniðugt (byggt á grenndarstöðvum)
- Stefna að 4 flokka flokkun við húsvegg, en í sem fæstum tönnum
- Best að sem flestir séu með sama kerfi
- Koma upp sérsöfnun á lífrænum úrgangi í Húnaþingi vestra
- Öll vinna á að miða að því að auka flokkun og endurnýtingu, að það sem fer í grænu tunnuna fari gegnum úrvinnslusjóð og hún verði sjálfbær
- Ætti að hætta að taka úrgang við hús, heldur hafa stöðvar þar sem úrgangi yrði skilað inn og greitt fyrir eftir vigt og flokkun
- Ætti ekki að snúast um framkvæmdina, heldur árangurinn
- Mætti skoða frekari heimildir sveitarfélaga til að byggja upp söfnunarkerfi í þéttbýli með grenndar-/söfnunarstöðvum – stilla upp fleiri kostum og velja hvaða leiðir virka best og eru hagkvæmastar

3. Innviðir

Er þörf á bættum innviðum á svæðinu, svo sem hvað varðar grenndarstöðvar, móttökustöðvar (gámastöðvar) og aðra aðstöðu?

- Gámavellir þurfa alltaf að vera með vakt
- Bæta samgöngur og fjölga vegtengingum
- Huga að innviðum fyrir ferðafólk
- Fjölga grenndarstöðvum eða hreinlega koma þeim upp
- Líklega þyrfti að aðgangsstýra söfnunarstöðvum og opið á ákveðnum tímum
- Stafrænar lausnir á grenndarstöðvum
- Þarf að byggja upp innviði ef urðun á að hætta
- Þarf að skoða vel kostnað við akstur úrgangs og ætti að horfa til nýtingu metans eða annars á bifreiðar
- Þarf að ganga úr skugga um að afurðir (moltan, orkan) nýtist

- Brennsla? Lítil brennslustöð á erfitt með að keppa við stóra
- Galið að keyra lífrænan úrgang frá Skútustaðahreppi á Blönduós
- Koma upp staðbundinni aðstöðu til jarðgerðar
- Þarf aðstöðu til að þjappa endurvinnanlegu, tæta og minnka rúmmál til að auka flutningshagkvæmni
- Kannski rétt að bæta við innviðum til að tryggja gæði flokkunar
- Réttast að reka staðbundna urðunarstaði fyrir óvirkan úrgang

4. **Ráðstöfun flokkaðs úrgangs**

Er núverandi fyrirkomulag í lagi? Ætti að byggja upp aðstöðu á svæðinu til frekari vinnslu/endurvinnslu, svo sem fyrir lífúrgang?

- Þarf að skoða uppbyggingu líforkuvers/lífmassavers
- Æskilegt að minnka keyrslu með úrgang og vinna þess í stað sem mest á Norðurlandi
- Samvinna sveitarfélaga á svæðinu er nauðsynleg til að ná markmiði um minni flutninga
- Þarf að tryggja betri meðferð sláturúrgangs
- Best að urða dýrahæ heima á bæjum (eins og gert hefur verið um aldir), t.d. í skilgreindum grafreitum
- Koma þarf ábyrgð á meðhöndlun veiðarfæraúrgangs á útgerðaraðila

5. **Ráðstöfun „sérstaks“ úrgangs**

Hvaða úrgangsflokka þarf að ræða sérstaklega? E.t.v. Sláturúrgang, dýrahæ, veiðarfæri? Er núverandi fyrirkomulag í lagi. Hvaða breytinga er þörf?

- Þarf að samræma betur söfnun dýrahæja milli sveitarfélaga
- Brennsla í Stekkjarvík er í skoðun
- Huga þarf að sóttvarnarsvæðum
- Sláturúrgangur er endurvinnanlegur úrgangur sem á ekki að fara í urðun
- Veiðarfærin eiga heima hjá Úrvinnslusjóði, sem þarf að efla til að hann geti sinnt sínu
- Þarf að taka til í kerfinu þannig að Úrvinnslusjóðspeningar komi til sveitarfélaganna
- Erfitt fyrir sveitarfélögin og dýrt að fara í aðgerðir vegna bílhæja í reiðileysi, skylt að geyma bílhæ í langan tíma áður en hægt er að ráðstafa þeim
- Þarf að efla hagræna hvata fyrir eigendur bifreiða líka
- Lög um meðferð dýraleifa eru röng og eiga ekki að vera svona, þó að sjálfsögðu þurfi að vera einhver stærðarmörk og fjarlægðarmörk
- Vinna þarf að lausnum með sláturleyfishöfum og tengja við nýsköpun, s.s. suðu undir þrýstingi
- Áskoranir í söfnun dýrahæja: Mörg varnarhólf í mörgum sveitarfélögum
- Kostnaður við brennslu dýrahæja getur hamlað því að bændur setji hræ í brennslu

6. **Ráðstöfun blandaðs úrgangs**

Urðun – og þá hvar? Brennsla með orkunýtingu – og þá hvar? Aðrar hugmyndir?

- Athuga þarf fýsileika þess að setja upp brennslu sem framleiddi orku á Norðurlandi
- Brennslueiningar sem ekki þóttu hagkvæmar 2018 eru taldar það núna
- Flutningsjöfnun mikilvæg
- Það er vit í því að flytja úrgang til brennslu, hann er orka og mun nýttast
- Akstur með úrgang til brennslu kostnaðarsamur og ekki æskilegur á þjóðvegum landsins, sjóflutningar betri

7. **Gjaldtaka**

Hvernig á að haga gjaldtöku (m.t.t. til kröfunnar um „Borgað þegar hent er“)? Á blandaði úrgangurinn að „borga“ fyrir þann flokkaða?

- Vera með sörp skilagjaldsskyld - borga fyrir ruslið fyrir fram og fá svo endurgreitt
- Jöfnunarsjóður komi að því að jafna kostnaði við söfnun á milli sveitarfélaga í hlutfalli við vegalengdir/strjálbýli
- Borgað þegar hent er kerfin þurfa að gilda sama hvar fólk býr þarf að passa að þetta sé ekki dreifbýlisskattur
- BÞHE ætti ekki að gilda um dýrahæ en þar hafa skilin aukist á síðustu árum, en þar gæti orðið viðsnúningur ef greitt er eftir fjölda dýra
- Þarf að passa að ekki sé hagur í að fara fram hjá kerfinu

- Láta blandaða úrganginn borga fyrir endurvinnsluefnið
- Réttast að láta minnst borga fyrir "réttu flokkun" og mest fyrir "ranga" flokkun
- Kostnaður má ekki vera umfram ávinning
- Ætti að vera meiri kröfur á þéttbýlli sveitarfélög, hin eru hvort sem er svo lítið hlutfall af kökunni
- Framleiðandaábyrgðin á að greiða fyrir flokkun úrgangs
- Fjölga flokkum sem heyra undir Úrvinnslusjóð, þannig að neytendur borgi fyrir þegar þeir kaupa vöruna
- Huga þarf að áhrifum hækkandi kostnaðar í strjálbýli á byggðapróun og kjör úti á landi
- Ívilnanir fyrir fámenn sveitarfélög
- Hvatakerfi fremur en refsikerfi

8. **Samstarf og/eða samræming**

Samstarf við önnur sveitarfélög – og um hvað? Samstarf á landsvísu – og um hvað? Samræming flokkunar – og að hvaða marki?

- Samræming flokkunar er bundin í nýju lögin
- Nauðsynlegt að sveitarfélögin á svæðinu samræmi sínar flokkunarreglur (einkum í þéttbýli)
- Samvinna milli sveitarfélaga til að nýta allan þennan akstur með úrgang
- Samvinna í útboðsmálum til að ná fram slagkrafti á þessum fákeppnismarkaði og líka til þess að ná fram möguleikum á sviði nýsköpunar
- Nú er lag þegar umhverfið og kröfurnar eru að breytast svona mikið
- Samstarf um að reka einn urðunarstað á Norðurlandi.
- Þörf á meira samræmi yfir landið allt á merkingum, söfnun o.fl.
- Í samstarfinu náum við hagkvæmninni varðandi flesta hluti
- Þarf að endurskoða sorphirðusamþykktir í ljósi fyrirhugaðra breytinga og þar gæti verið samstarfsvinkill
- Samstarf kemur til greina fyrir allt svæðið eða minni einingar, s.s. NV og NE
- Samstarfið getur líka verið kerfislegt - láta útboðsgögn vera eins
- Samræma samþykktir og gjaldskrár, t.d. 3-4 útgáfur til að velja á milli

9. **Upplýsingar og fræðsla**

Hvern þarf að fræða, hver á að gera það, hvenær og um hvað?

- Samræming flokkunarreglna gerir fræðsluna auðveldari og ódýrari
- Stjórnvöld mættu kynna sér mismunandi aðstæður sveitarfélaga
- Mætti fræða betur í skólum og á íbúafundum
- Fræðsla á að vera í grunnskólum, en má ekki vera heilaþvottur
- Fræða þarf úrgangsstjórana og sveitastjórnirnar um hvað er réttast að gera
- Skagafjörður setur inn í útboð að sá sem fær sorphirðuna þarf að útbúa fræðslugögn og koma inn á hvert heimili
- Ríkið hefur líka ábyrgð á fræðslu

10. **Næstu skref**

Hvernig er best að standa að gerð svæðisáætlunar? Á að vinna hana með öðrum sveitarfélögum? Hvernig á að bera sig til við endurskoðun á samþykktum meðhöndlun úrgangs, endurskoðun gjaldskrár, útboð o.s.frv.

- Mikilvægt að allar sveitarstjórnir komi að gerð svæðisáætlunar til að hún sé nýtt betur
- Í framhaldi af svæðisáætluninni þarf að vinna einhverskonar sniðmát fyrir öll sveitarfélögin til að vinna að sínum samþykktum
- Mætti útvíkka samstarf um svæðisáætlun enn frekar
- Sveitarfélög geti valið í hvaða kerfi þau séu en hafi aðgang að samræmdu kerfi

11. **Annað?**

- Jöfnunarsjóður hver verður aðkoma hans – sér í lagi þegar sveitarfélög eru landmikil og fjölkjarna

11 Viðauki 5: Skýringar við einstaka úrgangsflokka og ráðstöfun þeirra

Hér fara á eftir skýringar og fyrirvarar sem varða magn og ráðstöfun úrgangs í einstökum úrgangsflokkum sem tilgreindir eru í töflum í umfjöllun um stöðuna í einstökum sveitarfélögum. Flokkaskiptingin í töflunum er byggð á reglugerð um skrá yfir úrgang og mat á hættulegum eiginleikum úrgangs, nr. 1040/2016. Tiltölulega auðvelt er að skrá tölur frá þjónustuaðilum inn í slíkar töflur, en tölur í þessari svæðisáætlun byggja einmitt að mestu leyti á upplýsingum frá þjónustuaðilum. Skiptingin í reglugerðinni samræmist hins vegar ekki fyllilega því flokkunarkerfi sem Umhverfisstofnun notar í úrgangstölfræði sinni. Æskilegt væri að geta notað kerfi stofnunarinnar í allri umfjöllun um úrgangsmagn, en tenginguna þarna á milli vantar. Þjónustuaðilarnir þurfa vissulega að skila tölum til Umhverfisstofnunar á því formi sem stofnunin tiltekur, en þær aðferðir sem beitt er við aðlögun upphaflegu talnanna að því formi eru ekki aðgengilegar utanaðkomandi aðilum. Í náninni framtíð verður væntanlega hægt að nálgast allar tölur á opnum vef Umhverfisstofnunar, sundurliðaðar eftir sveitarfélögum og í samræmi við flokkunarkerfi stofnunarinnar. Þangað til virðist sú leið sem hér er farin, þ.e. að nýta tölur frá þjónustuaðilum, vera eina færa leiðin til að fá nýlegar og sæmilega áreiðanlegar tölur með nægri sundurliðun til að hægt sé að byggja á þeim við gerð svæðisáætlana, þ.m.t. við útreikning endurvinnsluhlutfalla o.fl.

Úrgangur úr dýravefjum (dýrahrae)

Í þessu skjali er aðeins getið um það magn dýraleifa sem skilar sér inn í úrgangskerfi sveitarfélaganna og endurspeglast í tölum þjónustuaðila. Ætla má að verulegt magn sé afsett eftir öðrum leiðum, svo sem með greftri (urðun) heima á bæjum. Gert er ráð fyrir að þær dýraleifar sem skilar sér inn í úrgangskerfið séu urðaðar, nema fyrir liggi upplýsingar um annað. Urðun dýraleifa er í reynd óheimil, þ.m.t. urðun á viðurkenndum urðunarstöðum.

Heyrúlluplast

Ætla má að stór hluti þess heyrúlluplasts sem fellur til endurspeglast í tölum þjónustuaðila. Hér er gert ráð fyrir að allt þetta plast skili sér til endurvinnslu.

Húsdýraskítur

Mjög lítið af húsdýraskít kemur fram í tölum þjónustuaðila. Væntanlega er þessi úrgangsflokkur að langmestu leyti nýttur til áburðar nærri upprunastað, án milligöngu úrgangsverktaka eða sveitarfélaga.

Veiðarfæri

Veiðarfæraúrgangur kemur að einhverju leyti fram í tölum þjónustuaðila. Hér er gert ráð fyrir að sá hluti sé urðaður, en ætla má að meiri hluti úrgangsflokksins fari aðrar leiðir í samræmi við samning Úrvinnslusjóðs við Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS).

Fiskúrgangur

Fiskúrgangur kemur alla jafna lítið sem ekkert við sölu í úrgangstölfræði á borð við þá sem hér er sett fram. Ætla má að útgerðaraðilar og vinnslustöðvar komi stærstum hluta þessa úrgangsflokks í nýtingu, í það minnst þeim hluta sem fellur til á landi.

Sláturúrgangur og annar kjötvinnsluúrgangur

Væntanlega kemur stærsti hluta þessa úrgangs fram í tölum þjónustuaðila og í flestum tilvikum liggja fyrir upplýsingar um ráðstöfun hans. Nægar vinnsluleiðir eru til fyrir hættuminni hluta þessa úrgangs (áhættuflokk 3) en enn eru þó dæmi um að hann sé sendur til urðunar. Það á við um allt Norðurland vestra, svo og um úrgang frá sláturhúsi Fjallalambs á Kópaskeri.

Pappírs- og pappaumbúðir (bylgjupappi)

Þetta er verðmætur úrgangsflokkur sem ætla má að skili sér allur til endurvinnslu. Í einhverjum tilvikum kann óverulegur hluti heildarmagnsins að lenda í öðrum pappírsflokkum í tölfræðinni, en það hefur ekki áhrif á ætlað endurvinnsluhlutfall.

Pappírs- og pappaumbúðir (sléttur pappi og fernur)

Þessi úrgangsflokkur skilar sér væntanlega allur til endurvinnslu, svo fremi sem honum hefur verið safnað sérstaklega. Líklega lendir talsverður hluti heildarmagnsins í öðrum pappírsflokkum í tölfræðinni, en það hefur ekki áhrif á ætlað endurvinnsluhlutfall.

Plastumbúðir (aðrar en heyrúlluplast)

Plastumbúðum er safnað sérstaklega í nær öllum sveitarfélögum, annað hvort einum og sér eða með pappa og pappír í svonefndar „græntunnur“. Enn leynist þó vafalítið talsvert af plastumbúðum í blönduðum úrgangi. Aðeins hluti þess sem safnast fer til endurvinnslu, þar sem hluti af því sem safnast er ótækt í slíka vinnslu vegna óhreininda eða af öðrum ástæðum. Hér er gert ráð fyrir að 55% af úrgangsflokknum fari í raun í endurvinnslu, 40% í orkuvinnslu (í sorporkustöðvum) og að 5% séu óhreinindi sem er fargað. Þessi skipting byggir á reynslutölum á vefsíðum Terra.¹⁶⁸

Plastflöskur (með skilagjaldi)

Í flestum sveitarfélögum er til staðar söfnunarkerfi fyrir þennan úrgangsflokk, iðulega á vegum frjálsra félagasamtaka sem hafa tekjur af því að skila umbúðum og fá skilagjaldið endurgreitt. Þar sem aðstæður leyfa getur fólk sömuleiðis skilað umbúðum beint til móttökuaðila. Af þessum sökum endurspeglast magntölur ekki í tölum þjónustuaðila sveitarfélaganna. Tölur um magn skilagjalds umbúða eru því áætlaðar miðað við höfðatölu út frá tölum Endurvinnslunnar um skil á landsvísu. Gert er ráð fyrir að allar þessar plastflöskur fari í endurvinnslu. Sú áætlun byggir á upplýsingum frá Endurvinnslunni hf.

Málmumbúðir (án skilagjalds)

Þessi úrgangsflokkur kemur nær aldrei við sögu í tölum þjónustuaðila sveitarfélaganna, en ætla má að hann sé innifalinn í heildartölu fyrir málma (aðra en ökutæki). Eitthvað af málmumbúðum er væntanlega einnig tínt úr blönduðum úrgangi áður en gengið er frá honum til urðunar eða orkuvinnslu. Þær tölur skila sér ekki til sveitarfélaganna, þar sem úrgangurinn fór upphaflega frá þeim sem „blandaður úrgangur“. Hægt væri að áætla þessa hlutdeild út frá reynslutölum, en það er látið ógert hér. Vissulega myndi viðbótin vera til þess fallin að hækka endurvinnsluhlutfall heimilisérgangs, að svo miklu leyti sem málmumbúðirnar falla þar undir. Á móti kemur að málmar (aðrir en ökutæki) ættu síður en svo allir að flokkast sem heimilisérgangur eins og hér er þó gert ráð fyrir (sá neðar).

¹⁶⁸ Terra (á.á.): Meðhöndlun úrgangs hjá Terra. <https://www.terra.is/is/urgangsmehondlun>.

Leiðrétting á því myndi hafa áhrif til lækkunar á reiknuðu endurvinnsluhlutfalli heimilisúrgangs.

Áldósir (með skilagjaldi)

Sjá skýringar v/plastflöskur (með skilagjaldi) hér að framan. Gert er ráð fyrir að allar áldósir fari í endurvinnslu.

Blandaðar umbúðir (úr grænum tunnum)

Uppistaðan í þessum úrgangsflokki eru annars vegar pappírs- og pappaubúðir og hins vegar plastumbúðir. Einnig kann eitthvað af málmum að safnast í þessar tunnur, en horft er fram hjá því hér. Af samtölum við þjónustuaðila má ráða að um 80% af þessum úrgangi sé tækur til endurvinnslu, en að um 20% sé fargað. Endurvinnanlegi hlutinn skiptist lauslega áætlað í 70% pappír og pappa og 30% plast. Sú skipting er ekki notuð hér, enda bera sveitarfélög ábyrgð á endurvinnsluhlutfalli heimilisúrgangs en ekki einstakra úrgangsflokka (sjá kafla 4).

Glerumbúðir án skilagjalds

Þessi úrgangsflokkur (sultukrukkur o.s.frv.) kemur nær aldrei við sögu í tölum þjónustuaðila sveitarfélaganna, enda hefur honum ekki verið safnað sérstaklega hingað til. Algengast er væntanlega að þessi úrgangur lendi annað hvort í blönduðum úrgangi eða að einstaklingar og rekstraraðilar skili honum á móttökustöðvar í gáma fyrir óvirkan úrgang. Í tölum þjónustuaðila er sá hluti væntanlega innifalinn í flokkunum „Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik“, „Gler“ eða „Annar grófur úrgangur“. Glerumbúðum er hugsanlega haldið aðskildum á móttökustöðvum og þær síðan malaðar og notaðar sem fyllingarefni. Sú ráðstöfun er yfirleitt túlkuð sem endurnýting, en eftir gildistöku nýrra lagaákvæða 1. janúar 2023 telst þessi ráðstöfun því aðeins vera endurnýting ef úrgangurinn kemur í staðinn fyrir efni sem er ekki úrgangsefni og hefði ella verið notað í sama tilgangi. Draga má í efa að þetta skilyrði sé uppfyllt við núverandi aðstæður og því er eðlilegt að líta á ráðstöfunina sem förgun. Í öllu falli liggur fyrir að ekkert af þessum úrgangi er endurunnið. Líta ber á glerumbúðir sem heimilisúrgang og því ættu glerumbúðir sem ekki eru endurunnar að leiða til lækkunar á endurvinnsluhlutfalli heimilisúrgangs. Þau áhrif skila sér ekki inn í þá útreikninga eins og þeir eru framkvæmdir hér – og því er endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs ofreiknað sem því nemur.

Glerflöskur (með skilagjaldi)

Sjá skýringar v/plastflöskur (með skilagjaldi) hér að framan. Hér er gert ráð fyrir að allar glerflöskur með skilagjaldi séu malaðar og notaðar sem fyllingarefni. Sú ráðstöfun getur eftir atvikum flokkast sem endurnýting eða förgun, en hér er gert ráð fyrir að um förgun sé að ræða, sbr. skýringar hér að framan um glerumbúðir án skilagjalds. Í öllu falli liggur fyrir að ekkert af þessum úrgangi er endurunnið og því hefur ráðstöfunin ekki áhrif á endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs við núverandi aðstæður.

Hjólbarðar

Ætla má að talsverðum hluta af þessum úrgangsflokki sé ráðstafað án milligöngu sveitarfélaga og komi því ekki fram í þeirri tölfræði sem hér er sett fram. Almennt virðist gert ráð fyrir að hjólbarðar séu kurlaðir og nýttir, t.d. sem undirlag eða yfirlag á urðunarstöðum, og að í þeim tilvikum sé litið á þessa ráðstöfun sem endurnýtingu. Eftir gildistöku nýrra lagaákvæða 1. janúar 2023 telst ráðstöfun sem þessi því aðeins vera

endurnýting ef úrgangurinn kemur í staðinn fyrir efni sem er ekki úrgangsefni og hefði ella verið notað í sama tilgangi. Draga má í efa að þetta skilyrði sé uppfyllt við núverandi aðstæður hvað hjólbarðana varðar og því er eðlilegt að líta á ráðstöfunina sem förgun.

Ökutæki

Þessi úrgangsflokkur kemur nær aldrei við sögu í tölum þjónustuaðila sveitarfélaganna. Þar til bærir aðilar taka við úr sér gengnum ökutækjum, greiða skilagjald og koma tækjunum til áframhaldandi vinnslu án milligöngu sveitarfélaganna. Hægt væri að áætla magnið frá einstökum sveitarfélögum út frá tölum á landsvísu (frá Úrvinnslusjóði), en það er látið ógert hér enda teljast ökutæki ekki vera heimilisúrgangur og hafa því ekki áhrif á þau úrgangsmarkmið sem sveitarfélögin bera ábyrgð á. Hins vegar bera sveitarfélög tiltekna ábyrgð á að starfræktar séu móttöku- og söfnunarstöðvar fyrir úrgang sem fellur til í sveitarfélaginu. Því þurfa sveitarfélögin að hafa yfirsýn yfir söfnun úr sér genginna ökutækja, rétt eins og gildir um aðra úrgangsflokka.

Rafhlöður og rafgeymar

Líklega fer eitthvað af þessum úrgangi (einkum rafgeymar) fram hjá kerfum sveitarfélaganna, en ekki liggja fyrir glöggar upplýsingar um það. Í samræmi við upplýsingar frá Terra Efnaeyðing hf. (áður Efnamóttakan) er litið svo á að þessi úrgangsflokkur fari allur til endurvinnslu. Ótilgreindur hluti af úrgangsflokknum telst vera heimilisúrgangur, en hér er gert ráð fyrir að það eigi við um allan þann úrgang af þessu tagi sem skilar sér inn í tölfræðina.

Steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik

Í þennan flokk fellur óvirkur úrgangur af ýmsu tagi. Hér er alla jafna gert ráð fyrir að þetta efni sé urðað, annað hvort í Stekkjarvík eða á urðunarstöðum fyrir óvirkan úrgang. Í einhverjum tilvikum kann að vera litið á ráðstöfun þessa efnis sem landmótun, en hún telst samt ekki endurnýting í skilningi laga nema efnið komi í staðinn fyrir efni sem er ekki úrgangsefni og hefði ella verið notað í sama tilgangi. Það á ekki við á urðunarstöðum.

Timbur (hreint)

Ætla má að vörubretti úr timbri séu yfirgnæfandi hluti þessa úrgangsflokks. Vörubretti flokkast sem viðarumbúðir og teljast því heimilisúrgangur, hvort sem þau falla til á heimilum eða í atvinnurekstri. Gert er ráð fyrir að þetta eigi þá við um allan úrgangsflokkinn. Hér er reiknað með að allt hreint timbur sem til fellur sé nýtt sem kolefnisgjafi í iðnaði, en sú nýting telst til annarrar endurnýtingar.

Timbur (annað eða óflokkað)

Þetta timbur nýtist ekki sem kolefnisgjafi vegna aukaefnanna sem í því leynast. Þetta timbur er víða kurlað og nýtt sem yfirlag á urðunarstöðum eða á annan sambærilegan hátt. Draga má í efa að timbrið komi þar í stað annars efnis, nema þá að litlu leyti. Því er vafamál að þarna sé um endurnýtingu að ræða og í samræmi við það er hér litið svo á að þessum úrgangsflokki sé í raun fargað.

Gler

Í þennan flokk fellur gler frá byggingar- og niðurrífsstarfsemi. Magntölur fyrir þennan úrgangsflokk koma ekki fram í tölum þjónustuaðila, þar sem þetta gler fer sennilega í sama farveg og annar óvirkur úrgangur (steinsteypa, múrsteinar, flísar, keramik).

Plast

Í þennan flokk fellur plast frá byggingar- og niðurrifsstarfsemi. Ætla má að þetta sé öðru fremur byggingarplast sem fari í endurvinnslu.

Olíumengaður jarðvegur

Þessi úrgangsflokkur kemur sjaldnast fram í tölum þjónustuaðila og því er litlar ályktanir hægt að draga um heildarmagnið. Engir viðurkenndir förgunarstaðir eru til fyrir úrgang af þessu tagi og líklegt má telja að hann sé í mörgum tilvikum losaður á jarðvegstippa.

Hreinn jarðvegur

Lítið fellur til að þessum úrgangsflokki ef marka má tölur þjónustuaðila. Ætla má að hreinn jarðvegur sé yfirleitt færður til og nýttur annars staðar, nánast jafnóðum, og að ekki sé litið á hann sem úrgang.

Asbest (efni sem inniheldur asbest)

Lítið fellur til af asbesti, en þó geta fallið til stórir farmar í einstökum viðhaldsverkefnum, svo sem við endurnýjun gamalla hitaveitulagna og við niðurrif húsa frá tilteknu árabili. Það asbest sem til fellur á að fara til urðunar á viðurkenndum urðunarstað, þar sem fylgt er sérstöku verklagi til að forðast heilsutjón þeirra sem vinna við verkið.

Annar grófur úrgangur

Líta má á þennan úrgangsflokk sem fremur illa skilgreindan safnflokk, eða jafnvel sem blandaðan úrgang sem ekki kemst í tunnur eða ker af venjulegri stærð. Af samtölum við þjónustuaðila má ætla að skipting úrgangsflokksins í undirflokka gæti verið nærri því sem hér segir:

Litað timbur	Allt að 50%
Málmar	A.m.k. 15%
Dýnur	Allt að 10%
Óvirkur úrg.	Allt að 10%
Annað (blandað)	A.m.k. 15%

Þjónustuaðilar leitast við að endurflokka þann úrgang sem til þeirra berst sem „grófur úrgangur“ og koma honum í þá úrvinnslu sem er hagstæðust hverju sinni í umhverfislegu og fjárhagslegu tilliti. Málmarnir fara þá væntanlega allir í endurvinnslu. Þar er væntanlega einkum um að ræða þakjárn, steypujárn o.fl. sem fellur til við niðurrif mannvirkja og telst því ekki heimilísúrgangur. Öðrum undirflokkum sem hér eru tilgreindir er væntanlega fargað að langmestu leyti. Að vísu er e.t.v. hægt að líta á afdrif litaða timbursins og óvirka úrgangsins að einhverju leyti sem endurnýtingu, en það er ekki gert hér þar sem draga má í efa að efnið komi í staðinn fyrir efni sem er ekki úrgangsefni og hefði ella verið notað í sama tilgangi (sjá framar).

Í safnflokknum „Grófur úrgangur“ leynast m.a. húsgögn, dýnur o.fl., sem í reynd er ekki byggingar- og niðurrifsúrgangur og ætti því að skilgreinast sem heimilísúrgangur og hafa þar áhrif á endurvinnsluhlutföll. Hér er farin sú leið að áætla að 10% af heildarmagninu sé í raun heimilísúrgangur, (sbr. áætlaða prósentutölu fyrir dýnur hér að framan). Það er þó líklega vanmat, þar sem væntanlega leynast húsgögn, glerumbúðir og fleiri tegundir heimilísúrgangs í undirflokkunum „Óvirkur úrg.“ og „Annað (blandað)“.

Sóttmengaður úrgangur frá sjúkrahúsum

Í þennan flokk fellur úrgangur sem tilgreindur er sem „Sóttmengað“ og „Sprautunálar“ í tölum þjónustuaðila. Þarna er í öllum tilfellum um tiltölulega lítið magn að ræða og hér er gert ráð fyrir að því sé öllu fargað í Kölku.

Brennsluleifar

Alla jafna er ekkert skráð í þennan úrgangsflokk.

Úrg. frá skólphreinsistöðvum (m.a. ristarúrg.)

Gert er ráð fyrir að þessi úrgangur fari allur til urðunar.

Málmar frá vélrænni meðhöndlun

Alla jafna er ekkert skráð í þennan úrgangsflokk.

Pappír án úrvinnslugjalds (þ.m.t. dagblöð)

Hér er um að ræða heimilisúrgang sem væntanlega skilar sér allur til endurvinnslu. Trúnaðarskjölum er þó væntanlega fargað í Kölku.

Lífrænn úrgangur frá eldhúsum o.þ.h.

Hér er um að ræða lífúrgang sem er sérsafnað frá heimilum og fyrirtækjum, svo sem frá eldhúsum og mótuneytum. Ráðstöfun úrgangsins er misjöfn eftir svæðum, en almennt má ætla að sérsafnaður lífúrgangur fari allur til endurvinnslu. Undantekning frá þessu er þó lífúrgangur sem sendur er til vinnslu í gas- og jarðgerðarstöðinni GAJA, þ.e. svo lengi sem ekki er hægt að nýta moltuna sem þar er framleidd. Framleiðsla á metani úr lífrænum úrgangi telst endurnýting en ekki endurvinnsla.

Fatnaður, skófatnaður og textíl

Söfnun og ráðstöfun þessa úrgangsflokks er að mestu á höndum Rauða kross Íslands (RKÍ) og annarra félagasamtaka. Þar af leiðandi endurspeglast magntölur ekki í tölum þjónustuaðila sveitarfélaganna. Hægt væri að áætla magnið frá einstökum sveitarfélögum út frá tölum á landsvísi (frá RKÍ), en það er látið ógert hér. Ekki er vitað með vissu hversu stór hluti þessa úrgangs er í raun endurunninn, en fljótt á litið er ólíklegt að innlimun hans í þá úrgangstölfræði sem hér birtist hafi mikil áhrif á endurvinnsluhlutfall heimilisúrgangs.

Matarolía og feiti

Ætla má að þessi úrgangsflokkur sé endurnýttur með einum eða öðrum hætti til orkuvinnslu, svo sem með brennslu í sorporkuverum erlendis eða með framleiðslu á eldsneyti sem t.d. er notað til íblöndunar í jarðeldsneyti. Vafalaust mætti bæta söfnun og nýtingu þessa efnis verulega, en endurvinnsla er þó varla valkostur í því sambandi.

Raftæki, þ.m.t. kæli- og frystitæki

Ætla má að tölur þjónustuaðila um þennan úrgangsflokk séu nokkuð áreiðanlegar. Í samræmi við upplýsingar frá þjónustuaðilum og frá Terra Efnaeyðing hf. er gert ráð fyrir að þessi úrgangsflokkur sé að mestu sendur til endurvinnslu, en líklega á það aðeins við um málmana í tækjunum. Aðrir hlutar þeirra eru líklega brenndir til orkuvinnslu eða þeim jafnvel fargað. Ekki liggja fyrir upplýsingar um þessa skiptingu og í þessu tilviki er gert ráð

fyrir að allt efnið sé endurunnið. Í því liggur einhver skekkja, en þess ber þó að geta að málmar eru væntanlega í meirihluta af heildarmassa tækjanna.

Málmar (aðrir en ökutæki)

Hér er gert ráð fyrir að skilgreina beri alla þessa málma sem heimilisúrgang, en það er þó engan veginn hafið yfir gagnrýni. Gera má ráð fyrir að úrgangsflokkurinn fari allur til endurvinnslu og eins og dæmið er sett fram hér vegur hann þungt til hækkunar á endurvinnsluhlutfalli heimilisúrgangs.

Spilliefni (samtala)

Undir þennan flokk falla hvers konar spilliefni sem ekki eru tilgreind annars staðar, þ.m.t. ýmiss konar olíuúrgangur, málning, aðrar efnavörur, ljósaperur o.fl. Áætluð ráðstöfun byggir hér á upplýsingum frá Terra Efnaeyðing hf. Í samræmi við þær er gert ráð fyrir að perur og vatnsmálning fari að mestu leyti til urðunar, að stærri farmar af úrgangsolíu nýtist til orkuvinnslu erlendis og að það sama gildi um u.þ.b. helming af þeirri olíumálningu sem til fellur. Gert er ráð fyrir að öll önnur spilliefni fari til förgunar í Kólku.

Garðaúrgangur

Svo virðist sem garðaúrgangur sé almennt losaður á opnum svæðum eða á einhvers konar tipp án nokkurrar vinnslu. Algengt er að litið sé á þessa ráðstöfun sem endurnýtingu, þar sem þarna sé um landmótun að ræða. Ekki verður þó séð að þessi ráðstöfun uppfylli það skilyrði endurnýtingar að efnið komi í staðinn fyrir efni sem er ekki úrgangsefni og hefði ella verið notað í sama tilgangi. Þvert á móti virðist landmótunin almennt hafa þann eina tilgang að losna við garðaúrganginn. Sé það rétt ber að líta á ráðstöfunina sem förgun og er þeirri meginlínu fylgt hér. Eflaust fellur til mikið af garðaúrgangi sem ekki kemur fram í tölum þjónustuaðila, enda algengt að eigendur úrgangsins losi sig sjálfir við hann án aðstoðar. Lífbrjótanlegur garðaúrgangur telst vera lífúrgangur og þar með heimilisúrgangur. Garðyrkjuúrgangur fellur hins vegar utan þeirrar skilgreiningar, en ólíklegt er að gerður sé greinarmunur á þessu tvennu í tiltækum tölum. Ef allur garðaúrgangur í heimilisúrgangsflokknum endurspegladist í tölum þjónustuaðila myndi það leiða til lækkunar á endurvinnsluhlutfalli heimilisúrgangs, nema í þeim tilvikum þar sem úrgangurinn er nýttur við moltugerð eða aðra vinnslu sem talist getur endurvinnsla.

Blandaður úrgangur (sorphirða)

Í þennan flokk fellur allur sá úrgangur sem tekinn er frá heimilum í reglubundinni hirðu. Væntanlega fer allt þetta magn til förgunar.

Blandaður úrgangur (gámar)

Þessi úrgangsflokkur er væntanlega að miklu leyti sambærilegur þeim næsta á undan, að því frátöldu að honum er safnað með öðrum hætti. Líta ber á báða flokka sem heimilisúrgang.

Blandaður úrgangur frá fyrirtækjum

Þessi úrgangsflokkur er væntanlega að miklu leyti sambærilegur þeim tveim næstu á undan, að því frátöldu að honum er safnað með öðrum hætti. Allt er þetta að öllum líkindum heimilisúrgangur skv. skilgreiningu og allt fer þetta væntanlega til förgunar.

Úrgangur frá gatnahreinsun

Þessi úrgangsflokkur inniheldur sand og alls konar rusl sem fellur til við hreinsun gatna. Þess er að vænta að þessi úrgangur sé mengaður af efnum frá umferð og væntanlega fer þetta allt í urðun.

Eðja frá rotþróum (seyra)

Seyra er lífrænn úrgangur sem er tæknilega fremur auðvelt að vinna og nýta til landgræðslu á heppilegum svæðum. Víðast fer þetta efni þó til urðunar, eða er losað í gryfjur sem teljast eftir atvikum viðurkenndir losunarstaðir. Hvort heldur sem er telst ráðstöfunin vera förgun. Einhver dæmi eru þó um að seyra sem fellur til í sveitarfélögum á Norðurlandi sé nýtt til landgræðslu, en þar er væntanlega um að ræða óverulegan hluta af heildinni. Í því ljósi og vegna takmarkaðra upplýsinga um raunverulega ráðstöfun er hér gert ráð fyrir að allri seyrunni sé fargað.

Tillaga 17